OKUYUCU TEFSİRİ

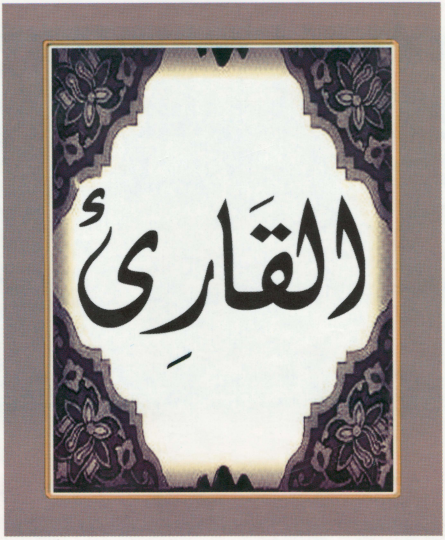

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

2

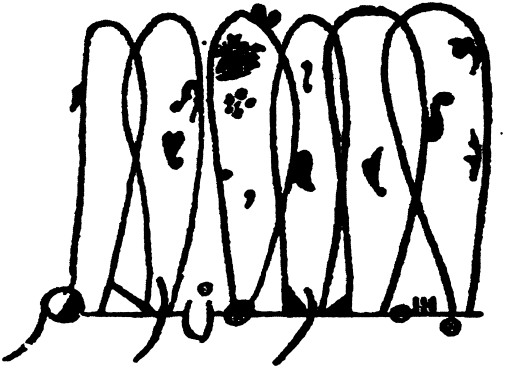

"OKUYUCU TEFSİRİ"

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

•

Tashih

ELİF DOLANBAY

•

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni

OSMAN ARPAÇUKURU

arpacukuru@hotmail.com

•

Baskı

STEP AJANS

0212 446 88 46

İRTİBAT ADRESİ

Mimar Sinan cad. Kantarcılar Apt. No: 32

Tlf.: 0422 321 21 87 – 322 21 30

MALATYA

OKUYUCU TEFSİRİ

"Tefsîru'l-Kâri"

SEMRA KÜRÜN ÇEKMEGİL

2

Mayıs 2007
MALATYA

İthaf...

Bu çalışmayı, dualarını ve fikrî desteklerini benden esirgemeyen başta değerli babam merhum *Said Çekmegil*'e,

yanımdan ayrılmayan vefalı kızım *Ferda Kılınç*'a

ve beni gayretle teşvik ettiği bu çalışmanın Kâri Tefsiri olarak adlandırılmasını öneren, Allah'ın yolunun yolcusu olduğuna şahit olduğum *Fatih Bütün*'e,

ayrıca kendisine göstermiş olduğum notlar üzerine yaptığı müspet yorumlarla beni cesaretlendirerek bu işe teşebbüs etmeme vesile olan *Mehmet Çelen*'e

ithaf ediyorum...

Semra ÇEKMEGİL;

15.5.1947'de Malatya'da dünyaya gelmiştir. Bulunduğu çevrenin kültür dünyasında duruşuyla isim yapmış kalem erbabı M. Said Çekmegil'in kızı oluşu ile küçük yaştan itibaren İslâm terbiyesini tanıma ve içselleştirme fırsatını bulmuştur.

Genç yaşlarda sosyal aktivitelerde bulunmuş; hiçbir grup, hizip ve pàrtiye rağbet etmeyip, Kur'ân'ı referans alarak tevhidî çizgiye halel getirecek davranışlara bildiği ölçüsünce, şiddetle karşı çıkmıştır.

İlk olarak elinizdeki eserle yazın dünyasına adım atan Çekmegil, dört çocuk annesi bir ev hanımıdır ve hâlen Malatya'da yaşamaktadır.

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ CİLDE GİRERKEN · 9

ÂL-İ 'İMRÂN SÛRESİ · 13

NİSÂ' SÛRESİ · 341

İKİNCİ CİLDE GİRERKEN

İkinci cildi çıkarmayı nasip eden Rabb'ime hamdederim. Nisâ' sûresinin 85. âyetiyle ve bizler için en güzel örnek olan Resûl'ümüzün, "Senin, nasihatinle bir kişiyi hak yola erdirmen, çok makbul, kıymetli nimetlerin hepsini kazanmandan daha faydalı, değerli ve önemlidir." hadisiyle övülen Müslüman kimliğine bürünmek, hepimizin en önde gelen hedefi olmalıdır.

Zulmün bu denli seviyesiz uygulandığı ortamlarda, Müslümanların, nitelikli, tavizsiz yaşama zor da olsa talip olup, yarını bugünden anlamlı kılma mücadelesi vermeleri gerekir. Kim hayatını dünden farksız yürütüyorsa; zilleti, mahkûmiyeti kabul etmiş demektir. Seviyeli eylemlerle hayatı anlamlı kılmanın tek yolu Kur'ânî bir kimliğe kavuşmaktır.

Varlıklar üzerinde yegâne tasarruf sahibi olan Allah, bu varlıklar içinde yüksek vasıflı ve üst düzeyde melekelerle yarattığı insanı muhatap almış; ona öğüt verip yol göstererek, insanlık şahikalarına çıkmasını istemiştir. Allah gerek kendini, gerek âlemi, gerekse imtihanı ve âhiret inancını, insanın yabancı olmadığı, inkâr edemeyeceği misallerle açıklamıştır. İman etmek isteyenlere, kendi akıl ve iradelerine hükmetme özgürlük ve yetkisini de vermiştir. Hz. Âdem'le başlayan doğru Allah inancı, ilerleyen

zamanlarda farklı mecralara kayar olmuş ve giderek haktan sapılmış, hevânın egemenliğine yenik düşülmüştür. Rahmân ve Rahîm olan Allah, kullarını, elçiler vasıtasıyla bildirilen, hidâyeti gösteren âyetlerle hakka davet etmiştir. Vahyî bildiriler Hz. Muhammed ile son bulmuştur. Çünkü din tamamlanmıştır ve ebediyete kadar koruma altına alınan Kur'ân, bir meş'ale olarak yeterlidir.

Kur'ânî ilkeler çerçevesinde biçimlenmiş bir eğitimle şahsiyetini geliştirip güzel ahlâkın hikmetini kavradıkça ve Rabb'ini tanıdıkça, O'na saygısı, sevgisi ve gönülden itaati artan Müslüman, emir ve yasakların kendisi için ne gibi hikmetler ve maslahatlar ihtiva ettiğini her boyutuyla keşfedemese de, yakin bir imanla bunların ebedî saadeti kazandıracağını bilir. O ne Kerîm, O ne Rahîm Rabb ki, kullarının ihtiyaçlarını en ince ayrıntısına kadar düşünüp, onları ikramlandırmıştır. Bunu bilmek ve bu şuurla şuurlanmak, insanın, Rabb'ine hamdini ve itaat şevkini artırır; Kitab'ına daha bir azimle sarılan kul, Resûl'ü örnek alarak, ümmet olma hedefine doğru yılmadan çabalar.

Eşrefi mahlûk, yeryüzü halifesi, cennetin fatihi, aziz varlık! Âlem ve melekler sana selâm eder, her varlık sana hizmet eder! Uzun süre düşman esareti altında yaşadığın yeter; kalk, diril, diren, küfrün satvetini kır!...

Ey iman eri! Rabb'in rızasının şahikalarına tırman! Sahip olduğun imkânlarla cenneti satın al! Rabb'inin bağışına ve takva sahipleri için hazırlanmış olan cennete koş![1] *Maliki yevmiddin*-de, Allah'ın Rahîm tecellisine râm ol! O Gün, Allah, müminleri-

[1] Bkz. 3/133; 9/111.

ne Rahîm ismiyle eman verip, onları koruyacaktır. O *maliki yevmiddin*de, insanların iradeleri ellerinden alınacak; hiçbir şekilde itiraz edemeden, hesap vermek için Mutlak İrade Sahibi'nin huzuruna koşacaklardır. Sonra da herkese çalıştığının karşılığı verilecektir. O Gün insanlar, hiç itiraz etmeden Rablerine itaat etmek isteyecekler; ama istekleri kabul edilmeyecek.[2]

İşte O Gün'ün gerçekliğine gönülden inanlar, gösterişten, "desinler" kaygısından ve her türlü çıkardan uzak, yalnızca Rablerinin istediği şekilde kulluk ederler. Hiçbir aracı, refakatçi, şefaatçi edinmeden, dosdoğru yolda yürümek için belirlenen talimatlara uyar; tek mutlak veli ve yardımcı olan Allah'ın himayesine sığınırlar. Allah, araya şefaatçi koyanlardan yüz çevirir ve âhirette, şefaatçilerinden yardım istemelerini söyler böylelerine. Fakat O Gün, Mevlâ'nın iznin vermesi hâli müstesnâ, hiç kimse bir diğerine yardım edemez.[3] O Din Günü'nde, nimete, kurtuluşa erenler, bir muvahhid olarak yüzlerini Allah'a döndürüp, emrolundukları gibi dosdoğru olanlardır.

Rabb'im, biz inanalarını, hayırda yarışan kullarından etsin.[4]

---

[2] Bkz. 36/51; 41/24; 53/39; 69/18.

[3] Bkz. 2/48, 123; 7/53.

[4] Bkz. 2/112.

ÂL-İ 'İMRÂN SÛRESİ

Giriş

Sûre, İmrân ailesi ile ilgili olayları ihtiva ettiği için bu ismi almıştır. 200 âyettir. *Âl-i 'İmrân*'ı mânâlandıracak olursak; "*âl-i*" aile; "*'imrân*" ise gelişip güzelleşmiş, mamur olmuş anlamındadır. Yani Kur'ân ailesine mensup olanlar, hem kendilerini hem de ilişkiye geçtikleri insanlık ailesinin diğer fertlerini mamur edecek kültüre sahip olurlar. İnananlar, Kur'ân'la takva şuuruna ererek insanlığa onur ve izzeti bahşedecek düsturları öğrendikçe ahsen-i takvîmde yüce mertebelere ulaşırken; buna gölge düşürmeye sebep olabilecek hevâî heveslere karşı zikir kalkanını kullanır, İslâm kal'asına sığınırlar.

Allah cümlemizi, bu ailenin müntesibi kılsın.

الٓمٓ ﴿١﴾

3:1 Elif, Lâm, Mîm.

Kur'ân'da bazı sûreler, kelime içerisinde kullanılmayan, birbirinden bağımsız bu ve benzeri harflerle başlar. Müfessirler, bu harflere dair çeşitli görüşler ileri sürseler de, ortak bir kararla, "Mânâsını Allah bilir." demişlerdir.

Kur'ân-ı Kerîm, bu harflerden meydana gelmiştir. Fakat bütün âlimler bir araya gelseler ve aynen bu harfleri kullansalar da Kitab'ın bir benzerini asla meydana getiremezler.

Kur'ân, hangi zamanda olursa olsun, geçmişi ve geleceği kapsayan, insanları kurtuluşa çağıran, onur ve erdemin yolunu gösteren, aslı Allah tarafından korunmaya alınmış zamanlar üstü bir kitaptır. "*Kur'ân'ı kesinlikle Biz indirdik; elbette onu yine Biz koruyacağız.*"(15/9).

Harfler, bir dilin alfabesini meydana getiren okuma yazma araçları olup; cümlenin mânâ ifade eden en küçük ögesi olan kelimeleri oluştururlar. Kelime-kelâm-dil, bunların üçü birbirini tamamlayan unsurlardır.

Her olay, her olgu Allah'ın bir kelimesidir. Allah'ın bilgisindeki ezeli mahiyetlerin görünür şekli veya biçimidir. Allah'ın kelimeleri saymakla tükenmez.[5]

Tüm peygamberler, insanlara O'nun kelâmını aktarmışlar-

[5] Bkz. 31/27.

dır. "*Kelâmu'l-lâh*" ifadesi Kur'ân'ı işaret etmektedir. Kur'ân ise, "okudu" veya "takdir etti" anlamlarına gelir. Biz, bu kelimeleri müteşabih görüp, "Anlam ve hikmetini ancak Allah bilir." der; böylece iman ederiz. Muhkemlere götürerek anlamaya çalışırız; fakat, mânâsı budur, diyerek kesin bir hüküm veremeyiz.

Bakara sûresinde belirtildiği gibi, bu harfler, "Allah ile O'nun Peygamber'i arasında bir şifre ve sûrenin kapsadığı hükümlere açılan bir kapı; ilâhî hikmetin birer anahtarı"dırlar.

❁ ❁ ❁

اَللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴿٢﴾

3:2 Allah o Allah'tır ki kendinden başka hiçbir tanrı yoktur. (O, zâtî, ezelî ve ebedî hayat ile) diri (ve bâki)dir. Zâtiyle, kemâliyle kâimdir. (Yarattıklarını her ân tedbir ve hıfzında [gözetip idare etmede] yegâne hâkimdir, her şey onunla kâimdir).

O Allah ki, Hayyu'l-Kayyûm'dur.

Allah lâfzı; Yaratan'ın bütün zâtını, sıfatlarını, fiillerini ifade eden lâfz-ı celâl'dir. O, Fâtır ismiyle her şeyi yoktan var eden, varlığı tevhid üzere idare edendir.

Anlamı tek bir cümle ile vermeyi dilersek; "ulûhiyet tevhidi" ilân edilmektedir. Yani yaratmakta, idare ve hükmetmekte tek güç sahibi Allah'tır denilmektedir. Bazı münkirler bunu kabul etmese de, bütün mevcudat, doğumuna, cinsiyetine, ölümüne ve yaşam kanununa boyun eğmekle O'nun hüküm ve idaresi al-

tındadır. O, Hayy'dır; başlangıcı ve sonu olmayan bir hayat sahibidir. Daima diri, uyanık ve hiçbir şeye ihtiyacı olmayandır.[6] Yarattıklarının yaşam sabitelerini icra edendir.

Kayyûm'dur; mahlûkatın bütün işlerini ve âlemlerde meydana gelen bütün olayları bir hikmet üzere düzenleyen, sonsuz kuvvet sahibidir. Bu iki kavram, yaratılan ile yaratan arasındaki önemli farkı ortaya koymaktadır.

❀ ❀ ❀

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنْزَلَ التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٣﴾

3:3 (Habibim) O, sana Kitab'ı hak (ve) kendinden evvelkileri (de) tasdik edici olarak (tedricen) indirdi. Bundan evvel de Tevrat ile İncil'i indirmişti;

Hz. Âdem'le başlayan imtihan âleminde, doğru yola ileten ve hak yolu gösteren, Allah'tır. O hâlde, Allah'ın bu kitaplarında, tevhid dininin esaslarıyla ilgili konularda hiçbir zıtlaşma söz konusu değildir ve bunlar, kendilerine çeşitli zanlar karışmadığı sürece, akıl sahipleri için hidâyet kaynaklarıdır.

Her şeyi en ince ayrıntılarıyla bilen Allah, ahsen-i tak-vîm üzere yarattığı kullarını aziz kılacak, şüpheden uzak biricik yo-

[6] Bkz. 2/1-4; 42/11.

lunu Kur'ân-ı Kerîm'le tamamlamıştır artık. Bu yol, inananlar için metotlu yaşamın nizamnamesidir. Müminleri bir kelime etrafında toplanmaya davet eder. "*Lâ*" denerek bütün keyfîliklerin bir kenara itilip, O'nun belirlediği nizama uyulmasını ister. İşte Yaratıcı'nız size yolunu gösterdi ki, tefrikaya düşüp yolundan sapmayasınız.[7]

Eğer inananlar dinlerini, dâvâlarını korumada ve yaşamada metotlarını Kur'ân-ı Kerîm'den almazlarsa, saptırıcıların tuzağına düşebilirler. Onun için Kur'ân-ı Kerîm'i, onunla aramıza vasıtalar koymadan, bizi sınırlayabilecek bütün yargılardan bağımsız kalarak anlama gayreti içerisinde olmalıyız. Bu Kitab'ı kutsal olduğu yahut sevap kazanma aracı olduğu zannıyla değil; bilâkis, anlama, amel etme ve dâvâ edinme sorumluluğuyla okumalıyız ki, bize hayat bahşedip saadeti kazandırsın. Hakikat böyleyken, bugün Kur'ân'ın muhatabı olanların ekserisi onu anlamadan okudukları için, İslâmî değerlerin farkında olamıyorlar. Elbette, Kur'ân'ı, mânâsını anlamadan sevap kazanma saikiyle okuyanlar, sûreleri ayırarak onu dilek kutusu hâline getirenler, dünyevî emellerine kavuşmak için âyetleri te'vil ederek tahrif edenler onun Allah'ın kelâmı olduğunu kabul etseler de, bunun kendilerine bir yararı olmadığı gibi, Kur'ân'a bu şekil bir yaklaşım hidâyete de erdirmez!

Velhâsıl, Kur'ân, insanları sırât-ı müstakîmde tutacak işaretleri belirleyip; müntesiplerine, sapık inanç ve hurafelerden kurtulmanın metotlarını gösterir. Bu metodu ciddiye almayıp zanla ve kulaktan duyma bilgilerle hareket edenler, Ehl-i Kitab'ız

[7] Bkz. 6/153.

diyen Yahudi ve Hristiyanlar gibi hüsran içerisinde kalırlar. Bu bakımdan, iman ilim edinmeyi, yani Kur'ân'ı fıkhetmeyi gerektirir. "Âlimin uykusu, cahilin ibadetinden üstündür."; "Bir âlim, şeytana karşı bin zahitten daha güçlüdür." sözleri de bu geçeği dile getirmektedir. Ebediyete kadar dosdoğru istikamet üzere kalmayı sağlayıp, selâmet diyarına götürecek yegâne kaynağa, şaşmaz, tahrif olmaz ilâhî vahye sımsıkı sarılmaktan başka insanı kurtaracak amil yoktur.

❁ ❁ ❁

مِنْ قَبْلُ هُدًى لِلنَّاسِ وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ
لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٤﴾

3:4** (Ki onlar) **insanlar için birer hidâyetti. Hak ile bâtılı ayırt eden (hüküm)leri de indirdi. Allah'ın** (hak olan, mahz-ı hidâyet [hidâyetin ta kendisi] olan) **âyetlerine küfredenler** (yok mu?) **onlar için pek çetin bir azap vardır. Allah cezada amansız bir galib-i mutlaktır.

Yüce Allah böylece, artık tahrif edemeyecekleri Furkan'ın korumasını kendi üstüne alarak,[8] hak ile bâtılın arasını ayırmış; hidâyete talip olanlara yol göstermiştir. Kabiliyetli akıl sahiplerine hitaben, "... *Rableri tarafından bir hak geldi. Kim doğru yola giderse, kendi lehine; kim de saparsa kendi aleyhinedir...*" (10/108) buyurmaktadır.

---

[8] Bkz. 15/9.

İnkâr edenler için şiddetli bir azap vardır. Nasıl olmasın ki! Enfüste ve âfakta âyetler kendilerine gösterilmesine, elçilerle ilâhî yola davet edilmelerine rağmen akıllarını hevâlarıyla örtenlere, azap elbette hak olur.

"*Küf*(ü)*r*" ün anlamı; inkâr etmek, hakikatin üstünü örtmek, nankör olmaktır. Diğer bir anlamı ise; Allah'a ait mutlak özellikleri yaratılmışlardan herhangi birine vermek veya inanılması gereken şeylerin bir kısmına inanmamak; onları yaşadığı asra uygun görmeyip, Allah'ın kanununun hilâfına kanun koymaktır.

Dünyada muhayyer bırakılan iradelerini kötüye kullananların, belli bir süreden sonra ölüm ile iradeleri ellerinden alınır ve hesap vermek için, her şeye gücü yeten, mutlak galip olan Allah'ın huzuruna çıkarılırlar.

O Azîz'dir; galip ve güçlü olan, mağlup edilmesi mümkün olmayan, hiçbir şeye yenilmeyendir.

Azîzu'n zû'ntikâm'dır; intikam sahibidir. Suçluları bırakmayıp, onlara cezalarını muhakkak verendir.

Hiçbir şey Allah'tan gizli kalmaz. İnananlar bu ikazlarla nefis muhasebesine davet edilmektedirler. O, el-Latîf ismiyle, her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilir. Dolayısıyla, niyetlerimizin samimî, amellerimizin ise sâlih ve sahîh olmasına dikkat etmeli, tüm tutumlarımızın sağlamasını Kur'ân'la yapmalıyız.

❀ ❀ ❀

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٥﴾

3:5 Şüphe yok ki, ne yerde, ne gökte hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz.

İman ve zikir... Bu biliş, müminin, tüm eksikliklerden münezzeh olan Rabb'ine karşı gelmekten haşyet duyarak sakınmasını sağlar. Böylece, ibadetlerine karşı daha hassas, itinalı bir bakış geliştirebilir.

❁❁❁

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦﴾

3:6 Döl yataklarında size nasıl dilerse öyle kılık veren O'dur. Ondan başka hiçbir tanrı yoktur. (O) mutlak galiptir. Yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.

İşte Musavvir olan Allah, dilediğini istediği şekilde yaratan ve her varlığa gözeteceği nizamı verendir. Hiçbir varlığın, kendi oluşumunda herhangi bir dahli bulunmaz.

Burada özellikle insan varlığının nasıl belli evreler-den geçerek akıl, irade ve daha birçok nimetlerle mücehhez kılındığına dikkatler çekilmektedir. Dahası, ona, Yaratan'a muhatap olmak

suretiyle yüksek mertebelere ulaşacağı öğretiliyor. Tevhidin ve insanın yaratılış gayesi olan ibadetin yalnız Allah'a has kılınması öğütlenmektedir. Yani ibadette, teslimiyette yalnız O'na boyun eğilmeli ve hayatı düzenleyen tüm kurallar yalnız Rabb'in buyruklarından çıkarılmalıdır. Zira Allah, sadece kendisini ilâh edinmeye yönlendirmekle, insanı, çeşitli ilâhların önünde eğilmenin sefilliğinden, zorluğundan korumak istemiştir. Bu sebeple, "*Ben cinleri ve insanları, ancak Bana kulluk etsinler diye yarattım.*" (51/56) buyurmuştur.

İnsana, fıtratında var olan kendisinden üstün ve güçlü olana sığınma ihtiyacını başka adreslerde gidermemesi öğütlenirken; her ne olursa olsun, herhangi bir şeyi kendisi için mutlak veli, yardımcı, kötülüklerden uzaklaştıran, ihtiyaçlarını gideren bir vasıfta görmemesi zarureti de hatırlatılıyor. "*Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki bunca nimetini hatırlayın; Allah'tan başka sizi gökten ve yerden rızıklandıracak bir yaratan var mı? Ondan başka ilâh yoktur. O hâlde nasıl oluyor da (tevhidden küfre) dönüyorsunuz!*" (35/3). Bizi doğru yola çağırmasına rağmen bu çağrıyı duymayan, ondan yüz çevirenler bilsinler ki; Allah Azîz'dir, güçlü ve galip olandır. Hakîm'dir; hüküm ve hikmet sahibidir.

O, en üstündür, en yücedir. Kullarını aziz kılacak nizamı vaz'edendir. Karşı gelenlere ise, mutlak galip ve hâkimdir. Hükmüne karşı koyacak bir güç yoktur. Hüküm yalnızca Allah'ındır. "*Allah ve Resûl'ü herhangi bir konuda hüküm vermiş ise, hiçbir müminin o işi kendi isteğine göre seçme hakkı yoktur...*" (33/36).

❀ ❀ ❀

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿٧﴾

3:7** (Habibim) **sana Kitab'ı indiren O'dur. Ondan bir kısım âyetler muhkemdir ki bunlar Kitab'ın anası** (temeli)**dir. Diğer bir kısmı da müteşabihlerdir. İşte kalplerinde eğrilik bulunanlar sırf fitne aramak** (ötekini berikini saptırmak) **ve** (kendi arzularına göre) **onun te'viline yeltenmek için onun müteşabih olanına tâbî olurlar. Hâlbuki onun te'vilini Allah'tan başkası bilmez. İlimde yüksek pâyeye erenler ise, "Biz ona inandık. Hepsi Rabbimiz katındandır" derler.** (Bunları) **sâlim akıllardan başkası iyice düşünmez.

Kur'ân, Allah katından indirilmiş oluşundan asla şüphe edilmeden ve bu konuda tereddüde düşülmeden, içerisindekilere iman etmek ve hükümleriyle amel etmek için okunmalıdır.

"*Elif, Lâm, Râ. (Bu sana indirilen), hikmet sahibi (ve) her şeyden haberdar olan (Allah) tarafından âyetleri muhkemleştirilmiş, sonra da (her yönüyle) açıklanmış bir kitaptır.*" (11/1).

Bu âyete göre, Kur'ân'ın bütün âyetleri muhkemdir. Bundan kasıt; onun Hak Kitap olduğu, onda eksiklik bulunmadığı, tüm âyetlerinin mânâlarının sahîh ve hikmetle dolu olduğudur.

"*Allah, âyetleri birbirine benzeyen ve yer yer tekrar eden Kitab'ı, sözlerin en güzeli olarak indirmiştir...*" (39/23). Ki, müteşabih de birbirine benzer mânâsındadır. Buna göre bu âyetteki müteşabihten kasıt; "Kur'ân'ın bütün âyetleri güzellik, doğruluk ve hidâyeti gösterme bakımından birbirine benziyor"dur.

Âlimlerin muhkem ve müteşabih âyetler konusunda değişik görüşleri vardır.

Muhkem âyetler, temel hükümleri tek ve kesin mânâda ifade ederler. Muhkem âyetlerle sorumluluklar yüklenilir. Bunlar, haramı, helâli, farzları, nehiyleri belirten, kendileriyle amel edilen âyetlerdir. İçtihat, kıyas, icmâ, örf bu âyetlerle yön bulur. Müslümanların diğer yükümlülüklerini, hâl-i hazırları ve gelecekleri için iyi, yararlı olan müteaddit yorumları kaldırmayan âyetlerdir. Fâtiha sûresinin tümü ve Nahl sûresinin 90. âyeti bu tür âyetlere örnektir.

Müteşabihler ise, tek mânâda anlaşılmayan, birden fazla benzer mânâ taşıyan, Mushaf'ın geri kalan kısmını oluşturan âyetlerdir. Müteşabih âyetler mücmel, mufassal, müşkil gibi bölümler altında incelenir.

Mücmel; kısa ve az sözle anlatılanlardır. "*Râsihûn*" ifadesinde olduğu gibi.

Mufassal; tafsilâtlı, uzun uzadıya açıklanıp anlatılanlardır.

Müşkil; anlaşılması güç ve zor olanlardır.[9]

Özetleyecek olursak; Kur'ân'ı anlama kapasitesi, insanın bilgi birikimiyle doğru orantılı olarak artar.

Müteşabihler, müminlerin algılama kapasitesine göre ya mutlak müteşabihleri oluştururlar ya da mukayyettirler. Mutlak müteşabih olanlar, muhatapları tarafından tek ve kesin mânâda algılanamazlar. Göklerin ve yerin altı günde yaratılması konusu bu tür müteşabih grubundadır.[10]

Mukayyet müteşabihler ise, ancak mütevatir ve muhkem âyetlerle ve mütevatir sünnet/hadislerle değerlendirildikleri vakit bir mânâ kazanabilen âyetlerdir.

Müteşabihler için, insanın "anlayamadığını anlamaya çalıştığı" âyetlerdir de diyebiliriz. Kur'ân-ı Kerîm'e muhatap oluşumuzun farkındalığı çerçevesinde belirlenen aslî işimiz; muhkem sınıfında yer alan açık ve kesin hükümlerle amel etmek; tek başına anlayamadığımız müteşabih âyetleri, gücümüz yetiyorsa Resûlullah (s.a.v)'ın sahîh sünnetine ve muhkem âyetlere götürerek fikrî yapımızı geliştirmektir. Kur'ânî çalışmayı yaparken acele etmemeli, zikir ehline sorarak onu anlama gayreti içerisinde olmalıyız.

Zihinlerini zannî saplantılardan korumuş olan işlek akıllılar, Kitab'ın muhkemleriyle aydınlık ilim yollarında yürür; müteşabihlerini de muhkemlere götürerek mübah, örfî pencereler açmaya çalışır, ufuklarını genişletirler.

---

[9] Bkz. 2/51; 71/14.

[10] Bkz. 11/7; 20/5.

Müteşabihler, insanoğlu için bir denemedir. Gücü yeten müminler, Kur'ân-ı Kerîm'i anlamaya yönelik ilmî çalışmalarını sabır ve sebatla sürdürmelidirler. Ancak, acele ederek bu emek gerektiren zihnî gayreti göstermeksizin meallerle hüküm çıkarmaya kalkışmak, âyetlere rastgele mânâlar vermek kalplerinde hastalık olanların yapacağı davranıştır. Bu davranış, insanı İsrâ' sûresinin 36. âyet-i kerîmesinde vurgulanan mes'uliyete götürür.[11] Kur'ân'ın müteşabih âyetleriyle uğraşanları gördüğünüz vakit, biliniz ki, onlar Allah'ın yukarıdaki âyette kastettiği kişilerdir. Onlardan sakınınız, Kur'ân'ın övdüğü "*râsihûn*"dan olmaya bakınız.

İlimde derinleşmeye çalışan mücahitlere hitaben Allah, "... *Size iyi ile kötüyü ayırt edecek bir anlayış verir. Suçlarınızı örter ve bağışlar...*" (8/29); "*Uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz...*" (29/69) buyurmaktadır.

"*Râsihûn*"; tefekkür ve tahkik ederek ilim ile mutmainleşen, imanı kuvvetli âlimler; eğilmeyen, eğrilikten hoşlanmayan; bildiğini ve bilmediğini birbirinden ayırt edebilen, bilmediklerini mümkün mertebe çözmeye çalışan kimselerdir. 8. âyette de mezkûr râsihûnun duasını görüyoruz.

❀ ❀ ❀

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٨﴾

[11] Geniş bilgi için bkz. M. Said Çekmegil, Kur'ân'a Muhatap Olmak, 2. b., Birleşik Yayınları, İstanbul, 1996.

3:8 Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi (haktan) saptırma. Bize kendi canibinden bir rahmet ver. Şüphesiz bağışı en çok olan sensin.

Bunun için Allah, müminlerden, doğru yolu bulup Kur'ân'ın aslına kavuştuktan sonra sapmamaları için; Kitab'ı, araya mutlak/tartışılmaz kabullenilen başka kaynakları koymaksızın, mutlak, şaşmaz tek kaynak edinip, hükümlerini yaşama geçirmelerini istemiştir. İman ancak böyle korunur, ilâhî himayeye ancak böyle sığınılır...

İşte bu dua, müminin, bilgisizlikten sonra eriştiği hidâyetin değerini takdir edip, iman dolu bir gönül ve haşyetle Rabb'ine yönelmesinin ifadesidir. Bu suretle Allah, iman edenlere, ahdine güvenmeleri, O'nun rahmet ve fazlını bilmeleri, kaza ve kaderine inanmaları, ilmî bir hassasiyet içinde takvaya sarılmaları, zaaf ve gafletle düşmüş oldukları kusurlarından ötürü bağışlanma ümitlerini yitirmemeleri gerektiğini öğretmiştir.

Rabb'imiz! Bize katından bir rahmet, fazilet, ikram ve doğru yolda kalmamız için kuvvet ve sebat ver. Çünkü Sen Vehhâb'sın; kullarına karşılıksız ihsan edensin. Biz beşeriz; hâlimizi Sana arz eder, ihsanına lâyık olmayı rızandaki güzellikleri yaşayarak talep ederiz. Ey Allah'ım! Kalplerimizi Senin rızan üzere sabit kıl! Ayaklarımızı sırat-ı müstakîmden kaydırma! Rahmetinle bağışla! Muhakkak ki Sen tevbeleri kabul eden, bağışı çok olan, Sana sığınanların kusurlarını örtensin! O Gün, Settâr isminle kusurlarımızı ört!

❀ ❀ ❀

رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٩﴾

3:9 Ey Rabbimiz! Muhakkak ki sen vukûunda [gerçekleşeceğinde] hiçbir şüphe olmayan bir günde insanları toplayacak olansın. Şüphesiz Allah sözünden caymaz.

İşte, râsihûnun O Gün için göstermiş olduğu duyarlılık!...

Müminler öyle kimselerdir ki, O Gün her nimetten sorguya çekileceklerini bilmektedirler. Şu geçici hayatta işlerinde Yaratıcılarının rızasını gözetenlerin mutluluğa erişeceği, aksini yaşayanların ise elim bir hesaba çekileceğinin idrakiyle, O'ndan yardım isterler. İman üzere yaşayıp iman üzere ölen kişilerden olmak için, dua ve niyazda bulunurlar: "*Bizi dosdoğru yola ilet, (İslâm ile) nimete erdirdiklerinin yoluna...*"(1/6-7).

Şu dünyaya gelişimiz nasıl inkâr edilemeyen bir gerçekse, ölüp, yeniden diriltilip Rabb'in huzurunda toplanacak olmamız da kaçınılması mümkün olmayan bir gerçektir. Bu âlemi yoktan var eden Allah verdiği bu haberi de muhakkak gerçekleştirecektir.

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١٠﴾

3:10 O küfredenler (yok mu?), ne malları, ne evlatları Allah yanında onları hiçbir şeyden asla kurtaramaz. İşte onlar, (evet) onlar ateşin yakacağıdır.

Burada Cenâb-ı Hakk, dikkatleri hayatın oluşumundaki gerçeklere çekmektedir. Mal ve evlat, insanı aldatabileceği gibi, çok hayırlı ve faydaya mâlik kılıcı unsurlar da olabilirler. Bunlar değerlendirim şekillerine göre hayır veya şer araçları durumuna gelirler.

Elbette, sahip olunan imkânlar dünyada güçtür, dayanaktır. Fakat bazı insanlar şan, şöhret, nam hastasıdır. Onların, bunlara ulaşmaktan başka hesapları yoktur. Bu gibi kimseler, hırslarına gölge düşüren her şeyden uzaklaşır, nefret ederler. Büyük bir kibir ve şımarıklık içerisindedirler. Âyet, tanınmışlıkları ve imkânları ile ebedî bir güce sahip olduklarını sanan bu insanlara, her şeyin Allah'a ait olduğunu, sahip oldukları ile sınandıklarını ve kendilerinin ancak huysuz birer bekçi olduklarını hatırlatmaktadır.

Nice insanın, malıyla, evladıyla başı belâya girmiyor mu! "Malına güvenme, bir âfet yeter; gücüne güvenme, bir maraz yeter." deyişinin haklılığı aşikâr değil mi! Oysa Allah'a güven; ki O, seni ebediyette ihya eder.

Bu ilâhî mesajdan anlıyoruz ki, kâfirlerin küfre düşmelerinin sebebi mal, çocuk vb. dünya metalarına güvenmeleri; Allah'ı unutup şükretmemeleridir. Bu nimetler, dünyada kendilerini himaye edici, koruyucu roller oynayabilir yeri geldikçe; ama O Gün, bunların kişiye hiçbir faydası olmaz. Bu durumun gerçekli-

ğini dünyada da görebiliyoruz. Nice evlâd u ıyâli, serveti, sultası olan kimseler bitkisel hayata giriyorlar da, hiçbir şey onların derdine çare olamıyor. Bu sefih yaşamın kritiğini ancak akl-ı selim sahibi kimseler yapabilir. Akl-ı selimden uzak, tefessüh etmiş insanlar ise ne öğütten ne de olaylardan ibret alırlar. Onlar her olayı maddî boyutuyla değerlendirirler.

O hâlde bu ilâhî uyarılarla inkâr edenlere değil, inkâr edenler tanıtılarak, iman edenlere öğüt verilir ki; gaflete düşüp de giderek azgınlaşmasınlar.

Evet, bu duyarlılıktan mahrum her insan, elde ettikleriyle benliğinden uzaklaşıyor, aslını unutuyor. Oysa Allah, sunmuş olduğu din ile, insana, insanca yaşama modeli sunuyor. Maddeyle değil, mânevîyatla yücelmenin sırrını öğretiyor. Evladına güvenenlere Hz. İbrâhîm'i; babasına güvenenlere Hz. Nûh'u; mal ve sultasına güvenenlere Firavun ve Nemrûd gibilerini -yaşamış oldukları süreçleri, somut olarak tarihe kaydetmek suretiyle güncelleştirip- ibret kılıyor.

Helâk edilen milletlerde bizler için ibretler vardır.[12]

"*O Gün, zalimlerin mazeretleri fayda vermez...*" (40/52); "*...(Kıyamet günü kâfirlere), 'dünya hayatı sizi aldattı' (denecektir.)...*" (45/35); "*İnsanların küfürde birleşmiş bir tek ümmet olması (tehlikesi) bulunmasaydı, Rahmân'ı inkâr edenleri ziynetlere boğardık... Bütün bunlar, sadece dünya hayatının geçimliğidir. Âhiret ise, Rabb'ine karşı gelmekten sakınıp, rahmetine sığınanlara mahsustur.*" (43/33, 35); "*Onların malları ve çocukları seni imren-*

[12] Bkz. 11/103, 120.

dirmesin. Allah, bunlar (bu varlıkları) sebebiyle ancak, kendilerini dünyada azaba çarptırmayı ve canlarının, kâfir oldukları hâlde, güçlükle çıkmasını diler." (9/85); *"Küfredenlerin (refah içerisinde yaşamaları), diyar diyar gezip dolaşmaları sakın seni aldatmasın. Az bir geçimden sonra varacakları yer, cehennemdir..."* (3/196-197); *"Ey iman edenler! Mallarınız, çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın. Kim bunu yaparsa, onlar ziyana uğrarlar."* (63/9); *"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun..."* (66/6).

Bu gerçeğin daha iyi kavranması için, 11. âyette, örnek olmak üzere önceki kavimlerden haber veriliyor.

❁ ❁ ❁

كَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١١﴾

***3:11** (Onların gidişi) tıpkı Firavun hanedanının ve onlardan evvel gelenlerin gidişi gibidir. Onlar bizim âyetlerimizi yalanladılar da, Allah da kendilerini günahları yüzünden yakalayıverdi. Allah, cezası pek çetin olandır.*

Bu inkârcı, azgın, fâsık toplumların başına gelenler sık sık tekerrür eder.

Hak davete yüz çeviren toplumlar, yer yer helâke maruz kalmışlardır. Küfrü imana tercih etmenin ceza görmesi kaçınılmaz-

dır. Nitekim, bu kimseler tebaalarıyla birlikte helâk olmuşlardır. İman etmeyenler, başlarına gelen musibetleri tabiî oluşlar olarak değerlendirdikleri için ibret almazlar; ancak, fıtratlarının sesine sağduyuyla kulak veren insanlar için benzer olaylar farklı bir anlam taşır. Yaşanılan nice musibete rağmen aklını örtüp fıtratının sesine kulak vermeyenlerin azgınlıkları artar. "*Dünya azabı (musibet), insanların küfürden imana dönmeleri içindir.*" (7/94); "*Onlar, her yıl bir iki belâ ile imtihan edildiklerini görmüyorlar mı? Sonra da ne tevbe ediyorlar, ne de ibret alıyorlar.*" (9/126); "*İşte onlar, kendilerine (öyle) bir azabımız gelip çattığı zaman olsun, yalvarmalı değil miydiler? Fakat yürekleri katılaşmış, şeytan da yapmakta olduklarını (ma'siyetleri) süsleyip püslemişti. Onun için bunlar, kendilerine ne hatırlatıldı, öğüt verildiyse onları unutunca üzerlerine her şeyin (her zevkin, her nimetin) kapılarını açtık. Nihayet kendilerine verilen o şeyler (o genişlik ve o serbestlik) yüzünden (tam şımarıp) ferahlandıkları vakit, onları ansızın tutup yakalayıverdik de, artık o ânda onlar, bütün ümitlerinden mahrum kaldılar.*"(6/43-44).

Şu bir gerçek ki, dünyadaki her imtihan sorusu müminin menfaati içindir. O, başına bir belâ gelirse sabreder; bir nimete ererse sevinir, şükreder.

12-13. âyetlerde bu yenilginin dünyevî olan, farklı bir yönü anlatılmaktadır.

❁ ❁ ❁

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٢﴾ قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأْيَ الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿١٣﴾

3:12** (Habibim) **o küfreden (Yahudi)lere de ki: "Yakında mağlup olacaksınız ve (toptan) cehenneme sürükleneceksiniz." O, ne kötü yataktır!

3:13** (Bedir muharebesinde) **karşılaşan iki cemiyet [topluluk] hakkında sizin için muhakkak bir ibret vardı. (Onlardan) bir cemiyet [topluluk] Allah yolunda dövüşüyordu, diğeri ise kâfirdi. Onlar öbürlerini (Müslümanları) dış gözleriyle kendilerinin iki katı olarak görüyorlardı. Allah, kimi dilerse onu yardımıyla destekler. Şüphesiz bunda kalp gözleri açık olanlar için kat'î bir ibret vardır.

Bu âyet-i kerîme, tüm münkirleri ikaz etmekte, müminlere ise zafer müjdesi vermektedir. Tabi bunun sebebi, kâfirlerin küfürlerinde azgınlaşmaları; müminlerin ise onlarla aralarına mesafe koyup, Allah'a itaati her şeyin üstünde tutarak *fî sebîl'i-llâh* üzere hareket etmeleridir.

İktidarı hak etmenin yolu şu âyetle ifade edilmiştir: "*Allah, içinizden iman etmiş, güzel amellerde bulunanlara yemin ile vaat etti ki; kendilerinden evvel gelenleri nasıl (kâfirlerin) yerine getirdi*

ise, onları da yer(yüzün)de muhakkak (müşriklerin) yerine geçir(ip hükümran ede)cek; onlara, kendileri için beğendiği dini (İslâm'ı) her hâlde payidar kılacak, onların korkularından sonra kâfi bir eminliğe çevirecektir. (Tâ ki) onlar (bu güvenlik içinde) Bana ibadet etsinler, Bana hiçbir şeyi ortak koşmasınlar..."(24/55).

Bu âyetin nüzul sebebi olarak tefsirciler şu rivayeti naklet-mişlerdir:

İbni Abbâs (r. a) dedi ki:

"Bedir Savaşı'nda müşrikler yenilip de Müslümanlar muzaffer olunca Resûlullah (s.a.v) Medîne'ye döndü ve Benî Kaynukâ çarşısında Yahudileri toplayarak şöyle buyurdu: 'Ey Yahudi topluluğu! Kureyş'in başına gelen felâketin bir benzeri sizin başınıza da gelebilir. Allah'tan korkun, biliniz ki, ben insanlara gönderilen son peygamberim. Bunu kendi kitabınızda okuyup bilmektesiniz.' Bunun üzerine Yahudiler dediler ki:

'Bilgisiz ve savaş tekniğini bilmeyen bir topluluğu yenmen seni aldatmasın. Vallahi, eğer bizimle savaşacak olursan, bizim nasıl savaşçı kimseler olduğumuzu anlarsın.' Bunun üzerine Allah bu iki âyeti indirdi."

Allah vaadini yerine getirdi. Müslümanlar, Bedir zaferinden sonra, İslâm'ın değerlerine saldırmaları (çarşıda Müslüman bir kadının örtüsünü açmaları ve buna engel olmaya çalışan bir Müslüman'ı öldürmeleri) sebebiyle Yahudileri, Benî Kaynukâ'yı kuşatıp Medîne'den sürdüler. Resûlullah (s.a.v)'ı öldürmeye yeltenen Benî Nadîr Yahudilerini; Hendek Savaşı'ndan sonra ise, anlaşmaya ihanet etmeleri sebebiyle Kurayza Yahudilerini sür-

düler. Hayber fethedildi. Bunlar dışında, Müslümanlarla savaşan Yahudilerden düşük oranda cizye alındı.

Allah, akıl sahiplerinin düşünüp ibret almaları ve hakka dönmeleri için, birçok çarpıcı örneği o günün müşrik ve münkirlerinin idrakine sunuyor. Meselâ, Bedir'de, Müslümanlar sayı ve silâh bakımından oldukça zayıf, kâfirler ise onlardan kat kat üstün idi. İki ordu arasındaki maddî güç oranı, hemen hemen dörde üç denilebilecek kadardı. Fakat Allah'ın yardımı ile müminler galip geldiler. "*Sizden sabırlı yirmi kişi bulunursa iki yüze(kâfire), yüz kişi bin, bin kişi iki bin kişiye galip gelir. Çünkü onlar anlamayan bir topluluktur. Allah sabredenlerle beraberdir.*"(8/65-66).

Bir rivayete göre Utbe b. Rabîa, Kureyş'in ileri gelen reislerindendi. Bedir Savaşı'nda, başkumandan olarak, Müslümanlara karşı yaman bir düşman tavrıyla önde muharebe edenlerdendi. Bu muharebede Hz. Hamza'nın darbesiyle helâk olmuştur.

Basiret sahipleri için, hayatta, ibret alınacak büyük dersler var. O gün bunlar yaşandı da, bugün yaşanmıyor mu? Koca Rus ordusunu Afganlılar hezimete uğratmadı mı! İsrail'in her türlü komplosuna, tezgâhına ve de sahip olduğu güce rağmen Filistinlilerin onlara sapan taşlarıyla karşı koyması; Cezayir'in direnişi neyin ifadesi! Önemli olan; mal, sayı ve silâh değil, iman kuvvetidir. İnsanlar Allah'ın istediği şekilde iman ederlerse, Allah onlara yardım edicidir.

"... *Müminleri muzaffer kılmak Bizim üzerimize bir haktır.*"(30/47); "*Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (Allah'ın dinine) yardım ederseniz; O da size yardım eder, ayaklarınızı kaydırmaz.*" (47/7).

Bu âyetlerde verilen yardım vaadi, müminleredir. Yani dinini fıkhedip dâvâ edinenlerdir. Yoksa diliyle Müslüman olduğunu söylediği hâlde, amelleri ve ahlâkı söylediklerine uymayan kişilere değil...

❁ ❁ ❁

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ ﴿١٤﴾

3:14 Kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma güzel atlara, (deve, sığır, koyun, keçi gibi) hayvanlara, ekinlere olan ihtiraskârâne [hırs derecesinde aşırı] sevgi insanlar için bezenip süslenmiştir. Bunlar, dünya hayatının (geçici) birer faydasıdır. Allah(a gelince) nihayet dönüp varılacak yerin bütün güzelliği O'nun nezdindedir.

Bunlar fıtrî temayüllerdir. Allah, insanları, âyette zikredilen değerlerle dener. Kimler bu nimetlerle rıza-yı ilâhîyi kazanacak, kimler kaybedecek... Bunların hepsi birer imtihan aracıdır, yoksa kerih veya fena görülen şeyler değillerdir. Ne var ki; kendilerini dünya lezzetlerinin ve nefsanî arzularının esiri hâline getirenler, basiret ve ibret alma melekelerini köreltirler. Bu hâl, insanları günlük lezzetlerin içine gömer ve onların daha yüksek, daha ulvî şeylere ulaşmalarına engel olur. Oysa İslâmiyet, insanı, bu duy-

gularını meşru yollardan tatmini öğretmek suretiyle erdemli bir hayata teşvik etmiştir.

Neslin en önemli mürebbisi olan kadın, eşini rahatlatan, huzur ve haz veren kimliğiyle, erkek için önemli bir imtihan sorusudur. Bu soru, meşru daireler içerisinde çözülmez ise, günaha ve fitneye iten bir felâkete dönüşür. Bu durum iki cins için de aynı olmakla beraber, erkeklerin, bu yöndeki zaaflarından dolayı daha dikkatli olmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Dünya bir metadır. Onun en hayırlısını kazandıracak ve hayra dönüştürecek olan ise sâliha bir kadındır.

Çocuklar, dünya ve âhiret için önemli soruların başında gelir. Her fıtrat çocuk sahibi olmayı şiddetle arzular. Hayatın idamesi için varlıkları zorunlu olan çocuklar, ailenin neşe kaynağıdır. Onlarla huzuru da, acıyı da tadarız. Çocuk, karşılığını iki dünyada da alacağın, sorumluluğu ağır olan bir lûtf-i ilâhîdir. Çocukları sevinek, ümmet-i Muhammed'e katkıda bulunup, kalıcı amellere kavuşmak gerekir. Yoksa çocuğa, arzuların tatmini, neslin devamı ve vâris bırakma gibi gayelerle bakılırsa, ziyan edenlerden olunur. Çocuklara haddinden fazla düşkünlük de, insanın yapması gereken mânevî işlerin önünde engel olabilir. Evladı için rahat bir gelecek temin etme saikiyle biçimlenen mal biriktirme hırsı, kişiyi mânevî harcamalardan mahrum bırakır. Çocuk sevgisi, rıza-yı ilâhîye kavuşturan bir unsur olarak içselleştirilmez, sevgi bu şuurla duyulmazsa, kişiyi birçok zarara uğratır.

Mal sevgisi, meşru daireler içerisinde hayatı huzurlu yaşamak, yakınlarımızdan başlayarak mağdur ve miskinlere yardım-

da bulunmak; bilhassa, hakkın hâkimiyeti uğrunda imkânları azamî derecede tahsis etmek için arzu edilir, övülür. Sahip olduğumuz birikimler, ekonomik güç, iyi kullanıldığı zaman dünya rahatını ve âhiret saadetini temin eden metalardır.

Hz. Süleyman'ın diliyle, "*'Gerçekte, ben mal sevgisini, Rabb'imi anmak için istedim.'...*"(38/32) buyrulur. Diğer bir âyette de, "*Hiçbirinizin malları ve evlatları, huzurumuzda size bir yakınlık sağlamaz. İman edip iyi amelde bulunanlar müstesna...* "(34/37) buyrulmuştur.

Maddî imkânlar talep edilirken, bu imkânları İslâmî çerçeveler içerisinde elde etme ve değerlendirme şuuru hep uyanık tutulmalıdır. Aksi hâlde, hevâ ve hevesin yönlendirmeleriyle hüsrana düşmek kaçınılmazdır.

❁ ❁ ❁

قُلْ أَؤُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿١٥﴾

3:15** (Habibim) **de ki: "Size bunlardan daha hayırlısını haber vereyim mi? Takvaya erenler için Rableri katında altlarından ırmaklar akan cennetler -ki orada ebedî kalıcıdırlar-, (her şeyden) temizlenmiş zevceler, Allah'tan da bir rıza vardır. Allah, kullarını hakkıyla görücüdür.

Âyetle, "Dünyada bırakıp gideceğinizin hesabıyla sermest olacağınıza, takva duygusuyla meşbû olunuz." teşviki yapılmaktadır. Çünkü âhiret nimetleri, herkes için değil, belli özelliklere sahip kimseler; yani Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından sakınan "takva sahipleri" içindir.

Malın ve mülkün gerçekte Allah'a ait olduğunu ve insana, nasıl tasarruf edeceğinin denenmesi bakımından geri alınmak üzere emaneten verildiğini yakinen bilen takva sahipleri, sonsuza dek içerisinde kalacakları cennete talip olur; yatırımlarını bu doğrultuda yaparlar. Sahip olduğumuz bütün nimetleri anlamlı ve yararlı kılan faktör İslâm'dır. İslâm dünyada onurlu, erdemli, temiz, itidalli ve güvenli bir yaşama, âhirette ise gönüllerin tahayyül edemeyeceği sonsuz güzellikte nimetlere eriştirecektir. Bu nedenle, Allah'ın bu dünyada ihsan ettiği nimetlerden istifade ederken O'nun rızasına göre hareket etmeli; nimetleri O'nun rızasına kavuşturduğu için sevmeliyiz. Nimetlere yaklaşımda Hz. Süleyman örnek alınmalıdır.

"*(Süleyman) onun sözünden dolayı gülümsedi ve dedi ki: 'Ey Rabb'im! Beni, gerek bana gerekse ana-babama verdiğin nimetle şükretmeye ve hoşnut olacağın iyi işler yapmaya muvaffak kıl. Rahmetinle, beni iyi kulların arasına kat.'* "(27/19); "*Süleyman, 'Gerçekte, ben mal sevgisini, Rabb'imi anmak için istedim.' dedi...*"(38/32).

Dünyadan ayrılırken, sâlih amelden başka, kim yanında ne götürebiliyor! Dünya Sultan Süleyman'a kalmazken; "üç günlük dünya" dedikleri hâlde âhireti unutarak ölmeyecekmiş gibi dünyaya sarılanlara yazıklar olsun!...

"Allah, kullarını hakkıyla görücüdür."

Âyet, insana, nefis muhasebesi yaparak Allah'ın rızasını her şeyin önüne alması için bir uyarı mahiyetindedir. Bu yönüyle, samimiyetlerinin hayrı da kendilerinedir. Çünkü Allah, kullarının maslahatını ve onlara fayda verecek şeyleri en iyi bilendir. Bu yüzden kullar, Allah'a tevekkül ile ittika edip, O'nun rızasını dünya nimetlerine tercih ederler. İşte bu şuur ile iman edenlerin yönelişi, âyette şöyle ifadesini bulmaktadır:

❁ ❁ ❁

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾

***3:16** (O takvaya erenler), "Ey Rabbimiz! Biz iman ettik. Artık bizim günâhlarımızı yarlığa ve bizi o ateşin azabından koru" diyenler,*

İmansız takva, takvasız iman olmaz. Çünkü, Allah'a duyulan sahîh iman olmaksızın hiçbir amel kabul edilmez. Takva sahibi olabilmenin ilk şartı sahîh imandır, ikinci şartı da sâlih amel işlemektir. Gerçekten şuurlu, iman sahibi kimse, Allah'ın her vahyine şüphesiz, itirazsız teslim olur; emirlerine ise, güç yetirebildiği kadar tavizsiz, bahanesiz itaat etmeye çalışır.

İman; doğrulukla, gönülden bağlılıkla, hevâ-heves, zan ve zaafları dikkate almadan, Allah'ın rızasından başka bir menfaat beklemeden hakkı hak olarak yaşamaktır.[13]

---

[13] Bkz. 11/112; 42/15.

O takva sahipleri ki, "*günahlarımızı bağışla ve bizi ateş azabından koru*" derler.

Evet, mümin, ne kadar şuurlu bir yaşam sürse de, gaflet ve kızgınlık sonucu meydana gelebilecek hata ve kusurlardan berî değildir. Fakat mümin bu hâlini sevmez; müdafaa etmez, mahcup olur. Kendini düzeltmeye çalışarak Rabb'inden af diler.

❁ ❁ ❁

الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ
بِالْأَسْحَارِ ﴿١٧﴾

3:17 Sabredenler, (imanlarında) gerçek olanlar, (Allah'a) itaatle boyun eğenler, infak edenler, seher vakitlerinde Allah'tan mağfiret isteyenlerdir.

Bu âyet-i kerîmede, şuurlu iman sahiplerinin beş vasfından söz ediliyor: sabır, doğruluk, itaat (baş eğip saygı duymak), infak ve dua.

Elbette, vahiy doğrultusunda yaşayabilmek için, azme ve sabra ihtiyaç vardır. İlk olarak da, büyük bir sabırla dinin ilmini edinmek lâzımdır ki; neye, niçin sabredileceği bilinsin.

Sabır; ayak diremek, direnmek, karşı koymak, musibetler karşısında yılmamak, azmi kaybetmemektir. İman yolculuğunun bu azığı kazanılmadan takva mertebesine ulaşılamaz. Sabır imanın yarısıdır, diyebiliriz. Allah'a itaatte sabır, haramdan sa-

kınmada sabır, tâbi tutulduğumuz belâlara sabır... Özellikle de, bu dini ilmî bir metotla tebliğ etmeyi dâvâ hâline getirenlerin sabra çok ihtiyaçları vardır. Sabır ve dua silâhının, gayret sahibi müminin en güçlü desteği olacağını bilelim. Aşağıdaki dörtlük anlattıklarımızı ne de güzel ifade etmiştir:

"İman eri saçın yolmaz
Kalbi gamla dolmaz
Düşmana teslim olmaz
Sabır mücahidim, sabır!"

Allah, kullarını, emrolundukları gibi dosdoğru olmaya davet eder. Kendisinin el-Latîf olduğunu, yani sinelerin özündeki de dâhil, her şeyi en ince ayrıntısına kadar bildiğini pek çok âyette hatırlatarak; niyette, amelde doğru olmayı öğütler.

Doğruluk, bir ucundan öbür ucuna kadar yönü değişmeyen gerçek; yalan olmayan, şüphe kokmayan istikamet; itikadî ve ahlâkî vasıfların tümünü kendinde toplayan bir iç adalettir. Her insanın kendine ait doğruları olabileceği yönünde bir karmaşaya düşülmemesi için Allah, kullarının istikamet üzere yürüyecekleri nizamını vaz'etmiştir. Doğruluk, insanı iyiliğe yöneltir; hayırlı işler de cennete kılavuzluk eder. Bir kimse doğruluğu prensip edinirse, sıddıklardan olur. "*Rabb'im Allah'tır deyip sonra da dosdoğru yaşayanlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.*" (46/13).

"*Kanitîn*", Allah'a itaate huşû ve haşyetle devam ederler. Sadece, Allah'ı vahyî verilerle tanıyanlar bu teslimiyeti dosdoğru ve

sabırlı bir azimle sürdürürler. Bunlar, geçici dünyevî çıkarların önünde eğilmeden, hevâ ve heveslerini dikkate almadan, zaaflarına kapılmadan, Allah'ın rızasından başka bir karşılık beklemeden, şuurla, hakkı hak olarak yaşar; sahip oldukları nimet ve imkânları rıza-yı ilâhî uğrunda değerlendirirler.

İnfak, Allah'ın müminlere, ibadet maksadıyla yerine göre harcama, zarurî ihtiyaçları karşılama anlamındaki bir emridir. Bu ibadetin icrasına müminler çokça teşvik edilmiş ve bu teşvike uyanlar övülmüştür. Onlar, canları ve malları karşılığında cenneti satın almaya davet edilmişlerdir.[14]

"Mallarını gece ve gündüz, gizli-açık harcayan kimseler var ya! İşte onların, Rableri katında ecirleri vardır. Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır."(2/274).

Allah'ın dini hâkim olsun diye infak edenler, bu emrin gayesini hakkıyla kavrayanlardır.

Müminler talep ettiklerini, imanın güzelliklerine kavuşmakla elde ederler. Maddenin bataklığında boğulan kimseler, bu erdemli fiili hakkıyla îfa edemezler. Bölüşendir, bencilliği aşan. İnsanlar mânevî değerlerini yitirdikçe, madde değer buluyor; istikamette zikzaklar çizilmeye başlanıyor. Herkes, kendi esenliğinin ardına düşüyor ve toplumsal dengesizliklerle kaosa sürükleniyor.

Cimrilikten korunmanın yolu, infak etmektir. *"Ey iman edenler! Şefaatin Olmadığı Gün gelmezden önce, size rızık olarak verdiklerimizden infak edin..."*(2/254).

---

[14] Bkz. 9/11.

Neden "*seherlerde bağışlanma*"? Çünkü gecenin örtüsü uykunun kazandırdığı dinlenişin akabinde, insanın, sükûnet ve sessizlik içerisinde arınmış, duru bir gönülle huzura varmasıdır arzu edilen. Her Şeyin Mâliki'yle buluşarak güne başlamak; zamanı anlamlı ve yararlı geçirmek, doğru yolda ilerlemek için dua ile yardım istemek ne ulvî bir yöneliş, ne güzel bir başlangıç!...

Allah, gecenin gündüzü tedricî olarak aydınlattığı gibi, İslâm nuruyla gönülleri aydınlatıp engin ufuklara yükseltiyor. Rahmet ve şefkat içinde kendi rızasına vâsıl olmalarını sağlayarak, onları huzura erdiriyor.

Teklife muhatap birey, imanını böyle ikrar ve itiraf etmenin akabinde, beşer olması hasebiyle gaflet ve kızgınlığın sonucu bir kusur işlemişse; hemen, bağışlanmasını niyaz ederek zikrî mutmainliğe kavuşur.

Allah, sözlerinde sadık olan, mallarını kendisi uğrunda infak eden; şuur, huşû ve haşyetle itaatlerinde daim olan, seher vakitlerinde istiğfar eden kullarından hoşnut olur. Hesap gününde onların kusurlarını Settâr ismiyle örter. Rahîm ismiyle, onları himaye edip amellerinin karşılığını hesapsız olarak verir. Bu da ancak tevhidî imanla elde edilir. 18. âyette de bu temel espriye vurgu yapıldığını görüyoruz.

❁ ❁ ❁

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ
لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

3:18 Allah, şu hakikati, kendinden başka hiçbir tanrı olmadığını, adaleti ayakta tutarak** (delilleriyle, âyetleriyle) **açıkladı. Melekler** (bunu ikrar etti, hakikî) **ilim sahipleri** (nebîler, âlimler) **de** (böylece inandı). **Ondan başka hiçbir tanrı yoktur. (O), mutlak galiptir, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.

Burada Allah kendi varlığına şahadet ediyor.

Âlemde ne var ise hepsi, Allahu Teâlâ'nın kendisini bilmesine ve bildirmesine şahitlik eder. Enfüste ve âfakta bu ilmini sonsuz kereler ilân ve izhar etmiştir. Meselâ, güneş var diyen biri, O'nun varlığına tanıklık etmiş olur.

Bizzat Allah, kendi varlığına, tekliğine, idarede hâkimiyetine şahadet etmektedir. Reddedenler olsa da, bu böyledir. O, tüm yarattıklarını görür, her şeye hükmeder. İnsanlar, fiilleriyle O'nun hükmüne boyun eğmeseler de, varlıklarıyla O'nun hükmüne boyun eğmektedirler. Melekler ve ilim sahipleri de bu gerçeğe şahitlik ederler. Hak bilgisiyle donanan herkes, dünyanın başlangıcından sonuna kadar, her şeyi düzenleyen ve idare edenin O olduğuna şahitlik eder. O, "*Lâ ilâhe illâ'l-lâh*" esas kaidesiyle ilâhlığında ortağı olmayandır.

O melekler, elçiler tanıklık ederler ki; O Yüce Allah, her şeyi adaletle yaratmıştır. O'nun adaleti, insanlara bildirdiği akîde, ibadet, ahlâk, din ve şeriatta açıkça görülmektedir.

Burada özellikle ilim ehlinden bahsedilmesi, ilmin ve âlimlerin ne denli değerli olduğunun açık kanıtıdır. "*...Kulları içinde ancak âlimler, Allah'ı gerektiği tarzda tazim ederler...*"(35/28).

Aşağıdaki hadisler bu konuda aydınlatıcıdır:

"Âlimin ibadet edene faziletçe üstünlüğü, benim faziletçe sizden en düşük seviyede olana üstünlüğüm gibidir." "Kim ilim edinmek için yola çıkarsa, Allah (c.c) ona cennete ulaşan yolu kolaylaştırır." "Bir âlim, şeytana karşı, bin zahitten daha mukavimdir." Çünkü, ilimleri insanlara taşımak ve öğretmek bunlara bağlıdır. Bu bakımdan Allah, insanları öncelikle ilme, düşünmeye, basirete, arayıcılığa davet etmektedir.[15]

O'ndan başka ilâh yoktur ve O'ndan başka hiçbir şey ibadete lâyık değildir. Bizi yoktan var eden, bize sayısız nimetler bahşeden yüce Allah'a, O'nu tazim ederek kulluk edilir. Allah'tan başkasına kulluk etmek, tevhid inancıyla çelişir; kişiyi dinden çıkaracak kadar büyük tehlike arz eder. İnsanlar ancak, Allah'a ibadet etsinler diye yaratılmışlardır.[16]

Kelime-i tevhidin, mânâsı bilinmeden söyleniyorsa, kişiye ne faydası olur ki! "; "*Lâ ilâhe illâ'l-lâh*" sözünün Allah'ın katında söyleyene fayda verebilmesi, mutlaka, mânâsının bilinip bu mânâ gereğince amel edilmesine bağlıdır. Bu söz sadece, "Allah'tan başka ilâh yoktur." olarak anlaşılmamalıdır. Asıl mânâ; "Bütün sahte ilâhları reddediyorum. Zanlarımdan, hevâ ve cehaletimden kaynaklanan tüm heveslerden uzaklaşarak, sadece Allah'ın nizamına uyuyorum"dur.

Sahte ilâhlar kimlerdir ve nasıl edinilirler? Allah'ın kanununun asra, çağa uymadığını ileri sürerek, bu kanuna rağmen kanun ihdas etmek; rızkı, yardımı, himayeyi Allah'tan başkasından beklemekle... Allah'ın varlığına, birliğine, nizamına denkler

---

[15] Bkz. 2/219, 266; 12/108; 72/14; 96/1-5.

[16] Bkz. 51/56.

tanımak, iman dairesinden çıkmaktır. İlâhı hakkıyla tanımak, tevhid ve şirkin mahiyetini kavrayıp, bunların arasını ayırmak demektir, "*Lâ ilâhe illâ'l-lâh*".

Aklı kıt kimseler bunu takdir edemese de, O Azîz'dir, Hakîm'dir. Sözünde, fiilinde, koyduğu nizamda en doğru olanı seçendir. Kulluk ve ibadet ancak O'na mahsustur. Bu bakımdan, dini Allah'a has kılmak gerekmektedir. 19. âyet de bu konuya temas etmektedir.

❀ ❀ ❀

إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَن يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩﴾

3:19 Hak din, Allah indinde İslâm'dır** (Müslümanlıktır). **Kitap verilenler** (başka suretle değil), **ancak kendilerine ilim geldikten sonra, aralarındaki ihtirastan dolayı ihtilâfa düştü. Kim Allah'ın âyetlerini inkâr ederse, şüphesiz ki Allah hesabı pek çabuk görendir.

Allah'ın kabul ettiği, razı olduğu tek din İslâm'dır. Onun dışındaki dinler, bâtıl ve geçersizdir.

Hz. Âdem'le başlayıp Hz. Muhammed'le tamamlanan dinin dışına çıkmak, peygamberler arasında ayırım yapmak İslâm'dan

çıkmaktır. Bu noktadan sonra ise; kulun ismi, mahiyeti ve amellerinin niteliği ne olursa olsun, asla kabul edilmez.

Müslim'in Sahîh'inde geçen bir hadiste Resûlullah (s.a.v), "Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki; ister Yahudi ister Hristiyan olsun, bu ümmette benim getirdiğim şeylere iman etmeden ölenler, cehennem ehlidirler." buyurmuştur. Keza, A'râf sûresinin 158. âyetinde şöyle buyurulmaktadır: "*(Habibim) de ki: 'Ey insanlar! Şüphesiz ben, göklerin ve yerin mülk (ve tasarruf)üne mâlik olan, kendisinden başka hiçbir tanrı bulunmayan, hem dirilten hem öldüren Allah'ın size, hepinize gönderdiği peygamberim. O hâlde Allah'a ve O'nun ümmî nebî olan Resûl'üne -ki kendisi de Allah'a ve O'nun sözlerine iman etmekte olandır- iman edin, ona tâbi olun. Tâ ki doğru yolu bulmuş olasınız.'*"

İslâm dinini kabul edenlere, keyfî hareket etmek yakışmaz. Hiçbir inanan, keyfine göre hareket edemez. İfrata ve tefrite düşmeden, bid'at ve hurafeden uzak bir şekilde, Allah'ın resûllerine indirdiği hidâyet kaynağını rehber edinmelidir. Allah indinde makbul olan budur işte.

Din; inanılan, takip edilen yol; yani yaşayış biçimini şekillendirmek üzere benimsenen belirli ilkelerdir. Dini, insanların hayatlarını düzenleyen kanunlar manzumesi olarak da tanımlayabiliriz.

İslâm ise, Allah'ın, tüm insanların âbid birer halife olarak yaşamaları için vaz'ettiği dindir. Fıtratını bozmadan, aldığı tebliğleri tasdik ederek uygulamaya çalışanların üzerinde dikkatle, sapmadan yürüdükleri, ismi Allah tarafından koyulmuş, rahmete giden yoldur.

"İslâm, '... Her şeyden önce hareketle ilgidir.' İslâm bir şeyi halis kılmayı, karışıksız (bid'atsız) yapmayı ifade eder. 'İslâm lügatte, ihlâs (samimiyet), inkıyad mânâlarına gelir.' 'İslâm kelimesinin aslı olan (S,L,M.), maddesi kuvvetli olmak, rehavet ve gevşeklikten, eğrilip bükülmekten uzak bulunmak, kişinin nefsini 'lekesiz tutmak' ve onu 'selâmete çıkarmak' gayreti mânâlarına gelir. 'Sert taşlara bile silâm ve selim denilmesi gevşeklikten salim olmalarındandır.' Aynı zamanda 'İslâm ani'ş-şey, bir şeyden yüz çevirmek, (bâtıla karşı çıkmak) onu terk etmek demektir.' Dolayısıyla hak yolda olanlarla, doğruyu arayanlarla beraber salim kalmayı da ifade eden sağlayan 'islâm adı, barış demek olan *selm* ve *selâm* kelimelerinden çoğaltılmıştır.' Özel olarak 'İslâm'ın en kısa tarifi de: 'İnsanı, dünya ve âhirette Allah'ın nimetlerine ulaştıran, felâha ve selâmete çıkaran demektir.' 'İman ile İslâm arasında lügat tarıkından fark vardır. Velâkin, hükmü şer'îde, İslâm'sız iman, imansız İslâm olmaz.' "[17]

İslâm, hakka teslim olmaktır. Teslimiyet, şüpheden uzak bir imanın gereğidir. İman tasdiktir, tasdik ikrardır. İkrar; yerine getirmek, gerekeni eda etmektir. Bu da amelden ibarettir.

İnsanın selâmeti için vaz'olunan bu din varken, bazı kimseler sırf çekememezlikleri nedeniyle ayrılığa düşüyorlar.

Yahudileri ve Hristiyanları helâke sürükleyecek sebep de budur. Eğer onlar iddialarında samimî olsalardı, ulûhiyet ve rubûbiyet hükümranlığını Allah'a teslim eder; grup ve menfaat kavgasına düşüp de İslâmiyet'e karşı sonu gelmeyen bir müca-

[17] M. Said Çekmegil, İnsanın Yolu İslâm, Sanih Yayınları, Malatya, 1979, s. 40-41.

deleye girişmezlerdi. Vurgu özellikle "*kendilerine ilim geldikten sonra*" ibaresi üzerindedir ki; buradan, onların dini tahrif etmelerinin gerçek sebebinin bilgisizlikleri değil; siyasî cereyanların, politik hezeyanların tahakkuku için onu kullanmaları olduğu açığa çıkar. Dini dünyevî amaçlarının aleti yapan insanlar, gerçekten inançsızdırlar.

Tevhid hakikatinin ölçülerine göre, çekememezliğe dayanan bu ihtilâf, küfür sayılmıştır. Allah (c.c) âyetin bu kısmında, bilerek sapanlara azabının geleceğini hatırlatmaktadır ki; düşünsünler de, azap gelmeden önce hakka dönsünler. Önemli olan hakka tâbi olmaktır. Yoksa "Allah'a inandım; O, vardır, birdir..." demek yeterli değildir.

Hakkı bildikleri hâlde hakka tâbi olmayanlar, sebebi her ne olursa olsun -ister dünya metaı, makam ve mevki hırsı, ister haset ve düşmanlık olsun-, sapık kimselerdir. Böyle kişilere yapılan tebliğ, ya hiç fayda vermez ya da bu fayda çok azdır. Bile bile sapmak elbette çirkin bir cürümdür. Bu azgınlarla tartışmanın bir yararı olmayacağı 20. âyetle îma ediliyor.

❀ ❀ ❀

فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ۗ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ أَأَسْلَمْتُمْ ۚ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ ۗ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾

***3:20** (Habibim) **seninle mücadele ederlerse** (şöyle) **de: "Ben, bana tâbi olanlarla birlikte, kendimi Allah'a teslim etmişimdir". Kendilerine kitap verilenlerle ümmîlere** (Arap müşriklerine) **de de ki: "Siz de İslâm'ı** (Allah'a teslim olmayı) **kabul ettiniz mi?" Eğer İslâm'a girerlerse muhakkak doğru yolu bulurlar. Eğer yüz çevirirlerse artık sana düşen** (vazife) **ancak tebliğdir. Allah kulları(nı) lâyıkıyla görücüdür.*

Bu âyet, Kâfirûn sûresinde zikredilen "*Sizin dininiz size, benim dinim bana.*" âyetinin çizmiş olduğu netliği ortaya koymaktadır. İman bir bütündür; Allah'a, itiraz emeksizin teslim olmayı gerektirir.

İslâmî tebliğde metot; hak apaçık delillerle anlatıldıktan sonra hevâ, heves, zan ve isteklerine ters düştüğü için inatlaşıp kabul etmeyen ve tartışmaya girenlere, "Ben, bana tâbi olanlarla birlikte yüzümü Allah'a döndüm!" diyebilmektir. Bu ifade tüm benlikle Allah'a yönelmeyi vurguladığı gibi, bir cemaate de işaret ediyor ve Müslüman'ın kiminle iş birliği yapması veya kiminle beraber olması gerektiğine de ışık tutuyor.

"*Bana uyanlarla*" ifadesi oldukça mânidardır. Demek ki; mümin için din, sadece tasdik etmek değil, sünnet-i seniyyeyi bilip ona tâbi olmakla gerçek yerini buluyor.

Ehl-i Kitap olduğunu iddia edenler, "*Siz de İslâm oldunuz mu?*" ikazıyla İslâm'a, yani Allah'ın Kitab'ındaki nizama uymaya çağrılıyorlar. Eğer Müslüman olurlarsa, hidâyeti bulmuş olurlar. İslâmiyet, kişilerin zanlarına, hevâ ve heveslerine göre yaşanamaz. Şaşmaz ölçüyü, ancak Allah tayin eder. Hak üzere olduğu-

nu iddia eden kişi, bunu amelleriyle göstermedikçe, iddiasında samimî değildir veya din bilmez cahillerdendir. Çünkü iman, Kur'ân'ı fıkhedip ona göre amel etmeyi gerektirir.

Burada, kim olursa olsun, bütün insanları İslâm'a davet etme prensibi de vurgulanıyor. İnsanları dalâletten kurtarmak isteyen tebliğciler, vahyî metotlar çerçevesinde, hakkıyla davet etmelidirler. Her şeye rağmen yüz çevirirlerse, kendi zararlarınadır. "*Bizim vazifemiz, açık bir şekilde Allah'ın buyruklarını size tebliğ etmekten başka bir şey değildir.*" (36/17). Hidâyet Allah'tandır ve hidâyeti kabul eden, kendi saadeti için kabul etmiş olur.

Allah, kullarının ne yaptıklarını en ince noktasına kadar bilen ve görendir. Yani hidâyete lâyık olanı da, dalâleti hak edeni de bilir. Sonra yaptıkları amellere göre cezalandırandır. 21. âyette buna işaret edilmekte...

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ
الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾

3:21 Allah'ın âyetlerini inkâr ile kâfir olanlar, haksız yere peygamberleri öldürenler ve insanların içinden adaleti emredenlerin canına kıyanlar (yok mu?) onları (Habibim) pek acıklı bir azap ile muştula [müjdele]!

İşte kat'î netice... Kendilerine çeşitli uyarılar yapılmasına rağmen yola gelmeyenlerin sonu budur. Bu kimseler için, "Ne hâlleri varsa görsünler!" demekten başka ne yapılabilir ki... İnkârda inat edenleri, ne yapsanız bu kötü hâllerinden kurtaramazsanız; "Değme, başı değene kadar içsin!" demekten başka ne gelir elden! Lânet eder, şerrinden emin olmaya çalışırsınız.

Âyette bahsi geçen azabın dünyada mı, yoksa âhirette mi yaşatılacağına dair bir kayıt yok. Bu azap dünyadayken de beklenebilir. Ama, âhirette kesindir. Hak erlerini öldürmek, insanlığı hidâyet çağrısından mahrum koymak ne demekmiş görürler! İnsanlar arasında iyilik, adalet ve hakka uygun iş yapmayı tavsiye edenleri öldüren bir toplum, ne kötü bir toplumdur!

Tarih boyunca, inkârcıların Allah'a davet karşısındaki tutumları hep aynı olmuştur. İnsanları uyaran, hakka davet eden seçkin insanları öldürerek küfrü hâkim kılar; hevâlarını tatmin etmek için cürümlerini çok ince plânlarla işlerler.

Asrımızda da toplumu uyaran, yolsuzlukları ortaya koyan, hak ve adaleti savunanlar, hunharca faili meçhullere kurban gitmekteler. Seyyid Kutub, Hasan el-Bennâ, Cevher Dudayev, Malcolm X (Mâlik El-Şahbaz) ve daha adlarını sayamadığımız nice mücadeleci seçkinin hayatı hep böyle sonlanmıştır.

Şüphesiz, yeryüzünde hak ile bâtılın mücadelesi ilânihaye devam edecektir. Allah, zalimlerin yaptıklarından haberdardır. Onlara gereken cezayı verecektir.[18]

"Başta Kurtubî ve diğer büyük müfessirlerimiz, bu âyetin ışığında demişlerdir ki:

[18] Bkz. 14/42-48.

'Bir ülkede ya da beldede şu dört sınıf insan bulunursa, ora halkı belâdan korunmuş olur:

1. Haksızlıkla mücadele eden adil devlet adamları,

2. Doğru yolda yürüyen ilim adamları,

3. İyilikle emreden, fenalıklardan meneden, yetişmekte olan kuşağı ilim, ahlâk ve fazilet potasında şekillendiren ileri gelenler,

4. İslâmî tesettüre göre örtünen, Chiliye Devrindeki bütün kötü ve çirkin âdetlerden uzak, o devrin kadınlarının düşürüldüğü bataklığa düşmekten veya düşürülmekten kendini koruyan anneler.' "[19]

Birinci şıkta yer alan grubun varlığı, diğer şıklarda bahsi geçenlerin var olmasına bağlıdır. Nasılsanız, öyle idare edilirsiniz; nasıl yaşıyorsanız, öyle inanırsınız. İslâmî kültürden uzak, cehalete rıza gösteren toplumların "zilletle anılmak" hakları olur.

❁ ❁ ❁

أُوْلَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٢٢﴾

3:22 Onlar öyle kimselerdir ki (bütün) yaptıkları dünyada da, âhirette de boşa gitmiştir. Onların (azabına mâni olacak) hiçbir yardımcıları da yoktur.

[19] Celal Yıldırım, Tercüman Tefsiri, Tercüman Gazetecilik ve Matbaacılık, İstanbul, 1982, s. 53.

Kitap'tan, Peygamber'den haberdar olduğu, uyarıldığı hâlde kuru bir gururla karşı çıkan, durumunun kritiğini yapmayıp kendisini müstağni gören, sapıklıktan kurtulamaz. Dolayısıyla da azabı hak eder. Bugün hakka karşı zulümde kolektifleşenler, O Gün nasıl da yardımcısız kalıyor ve azgınlıklarından ötürü birbirlerini suçluyorlar! Oysa O Gün, bu suçlamaların hiç kimseye bir yararı olmaz. Azdıran da, azan da ziyandadır. Şu dünyada birbirlerine yardakçılık yapanlar, O Gün, tam da birbirlerine ihtiyaç duydukları bir vakitte yalnızlığı en acı şekliyle yaşarlar. Birbirlerinden azabı defedebilir, küçük de olsa bir yarar sağlayabilirler mi![20]

Dünyada da bu gerçeği yaşamıyor muyuz? Bir hastalığa müptelâ olduğunuzda, size her türlü imkânla müdahale edilmesine rağmen ağrılarınız dinmek bilmiyor. Hatta hastalık bazen öylesine şiddetleniyor ki, karantinaya alınıyor ve çaresizlik içinde bekliyorsunuz. Bütün bunlar, âhiretle ilgili verilen haberin doğruluğuna kanıt olsun, ibret alınsın diye yaşamlarımızın bir parçası kılınmıştır.

❁ ❁ ❁

أَلَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

3:23 Kitaptan (Tevrat'tan) kendilerine bir nasip verilmiş olanları görmedin mi ki Allah'ın kitabı -aralarında hakem ol-

[20] Bkz. 2/166; 35/18.

mak için- çağırılıyorlar da sonra onlardan bir zümre (o kitaba) arkasını çeviriyor. Onlar böyle (hakikatlerden) yüz çevirmeyi âdet edinmiş kimselerdir.

Kitaba varis olduklarını söyleyip de istikrarlı bir tavır gösteremeyen çarpık zihniyetli kişiler, meseleyi hak, hukuk ve adalete göre değil, kendilerine göre değerlendirirler. Nefislerine dokunacak, keyiflerini kaçıracak bir durum olduğunda, yasaları çarpıtmaktan, değiştirmekten kaçınmazlar. Kitabına uydurarak işlerini yürütürler. Sahte kimliklerle çevrelerini aldatan bu kimseler, en başta kendilerini aldatan şaşkınlardır. Gerçekten samimiyetle inandıkları yasaları varsa, neden onlara uymuyorlar (?!) Geçerliliğine inandıkları yasaları, niye yapboz mantığıyla sürekli kendilerinin menfaatine, istemediklerinin aleyhine çevirip duruyorlar. Yahudi ve Hristiyanlar, ayrıca bu temayülü taşıyan seküler hesaplı zihniyetler, düzenlerini böyle ayakta tutmaktadırlar.

Tevrat, İncil ve Zebur'da yer alan hükümlerin vahiy olduğunu kabul edenler, bütün bu ilâhî mesajların Kur'ân-ı Kerîm'de toplanıp tamamlandığını görmezden gelemezler. Aynı hakikatin ifadesi olan, farklı dönemlerin vahiy ve elçileri hakkında benlik dâvâsı güderek çekememezlik hastalığına düşenler, adları ne olursa olsun, iman dairesinin dışına çıkmışlardır. Bu dairenin dışında kalan kimselerde adalet, doğruluk ve erdem aramak ise, beyhude bir çabadan ibarettir. Allah'a, O'nun vahyine ve elçilerine inananlara düşen görev; Hz. Âdem'le başlayan ve Hz. Muhammed'e verilen Kur'ân'da tamamlanan nizam ve hükme itirazsız tâbi olmaktır. Adalet, güven ve kurtuluş, ancak böyle sağlanır. 24. âyette de işte bu gerçek vurgulanıyor.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾

3:24 Bunun sebebi şudur: Onlar, "Sayılı günlerden başka bize asla ateş dokunmayacak" dediler. Onların uydurdukları bu şey, dinleri hususunda da (kendilerini) aldatmıştır.

Allah, hesabı kişilerin zanlarına göre sormayacaktır. Vahyinde böyle bir kayıt da bulunmazken, kişi nasıl "günahım kadar yanar, çıkarım" evhamıyla hareket edip, kendini güvende hissedebilir (?!) Günümüzde nice cahil, düşüncesiz, ebleh kimselerin ateşin ve sorgunun zorluğunu hesaba katmadan, emir, nehiy, kural ve kaideleri gözetmeden günahın her türlüsünü yaşaması; sonra da, kendince bir avunmayla inancını kalbinin temizliğine bağlayıp, onu vicdanında sakladığını ifade etmesi ne kadar etkili bir savunma olabilir ki!

Oysa Allah, kullarına, böyle zannî safsatalarla kendi kendilerini aldatmamaları için, temiz, güvenli ve huzurlu yaşayacakları yolu tanıtmaktadır. Artık kim bu ilâhî vahye muhatap olmuş ve onu kabul etmişse, ahlâkını, amelini onunla düzenlemelidir. Yoksa, Yahudi ve Hristiyanlar gibi, "*bize sayılı günlerden başka ateş dokunmayacak*" demekle olmaz. Açıkça ikazda bulunularak denmektedir ki; bu yalan ve hezeyanlara aldanmayın, bunlarla kimseyi aldatmayın! Eğer ateşe inanıyorsanız, ona dayanacağınız kadar günah işleyin!... Bu bağlamda, 25. âyet-i kerîmenin ikazıyla uyanık yaşamak gerekmekte...

فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

3:25 Onları (vukûunda) hiçbir şüphe olmayan günde topladığımız ve herkesin -kendilerine haksızlık edilmeyecek- (dünyada) kazandığı tastamam ödendiği zaman artık hâlleri nice olur?

Vahye muhatap oldukları hâlde onu ciddiye almadan, kafalarına, gönüllerine göre bir dinî yaşayış sergileyenlerin, mutlak adaletin tahakkuk edeceği O Gün hâlleri nice olacaktır! Bugün güç kullanarak edindikleri imtiyaz, O Gün ellerinden alınacak ve hiçbir hususta kendi lehlerine hareket edemeyeceklerdir. Çünkü, O Gün için geçerli olan akçe, iman üzere gerçekleştirilmiş sâlih amellerdir. O Gün herkese, hak ettiği tastamam verilecektir.

Özetle, Allah'tan gelen herhangi bir delile dayanmadığı hâlde dine mal edilmiş fikir ve görüşlere tâbi olanlar, niyetleri ne olursa olsun, kıyamet gününde pişmanlık verici, pek acı bir duruma düşeceklerdir. Çünkü onlar, vahye muhatap olmalarına rağmen fıkhetmemiş; birtakım vehimlere dayanarak yaşamış ve kendilerini haklılıklarına inandırdıkları için de ıslah olma ihtiyacı bile hissetmemişlerdir.

❀ ❀ ❀

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾

***3:26** (Habibim) de ki: "Ey mülkün sahibi Allah! Sen mülkü kime dilersen ona verisin, mülkü kimden dilersen ondan alırsın. Kimi dilersen onun kadrini yükseltir, kimi dilersen onu alçaltırsın. Hayır yalnız senin elindedir. Şüphesiz ki sen her şeye hakkıyla kâdirsin.*

Âyette, mülk hakkında edinilmesi gereken sağlıklı bakış açısına, kişiyi aziz ve zelil kılan sebepler ile hayrın özüne, kaynağına değinilmektedir.

Mülk, bir sınav aracıdır. Ne elde edilen mülkle ne de kaybedilen mülkle insanın değeri düşer veya yükselir.

Mülk, genel olarak, mâlik olunan ve üzerinde her türlü hukukî tasarrufta bulunulabilen değerlerdir. Bu bağlamda, mülke mâlik olan Allah, hikmeti gereği, kullarına yönelik olarak onda dilediği gibi tasarrufta bulunur. İnsanoğluna gerekecek kadarını vermesi de, O'nun hikmetindendir.

Mülkün kullar arasındaki taksimi, onların gayret ve çalışmalarıyla yakından ilgilidir. Meselâ, bir öğrencinin sınavda başarı göstermesinin çalışmasıyla ilgili olması tabiîdir; fakat bazen, öğrenci ne kadar çalışırsa çalışsın kazanamayabilir. Bunun gibi, zannımızca, Yaratan mülkü hak etmeyen kimselere de vermekte-

dir. Bunda bizim bilmediğimiz bir hikmet vardır. İman edenler, "Allah'ın yaptığı her fiilde muhakkak bir hikmet vardır." teslimiyetiyle vakıaları gözlemlerler.[21]

Mülk, genel anlamda ele alırsak; akıl, ilim, güzel ahlâk, mal, makam, mevki gibi değerli şeylerin tümüdür. Hepsi de hayatta karşılığı olan ve kişinin çalışmasıyla orantılı olarak artan veya eksilen ögelerdir. Bazen de bunlar, Yaratıcı tarafından ferde, özel bir soru olarak yöneltilirler. Kuldan ise soruyu, "*Rabb'inin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların maişetlerini aralarında Biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle farklı kıldık...*"(43/32)[22] âyetinin idrakiyle yanıtlaması beklenir.

Aziz veya zelil olmak da böyledir. İnsanlar ellerindeki mülkü güzel kullanırlarsa, hem hayrını görür, hem de onunla aziz olurlar; aksi yönde hareket ederlerse rezil olurlar. Herkes hak ettiğini bulur. Şerefli ve aziz olmak mülke, zenginliğe bağlı değildir. Nice zenginler vardır ki, zillet içerisinde yaşarlar. Sefahat ve rezilliklerini göremeyecek kadar da bilinçsizdirler. En yüce şeref, imanın bahşedeceği değerlere sahip olmaktır.

"*Kim izzet ve şeref istiyorsa, bilinsin ki, izzet ve şerefin hepsi Allah'ındır. O'na ancak güzel sözler yükselir. Onları da Allah'a, sâlih amel yükseltir...*"(35/10).[23]

Bu bağlamda, müminler, takvayı yaşamaları oranında aziz ve şereflidirler. Akıllarını güzel kullanmadıkları için imandan

---

[21] Bkz. 10/88; 38/32.

[22] Ayrıca bkz. 16/71.

[23] Ayrıca bkz. 4/139.

mahrum olanlar da, derecelerine göre zillet içerisindedirler. Bu zilleti kendilerine Allah vermemiştir. Aksine, yollarını iyi seçmedikleri için kendileri hak etmişlerdir. Allah, kullarını aziz kılmak için, Hz. Âdem ile bildirilmeye başlayan vahyî haberleriyle beraber, âyetlerini enfüste ve âfakta da gösterdiğini; mesajı muhatap edinmeyip yüz çevirenleri ise helâk edeceğini haber vermiştir.

Her türlü hayır, hidâyete tâbi olmaya bağlıdır. O Yüce Mevlâ, insana kendisini aziz kılacak yol ve yöntemleri öğreterek, verileri peşinen sunmuştur. Hidâyete eren ise, hayra talip olmuş demektir. Bu hayırdan mahrum olanlara dünyanın hepsi verilse, ebediyetleri için ne yararı olur ki! Zaten insan ölünce her şeyini bırakıp gitmiyor mu? Akletseler bütün bunları yapan Allah'ın her şeye kadir olduğunu anlayıp iman ederler.

❀ ❀ ❀

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾

3:27 Geceyi gündüzün içine koyarsın. Gündüzü geceye sokarsın. Ölüden diri çıkarırsın, diriden ölü çıkarırsın. Sen kimi dilersen ona sayısız rızık verirsin.

Bütün mülk Allah'ındır. Yaratma, idare etme Allah'ın elindedir. O, dilediğine hesapsız rızık verendir.

Rızık; insanın kullandığı, tükettiği ve onunla ihtiyacını giderdiği şeylerdir. Nice zengin vardır ki, varlık içerisinde olmakla

beraber hep perhiz yapmak zorundadır. Buna mukabil, soğanı kırıp ekmekle yiyen ve sıhhat bulan nice fakir vardır.

"*...Rabb'in rızkı dilediğine yayar, dilediğine kısar...*"(2/245); "*... Rızkın darlığında ve bolluğunda ibretler vardır.*"(39/52); "*... Müminler için Rableri katında nice dereceler, bağışlanma ve tükenmez bir rızık vardır.*"(8/4).

Burada rızıktan maksadın maddî azık olduğunu anlıyoruz. Bu uğurda kim elinden gelen gayreti gösterirse, mezkûr müjdeye mazhar olacaktır.

Âyette, hiç kimse tarafından inkâr edilemeyecek tabiî olgulara dikkat çekilerek, imanın hakikati anlatılmaktadır. Gece ve gündüzün uzayıp kısalmasını ve kâinattaki tüm diğer oluşları belirleyen, idare eden O'dur. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkaran, varlıklar henüz mevcut değilken sebepleri oluşturarak onları meydana getiren, bir damla sudan insanı, tohumdan nebatatı hâsıl eden O'dur. Âyette, mevsimlere göre canlılığını yitirip yeniden hayat bulan varlıklara, gözle görülüp inkârı mümkün olmayan tabiat hadiselerine işaret edilerek, yeniden diriliş hakkındaki bütün şüphe ve sorular yanıtlanmakta; böylece, insanoğlu imana davet edilmektedir.

❀ ❀ ❀

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٨﴾

3:28 Müminler, müminleri bırakıp da kâfirleri dostlar edinmesin. Kim bunu yaparsa (ona) Allah'tan hiçbir şey (hiçbir yardım) yoktur. Meğer ki onlardan, gelebilecek bir tehlikeden dolayı sakınmış olasınız. Allah size (asıl) kendisinden korkmanızı emrediyor. Nihayet gidiş de ancak Allah'adır.

Bu âyette, müminleri himaye eden yüce Allah'ın, rahmetinden kaynaklanan ikazını görmekteyiz. Şuurlu mümin, insanlarla ilişkilerini Allah'ın ilkelerine göre kurar. Muhabbeti de, buğzu da bu çerçeve dâhilindedir. Gerçekten bu konunun üzerinde önemle durulması, etraflıca ele alınması gerekmektedir. Müminler, ancak birbirlerini veli edinirler. "*Allah'a ve âhiret gününe inanan bir toplumun babaları, oğulları, kardeşleri, akrabaları bile olsa, Allah'a ve Peygamber'ine karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalplerine yazmış, katından bir ruh ile onları desteklemiştir...* " (58/22).

Demek ki, Allah'a ve âhirete içtenlikle inanmak, inkârcılarla dostluk kurmaya mânidir. Bir kâfir, dünyaları bahşedeceği vaadinde dahi bulunsa; mümin, ne imanına ne de kardeşinin dinine zarar verecek bir şeye bile bile tevessül eder. Fakat bu temel espriyi iyi kavramamışsa, gaflet ve zan ile münkirlerin fesadına vesile olabilir. Dahası onlarla arasına mesafe koymazsa, farkına dahi varmadan onlara benzeyebilir. Dolayısıyla nusret-i ilâhinin kesilmesine sebep olur.

Kâfirlerle kurulan her ilişki, bir maslahat ve ıslaha raci olmalıdır. Yoksa ne kalbî ne de fiilî dostluğa müsaade edilmiştir. Ancak mümin, hayatını kurtarmak için onlara dost görünebilir.

Burada, veli ve takıyye konularına bakmamız, mevzuu daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Veli; sahip, yardımcı, birinin işini üstlenen kişi anlamına gelir. Veli lâfzı, hem Allah hem de insanlar için kullanılır. Mutlak veli, Allah'tır. O, emir ve nehiylerini buyurarak kullarına sahip çıkar; onlara yardım eder. Bu bağlamda müminler de birbirlerine mukayyet olurlar; çünkü onlar birbirlerinin velisidirler.[24]

Velilik ve veli edinme, müminin ilişkilerinin yönünü belirler. Gerçek, değişmez ve mutlak veli Allah'tır. Bunun dışında, hiçbir kul mutlak emir ve nehiy koyucu; yardım, yarar ve zarar sağlayıcı değildir. Kim ki bu şekilde veli edinir, Allah'a ait mutlak özelliklerden herhangi birini kula izafe ederse; meselâ birinin, mutlak anlamda bütün kötülüklerden koruyan,[25] rızka kefil olan ve bütün duaları kabul ettiren[26] olduğuna inanıp ona öylece bağlanırsa, haktan sapmış olur.

Bu anlamda, kâfirler hiçbir surette müminlere veli olamazlar. "*Kâfirler de birbirlerinin velileridir...*" (8/73); "*Ey iman edenler! Küfrü seviyorlarsa, babalarınızı, kardeşlerinizi veliler edinmeyin...*"(9/23).Yani sözle, amelle veya niyetle onlara yaklaşmak, yardım etmek, itaat etmek, sevgi ve saygı göstermek veya onları desteklemek gibi marazî yaklaşımlardan uzak durmak gerekir. Kâfirlerle ancak, zararı defetmek için ve Müslüman'ın maslahatı söz konusu olduğunda, zahiren ilişki kurulabilir. Kâfirlerle, meşakkat ve sıkıntıların son derece arttığı dönemlerde alışveriş

---

[24] Bkz. 5/55; 9/71.

[25] Bkz. 6/7.

[26] Bkz. 28/88.

yapmak; onlardan dünyevî ilimleri, teknik cihaz gibi fayda sağlayacak şeyleri almak (eğer bunları Müslümanlardan temin etme imkânı yoksa); dini yaşama noktasında çok sıkışıldığı dönemlerde onlarla aynı yerde ikamet etmek (Habeşistan'a hicret örneğinde olduğu gibi); İslâm'la alay etmedikleri veya alay ettikleri takdirde onlara karşı koyulabildiği müddetçe, akîdeye zarar vermemek şartıyla onlarla birlikte çalışmak;[27] kısacası, İslâm'a savaş açmayan, doğru davranan kâfirlerle İslâm menfaati göz önünde bulundurularak iş birliği, anlaşma, ticaret ve ortaklık yapmak câizdir.[28]

"*Ancak onlardan korunma gayesiyle sakınmanız başka*" tembihinden bunları anlarken, "takıyye"ye de değinmeliyiz. *Takıyye*; korunmak, gizlenmek, saklanmak, tedbir almaktır. Güçlü olan kâfirler karşısında can, ırz, namus değerleri tehlike altında olan Müslümanların, söz konusu olumsuz durumdan kendilerini kurtarmak için imanlarını gizlemelerine verilen ruhsattır. Takıyye, bir kimsenin ölüm ve işkenceden kurtulmak için başka türlü görünmesi; kalbi ile muhalefet ettiği hâlde, dili ile onların istediklerini söylemesidir.[29]

Câiz olduğu hâlde, takıyye yapmayıp imanı ve hakkı açıkça söylemek daha hayırlıdır. Bilâl-i Habeşî, Hz. Sümeyye, Seyyid Kutub ve daha niceleri azîmeti tercih ederek, hiç ölmeyecek mesajlarıyla dünyaya veda etmişlerdir.

Azîmet, ruhsat ve takıyye, uygulayıp uygulamama nokta-

---

[27] Bkz. 4/140.

[28] Bkz. 60/8.

[29] Bkz. 16/106.

sında Müslümanların hür iradelerine bırakılmış birer rahmettir. Nihayet dönüş, Allah'adır. Müslümanlardan istenen, Allah'ın dini konusunda gereken bütün fedakârlıkları yapmalarıdır. Ufacık bir zarar karşısında veya bir fayda temin etme adına takıyyeye sığınmak iradesizliktir, ruhsatı sûiistimal etmektir.

"*...Eğer gerçek müminlerseniz, (onlara değil), Allah'a ittika edin.*" (5/57); "*Yoksa siz, sizden evvel geçenlerin hâli başınıza gelmeden cennete girivereceğinizi mi sandınız? Onlara öyle musibet ve yoksulluklar gelip çattı ve çeşitli belâlarla sarsıldılar ki; nihayet, Peygamber ve beraberindeki müminler, 'Allah'ın yardımı ne zaman?' dediler...*" (2/214).

Allah (c.c), dostlarına düşman, düşmanlarına dost olma konusunda koyduğu ölçülere karşı gelenleri çetin cezasıyla sakındırırken; Müslümanlar, nasıl olur da hiçbir fedakârlığa, zahmete, zorluğa katlanmadan, takıyye ve maslahat adına ruhsatları sûiistimal ederek, dünyalıklar uğruna ödün verirler. Takıyye, tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalan Müslümanların, imanları çerçevesinde verecekleri bir karardır. Bize düşen ise, Allah'tan yardım dilemek; bizleri, yolunda azimle yürüyüp, bu uğurda tüm gücüyle mücadele edenlerden eylesin diye dua etmektir.

Ne yaparsanız yapın, Allah sinelerin özündekini bilir. Dönüş, Allah'adır. O herkese hak ettiği karşılığı verecektir.

Mevdûdî'nin şu açıklamaları da not düşmeye değer niteliktedir:

"Bu bir tavsiyedir. İnsanlara karşı duyduğunuz korku, kalplerinizden Allah korkusunu silecek kadar size hükmetmesin. İnsanların size yapabilecekleri en büyük kötülük bile bu dünya ha-

yatıyla sınırlıdır. Oysa Allah, size ebedî bir azap yükleme gücüne sahiptir. Bu nedenle, eğer aşırı bir durumda hayatınız tehlikeye düşer de imanınızı gizlemek zorunda kalırsanız; İslâm dâvâsına, İslâm toplumuna ve hiçbir Müslüman'ın malına ve canına zarar vermediğiniz sürece, malınızı ve canınızı kurtarabilirsiniz."

Demek oluyor ki, bu çerçevede kurulacak ilişkiler ayrı, onlarla dost olmak apayrı şeylerdir. İkisi birbirine karıştırılmamalıdır.

❀ ❀ ❀

قُلْ إِنْ تُخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

3:29 De ki: "Göğüslerinizin içinde olanı gizleseniz de, onu açıklasanız da Allah bilir onu. Göklerde ne var, yerde ne varsa (hepsini) O bilir. Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir.

Âyet-i kerîme, insanı nefsî muhasebeye davet etmektedir. Takıyyeye hangi amaçla tevessül edildiğini Allah bilmektedir. Bu bakımdan en yakın akrabalarınız da olsa, onları kalben veli edinemezsiniz. Bu hususta fıtrî duygularınız ne kadar baskın da olsa, imanî değerlerin önüne geçirmemelisiniz.

Bu şuura eren Müslümanlar, yaptıkları her işte "Rabb'im ne der?" düşüncesiyle hareketlerine yön verir ve hiçbir kınayıcının kınamasından çekinmeden, hiçbir beşerî iltifata rağbet etmeden,

sadece Rabb'in rızasını umarak imanî ve insanî değerlerin şahikasına yükselirler.

İnsanların hareketlerini düzenleyen, zarar ve kötülüklerden sakındıran en güçlü faktör, Allah'ın zikriyle uyanık olmaktır.

❀ ❀ ❀

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٠﴾

3:30** (Hatırlayın) **o günü ki herkes (dünyada) ne hayır işlediyse karşısında (onu) hazırlanmış bulacak, ne de kötülük yaptıysa onunla kendi arasında uzak bir mesafe olmasını arzu edecek. Allah size (asıl) kendisinden korkmanızı emreder. Allah, kullarını pek çok esirgeyendir.

Allah, pek çok âyetle insanları kendisine karşı gelmekten sakındırmaktadır. Zira, O Gün herkes yaptığının karşılığını alacaktır. İnanmayanların O Gün için bir hazırlıkları olmayacağına göre; müminlere, Allah'a, teslimiyetle itaat etmeleri, dinî değerleri dünyevî hevâlara alet etmeden O Gün için çalışmaları, azık toplamaları öğütlenmektedir.

Bu bir anlamda, 28 ve 29. âyetlerin açıklaması niteliğindedir. Yani, insanî ilişkilerin Allah'a karşı haşyet duyularak kurul-

ması tavsiye edilmektedir. O, sinelerimizin özündekini bilendir. O hâlde, hayatımızı bu şuurla yaşamaya çalışalım.

"*Bilinsin ki, insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur. Ve çalışması da ileride görülecektir. Sonra ona karşılığı tastamam verilecektir.*" (53/39-41).

Bu ilâhî hatırlatmalar, O Gün'ün ciddiye alınması için yeterince açık ve net bir ültimatomdur. Şüphesiz, Allah'ın bunları kullarına bildirmesi, yüce ve merhamet sahibi oluşunun bir gereğidir. Hakkı ve bâtılı gösteren resûller göndermiş; hakka bağlananları cennetle müjdelemiş, bâtıla uyup gidenleri ise azabıyla korkutmuştur.

Bu müjde ve ikaz, sadece âhirette tadacağımız duygulara has değildir. Dünyada da kişi, fıtraten, yapmış olduğu iyilikten huzur, kötülükten de rahatsızlık duyar. İster ki, o kötülüklerle arasında uzak mesafeler olsun. Bu durum Zuhruf sûresinin 38. âyetinde şöyle açıklanıyor: "... *'Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arasındaki kadar uzaklık olsaydı. Meğer sen ne kötü arkadaş imişsin!'* " İyi veya kötü, bu sonuçlarla kim karşılaşmamıştır ki! Bir ân arzu ve zevk sarhoşluğuyla kötülükleri işleseler bile, bilâhare şiddetle duyulan elem ve ıstırabı bastıramazlar. İşte Allah (c.c), kullarını, bu elem verici durumlara düşmemeleri için uyarmış ve onlara takip edecekleri yolu göstermiştir. Şüphesiz Allah, kullarına karşı çok şefkatli ve merhametlidir.

❀ ❀ ❀

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

***3:31** (Habibim) de ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve suçlarınızı örtsün. Çünkü Allah çok yarlığayıcı, çok esirgeyicidir".*

Allah (c.c) daha önceki âyetlerde, kâfirleri dost edinmeyi yasaklarken; şimdi de kimin, nasıl veli edinileceğini bildirmektedir.

"İnsan, ihsanın kuludur." ifadesi, gerçek ihsan edicinin Allah olduğu fikrini özetlemektedir.

İnsan fıtraten iyiye, güzele meyyaldir. Güzeli nerede görse, almak ister. Allah, elçileri vasıtasıyla, gerçek güzele ulaştıracak olan sevginin yolunu göstermiştir. Sevecekseniz, O'nu sevin ki; sizi rahmetiyle himaye edip, huzurlu ortamlara kavuştursun. O hâlde Müslüman, sevgiyi bir ilme, ideale dayalı kılmalıdır. Sadece fıtrî duygularla beslenen veya menfaate dayalı sevgiler köklü değildir; bu saiklerle sevilen şeyler özlenmez, uğurlarına bedel ödenmez. Müslüman da fıtrî duygularla birçok şeyi sever. Fakat ona düşen; sevgisini iyiye, güzele, meşru olana yöneltmektir. Sevdiğini Allah için sevmeli; sevmediğinden de, yine Allah'ın rızasını umarak uzaklaşmalıdır.

Sevginin ölçüsü Kur'ân-ı Kerîm'de öğretilmiştir.[30] Ayrıca Re-

[30] Bkz. 2/222; 3/57, 76; 4/107; 5/52-54; 8/58; 9/108.

sûlullah'tan rivayet edilen bir hadiste, "Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki; siz, mümin olmadıkça cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe de mümin olamazsınız. Yaptığınız takdirde sevineceğiniz bir şeyi söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayınız." denilmektedir. Tevbe sûresinin 71. âyetinde de benzer şekilde, inananlar arasındaki yakın ilişkiye değinilmektedir.

Kişinin hâli, dostunun dini üzeredir. Bu sebeple, her birimiz kiminle dostluk ettiğimize dikkat etmeliyiz. Allah, kendi dostluğuna, sevgisine ulaşmayı da, başöğretmen Resûlullah (s.a.v) aracılığıyla göstermiştir.

Allah bağışlayandır, sevendir.[31] O, Vedûd olandır. Yani çok seven ve çok sevilendir.

Allah sevgiyi tüm varlığa şâmil kılmıştır. Rahmân ismiyle tecelli ederek, sevdiğini, sevmediğini ayırt etmeksizin herkesi nimetlerinden istifadelendirmiştir. Ancak âhirette, kalbinde Rabb'in rızasını ve sevgisini besleyenleri, Rahîm sıfatıyla tecelli ederek ödüllendirecektir. Vedûd olan Allah, kullarını zarar verici şeylerden sakındırır; hayırlarına olan şeyleri, kalplerine verdiği ilham ve ilâhî vahiyle öğretir. "*... Allah imanı sevdirdi ve kalplerinizi de süsledi...*" (49/7); "*İman edip de iyi davranışlarda bulunanlara gelince, onlar için çok merhametli olan Allah (gönüllerde) bir sevgi yaratacaktır.*" (19/96). Sûrenin 103. âyeti bu hususa temas etmektedir.

Sevgisi uğrunda bedel ödemeyen, ona kavuşmak için özlem

---

[31] Bkz. 85/14.

duymayan, sevdiğini uzaklaştırıcı davranışlardan kaçınmayanların samimiyetlerinden bahsedilemez. Benzer şekilde, Allah'ı ve İslâm'ı sevdiklerini söyleyip de büyük küçük her meselede Allah'ın kanunlarını pratik hayatlarına uygulamaya çalışmayan, hevâ ve heveslerine, bulundukları ortama göre hareket edenler bu sevgiden söz edemezler. Etseler dahi, bunlar kendilerini, Rablerini ve Resûllerini tanımayan kimselerdir.

Allah'ın sevgisine nail olmak ve işlenen günahları affettirebilmek, Resûlullah (s.a.v)'ın söylediği sözlere, yaptığı amellere göre hayatı düzenlemekten geçer.

Allah Gafûr'dur. Tevbe eden kullarını bağışlar; Tevvâb'dır. Rahîm'dir; her iki âlemde de, müminlerine merhamet edendir.

❁ ❁ ❁

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

3:32 De ki: "Allah'a ve o peygambere itaat edin". Eğer yüz çevirirlerse şüphesiz ki Allah da o kâfirleri sevmez.

Seven ve Sevilen karşılıklı rıza içerisinde... Sevilen, sevene, iyi bir hayat sürdürmesi için kurallar koymuştur. Bunu bilen seven, Sevgili'sinin rızasını büyük bir minnetle muhafaza edip O'na itaat etmekte; hayatını ilâhî vahye göre düzenleyerek, Yüce Sevgili'nin sevgisini korumaktadır. O'nu sevmekle kazandığı güzide konumu muhafaza uğrunda, takatince mücadele etmeye çalışır. Bunu yaparken de, Sevgili'sinin Habîb'ini kendine model

edinir. Çünkü sevginin egemen olduğu bu ilişkide, Resûl zirvededir; zira teklifin mahiyetine en yüksek derecede vukufiyet ona aittir. Müminlerin onu sevmeleri, model edinmeleri nispetindedir. Sünneti anlamayan, iman ve itaatin esprisini kavrayamamış demektir. Resûl'e itaat, onun Allah'tan olduğunu haber verdiği ve yaptığı şeyleri, hiçbir şüpheye kapılmadan kabul edip, hayata tatbik etmekle gerçekleşir. Resûlullah'ın sünneti göz ardı edilirse, Kur'ân-ı Kerîm'i Allah'ın istediği şekilde anlamak ve onun hükümlerini gerektiği gibi uygulamak mümkün olmaz. "Kur'ân korunmuştur. O bana yeter deyip" sünnet-i seniyyeyi görmezden gelmek, insanı yanıltır, saptırır.

Evet, Kur'ân'ı Allah korumuştur.[32] Sünnet-i seniyye ise, ümmet tarafından bizzat yaşanarak ve mütevatiren korunmuştur. Bu konuda uydurulan pek çok haber mevcuttur. Aklın ve vahyin kabul etmediği ifrat ve tefrit içerikli ifadeler, gayba ait haberler karşısında çok dikkatli olmak gerekir. Çünkü, Peygamber'in sünnet-i seniyyesinin bozulması, İslâm'ın da yanlış anlaşılacağı mânâsına gelir. Bir misalle izah etmek istersek; müminler, Kur'ân'da farz kılınmış namaz, oruç, hac, zekât gibi amellerin nasıl icra edileceğini Resûllerinden öğrenmişlerdir. Şayet Resûlullah'ın sünnetine itibar edilmezse, Allah'ın detaylandırmadığı, tafsilâtlı olarak açıklamadığı, yani mücmel ifadelerle bildirdiği emir ve yasaklarıyla ilgili ameller pratiğe nasıl aktarılabilir? Böyle bir model olmasa idi; herkes kendince hareket edecek ve ortaya değişik hüküm ve uygulamalar çıkacaktı.

Hiçbir zaman unutulmamalıdır ki; Allah'ı sevmek, özellikle

---

[32] Bkz. 15/9.

Resûlullah'a tâbi olmayı gerektirir. Resûlullah'ın hadislerini hiçbir ilmî delile dayanmaksızın kafalarına göre reddedenler, iman dairesinin dışına çıkma tehlikesi içerisindedirler. İman, ilmî delile dayalıdır. O hâlde, Allah'ı sevenler, emr-i ilâhîyi tebliğ eden Resûlullah'a muhalefet etmemek, ihlâsla teslim olmak ve onun talimatlarına uymakla mükelleftirler. Resûl'ü tanımak, onu resûl olarak görevlendireni tanımaktır.

Resûl'ün peygamberliğine ve onun doğruluğuna şahadet etmek yeterli değildir. İslâm şahadetinde, ikrar ve inkıyat da aranan şartlardandır. Allah'ın şeriatına itaat, Resûl'üne ittibâ olmayınca, kabullenilen o din, İslâm olmaz.

❁ ❁ ❁

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾

3:33 Şüphesiz Allah, Âdem'i, Nûh'u, İbrâhîm hanedanını, İmrân ailesini âlemlerin üzerine mümtaz kıldı.

Âyet, peygamberlerin, kendilerine itaat edilsin diye seçildiklerini bildirmektedir. "Allah'a iman ediyorsanız; vahyi sizlere ulaştıran elçilere itaat, Allah'a itaattir." mesajı verilmektedir. Çünkü onlar, Allah'ın verilerini temsile memurlardır. Burada resûllerin üstünlüğü vurgulanırken, onların ailelerine ittibâ edenlerin de diğer insanlara üstün oldukları anlatılmaktadır. İmrân

ailesi örnek verilmiştir; fakat bu örnekle kastedilenin tüm Müslümanlar olduğunu düşünüyoruz. Resûllerin âlemlere üstünlüğü vurgusunun kabulüyle beraber, takvada üstün olanların da bu seçkin konumu paylaşacakları kanaatindeyiz. 34. âyette bu düşünceye atıf yapılmaktadır sanki.

❀ ❀ ❀

ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

3:34 Hepsi de birbirinden (gelme) tek bir zürriyyet olarak. Allah hakkıyla işitici, kemâliyle bilicidir.

Müminler, birbirlerini destekleyen, Allah'ın elçilerini hiçbir ayrıma tâbi tutmaksızın tasdik eden ve getirdiklerine ittibâ eden kardeşlerdir. Müminler, resûlleri rehber edinerek, onlar gibi, dinlerini yaşamayı ve yaymayı diler; tüm insanlığın Allah'ın nizamında, güvenilir bir idarî sistemde yaşaması için çabalarlar. Bu aile, dışardan gelecek zararlara karşı birbirlerini uyaran ve koruyan üyelerden müteşekkildir. Sığınakları, sımsıkı sarıldıkları Kitaplarıdır.[33]

İslâm ailesi içerisinde hedefiniz, niyetiniz ne ise, Allah onu bilir. O, Alîm'dir; kalpten geçen şeyleri en ince noktasına kadar bilir. O, Semî'dir; en sessiz sandığınız konuşmalarınızı dahi duyar.

❀ ❀ ❀

[33] Bkz. 2/63; 3/103.

إِذْ قَالَتْ امْرَأَةُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا
فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾

3:35 Hani İmrân'ın karısı, "Rabb'im, karnımdakini azatlı bir kul olarak sana adadım. Benden olan bu (adağ)ı kabul et. Şüphesiz (niyazımı) hakkıyla işiten, (niyetimi) kemâliyle bilen sensin sen" demişti.

Tanımak, sevmek, sevilmek, adamak... İşte ihlâs, işte ihsan! Sahip olunan şeylerin, Rabb'in rızasına gösterilen teveccühle adanması; sevginin Sevgili'ye sunulması... İmanın en bariz, somutlaşmış ifadesinin, bir kadının şahsında temsil edildiğini görmekteyiz.

Cemiyetin temelini oluştururken en sağlam harcı koyma şansına sahip olan kadındır ki; onun eli ile cemiyet en güzel şekilde bina edilir veya yine o el ile cemiyet harap olabilir. Âyette ise, bu mümtaz kadının eliyle tevhidin sancağını dikebilecek bir elçinin yetiştirildiğini görüyoruz.

Çocuğunu, daha doğmadan Rabb'e adamak. Ey Yüce Rabb'im! Bu nasıl bir şuur, bu ne güçlü bir iman!... Hiçbir engele takılmadan, hür bir iradeyle Allah'a bağlanmanın en muhteşem ifadesidir bu. Böyle düşünen bir anne, elbette, sevdiği ciğerparesini Rahmetin Kaynağı'na adayarak, onun sevilecek işleri yapmasını, huzur ve selâmete ermesini ister. Bu fotoğraf, seven-sevilen-Sevdiren'in muhabbet üçgeninde buluşmasıdır. Yukarda da ifade ettiğimiz gibi, sevgi emektir, bedel ödemektir, himayedir, paylaşmaktır...

Burada mânâca, gerçek hürriyet ve köleliğin birbirinden ayrıldığı o ince çizgiye değinilmiştir. Anne, çocuğunu Allah'a adamakla, onun her türlü bağdan (şirkten, nifak belâsından, günah kirinden) uzaklaşmış olmasını ve böylece Allah'tan başka hiç kimsenin onun üzerinde hak arayışına girmemesini istemekteydi. Çünkü insanlar, şirkin her türünden temizlenip bütün ibadetlerini Allah'a has kılmadıkça, sadece Allah'ın kanun ve emirlerine göre yaşamadıkça gerçek hürriyete ulaşamazlar. Bu anlamda, İslâm'dan başka hiçbir nizam gerçek hürriyeti bahşetmez.

Maddenin, şanın, şöhretin ve hevânın tutsakları, doyumsuz girdaplarda koşturur dururlar. İşte Hz. Meryem'in annesi Hanne, doğacak yavrusunu her şeyin mâliki olan Allah'a adayarak, onun hür yaşamasını istemektedir. Böylece o, kendisini sınırlandıran bütün köleliklerden kurtulup, insanca yaşayacağı izzet, erdem ve onura kavuşacaktır.

"Verileni Veren'e adamak"ta oldukça anlamlı bir derinlik görüyoruz. Emaneti sahibine havale etmek gibi ya da bir başka teşbihle, iyi yetişmesini istediğiniz çocuğunuzu, güven duyduğunuz bir hocaya, "eti senin kemiği benim" dercesine, gözü kapalı olarak emanet etmek gibi... Burada da anne, iyi yetiştirme kaygısıyla, evladını "En Başarılı Mürebbi"ye adamıştır. Böylece, "*bunu benden kabul buyur*"; yani bana bu uğurda yol göster, yardım et; "*Sen Semî'sin, Alîm'sin*", benim duygularımı, niyetimi en iyi bilensin demiştir.

Adamak, bir şey uğruna bedel ödemektir. Allah, bedelini ödemeyeceğiniz şeyi adamanızı istemez.

Adak adamak; bir arzunun gerçekleşmesi veya Allah'ın rı-

zasını elde etmek maksadıyla bir fiilin yerine getirilmesi için söz vermek, niyet etmektir.

Kur'ân-ı Kerîm'de adak ile ilgili bazı hususlar zikredilmişse de, bu konuda herhangi bir emir veya nehiy mevcut değildir. Adak/adama insanın kendisiyle alâkalı bir durumdur. Fakat hangi niyet ve amaca yönelik olursa olsun, adak, yapıldıktan sonra mutlaka yerine getirilmesi lâzım gelen bir vâciptir.[34] Tabi, adanan şeyin günah olmaması koşuluyla...

❀ ❀ ❀

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَى وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَى وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٣٦﴾

3:36 Fakat onu** (kız çocuğunu) **doğurunca, Allah onun ne doğurduğunu daha iyi bilici iken, "Rabbim, hakikat, ben onu kız olarak doğurdum. Erkek, kız gibi değildir. Ben adını Meryem koydum. Ben onu da, zürriyetini de o taşlanmış** (kovulmuş) **şeytandan sana sığınır** (sana ısmarlar)**ım" dedi.

Adağın gönülden yapılması ve sevilen şeylerden adamak, maksadı anlamlı kılar. Allah'ın hoşnut olacağı davranış da budur. Mühim olan, insanın, benliğini adayabileceği bir şuur ve haşyet

[34] Bkz. 2/117; 16/91; 22/29.

içerisinde yaşamasıdır. Yani işin takva boyutu önemlidir; yoksa küçük veya büyük olması ya da erkek veya kadın tarafından gerçekleştirilmiş olması değil.

Ey İmrân'ın hanımı! Sen, dünyaya kız çocuk getirdin diye üzülüyorsun. Hâlbuki, sahip olunacak evladın neye hamil olduğunu en iyi bilen Allah'tır. Elbette, erkek kız gibi değildir; fakat Allah'ın rızasını aramada her ikisi de eşittir ve üstünlük takva iledir. Rıza-yı ilâhînin arandığı her iş, her oluş takvaya tırmanışta bir sembol, bir sebeptir. Bu muhterem anne de bu ayrımın farkında; zaten onun kaygısının nedeni sosyal alandaki ve iş taksimindeki farklılıklardır. Erkek ve kız arasında fiziksel açıdan ve görev taksimi uygulamalarında farklılıklar olsa da, onlar birbirlerini tamamlamaktadırlar. Hayatın idamesinde her birinin farklı görevleri vardır. Fiziksel yapısıyla bir evladı dünyaya getirme ve yetiştirmede oldukça önemli ve etkin rolüyle kadın, erkekten daha öncelikli bir konuma sahiptir. Cemiyet inşa edilirken, temeldeki beton mesabesindedir o. Takva şuuruyla yetiştirdiği mücahit ve mücahideleriyle, arka plânda bir kale gibidir kadın. Ancak bu ilmî haysiyetten yoksun olanlar, birtakım farklılıkları ayrılık sebebi, üstün veya aşağı olmanın doğal göstergeleri telâkki ederler. Dolayısıyla birbirlerine zulmederler.

İslâm, ataerkil yapılanma ruhunu yaşatan, erkeğin Rabb'in yanında kadından daha üstün konumda olduğunu kabul eden ve onu eşyalaştıran düşünce zincirinin her halkasını bir bir kırmıştır. Bahsi geçen olayın gerçekleşme sebebi, dini cahilî düşünce ve geleneklerden temizlemektir. Yanlış âdet ve gelenek anlayışıyla, Allah'ın kadın erkek her insan için gönderdiği din erkeklerin dini hâline getirilmiş; ayrıca dini tekellerine alarak ahbâr veya

ruhbân sınıfı örneğinde olduğu gibi seçkin addedilen birtakım dinî sınıflar oluşturan bir kısım insan hem halk üzerindeki teokratik hâkimiyetlerini sağlama almış, hem de dini geçim aracı kılmıştır.

Oysa Allah indinde cinsiyetin veya maddî şeylerin hiçbir önemi yoktur. Allah, gönülden, ilmî bir haysiyetle kendine kul olanları yüceltir. Erkek-kız ayırımı, doğruyla yanlışın birbirine girdiği geleneğin bir kalıntısıdır.

"Onu ve soyunu kovulmuş şeytanın şerrinden Sana ısmarlıyorum."

Her mümin Rabb'inin bildirisiyle düşmanı tanır.[35] Kendini onun şerrinden koruduğu gibi, evlâd u ıyâlini de korumak ister; ama bunu başarmakta âciz kalabilir ve her şeye gücü yeten Rabb'ine yalvarır bu isteğinin gerçekleşmesi için. Her işte olduğu gibi, kul elinden gelen tedbiri alır; sonucu Allah'a havale eder. O ne güzel Mevlâ, ne güzel yardımcıdır!

Burada analığın ilmî şefkate dayalı boyutunu görüyoruz. Analık, evladın sadece dünyasını düşünmek değildir; önemli olan, onun âhiretini, yani mânevî yükselişini düşünmektir. Mânevîyatı bozuk olanın, dünyası mamur olsa bile, geleceğin elemi ona bütün geçmişi unutturur. Bu bakımdan, müminlerin, çocuklarına bırakacakları en iyi miras, onlara Rablerini tanıtmaları ve kulluk vecibelerini öğretmeleridir. Şeytanın şerrinden ancak böyle korunur. Bu konuya çok ciddiyetle yaklaşmalı ve evlat daha doğmadan dua edip, tedbirler alınmalıdır. Çocuğun ergenliğe

[35] Bkz. 12/5.

ulaşmasını bekleyenler geç kalmış olurlar. Çekirdeği, ağaç olmadan korumalı ve iyi yetişeceği toprağa ekmelidir.

İşte kadının önemini, bin bir meşakkat ile dünyaya gelen Meryem'e dair kıssayla anlatan bu âyet, cahilî umutlarla erkeğe gösterilen rağbetin yanlışlığını terbiye eder mahiyettedir. Farklılık, hiçbir zaman üstünlük sebebi olamaz; her ne suretle olursa olsun. Bu ilâhî düsturlarla, kız-erkek demeden takvalı evlatlar yetiştirenler rahmete erişirler.

İmrân'ın karısı da adadığı çocuğun erkek olmasını istiyordu. Çünkü, kız, erkek gibi olmaz diye düşünüp endişeleniyordu. Fakat bu endişe, zihnen kendisini toparlaması sonucu uzun sürmemiş ve evladını, şeytanın şerrinden koruması için Yaratıcı'sına emanet etmiştir. Korunması için iyi eğitilmesi gerektiğinden, onu mescidin mektebinde en iyi eğitimcinin, Hz. Zekeriyyâ'nın ellerine teslim eder. Önemli olan, evladın, şeytanın şerrinden korunabilecek takva şuuruyla yetiştirilebilmesidir. Çünkü Allah'a yakın kullara şeytan etki edemez. "*Şeytan, günaha, iftiraya düşkün olanlara etki eder.*"(26/222); "*... Biz, şeytanları inanmayanların dostları yaptık.*"(7/27); "*... Şeytanın Allah'a dayananlara karşı bir gücü yoktur.*"(16/99)[36]; "*Allah'tan korkanlar, kendilerine şeytandan bir vesvese eriştiğinde (Allah'ın sevap ve cezasını) hatırlarlar, hemen (gerçeği, âyetleri) görürler.*" (7/201).[37]

İşte Meryem, işte dünyaya getirdiği evladı Îsâ! Dileriz, hepimize örnek olur bu onurlu duruş...

❀ ❀ ❀

[36] Ayrıca bkz. 15/42; 17/65.

[37] Ayrıca bkz. 6/112, 121; 114/5.

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَامَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾

3:37 Bunun üzerine Rabbi onu iyi bir rıza ile kabul etti. Onu güzel bir nebat gibi büyüttü. Zekeriyyâ'yı da ona (bakmaya) memur etti. Zekeriyyâ ne zaman (kızın bulunduğu) mihraba girdiyse onun yanında bir yiyecek buldu: "Meryem, bu sana nereden (geliyor?)" dedi. O da, "Bu, Allah tarafından. Şüphe yoktur ki Allah kimi dilerse ona sayısız rızık verir" dedi.

Sağlam bir niyet ve ihlâs ile yapılan duanın kabul edildiğini görmekteyiz. Âyetten yola çıkarak konuyu dua, kefil, mihrap (mabet), rızık, keramet veya mûcize olmak üzere beş ana başlıkta ele almak mümkün.

Dua; seslenmek, çağırmak, yardıma çağırmak, Allah'a yalvarmak, O'ndan dilekte bulunmak, O'na yakarmak anlamlarına gelmektedir. Duanın âdâbını iyi bilmek lâzımdır.

Kefil; bazı işleri asıl sorumlular adına yerine getiren, bir hakkın sağlanmasını üstlenen şahıstır.

Kefalet, akdî bir işlem olduğu için, tarafların kefalete konu olan şeye rıza göstermesi ve kefilin, kefil olma ehliyetine sahip olması gerekir.

"*(Meryem'e bakmaya) memur etti.*" Yani Zekeriyyâ (a.s), Meryem'i himayesine aldı, ona kefil oldu.[38] Onu mabette büyüttü.

Mihrap (mabet); ibadet mahalli, ibadete mahsus bina; cami gibi, bir dine bağlı olanların belirli zamanlarda toplu olarak veya tek başlarına ibadet etmeleri için yapılmış özel binaların genel adıdır. Buralar bir anlamda şeytanî vesveselere, kötü düşünce ve arzulara karşı savaş verilen yerlerdir. İşte Hz. Meryem de mihrap denilen mahalde, Hz. Zekeriyyâ'nın himayesinde büyütülüyor.

Mihrabı, "itikâf" ibadetinin mekânı olarak da düşünebiliriz. İtikâf; akıl baliğ veya temyiz kudretine sahip bir Müslüman'ın beş vakit namaz kılınan bir mescitte ibadet niyetiyle bir süre durması anlamında bir fıkıh terimidir.[39]

Rızık; kendisinden faydalanılan ve kişinin hayatını idamede istifadelendiği şeylerdir. Herkes, kendisi için takdir edilen rızkını yer. [40]

Keramet ve mûcize bir harikulâdeliği ifade etmektedir. Üstün, güzel ve ikram anlamında kullanıldığı zaman, "*Legad kerremnâ benî âdeme* " ("*Andolsun ki biz âdemoğullarını değerli kıldık...*"[17/70]) ifadesinde olduğu gibi, insanın üstün yaratılışına işaret eder.[41] Bu bağlamda, insan, aklını vahyî ölçülerle kullanmayı bildiği oranda kerametlidir. Peygamberler de dâhil, kim, ne kadar çalışıp didinip ilim erbabı da olsa, ortaya mûcize kabi-

---

[38] Bkz. 3/37.
[39] Bkz. 2/125.
[40] Bkz. 11/6.
[41] Bkz. 17/70.

linden olağanüstü bir şey ortaya koyamaz; çünkü *mûcize*; insan kudretinin üstünde gerçekleşen, onu âciz bırakan, karşı konulmayan, benzeri yapılamayan, âdetler üstü, fevkalâde olaylardır. Bunlar, Allah'ın elçilerinin, insanlara hitaben görevlerini ispatlamakta gösterdikleri, ancak aslen Allah'a ait olan fiillerdir. Allah, elçilerinden dilediğine mûcize vermiştir.

Burada mûcize, Hz. Meryem'e verilen rızkın hiç aksatılmadan gelişiyle ilgilidir. Bu, Allah'ın dileyip, bir vesileyle gerçekleştirdiği olağan bir rızık temini olabileceği gibi; mûcize kabilinden bir olay da olabilir. Hz. Meryem'e gönderilen bu rızka şahit olan Hz. Zekeriyyâ'nın, karısı çok yaşlanmış olmasına rağmen, bir sonraki âyette, "*...Rabb'im bana katından temiz bir nesil ver...*" diye niyazda bulunmasının, rızkın Hz. Meryem'e olağanüstü bir yolla geldiğine işaret ettiğini düşünebiliriz.

Öyle ya da böyle, burada, Allah'ın rızasına adanmış gönüllerle, sevgi ve dayanışma içerisinde işlerini yürüten bir aileyi görüyoruz. Öyle bir aile ki; mal, makam, şan, şöhret, kız, erkek peşinde koşmadan, gelecek neslin sağlam temeller üzerine inşa edilmesi kaygısını taşımaktalar. İlâhî sınırlamalar çerçevesinde yaşayan bir ailede yetiştirilecek çocuklar ile temiz, dürüst ve erdemli bir neslin inşasının ve bu neslin inşasıyla da, dünya ve âhiret saadetinin hedeflendiğini görmekteyiz. Bu sebeple her türlü fedakârlığı göze alan Meryem'in annesi de, çocuğunu evin meşguliyetinden kurtarıp, ilmî ve mânevî havanın hâkim olduğu ortamlarda, güvenilir ve iyi bir eğitimcinin himayesine vermektedir.

Bu olay, her anne ve baba için çok önemli ilâhî bir mesaj ta-

şımaktadır. Çocuğun, çevrenin olumsuz etkilerinden korunabilmesi için, eğitimine özen gösterilmesi gerekir. Bu hususta yapılacak her türlü yatırım ve fedakârlık, karşılığını ziyadesiyle alır.

Ey ben Müslüman'ım diyen anne babalar! Çocuğunuzun eğitimine, hangi amaçları, hedefleri gözeterek özen gösteriyorsunuz? Anaokulundan başlayıp ihtisaslaşma aşamasına varıncaya dek süren uzun eğitim sürecinde, onları kimlerin eline teslim ediyor; ne adına maddî-mânevî fedakârlıklar yapıyorsunuz? Çocuklarınızı, onlara ciddî ve özel bir eğitim vermeden, sizden olmayan eğitim müesseselerine teslim etmekle neler kaybettiğinizin farkında değil misiniz? Dünyaları için her türlü kaygıyı çekerken, ebedî yaşamlarının imarına gelince, işi, "Saldım çayıra, Mevlâm kayıra..." kabilinden, "Allah'a kul lâzımsa korusun" mu demeye getiriyorsunuz? Eğer böyle ise, daha âhirete gitmeden bu cahilliğin bedelini ödemeye hazırlanmışsınız demektir. Âhireti bilmeyiz ama, Müslümanlar bu gafletin bedelini, dünyada, serseri çocuklara sahip olmakla ağır ödemekteler...

İlâhî kural ve sınırlamalar çerçevesinde yetiştirilecek çocukların, dünya ve âhirette en güzel sermaye olacakları unutulmadan, eğitimleri üzerinde hassasiyetle durulması gerekmektedir.

❀❀❀

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾

3:38 Orada Zekeriyyâ Rabbine dua etti: "Rabbim, bana senin tarafından çok temiz bir zürriyet ihsan et. Muhakkak sen duayı hakkıyla işitensin".

Etrafında olup bitenlerden hikmetli ve doğru dersleri çıkarabilen Hz. Zekeriyyâ, Rabb'inden, kendisine de böyle gıpta edilecek bir evlat vermesini istiyor.

Bu âyet inananlara şu öğüdü vermekte: Evlenin; yuvanızda, gözünüzü aydın kılacak eş ve çocuklarla huzura kavuşun.[42]

Önemli olan, kulun Allah'a ümit ve edep ile yönelmesidir. Allah'tan istenip de, O'nun icabet etmeye gücünün yetmeyeceği bir şey olamaz. O, kullarının duasına hikmetle muamele eder; istenileni verir veya vermez. Bize düşen, O'nun rızkından nasibimizi aramaktır. İşte Hz. Zekeriyyâ'nın bu duası, fıtrî temayülden kaynaklanan bir istekten öte; emaneti kendi neslinden, eliyle yetiştirdiği, güvenilir bir kimseye teslim etme dileğiyle yapılmıştır. En büyük rızık da, sâlih bir evlada sahip olmaktır. Bu amaçla içten yapılan duayı, Allah'ın, kulunun isteğine göre kabul ettiğini görüyoruz.

❁ ❁ ❁

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى
مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾

[42] Bkz. 25/74.

3:39 O, mihrapta durup namaz kılarken melekler ona** (şöyle) **nida etti: "Gerçek, Allah sana kendisinden bir kelimeyi tasdik edici, bir efendi, nefsine hâkim ve sâlihlerden bir peygamber olmak üzere Yahyâ'yı müjdeler".

Hz. Zekeriyyâ'nın evlat isteyişi ne övünme, ne arzularına erişme, ne ardından adını yaşatma ve ne de mirasını birilerine bırakabilme tutkusundan kaynaklanmaktadır. Asıl neden, bütün bunlardan daha önemli olup, saydıklarımızı da anlamlı ve hayırlı kılacak olan, sâlih bir evlat yetiştirme arzusudur. Bunun için Rabb'e dua edilmeli, bunun için yalvarılmalı; fıtrî temayüller bu bilinçle olgunlaştırılmalıdır. Aramızdan kaç kişi duasını ve amelini bu şuurla birleştirdi de, Allah ona bu duanın karşılığını vermedi! Bir ânda Hz. Nûh'un evladı aklımıza gelse de; neticede, kalbin imana açılmasının ancak Allah'ın dilemesiyle gerçekleşebilme düsturunu unutmamakla beraber, kul ellinden geleni yapmakla görevlidir. Allah peygamberlerin şahsında olayları doğru değerlendirmeyi öğretmektedir. Evet, evlat bu şuurla istenmelidir; ancak imana karşı küfrü tercih ediyorsa, gereken tavır konmalıdır.

Mümin bilir ki; gönülden, ihlâs ile yapılan dualar karşılıksız kalmaz. Ancak Rabb'i bildiği bir hikmet gereği, duaların cevabını dünyada ya verir, ya vermez. Bu bakımdan mümin "Dua ettim de, kabul olmadı!" demez. Rabb'ine yönelerek, hiçbir aracıya tevessül etmeden duasını yapar. Çünkü o, Rabb'ine, Rabb'i de kendisine çok yakındır.[43]

---

[43] Bkz. 2/186; 23/60.

İşte Zekeriyyâ (a.s)'nın duası, işte kabulü! Yahyâ ki; Hz. Îsâ'yı doğrulayan, iffetli, dürüst ve erdemli, yani tam anlamıyla sâlih bir evlat!...

Evet, Hz. Zekeriyyâ (a.s) mihrapta namaz kılıp dua ederken, melekler ona, "*Allah sana, bir kelimeyi tasdik eden Yahyâ'yı müjdeliyor!*" diye nida ettiler. O "*bir kelime*"den kasıt; "kitap" ve vahiydir veya bazılarına göre, mûcizevî bir şekilde dünyaya getirilen, "kitap" ve vahiy kültürüyle mücehhez Hz. Îsâ'dır.

"*Seyyid*"; efendi, sâlih, vahyi ahlâk edinmekle üstün bir vasfa sahip evlat anlamındadır. Zekeriyyâ (a.s), ilerlemiş yaşına rağmen, iman sancağını emanet etmek, bu dâvâyı yaşatmak adına evlat istemiş ve kendisine verilen çocuğun bu minval üzere yetişmesi için tüm gerekeni yapmıştı. Allah, bu samimî kullarının duasının kabul etmişti.

Bu mesaj her Müslüman'a öğüt ve ibret olsun da, evlat isteklerinin bu minval üzere olmasına özen göstererek, gıpta edilecek evlatlar yetiştirsinler. Sâlih imanla ameli birleştiren, iyiliği huy edinen, kendini yararlı işlere veren herkese gıpta ile bakılır. Mümin, yüklenmiş olduğu kutsî dâvâyı nesilden nesile taşıyacak evladı yetiştirmenin özlemiyle niyazda bulunur. Ondan, başka türlü bir davranış da beklenemez, beklenmemeli...

Kişiye dünya ve âhirette fayda verecek olan; İslâmî düsturlar çerçevesinde bir yuva kurup, sâlih evlatların sayısını artırarak Muhammed ümmetine keyfiyetini zenginleştirmek, böylece İslâm ailesini oluşturmak ve güçlendirmektir. Müminler bu saiklerle evlenir ve çocuk sahibi olmak isterler, sadece fıtrî temayüllerle hareket etmezler. Yakacak maddesi insanlar ve taşlar olan

cehennem ateşine düşmekten kendilerini ve ailelerini korumak için, gereken dikkat ve hassasiyeti gösterirler. Sâlih bir zürriyete ulaşmak arzusuyla, büyük bir umut ve içtenlikle dua ederler. Muhakkak ki Allah, duaları işitir ve sinelerin özünü bilir. Ve kulları hakkında hayırlı olanı ihsan eder.

❀ ❀ ❀

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَٰلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤٠﴾

***3:40** (Zekeriyyâ) dedi: "Rabbim, kendime hakikaten ihtiyarlık çatmış iken, karım da bir kısır iken benim nasıl bir oğlum olabilir?" (Allah): "Öyle, dedi, (fakat) Allah ne dilerse yapar".*

İnsanlar nezdinde "hayatta olmaz" diye kabul gören birçok şey, Allah'ın dilemesi ile oluvermektedir. İman ehline düşen; ümitsizliğe düşmeden, kemâl-i edep ile rıza-yı ilâhî doğrultusunda fiilî ve kavlî dualarla Allah'a yönelmektir. Kerîm Allah, isteneni bir hikmet üzere verir veya vermez. O, kullarının üzerinde nigâhbândır. Hiçbir yönelişi karşılıksız bırakmaz...

Hiç umulmadığı hâlde bir şeyin oluvermesi veya herhangi bir şeyin kıl payı kazanılması ya da kaybedilmesi gibi durumlarda, "Nasıl oldu, şaştım! Ben de anlamadım. Allah dilerse ne olmaz ki!" benzeri ifadelerin sarf edildiğini zaman zaman görürüz. Olayların olağanüstü bir şekilde gelişmesi, insanların kendi ke-

rametleriyle değildir elbet. Bir insan peygamber de olsa, mûcizeler göstermeye kadir değildir. Allah mûcizeyi, kerameti dilediği kimselere, dilediği şekliyle verir. Hz. Meryem'e, Hz. İsâ vb.lerine verdiği gibi...

"İşte sen bu hâlde iken, yani yaşlı ve karın da kısır iken çocuk sahibi olacaksınız" denilmektedir.

Allah, bu dinin sancağını kendisinden sonra taşıyacak sâlih bir evlat istemini içeren duasına icabet edip, ona bu kabulü müjdeleyince; Hz. Zekeriyyâ, büyük heyecan ve sevinçle Rabb'inden bir alâmet istiyor.

❁❁❁

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْزًا وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٤١﴾

3:41 (Zekeriyyâ) söyledi: "Rabbim, bana (bu hususta) bir nişan [alâmet] ver". (Allah) dedi ki: "Senin nişanın sade bir işaretten başka insanlara üç gün söz söyleyememendir. Bununla beraber Rabbini çok an ve akşam sabah onu tesbih et".

Hz. Zekeriyyâ'nın bir alâmet istemesi, elbette, Rabb'inin murat ettiğini vermeyeceğine olan inancından değil, karısının ve kendisinin taşıdığı hâlet-i rûhiye ile heyecandan kaynaklanmaktadır -Allahu a'lem-. Yoksa her nebî gibi, her mümin de Allah'ın her şeye kadir olduğunu bilir. Kul, kendisinden emin olmak için

alâmet ister. İşte bu durumda Rabb'i Zekeriyyâ'ya, vesveselerden uzak, sıdk ve zikrin ruha kazandırdığı uyanıklık içerisinde, tefekkür ve tevekkül şuuru ile ibadetini ve tesbihini üç gün boyunca, yoğun bir şekilde sürdürmesini ve böylece kalbî itminana ulaşmasını öğütlemektedir.

Hayatı anlamlı kılan, imtihanın seyrini kolaylaştıran, acıları, talepleri lezzetlendiren, nimetlerin şükrüne erdiren, insanı ahsen-i takvîmde yücelten üç temel öge; şuurlu zikir, şuurlu tefekkür ve şuurlu tesbihtir. Kalpler ancak bu şekilde mutmain olur, huzur bulur.[44]

❀ ❀ ❀

وَإِذْ قَالَتْ الْمَلَائِكَةُ يَامَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤٢﴾

3:42 Hani melekler: "Ey Meryem! Şüphesiz ki Allah sana seçkin bir hususiyet verdi. Seni tertemiz (büyüttü), seni âlemlerin kadınları üzerine mümtaz kıldı" demişti.

Bu âyetle de Allah, âleme ibret olacak bir düsturu gözler önüne sermekte; seçilmişlik, üstünlük kriterinin cinsiyet değil, takva olduğunu ifade etmektedir. Takva ehli kimseler ancak, seçilmişler ve üstünler sınıfına girmeye hak kazanırlar.

---

[44] Bkz. 13/28.

Onları üstün kılan; başarı kesbetmek için, imtihanın büyüklüğü nispetinde direnen, devinen, sabredenlerden olmalarıydı. Bu minval üzere hareket eden her insan da, Allah indinde seçilmişler arasına kaydedilir. İşte bu şerefe nail olmak isteyenler için, Allah, bu şanlı direnişçileri, tarihin şeref levhalarına kaydederek müşahhaslaştırmış ve herkesin ibret nazarına sunmuştur. Bu suretle bizlere de, İmrân'ın karısı, Meryem, İsâ, Zekeriyyâ ve benzerleri gibi vahyin bilgisiyle mücehhez fertlerden müteşekkil aileler kurarak, bu şerefe nail olabileceğimiz gösterilmiş olmaktadır.[45]

Kadını horlayıp, ona ikinci sınıf vatandaş muamelesinde bulunarak erkeği yüceltenlere ders olması umuduyla...

❀ ❀ ❀

يَامَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

3:43 "Ey Meryem! Huşû ile Rabbinin divanına dur, secdeye kapan. (Allah'a) rükû edenlerle beraber eğil (cemaatle namaz kıl).

Allah'a yakın olma ve ahsen-i takvîmde yükselmenin yolu; O'nu tanımaktan ve huşû ve haşyet içerisinde itaatkâr olmaktan geçer.

Âyette, güzel bir adak, güzel bir kabulle karşılık görmüş ve

[45] Bkz. 4/162; 49/13.

buna mukabil şükrün, secdeye ve rükûa aynı güzellikle varılarak îfa edilmesi önerilmiştir. Zira bir kimsenin üstün kılınması, diğer insanlardan farklı şeyler yapmasını, onlara örnek olmasını gerektirir; yoksa şükrünü îfa etmemiş olur. Meselâ; servet sahibinin zekât, infak ve hac ibadetini yapması; güç ve iktidar sahibinin hak, hukuku gözetmesi ve adaletle idare etmesi gibi.

İşte burada da Hz. Meryem'den, gücü dâhilinde olan şeylerin istendiğini görüyoruz. Ayette geçen "*kunût*" kelimesinden kasıt da budur. Yani tüm benliğin duyarlı bir biçimde, huşû, haşyet ve ihlâs ile Allah'a mutî olabilmesidir. *Kunût*; taat, huşû, sükût, kıyam ve bir şeye o suretle devam edip durmak anlamlarına gelmektedir. Mü'minûn sûresinin 1-2. âyetleri, salât (namaz)ında huşû içerisinde olan kimselerin kurtuluşunu muştulamaktadır: "*Gad eflaha'l-mü'minûn ellezînehum fi-selâtihim hâşiûn.*" ("*Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir; onlar ki namazlarında huşû içindedirler.*") Burada da "*salât*"; ibadet, dua, tazim, rahmet anlamlarının hepsini kendisinde toplayan namazı ifade eder.

"*(O'na) secde et ve rükû edenlerle birlikte rükû et.*" Âyette, özel bir davetle genel bir davet buluşturulmuştur. Fâtiha sûresinin "*Yalnız Sana ibadet eder, yalnız Sen'den yardım isteriz.*"(1/5) âyeti, kunûtun anlam alanı ile daha tafsilâtlı bir şekilde yenilenmektedir. Bunun anlamı; "Huşû ve haşyet içerisinde Sana itaat edeceğiz, Sana isyan sayılacak her işten uzaklaşacağız"dır.

Kim, huşû ve haşyet içerisinde Allah'a karşı kulluk vecibelerini yerine getirirse; o üstündür, mutmaindir, huzurludur. Bizler de bu şuurla, Sana âsi, fısk u fücûr içerisinde yaşayan insanların hâlinden uzaklaşıyoruz, yâ Rabbî!

ذَٰلِكَ مِنْ أَنۢبَآءِ ٱلْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يُلْقُونَ
أَقْلَٰمَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٤﴾

3:44** (Habibim) **bunlar sana vahyetmekte olduğumuz gayb haberlerindendir. Meryem'i onlardan hangisi himayesine alacak diye kalemlerini atarlarken sen yanlarında değildin. (Bu hususta) çekişirlerken de yine yanlarında yoktun.

"*Sana vahyettiğimiz şey*" ifadesiyle, Hz. Meryem'in kıssasının, doğrudan vahiyle bilinebilecek haber niteliği vurgulanıyor. Yine Peygamber (s.a.v)'imize, kendisinin, Meryem'in hamisi olacak kişi belirlenirken de onlarla birlikte olmadığı hatırlatılarak, meselenin onun idrakini aşan boyutuna dikkatler çekilmektedir.

Bu âyetten anlıyoruz ki; vahiyle bildirilmeyen haberler, bir elçi için bile, idrakin dışında kalan gaybî haberlerdir ve bunlara iman etmek gerekir. Böylece Allah'a, O'nun kudretine ve her şeyi bir hikmetle var edişine imana davet yapılmaktadır. Vahyî haberleri, mûcizevî olayları idrak etmekte zorlansak da, onlara iman etmeliyiz. Âdem'in yaratılışı, Îsâ'nın doğumu, Mûsâ'nın asâsı ve daha nice olay, Allah'ın kudretine işaret eder ve mûcizelere imanda tereddüde yer yoktur. Bu mûcizeleri istidraçla karıştırıp, veli kerameti diyerek işi tahrif etmemek gerekir diye düşünüyoruz.

Bu ve benzeri gaybî haberleri vermek, ancak resûllerin işidir. Çünkü Allah onlara vahiyle bildirmiştir.

Vah(i)*y*; gizlice bildirme, işaret etme, ilham etme, emretme, fısıldama; Allah'ın, emirlerini ve haberlerini değişik vasıtalarla peygamberlerine bildirmesi anlamlarına gelen Kur'ânî bir terimdir ve Kur'ân'da birkaç mânâda kullanılmıştır.[46]

"*Kalemle attıkları zaman...*" Onlar kalemle kur'a çekmişlerdi. Burada yapılan, birine fayda getirirken diğerini mahrum etmek gibi bir riski taşıyan, sonucu şansa bırakılmış işlemler, oyunlar vs. türünden bir şey değildir. Şans oyunuyla karıştırılmaması gereken kur'a, ancak iki tercihten birini seçmekte zorluk çekilirse müracaat edilebilecek bir yöntem olarak belirtilmiştir. Kur'ân'ın şans oyunlarında olduğu gibi, taraflara fayda veya zarar getirecek şekilde çekilmesi söz konusu olamaz.

Buhârî, Müslim ve İbnî Mâce üç nebînin kur'a ile amel ettiğini bildirmiştir. Yûnus (a.s) gemide; Zekeriyyâ (a.s) Meryem hakkında ve Hz. Muhammed (s.a.v) hanımları arasında kur'a ile amel etmişlerdir.

Yapılan kur'a sonucunda, velayet hakkını Zekeriyyâ (a.s) kazanmıştır.

"*Sen onların yanında değildin.*" Allah (c.c)'ın böyle buyurması, müşriklere bir kınama ve ihtar amacına matuftur; çünkü Resûlullah böyle haberleri bildirdikçe, onlar şu veya bu şekilde karşı çıkıyorlardı. Oysa, iman etmek isteyenler için düstur şudur: Gayba ve vahyî haberlere şeksiz şüphesiz, itirazsız, mantık yürütmeden inanmak. Bu temel espri ile kavranan vahyî bildiriler, bir zincirin birbirini tamamlayan halkaları gibidir ve her

[46] Bkz. 5/111; 6/112; 16/68; 19/11; 28/7.

nesil, geçmiş neslin haberlerini bir diğerine taşımaktadır. Olaylar, zamanında yaşanmış, görülmüş, duyulmuş, yazılmıştır. Vakıalar, çeşitli anlayışlara göre yorumlanıp, kimi yerde, menfaat ve taraftar sahibi olmak adına anlam sapmasına uğratılabilirler. Allah (c.c) inanan kullarını bu sapmalara düşmekten korumak için, Hz. Muhammed (s.a.v)'e kadar yaşanmış olan tarihin belli bazı kıssalarını vahyetmiş ve bu suretle de onların gerçek mahiyetini koruma altına almıştır. Bu noktadan itibaren, iman etmek isteyenlerin, bu âyetlere hevâ ve zanlarını karıştırmaksızın, akıl erdiremedikleri mûcizeleri esnetmeden, "*Sadaga'llâhu'l-'Aliyyu-'l-'Azîm*" diyerek inançlarını kavileştirmeleri dışında bir tutum sergilemeleri düşünülemez. Onlara, üstlerine lâzım olmayan şeyin ardına düşmeden, kendilerine bildirilen direktifleri kafa yorarak anlamaya çalışmak ve Kur'ân'ın müşahhaslaştırdığı mümtaz şahsiyetleri örnek alarak yaşamak düşer.

❁ ❁ ❁

إِذْ قَالَتْ الْمَلَائِكَةُ يَامَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنْ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٥﴾

3:45 Melekler: "Ey Meryem! Allah kendinden bir kelimeyi sana müjdeliyor: Adı Îsâ, (lâkabı) Mesih, (sıfatı) Meryem oğludur. Dünyada da, âhirette de şanı yücedir. (Allah'a) çok yakınlardandır da."

❁ ❁ ❁

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٦﴾

***3:46 "Beşiğinde de, yetişkinlik hâlinde de insanlara söz söyleyecektir. (O), sâlihlerdendir" dediği zaman da** (sen yanlarında değildin).*

Allah, çeşitli mûcizelerle elçilerinin resûllüğünü kanıtlarken, kendisinin de sınırsız ve sebepsiz yaratabilme gücünü gösterir. O'nun sınırsız gücünü hayatımızın her safhasında, her türlü oluşta gözlemlemekteyiz. Mûcizelerini ise, ancak resûlleri aracılığıyla göstermiştir. Resûller ile muhatap olanlar, bunları bilfiil yaşadılar. Bizler ise, verilen bu haberleri "*Sadaga'llâhu'l-'Azîm*" diyerek doğrularız.

İman, Allah'ı tanımlayan " *'alâ külli şey'in gadîr*" ("*her şeye kadir*") ve "*kün fe-yekûn*" ("*'ol' [der] ve hemen olur*") temel ilkelerinin mutlak surette benimsenmesiyle kaim olur.

Hz. İsâ'nın babasız doğuşu ve beşikte iken konuşması, annesinin temizliğine, kendisinin de resûllüğüne işaret eden mûcizelerdendir. Onun beşikte iken konuşmasına mecazî bir anlam yüklemenin bize kazandıracağı pek bir şey yoktur.[47]

Buradan şu mesajı alıp, Allah'a teslimiyetimizi artırarak rahatlayabiliriz: İftiraya uğrayıp, asılsız suçlamalarla töhmet altında kalan insanların, bütün kanıtlar aleyhlerine gelişip, acı ve sıkıntıları had safhaya ulaştığında, ansızın, birinin itirafı ile aklandıklarına sıkça şahit olunur. Hz. İsâ'yı beşikteyken konuşturarak onun

[47] Bkz. 19/27-30.

anasını kurtaran yüce Allah, bu durumda kalan temiz ve masum insanları da bir vesile ile kurtarır. Önemli olan, vicdanların kötülüklerden berî olmasıdır.

❁ ❁ ❁

قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَٰلِكِ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾

3:47** (Meryem) **dedi ki: "Hey Rabbim! Bana bir beşer dokunmamışken benim nasıl çocuğum olabilir?" (Allah) dedi: "Öyle, (fakat) Allah ne dilerse yaratır. Bir işe hükmedince ona ancak "ol" der, o da oluverir".

"*Ol!*" emri, fizik ötesi bir kanundur ki, onun mahiyetini imansız bir mantıkla anlayıp kavramamız imkânsızdır. Bu emir, Allah'ın her şey üzerinde hükümran olduğunu anlatan en özlü ibarelerdendir. Elçilerine ve vahyî bildirilerine, akıl yürütmeden; olur mu, olmaz mı tartışmalarına girmeden, şeksiz şüphesiz iman edilmesi gerektiğini öğretir.

❁ ❁ ❁

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَاةَ وَالْإِنجِيلَ ﴿٤٨﴾

3:48** "(Allah) **ona yazmayı, hikmeti, Tevrat'ı, İncil'i öğretecek".

Allah'ın, seçtiği elçilerine verdiği iki ikramdır; "kitap" ve hikmet. O elçiler, bunlar aracılığıyla Rablerini tanır; O'nun insanlık için ne büyük hikmetler vaz'ettiğini görür, emir ve nehiylerin anlamlarını kavradıkça mahlûkatın ne büyük lütuflara mazhar olduğunu fark ederler. "*Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalemle (yazmayı) öğreten Rabb'in, en büyük kerem sahibidir.*" (96/3-5). Kitab'ı, kâinatı, olayları düşünün, göreceksiniz ki Allah'ın ikramı sonsuzdur; denizler mürekkep, ağaçlar kalem olsa da O'nun nimetlerini sayıp bitiremezsiniz.

"*Kitâb*" kelimesi, yazılı metin, yazılı sözler anlamına geldiği gibi; emir, yüce ferman, isbat, hüküm, farz, takdir edilmiş, tayin edilmiş mânâlarını da taşır.

Allah (c.c) Hz. Îsâ'ya, daha önce Hz. Mûsâ'ya indirmiş olduğu kitab (Tevrat)ı da öğreterek, kendisinin de aynı minval üzere görevlendirildiği hususları İncil'de bildirmiş; takip edeceği metodu beyan etmiştir.

Hikmet ise, ilim, fıkıh, adalet; kâinatın inceliklerine, emir ve yasakların sağladığı yararlara vâkıf olma gibi anlamlara gelir. Faydalı ilim ve amel, hikmetin en temel vurgusudur. Resûller bu hikmete herkesten çok vâkıftır ve bu minval üzere yaşayıp, örnek olurlar.

O Yüce Allah, her kuluna, söz ve amelinde doğruyu bulma yeteneğini vermiştir. Bu kabiliyetin gerçeğe, hak ve hikmete yönelişe yardımcı olması için, vahyini ve vahyine modellik eden elçilerini göndermiştir. Allah, seçkin kullarına, gerçekte hiçbir beşerin ortaya koyamayacağı mûcizeleri gösterebilme özelliğini vererek, varlığını, gücünü, vahyinin ve elçilerinin gerçekliğini ispatlamıştır. 49. âyette göreceğimiz gibi...

وَرَسُولًا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾

3:49 "Onu İsrailoğulları'na peygamber gönderecek", (onlara diyecek ki): "Hakikat ben size Rabbinizden bir âyet (mûcize) getirdim. Hakikat, ben size çamurdan kuş biçimi gibi bir şey yapar, ona üfürürüm de Allah'ın izniyle derhal (canlı) bir kuş olur. (Yine) Allah'ın izniyle anadan doğma körü ve abraşı iyi eder, ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyor, ne biriktiriyorsanız size haber veririm. Elbette, bunlarda sizin için, eğer iman edicilerseniz, kat'î bir(er) ibret vardır".

Âyette geçen haberleri, Hz. Îsâ'nın resûllüğünü teyit etmek için Allah'ın meydana getirdiği mûcizeler olarak değerlendirebileceğimiz gibi, bu konuda Muhammed Esed'in görüşünü de benimseyebiliriz. Esed, "kuş"u tefekkürden yoksun, aklı hevâ ve hevesine takılı, ayakları yere basmayan, havalarda gezen bir insana; "körlük"ü hakikati görmemeye; "hastalık"ı hakikat karşısındaki derin hissizliğe;[48] "ölüm"ü ise hidâyetten yoksun kalmaya yormuştur.[49]

---

[48] Bkz. 2/56; 6/122.

[49] Bkz. 8/24.

Hz. İsâ'nın getirmiş olduğu vahiyle şifa bulmak isteyenlerin, yaratılışın gayesine yeniden dönmekle hayat bulacaklarını da düşünebiliriz. Yani bu insanların hidâyetle buluştukları ânda fıtratlarına dönüşlerinin, ayaklarının yere basmasına, hakikati görmelerine ve mânevî hastalıklardan kurtulmalarına vesile olduğunu hep müşahede etmekteyiz. Çünkü Allah, kâfirlerin diri değil, ölü olduklarını, iman ettiklerinde dirileceklerini haber veriyor.

"Bil ki sen ölüleri işittiremezsin, arkasını dönüp giderlerken sağırlara da daveti duyuramazsın." (27/80).

Bu ifadelerin, yorumdan ibaret olduğunu hatırlatmakta fayda var. Zira gerçeğe en yakın izahı, vahye muhatap olan resûller ve onlara yakın kimseler yapabilir. Söz konusu mûcizelerin hepsini, onlara mantıkî yorumlar getirerek, mecazî anlamda ele alamayız. Örneğin, Kur'ân'ın mûcizevî yönünü, tahrif edilmez hakikatini yahut Hz. İsâ'nın dünyaya babasız gelişini hangi mecazî yorumla anlamak mümkün olabilir?

❀❀❀

وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَلِأُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِي ﴿٥٠﴾

3:50 "Önümüzdeki Tevrat'ı tasdik edici olarak ve aleyhinize haram edilen bazı şeyleri faydanıza [istifadenize] helâl kılmaklığım için (geldim). Size Rabbinizden (peygamberliğimi

ispat eder) âyet (alâmet, mûcize) getirdim. Artık Allah'tan korkun, bana da itaat edin".

Her peygamber, kendinden önceki peygamberi doğrulamak ve muhatap olduğu kavmin olumsuzluklarını ele alarak, onlara Allah'ın ahkâmını, yani belirlediği şeriatı öğütlemekle mükellef kılınmıştır. Bazen de, bir önceki kavmin, aşırılıkları sebebiyle kendi akıllarınca haram kıldıkları şeylerin,[50] kendi kavimleri için helâl olduğunu haber verirler.[51] Bu önceki kavimlerin uygulaması, helâl olan bir şeyin özel bir duruma binaen haramlaştırılması gibidir. Helâl olan bir şey hakkında, "Haram olsun; yemem, yapmam..." diyerek onu kendilerine haram kılanlar, o şeyden uzak kalmak ve kefaretini ödemeden ona yaklaşmamak zorundadırlar.[52]

Peygamberler bir zincirin halkalarıdır; birbirlerini teyit eder, tamamlarlar. Eğer böyle olmasaydı, her biri ayrı bir din, ayrı bir şeriat getirirdi. Ama görüyoruz ki onlar, aynı dine, aynı ideale hizmet eden, Allah tarafından seçilmiş görevlilerdir.[53]

Resûllere inen şeriatların hepsi, insan hayatının her alanını düzenleyen, şerden koruyan, rahmete şâmil, kuşatıcı esaslar bütünüdür. Ve tüm insanları bu esasa uymaya çağırır. Bu, 51. âyette vurgulanmaktadır.

❁ ❁ ❁

---

[50] Bkz. 6/146.
[51] Bkz. 4/160.
[52] Bkz. 5/1; 6/140; 66/2.
[53] Bkz. 6/50.

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾

3:51 "Şüphe yok ki Allah benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz. Öyleyse O'na kulluk edin. (İşte) doğru yol budur".

Peygamberlerin misyonunu idrak etmek istemeyen veya akılları ermediği için risaleti ispatlayacak birtakım mûcizelere bakarak, onlara büyücü, sihirbaz, kâhin hatta Allah'ın oğlu gibi sıfatları yakıştıran kimselere bir cevap niteliğindeki bu âyetler, benzeri sapık düşüncelerin hepsini çürütmektedir. "*Muhakkak ki, benim ve sizin olan Allah'a ibadet edin. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın.*" ikazı oldukça açıktır.

Resûl bile olsa, bir kimseyi hak ettiği mertebenin üstüne çıkarmak ve Allah'a ait mutlak bir özelliği bir beşere de yakıştırmak, insanı şirke götürür. Bu bakımdan, ne Hz. İsâ ne de diğer peygamberler, bir beşer olarak, Allah'ın dinini yayma, yaşama ve dâvâ edinmelerine mahsus statünün üstünde, gerçeğe aykırı başkaca pâyelerle pâyelendirilmemelidirler. Onların görevi, insanları Allah'a imana ve dolayısıyla O'nun nizamına uymaya davet etmektir.

Mevdûdî'nin bu konudaki tespitlerine yer verecek olursak;

1. İnsanların boyun eğip teslim olması gereken en yüce otorite, sadece Allah'tır. Tüm sosyal ve ahlâkî sistemler tamamen bunun üzerine bina edilmelidir.

2. Bu Mutlak Otorite'nin temsilcisi konumundaki Peygam-

ber'in yüce tebliğler ifade eden sahîh sünnetine de itaat edilmelidir. Çünkü o, din hakkında kendiliğinden konuşmaz.[54]

3. Haram-helâl, temiz-pis gibi sınıflandırmaları ve düzenlemeleri yapma ve kanun koyma hakkı, sadece Allah'a aittir. Müslümanlar, o kanun ve kurallar çerçevesinde içtihatta bulunurlar. İcmâ, kıyas ve İslâmî örfe dayalı fıkıh, Müslümanların yollarına dikilen engelleri aşmak için formüle edilen birer metot olarak görülürler.

❁ ❁ ❁

فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾

3:52 Vaktâki Îsâ onlardan (ısrar ile taşan) küfrü hissetti. Dedi: "Allah'a (doğru giden yolda) bana yardım edecekler kim?" Havariler: "Biziz Allah'ın yardımcıları! Allah'a inandık. Sen de (ey Îsâ!) şahit ol ki biz muhakkak Müslümanlarız" dedi(ler).

Evet, Hz. Îsâ'nın şahsında, dini içtenlikle dâvâ edinmeyi ve tebliğ için aranan çarelerden biri olarak küfre karşı yardımcılar edinmeyi görüyor ve biz de bu yönde teşvik ediliyoruz.

Her devirde, din mücadelesi cahiliyenin engellemeleri içerisinde, zorlukla yapılmıştır. Belki bireysel olarak dini yaşamak

[54] Bkz. 53/3-4.

mümkün; ama onu sosyalleştirmek istediğinizde, karşınıza aşamayacağınız kadar çok engel çıkabilir. Bunlara karşı, kendilerini dâvâya adamış, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan havarîlere ihtiyaç vardır. İslâm'ı dâvâ edinen, imkânlarını bu uğurda feda edenlerin yardımcısı, velisi Allah'tır. Bu da, kulun ulaşabileceği en üst derecedir.

Şu bir gerçektir ki; yeryüzünde hak-bâtıl savaşı devam edecektir. Hakkı yayan ve dâvâ edinen herkes, küfür ehlinin çeşitli eziyet, komplo ve sûikastlarına maruz kalabilir. Böylesi zor günlerde, müminler, birbirlerini destekleyecek yardımcılar olarak karşılıklı bir ihtiyaç içindedirler. Bir mümin, takıyyenin mecbur kıldığı ikrahın dışında, hangi şart ve ortamda olursa olsun dinini yaşayabilir; ancak, İslâm'ın yayılması ve yeryüzüne hâkim olması için, mutlaka maddî-mânevî güce ihtiyaç vardır. Ve bunun da, havarîlerin yardımıyla gerçekleşeceği açıktır. O havarîler ki; sahip oldukları iman nuruyla Allah'ın dinini yayacak, her hâlükârda onu destekleyecek ve bu uğurda her şeylerini feda edecek ihlâslı müminlerdir. Onlar ki, şevk ve iştiyak ile Allah'ın emirlerine boyun eğerek, şahadetlerini ilân ederler.

Hakkın sesinin tam mânâsıyla duyurulabilmesi, gönüllerde yer edebilmesi ve dimağlara yerleşmesi hiçbir devirde kolay olmamıştır. Büyük dâvâlar; köklü inkılâplar, gönüllü katılım, üstün fedakârlıklar ve çok ciddî mücadeleler ister. Her dâvânın bir lideri; her liderin, dâvâ uğrunda elinden geleni yapan yardımcıları vardır. Şayet bir Müslüman, Kur'ân'ın çizdiği model kimliğe erişmişse; bu dâvâya, ihlâs ve sebat ile sahip çıkar, gücünün yettiği ölçüde destek verip, yardım eder. Meselâ, insanları irşat edebilecek yeterli ilmi veya imkânı olmayabilir. Ama, bu dâvâ-

ya hizmeti yüreğine yerleştirmişse; hizmet etme gücüne erişmek için çabalar ve hiç olmazsa, hizmet edenlere destek olur. Kendisi aktif olarak yapamasa da, oğluna, kızına, gelinine destek olarak, yüklendikleri sorumlulukları yerine getirebilmeleri ve tebliğ yapabilmeleri için onlara uygun zamanı ve şartları hazırlayabilir.

Velhâsıl, bu dâvâyı samimiyetle yüreğine yerleştiren insan, isterse, onu destekleyecek bir yol bulur. Müslüman olduğunu söylediği hâlde, Müslümanlığın gereklerini tüm alanlarda ve koşullarda yerine getirmeyen, Allah'ın sisteminin hayata geçmesi için rahatına kıyıp da cihad etmeyen kimse, bu şahadetinin hakkını vermemiş olur. Sözde Müslümanlıklarıyla İslâm'ın aleyhine davranışlarda bulunup propaganda yapan kimselere yazıklar olsun!

❁ ❁ ❁

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾

3:53 "Ey Rabbimiz! Senin indirdiğin** (o kitaba) **inandık, o peygambere de tâbi olduk. Artık bizi** (birliğini ve peygamberliğini tanıyan) **şahitlerle beraber yaz".

İnsan, bütün imkânlarını Rabb'inin emrine tahsis etmediği müddetçe gerçek şahadete erişmiş olamaz. Bu dinin kâinatta mevcut diğer bütün nizamlardan üstün olduğuna inanmak; sadece Allah'ın öngördüğü hayat programına riayet etmeyi, Resûl'üne uymayı ve bâtıla karşı koymayı gerektirir.

Bizler, Allah'a, bütün hayatımızı ve gücümüzü dinimize vakfetmeyi nasip etmesi niyazında bulunalım ki; "Allah'ın velisi ve yardımcısı" olarak eşsiz ve yüce bir konuma yükselebilelim. Allah'ın yardımını ve dostluğunu kazanmak, bir kulun ulaşabileceği en üst derecedir. Ancak bu vakfediş öyle olmalı ki; Allah'ın nizamının tahakkuk etmesi ve bu nizamın hâkim olduğu bir cemiyette yaşamak uğruna her şey feda edilebilmelidir. Müslüman'ın benimseyip içselleştirdiği İslâm budur. Her kim dinî hayatın ihyası, cemiyetin huzur ve refahı için cihad etmezse; ya şahadetinde/tanıklığında yalancıdır yahut cehaletin kurbanıdır. Bu durumda, gaflet ve tembelliğinin nihaî varış noktası olarak, hor ve zelil yaşamayı hak edecektir.

Tâbi olmak, kavlî ve fiilî uyumu gösterebilmekle, her zaman bu uyumu taşımakla mümkün olur. "*Rabb'imiz! Senin indirdiğin temel ilkelere iman ettik ve Senin Resûl'üne tâbi olduk.*" ifadesi, Resûl'e verilen söze tanıklık etmektedir. Yani bu ahit, resûl veya lider vefat etse bile devam eder. Çünkü onlar, bu dinin mutlak surette yaşanabilir olduğunu, yakin bir iman ile geçirdikleri hayatlarının her ânındaki örnek yaşantılarıyla müşahhaslaştırarak ispat ederler. Böylece diğer insanların bu canlı örnekleri görerek, dinin ahlâk, ibadet, düşünce, eğitim, psikoloji, siyaset, ekonomi vb. alanlarda hayatı mükemmel surette düzenleyici niteliğini bilmeleri ve bu şekilde İslâm'ı tanıyarak iman etmeleri mümkün olur.

Bu âyetler, Müslüman olduklarını iddia ettikleri hâlde, hayatlarını Rabb'in rızasını bir kenara koyarak, "âlem ne der" düşüncesiyle kendi hevâ ve heveslerine veya insanların arzularına göre düzenleyen kimseleri ve de namaz, oruç, hac ve zekât gibi

amelleri yapıp da, İslâm'ın sosyal, siyasal, hukukî boyutlarını görmezden gelenleri bu yanlış tutumlarından uzaklaştırıcı, güzele teşvik edici ikazlar taşımaktadır.

Şu artık iyice anlaşılmalıdır ki; İslâm, sadece kalplere veya mescitlere hapsedilebilecek bir din değildir. Müslüman oldukları hâlde dini bu cahilî anlayışla yaşayanlar, İslâm'a büyük zarar verirler.

Şahadet; bâtılın, yalanın ve zulmün Müslüman'ın elinden silâhını aldığı, onu devamlı surette ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bıraktığı her düzlemde, hakikat, doğruluk ve adaleti savunmak; hiçbir zulmü ve haksızlığı görmezlikten gelmemektir.

Şahit, kendisinden emin olunandır. Şehit, günlerin akışını değiştiren, zor zamanlarda konuşabilen, İslâm gemisi karaya oturduğu zaman o gemiyi kanıyla kaldırıp yüzdürendir. Şahadet/şahitlik ciddî bir sorumluluktur. En sorumlu kimseler, en bilinçli kimselerdir. İslâm'da, nicelikten çok niteliğe önem verilir.

"*Bizi şahitlerle birlikte yaz!*" diye niyaz edenler, ancak "havarîler"dir.

❀ ❀ ❀

وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٥٤﴾

3:54** (Yahudiler gizli) **hileye saptılar.** (İsâ'yı ansızın öldürmeye adam tayin ettiler), **Allah da onların o hilekârlıklarına** (öldürmek isteyeni İsâ'ya benzetmek, kendilerine onu öldürtmek, İsâ'yı yukarıya kaldırmak suretiyle) **mukabele etti. Allah, bütün hilekârları hakkıyla bilendir.

Şahadet timsali olanların karşısında duran mekkâr tezgâhçılar her devirde vardır; fakat onlar, bu tezgâhçılara karşı tedbirlidirler. Zira Rableri, kendilerine düşmanlarını tanıtmıştır. Kâfirler, müminlerin apaçık düşmanlarıdır.[55] Onlardan öyleleri vardır ki, dünya hayatına ilişkin sözleri hoşunuza gider. Oysa onlar, azılı düşmanlardır.[56] Hak aleyhine, her tür kötü, hilekâr girişimde bulunmaktan çekinmezler. Öncelikle bu göz önünde tutulmalıdır. Düşmanlıkta bize kin bileyenin, dost olması çok güçtür. Temkinli olmalı, düşmanların dostluk gösterilerine kanıp da onlara tedbirsiz yaklaşılmamalıdır. Nitekim, böyle tedbirsiz davranışların sonunda acı olaylar yaşanmıştır. Son dakika pişmanlıkları tabloyu değiştirmeye yetmez.

Onların düzenleri "*mekr*" üzere bina edilmiştir. Hesapları indî çıkarları çerçevesinde şekillenir; yani tuzak, yalan, hile ile stratejilerini belirlerler.[57]

"*Onlar, Allah'ın mekrinden güvende midirler? Hüsranda olandan başkası Allah'ın mekrinden emin olamaz.*"(7/99). Allah, kâfirlerin hazırladığı tuzakları çok iyi bilen ve hazırladıkları plânları hikmetli metotlarla boşa çıkarandır.

Mekr; insanlar için kullanıldığında kötü bir sıfat iken, Allah için kullanıldığında, insanların kötü vasıflarını ortaya çıkarmak ve onları cezalandırmak mânâsında, adaleti de çağrıştıran bir anlamda kullanılır. "*Allah, mekredenlerin en hayırlısıdır.*" derken bu gerçek vurgulanmaktadır.

---

55 Bkz. 4/101.

56 Bkz. 2/204.

57 Bkz. 10/21.

Yüce Allah'ın (c.c), Yahudilerin Hz. Îsâ'yı öldürme plânlarını boşa çıkardığı 55. âyette haber verilmektedir.

❁ ❁ ❁

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٥﴾

3:55 O zaman Allah şöyle de(miş)ti: "Ey Îsâ! Şüphesiz ki seni öldürecek olan (onlar değil) benim, seni kendime yükseltip kaldıracak, seni küfredenlerin içinden tertemiz (kurtarıp) çıkaracak ve sana tâbi olanları kıyamet gününe kadar küfredenlerin üstünde tutacak da (benim). Sonra dönüşünüz (de) yalnız bana (olacak)tır. İşte (o zaman) aranızda, hakkında ihtilâf etmekte olduğunuz şeylerin hükmünü ben vereceğim".

İşte küçük oyunları boşa çıkaran, hesapları sonuçsuz bırakan hesap!... Kâfirler yalan dolan, hile ile, zulme dayalı stratejilerini korumaya, ayakta tutmaya çalışırken, Allah da müminlerini yüceltiyor. Ruhlar âleminde insanları huzuruna topladığında, peygamberler ve onlara tâbi olanlar Allah katında yüce değerlere erişecek; buna karşın, böbürlenen münkirler zelil olacaklardır.

Bir mümin, her ne kadar ecelin Allah'tan geleceğini bilse de, beşerdir; zalimden gelecek eza ve cefa düşüncesiyle korkuya kapılabilir. Bu korku, onu Allah yolunda cihad etmekten alıko-

yabilir. Böylesi zamanlarda, bir zarara uğrayıp ölecek olsa dahi, çehresini Allah'a yönelterek dünyaya şereflice veda etmekten uzak durmaz. Oysa kâfirler için durum farklıdır. Ne kadar yaşarlarsa yaşasınlar, Allah'ın vahyi hususunda ne denli çekişirlerse çekişsinler; O'na döndükleri zaman, kimin haklı, kimin haksız olduğunu görecekler. Allah'ın kendi bilgisi dâhilinde olup da bildirmediği hususlar hakkında yürüttükleri iddiaların hesabını verecekler. Hakkında bilgileri olmayan şeyin ardına düşüp de ihtilâf çıkaranlar, insanları haktan saptırmanın karşılığını alacaklardır.[58]

O Gün, kâfirle müminin ayrılacağı mutlak gündür. Dünyada da, mümin ile kâfir, yaşam tarzıyla birbirinden ayrıdır. İman edip resûllerini rehber edinenler, doğruluk, edep ve ahlâk bakımından üstündürler. Onlar, İslâm ile şereflenmiş kimselerdir. "*Muhakkak ki, takva sahipleri de cennetlerde, aydınlık içinde, Kudret Sahibi Hükümdar'ın katında hoşnut olunacak bir yerdedirler.*" (54/54-55).

İnsanların, Hz. İsâ'nın ölümünün mahiyeti üzerine tartışmaktan ziyade, onun davranışlarının kritiğini yapmaları ve elçiliğinin kabulü veya reddi yönünde sonuçlar verecek anlamlı gayretler içerisine girmeleri gerekir. İnananlar Hz. İsâ'nın Allah'ın resûlü olduğunu tasdiklerken, onun elçiliğini çeşitli sebeplerle çarpıtarak zulmeden veya onu ilâh derecesine çıkararak küfre sebebiyet veren yorumlar hâlâ güncelliğini korumaktadır.

Buradan yola çıkarak, alabileceğimiz öğüdü şöylece özetlemek mümkün: Hakkın davetçisi olan, yalnız iyiyi, doğruyu ve

---

[58] Bkz. 3/7; 31/6.

güzeli tavsiye eden, insan haklarına saygı gösterilmesini emreden bir peygamberi veya onun yolunda yürüyen bir mürşidi öldürmeye kalkışmak, zulmün en çirkini, en fenasıdır.

Hz. İsâ'nın ölümü de doğumu gibi mûcizevîdir. Te'vilini Allah'tan başkasının bilmeyeceği müteşabih meselelerdendir. Bunu kurcalamanın, şeriata uygun bir tarafı yoktur. Vahyî veriler hakkında şüphe edip, mantık yürüterek küfre düşenlere azaba uğrayacakları haber verilmektedir, 56. âyette.

❁ ❁ ❁

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٥٦﴾

***3:56** (Fakat) o küfredenlere gelince: Ben onları dünyada da, âhirette de en çetin bir azap ile azaplandıracağım. Onların hiçbir yardımcıları da yoktur.*

Hakikatler, yaratılıştan bahşedilen inanma gücü varken ve bildirilen vahyi doğrulayan âyetler enfüste ve âfakta tüm açıklığıyla gözlemlenirken; büyüklenerek resûlleri ve onların ulaştırdığı hakikati inkâr edenler, iki âlemde de zillet içerisindedirler. Dünyada, İslâm'ın bahşedeceği güzellikten mahrum kalarak geçirilen bir hayat ve âhirette, onları kuşatacak olan hak edilmiş, büyük azap...

İman ve imanın kazandıracağı güzellikten mahrum kalmanın acı sonu budur.

❁ ❁ ❁

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾

3:57 İman edip iyi işler yapanlara gelince: (Allah) onların mükâfatlarını tastamam verecektir. Allah zalimleri sevmez.

Bu iki âyetle, hem inananlar ve hem de inanmayanlar, nasıl muamele görecekleri haber verilerek uyarılıyor, müjdelenerek teşvik ediliyorlar. Çünkü O Gün, herkese, yaptığının karşılığı verilecektir. İman edip gereğince amel edenler sevgiyle, sevdikleri şeylerle karşılanırken; bundan kendilerini mahrum bırakanlar sevgisizlik azabında kıvranacaklardır. Çünkü onlar vaktiyle, Allah'ın sevdiği güzel işleri bırakıp kötü işleri yaparak zulme düşmüşlerdi. Hiç kimse Allah'a dönmekten ve yaptıklarının hesabını vermekten kaçamaz.

❁ ❁ ❁

ذَلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٥٨﴾

3:58 (Bu hükümler, bu vakalar yok mu?) ***Biz bunları sana âyetlerden, hikmet dolu Kur'ân'dan okuyoruz.***

Bu Kur'ân, zikirdir. Çünkü o, önceki peygamberlerin talimlerini yeniden hatırlatır; önceki insanların başlarına gelen bedbahtlıkları ve mutlulukları muhatapların ibret nazarlarına sunar.

Denilebilir ki, verilen mesaj en geniş anlamıyla şudur:

Bütün gerçekleri böyle apaçık bildiren, size, faydalı ve zararlı olanı öğreten Zikir'i okuyun. Allah'ı, insanı, peygamberi, şeytanı, neye uyulup neye uyulmayacağını, dolayısıyla nelerle karşılaşılacağını hep ondan öğreneceksiniz. İslâm hakkında insanlara gerçeği ve doğruyu gösteren, geçmişin ve geleceğin haberlerini veren bu bilgilerin Allah katından bildirildiğinden şüphe etmeyin. Bu anlamda, Kur'ân kendisini "zikir" olarak tanımlayarak, Allah'ı hatırlamanın en güzel yolunu göstermiş olmaktadır. O da, Kur'ân'ı çok okumak ve ondan öğüt almaktır.

59. âyette, Hz. Âdem'le başlayan yaratılış gerçeği anlatılmaktadır.

❀ ❀ ❀

إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٥٩﴾

3:59 Muhakkak ki Îsâ'nın hâli de** (yani babasız dünyaya gelişi de) **Allah indinde, Âdem'in hâli gibidir. (Allah) onu (Âdem'i) topraktan yarattı. Sonra ona "Ol" dedi, o da** (can gelip) **oluverdi.

Âyette, Hz. Îsâ'nın dünyaya babasız gelişine hayret edenlere, Hz. Âdem'in yaratılışının ve varlık âlemine gelişinin Allah'ın "*Ol!*" emriyle gerçekleştiği hatırlatılmaktadır. Allah, Âdem'i anasız-babasız yarattı. Bu olay, bizim bildiğimiz mevcut kanunların dışında, mahiyeti bilinmeyen ayrı bir kanunla gerçekleşmiştir. Hz. Îsâ'nın babasız yaratılması da, buna yakın bir anlam taşır.

Yaratılışın nasıllığını detaylıca bilmeye çalışmaktan ziyade, Allah'ın kudretini görüp, imanı itaate dönüştürmek gerekir.

❁ ❁ ❁

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٦٠﴾

3:60** (Bu) **hak** (ve hakikat) **Rabbinden** (gelen bir gerçek)**tir. Öyle ise şüphecilerden olma.

Tavsiye edilen, Allah'ın bildirdiği müteşabihler hakkında şüphe duymamak; "Bu nasıl olur?" demek yerine, "*Sadaga'llâhu-'l-'Aliyyu'l-'Azîm*" (Allah'ın büyüklüğünü tasdik ederim) demektir. Çünkü kâfirler, özellikle bu ve benzeri konularda müminleri şüpheye düşürmek isterler. Kalplerinde hastalık olanlar, müteşabihlerin üstüne düşer; iman edenler ise, tereddüt etmeden "Bu, Allah katındandır." derler.

❁ ❁ ❁

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ
أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ
فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ﴿٦١﴾

3:61 Artık sana (bu) ilim geldikten sonra kim seninle onun hakkında çekişirse de ki: "Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimiz ve kendinizi çağıralım, sonra (hepimiz bir arada olarak) dua ve niyaz edelim de Allah'ın lânetini yalancıların üstüne okuyalım".

İlmî hakikatler hakkında tartışmak, inancın sapıklığına delâlet eder. Sapık inançlılar ise, akıllarını köreltmiş ve mantıklı düşünme melekelerini yitirmiş kimselerdir. Bu kimseler hiçbir ilmî delil getirmeden inadına bir tartışma içerisine girdiklerinde; onlarla tartışmak yerine, âyette tavsiye edildiği gibi etkili, anlamlı ve saygılı bir duruş sergilemek daha yerinde olacaktır. Tartışmak yerine, beraberce hakikat üzere olmayı temenni etmek, daha etkili bir sorgulamayla düşünme imkânı yakalamayı sağlayabilir. Eğer buna yanaşmıyorlarsa; biliniz ki, onlar hevâlarını akıllarının önüne geçirmiş kimselerdir, onlarla tartışmanın bir faydası yoktur. Böyle bir yöntemle, bâtıl üzerinde direttiklerini kendilerine de göstermiş olurlar. Nitekim, bu inatçı, fikre ve düşünceye kapalı, peşin hükümlü kimseler, hevâ-heves düşkünü oldukları için hakka karşı çıkarlar. Onların gözünü makam, mevki, maddî menfaat kazanma ve üstünlük taslama hırsı bürümüştür; artık başka bir şey göremezler. Fakat içlerindeki sapıklıkların da far-

kındadırlar. Dolayısıyla böyle bir kınamayı üstlerine almaz ve lânetleşmeye de yanaşmazlar. Oysa kendinden ve yaptığı işten emin olan, hiçbir şeyden çekinmeden bu yemini eder. Eğer kişi, sevdiklerini ortaya koyarak bir şeyin doğruluğunu iddia ediyorsa; bu tavrıyla, iddiasının ne derece hak olduğunu göstermiş olur. Akıllı kişi, önemsiz şeyler sebebiyle sevdiklerinin başına bir şey gelmesini istemez. Her şeye rağmen bunu isteyen biri varsa; bu, o kimsenin ahlâkî yoksunlukta diğerlerinden daha mahir olduğu anlamına gelir. Allah'a dürüstçe iman eden kimseler, O'nun lânetine uğramaktansa, doğruyu söyleyip, her şeyi göze alarak tüm dünyevî değerleri bu uğurda feda ederler.[59]

❀ ❀ ❀

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٢﴾

3:62 İşte (İsâ'ya dair sana anlatılan) bu (haber) elbette en doğru bir haberin beyanıdır. Allah'tan başka hiçbir tanrı yoktur. Allah hiç şüphesiz yegâne galiptir. Mutlak hüküm ve hikmet sahibidir O.

Âyet-i kerîme, şeksiz şüphesiz, itirazsız, akıl yürütmeden, tevhid üzere iman etmenin gerekliliğine işaret etmektedir. Allah'a ait mutlak özelliklerinden birini, peygamber dahi olsa yaratılmışlardan birine vermekle tevhidden uzaklaşılmış olunur.

---

[59] Bkz. 24/6-9.

"*Allah'tan başka ilâh yok.*" ifadesi, kulluk ve itaatin sadece Allah'a has kılınması, emir ve yasakların da yine yalnızca O'ndan alınması anlamındadır. Bu, hayatın siyasî, içtimaî, hukukî vs. bütün alanlarında muamelâta dair düzeni tesis edebilmek için, karşılaşılan bütün meselelere bu üst ilâhî sınırlardan ilham alarak çözüm üretmek demektir. O'nun emri ve yasası apaçık bilinirken; gerek bunun hilâfına emir ve yasalar koyanlardan, gerekse bu yasa koyuculara tâbi olan yönetilen sınıftan, hiçbir rahatsızlık duymaksızın bu durumu kabullenenler, azabı hesaba katmadan şirkin çeşitli tezahürlerini yaşayan kimselerdir.

Allah'ı, Rabb ve Hakîm olarak iyi tanımak gerekir. Bunun yolu ise, vahyi, arzulara alet etmeden, akl-ı selimin yardımıyla kavramaya çalışmaktan geçer. Şüphesiz, Allah Azîz'dir, Hakîm'dir. Her şeyin üzerinde nigâhban, güçlü, mağlup edilmesi mümkün olmayan; hüküm ve hikmet sahibi, her şeyi bilen ve gerekeni en güzel şekilde yapandır. O, hükmeden, hükmünü hikmetle icra edendir. Bu mutlaklığı görmezden gelen veya O'na eşler koşanlar, O'nun hükmünden yüz çeviren müfsitlerdir.

❁ ❁ ❁

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٣﴾

3:63 Eğer (haktan, imandan) yine yüz çevirirlerse, muhakkak Allah o fesatçıları hakkıyla bilendir.

Allah'ı Rabb ve Hakîm olarak kabul etmeyip O'ndan başkasına kulluk edenler, tüm fesadın kaynağıdırlar. Hakkı terk edip bâtılı seçenler, hevâlarını ilâh edindikleri için, arzularına, çıkar-

larına ters gelen her işe karşı çıkarak, kaos ve zulüm ile ifsadın müsebbibi olurlar.

Kulluk ve itaat yalnız Allah'a mahsus kılınmadıkça; kanunlar, ölçüler, değerler, ahlâk ve âdetler, kısacası insanı ilgilendiren her şey Allah'ın istediği şekilde hayata aktarılmadıkça yeryüzünde güven ve huzur sağlanamaz. Yeryüzünün, beşerî sultaların elinde nasıl bir ifsada düştüğünü söylemeye gerek var mı? En büyük fesat, tek ilâhı bırakıp sahte ilâhlara yönelmektir.[60] Zamanımızda sahte ilâhların çoğalmış olduğunun en bariz göstergesi, kanun koyma yetkisini üzerine almış insanların çoğalmasıdır. Teşri yetkisi yalnızca, ilâhlık sıfatını haiz olan yaratıcımız Allah'a aittir. Kim kendini bu konuda yetkili görürse; Firavun gibi "Size benden başka ilâh tanımıyorum!" demese bile, ilâhlık iddiasında bulunmuş olur. Kim böyle düşünen insanların bu iddialarını destekler, onlara itaat eder veya onları severse; o, Allah'a inandığını, yalnız O'na ibadet ettiğini ve Müslüman olduğunu söylese de, Allah'tan başka ilâha ibadet etmiş ve müşrik olmuş demektir.

64. âyette bu husus anlatılmaktadır.

❀ ❀ ❀

قُلْ يَاأَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾

[60] Bkz. 21/22.

3:64 De ki: "Ey Kitaplılar!** (Yahudiler, Hristiyanlar) **Hepiniz bizimle sizin aranızda müsavi** (ve adil) **bir kelimeye gelin,** (şöyle) **diyerek: "Allah'tan başkasına tapmayalım. O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım. Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi rabler** (diye) **tanımayalım."** (Buna rağmen) **eğer yine yüz çevirirlerse** (o hâlde) **deyin ki: "Şahit olun, biz muhakkak Müslümanlarız".

Bu âyet, tüm tefrikaları, senin-benim çekişmelerini ve grup taassubunu ortadan kaldırmakta, aynı kelime etrafında Allah'a kulluğa davet etmektedir. Tüm elçiler aynı minval üzere gönderilmişlerdir. Bu elçilerin arasını ayıran, âyetleri te'vil edip çeşitli isimlerle kendilerini tanıtanlar, sırât-ı müstakîmden ayrılmış olurlar.

Kitap Ehli'ne, bir kelime etrafında toplanıp, tüm keyfîliklerden uzak olarak Allah'a itaat ve kulluk etmeleri, bütün söz ve davranışları rıza-yı ilâhî mihengine vurmaları, hak olan inançlarına, hevâ, zan, bid'at, hurafe tortularını karıştırıp bunlar hakkında tartışarak tefrikaya düşmemeleri şiddetle öğütlenmektedir.

Bir kelime etrafında toplananlar, kardeştirler ve kullukları Allah'adır. Birbirlerine yaklaşımları hep bu nokta-i nazardandır. Allah'a isyanı gerektiren konularda, hiç kimseye itaat yoktur. Hiçbir ideoloji, bu bir kelime etrafında toplananları bağlamaz. Çünkü, kelime-i tevhidin dışındaki tüm "izm"ler, insanları kendilerine kulluk etmeye davet ederler. Her dönemde, bir grup insan çıkmakta; kanun ve nizamlar tahsis edip, sonra da diğer insanları bu nizamlarına uymaya mecbur kılmaktadır. Bu, kendilerini rabb ilân ettikleri anlamına gelir. Ortada takıyyeyi gerektirecek bir durum yokken, bu kimselere, ikrah etmeden tâbi

olmayı kabullenenler, onları rabb edinmiş olurlar; onlara rükû ve secde etmeseler dahi... Şu bir gerçek ki, her ideolojinin değer ölçüsü diğerlerininkinden farklıdır. Bir ideolojiye diğerini karıştırmak, o ideolojiyi bozar. İslâm ancak, kendi kaidelerine uygun olarak benimsenir ve uygulanır.

Birr'i anlamadan şirkten sakınmak mümkün değildir. Şirk; Allah'tan başka bir varlığa, Allah'a ait sıfat ve fiiller noktasında mutlak benzerlik izafe etmektir. Sevgi, korku ve itaat hususunda Allah'tan gayrisine kayıtsız şartsız yönelenler Allah'a eş koşmuş olurlar. Hevâ-heves putuna tâbi olmak, önderlere körü körüne bağlanmak ve Allah'ın şefaati kuşatmışken onlardan şefaat beklemek şirk felâketlerindendir. Münâfıkların ilkelerine uymak, dünyalıkların peşinden koşmak gibi tutum ve davranışlar da nifak ve şirk alâmetleridir. Ayrıca şirk; yatırların, muskaların şifa verici olduklarına (!) inanmakla beraber, şirkî sistemlere uymaktır. Hatta bu ikincisi daha sinsi bir şirk türüdür. Onların maddî putlarının önünde eğilmek mi, yoksa zihniyetlerini benimsemek mi daha tehlikelidir?

Öyle ise, bir kelimeyi doğrulayanlar, dinin esası olan tevhid üzere sabitlenebilmek için, neyi, niçin yaptıklarını, kimlerle ve hangi amaç uğruna ilişki kurduklarını iyi düşünmelidirler. Bu kelime, insanı zandan, zulümden, hevâdan kurtarıp Allah'ın adaletine kavuşturmak için bildirilmiştir.

65. âyet, peygamberlerin bu gerçeği tesis etmek için görevlendirildiklerini belirtmektedir.

❀ ❀ ❀

يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنْزِلَتْ التَّوْرَاةُ وَالْإِنجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾

3:65 Ey Ehl-i Kitap! İbrâhîm hakkında niye çekişip duruyorsunuz? Tevrat da, İncil de (daha evvel değil) ancak ondan sonra indirilmiştir. (Buna da) aklınız ermiyor mu!

Bütün peygamberler tevhidî hakikati tesis etmek üzere görevlendirilmişlerdir. Allah, peygamberlere inanan ve onların getirdiklerine uyanların dostudur. Peygamberler arasında ayırım olmadığı gibi, tebliğ ettikleri dinde de farklılık yoktur. Allah indinde din, İslâm'dır. Ne Yahudi ne de Hristiyan diye çekişmeye gerek vardır.

Peygamberlerin yanında şerefe mazhar olmak, soy sopla ya da insanın kendisine künye edindiği isimlerle değil, onların getirdiklerine uymakla mümkün olur ancak. Ne Hz. İbrâhîm ne de diğer peygamberler, Yahudilik veya Hristiyanlıkla alâkalıdırlar. Kendilerini çeşitli adlarla gruplara ayıranlar, aşağıdaki âyette belirtildiği üzere, akıl erdiremeyen kimselerdir.

❀ ❀ ❀

هَاأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

3:66 İşte sizler onlarsınız ki hakkında** (biraz) **bilginiz olan şeyde** (haydi) **çekiştiniz** (diyelim, ya) **hiç bilgi**(niz) **olmayanlar hakkında hâlâ niye çekişip duruyorsunuz? Hâlbuki** (her şeyi) **Allah bilir, siz bilmezsiniz.

Bu âyet, hakkında kesin bilgi sahibi olmadığımız hususlarda arayışın sürdürülmesi kaydıyla konuşmamayı öğütleyen ilmî ve ahlâkî düstura temas etmektedir. Âyetlerin anlaşılması konusunda bu hassasiyet daha bir itinayla gösterilmelidir pek tabiî. Aksi hâlde, Allah'ın dininin tahrifine sebep olma tehlikesi doğabilir. Hakkında kesin bilgi sahibi olunmayan konular üzerinde tartışmak, cahillere mahsustur. Allah, kullarını, bu cahilî davranışların düşüreceği mahcubiyetten sakındırmaktadır.

Aynı yola bağlı kimseler, dinlerinin ilkelerini içeren muhtelif kaynakları yok ki, tefrikaya düşsünler.

❀ ❀ ❀

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَٰكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾

3:67 İbrâhîm ne bir Yahudi ne de bir Hristiyandır. Fakat o, Allah'ı "bir" tanıyan dosdoğru bir Müslümandı. Müşriklerden de değildi o.

Hanîf; belirli, doğru, tek bir yola uyma ve diğer bütün yolları reddetme anlamındadır. Ana yol "tevhid" bizi selâmet diyarına

götürürken, o yoldan çıkıp tali yola (şirke) sapanlar, helâk diyarına adım adım yaklaşırlar. Bu bakımdan, "Allah'a ve vahyine inandım." diyenler, çok dikkatli olmalıdırlar. İman, samimiyeti; amel ise vahyi ölçü edinmeyi gerektirir. Din, putperest felsefecilerin değil, peygamberlerin verdiği habere tâbi olmaktır. Tüm peygamberler hanîftirler. Yani, Bir Olan Rabb'e boyun eğip itaat eder ve insanları da buna davet ederler.

❁ ❁ ❁

إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾

3:68 Hakikat, İbrâhîm'e insanların en yakını, her hâlde (zamanında) ona tâbi olanlarla şu peygamber ve (şu) iman edenlerdir. Allah o iman edenlerin yâri (yardımcısı)dır.

İman edip de imanı kendilerine yarar sağlamayanlar; fiilî yaşantılarında, sözleriyle doğruladıkları imanın zıddına hareket edenlerdir. Bunlar müminler midir ki, Allah da onların velisi olsun!

Mümin; Allah'a, O'nun peygamberlerine, Kitab'ına ve dinin esaslarına inanan, itaat edendir. Allah da, bu nizamı kabul eden ve onun gereğini yerine getiren kullarının velisidir. Vaz'ettiği nizamla, müminlerini kendilerine zarar verecek şeylere karşı uyarmış, onların hayırlarına olan şeyleri de bildirmiştir. Böylece,

Allah, nizamını bildirerek; kullar da, bu nizamı kabul edip koruyarak birbirlerinden razı olmuşlardır.

❀ ❀ ❀

وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّونَكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾

3:69 Kitaplılardan bir zümre arzu etti ki, sizi bir şaşırtsalar. Hâlbuki onlar kendilerinden başkasını şaşırtıp sapıtamazlar da farkına bile varmazlar.

Menfaatperest ve mutaassıp insanlar, iç yüzlerini saklamak suretiyle, düşünmekten uzak bazı kimseleri aldatarak taraftar toplamaya, ideolojilerini güçlendirmeye çalışırlar. Bilmezleri aldatıp saptırmanın çeşitli yöntemleri vardır: Yaldızlı sözlerle demagoji yapmak, mantıkî çıkışlarla şüphelendirmek ve kuşkulandırmak, çeşitli vaatlerle arzu ve hevesleri gıdıklamak, âyetleri te'vil etmek bunlardan bazılarıdır.

Çoğunluk da, ilim sahibi olmadığı ve zanna uyduğu için yanılır. Bu topluluklar, sözü dinleyip akletmeden hevâ ve heveslerinin arkasından sürüklenenlerden müteşekkildir.

Her toplumda, saptıranlara ve düşünüp akletmeden, doğruyu araştırma zahmetine girmeden aldanıp sapanlara rastlamak mümkündür. Yüce Allah, âyetlerini okuyan, kendisini yücelten,

"kitap" ve hikmeti öğreten elçiler göndermiştir.[61] Bu elçilere ve getirdikleri ilâhî ölçülere hevâ ve zanlarını karıştırmadan uyanlar, aldatıcılara kanmazlar.[62]

Bu âyet, inananlara çok ciddî bir uyarı yaparak, sapma ve saptırma hususunda vahyi ölçü almalarını öğütlemektedir. Çünkü elinde sağlıklı kriterleri varken, bunlara bakmadan, düşünmeden, delil getirmeden konuşan da, böyle davranana inanıp şaşıran da Allah indinde mes'uldür.

Allah, bu âyetle Yahudi, Hristiyan ve putperestlerin iç yüzlerini açıklıyor ki; Müslümanlar, bu aldatıcı taifelere karşı dikkatli olsun; onların dış görünüşlerine, güzel sözlerine aldanmasınlar. İslâm'dan başka sıfatlarla vasıflanan kimselerle, vahyî ölçüler içerisinde nasıl ilişki kurabileceklerini öğrensinler. Onlar, hevâlarını ve zanlarını toplayıp güçlenmek için, kendilerince birtakım kurnazlıklara başvururlar. Aldatırken aldandığını bilmeyen bu şer güçlere karşı çok dikkatli olmak gerekir. Âyette de belirtildiği üzere; "... *Siz doğru yolda olduğunuz takdirde, sapan, size zarar veremez...*"(5/105). Sapıtmamak, vahye uymakla mümkündür ancak. Hidâyete uyan sapıtmaz.[63]

70. âyet-i kerîme, Kitap Ehli oldukları hâlde sapanları inkârcılar olarak tanıtıp, onları imanda tevhide davet etmektedir.

❀ ❀ ❀

[61] Bkz. 3/164; 62/2.

[62] Bkz. 7/175; 20/113, 123; 34/50.

[63] Bkz. 20/113.

يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٠﴾

3:70 Ey Kitaplılar! Kendiniz (Tevrat'ta ve İncil'de) görüp ve bilip dururken Allah'ın âyetlerini niye inkâr ediyorsunuz?

Allah, inandım dedikleri hâlde haktan sapanları, içlerindeki dalâleti göstererek, bir ân önce nefislerini ıslaha davet etmektedir.

İnkâr etmekten kasıt; Allah'ın âyetlerinin indî emellere alet edilmesidir. Demek ki; Allah'ı ve O'nun âyetlerini kabul etmekle beraber, bu âyetlere göre amel etmemek ve birtakım ideolojileri doğrulamak için onları kullanmak, sapıklıktır.

Rableri bir olup aynı kaynaktan beslenen insanların farklı farklı kitaplara ve ideolojilere bağlanmaları düşünülemez. Allah'ın, dinin müntesiplerini ayrı zamanlarda, ayrı ayrı peygamberlerle uyarması tefrika sebebi olamaz. Onları haktan saptıran, tutku ve ihtirasları dır. İşte bunun için, bile bile, hakkı bâtıla karıştırarak bir yol tutarlar. Dini, dünyevî amaçlarının aleti yapanlar, gerçek inançsızlardır.

❁ ❁ ❁

يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾

3:71 Ey Kitaplılar! Niye hakkı bâtıl ile karıştırıyor, gerçeği gizliyorsunuz? Hâlbuki (bunu) bilip duruyorsunuz da.

Kitap Ehli, inandıkları hâlde, Allah'ın indirdiği vahyi, basit duygu ve heveslerle çirkin emellerine payanda kılarak veya gizleyerek saptırdıklarından, en zalim kimselerdir. Hakka karşı düşmanlıklarını açıkça ilân edenlerden ziyade, hak ile bâtılı karıştıranlar dine zarar vermişlerdir. Bunlar, âyetleri menfaatleri doğrultusunda te'vil ederek, te'vil edemeyecekleri âyetleri ise gizleyerek zararlı çalışmalarını sürdürürler. Bu hileler ancak, imanı asgarî sınırda yaşayan, vahyi fıkhetmekten uzak kimselerde etkili olmaktadır. Hak ile bâtılı karıştırarak zihinlerde istifham meydana getiren Bel'am, Karûn ve Hamânlar, sinsi plânlarıyla, susturucu takılmış silâhlara benzerler. Bu hain eller, İslâm tarihi boyunca, cereyan eden hadiselere yönelik yorumlarını tefsir ilmiyle dahi kaynaştırarak, te'vil ve çeşitli demagojilerle dini aslından saptırdılar. Böylece, tahkikten uzak, taklitçi avam, hakkı bâtıldan ayıramadı; bid'at ve hurafelerle yaşadığı dinin İslâm olduğunu sandığı için de, düşünme zahmetine katlanmadı.

Günümüzde de tüm hızıyla devam eden bu tür hile ve oyunlardan korunmanın çaresi, Allah tarafından muhafaza edilmiş Kitâb-ı Kerîm'e, fıkhederek sarılmaktır. İster İslâm'ın aslî ve fer'î meseleleri üzerinde çalışırken, ister fetva verirken ister şahitlik yaparken olsun, fıkhî gayret taşıyarak hareket etmek gerekir. Araştırmadan, gerekli bilgiye gerçek mânâda sahip olmadan, bir delile dayanmadan asla konuşmamalıdır. Müslüman ya hakkı söyleyecek ya da susacaktır. Bilgiçlik taslamak suretiyle İslâm'a ve onun müntesiplerine zarar verecek çürümeye sebep olunma-

malıdır. İslâm hakikatinin tahrif edilmesine sebep olanlar, Allah indinde suçludurlar.

İman ile imansızlık arasında çelişkili tavırlar sergileyen, cahilî anlayışla İslâmî değerlere saldıranların, adları ne olursa olsun, İslâm'la alâkaları kalmaz.

❁ ❁ ❁

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٧٢﴾

3:72 Kitaplılardan bir güruh (şöyle) dedi: "Kendilerine indirilen (Kur'ân-ı Kerîm)e iman edenlere gündüzün evvelinde inanın, âhirinde küfür (ve inkâr) edin. Olur ki (müminler dinlerinden) dönerler!"

İdeolojilerin körü körüne tutsağı olmuş, içten pazarlıklı, hain, kıskanç kimseler, Müslümanları şaşırtmaya yönelik girişimlerde bulunarak, insanların kalplerine vesvese verir; İslâm'ın değerlerini çürütüp önünü almaya çalışırlar.

İslâm'a düşman kuvvetler, çeşitli adlar altında bu sinsi faaliyetlerini sürdürmektedirler. Dinî değerlerini bilmeyen, tahkikten uzak, rastgele inanan taklitçi insanlar, bu şer güçlerin oyununa gelerek, hakkı bâtıldan ayıramadılar; nice bid'at ve hurafenin savunucusu oldular. Böylece, bu komplocu insanların ekmeğine yağ sürerken, maalesef, dini gereğince yaşadıklarını sandılar.

Dinlerinden ve Rablerinin adaletinden şüphe duyanlar, bu sinsi komplocuların tuzağına düşmekten kurtulamazlar. Yeryüzünde menfaatperest, kıskanç, ideoloji taassubuna müptelâ, grupçu tefrikacılar ve bel'amlar hep var olagelmiştir. Müslümanların bunlara karşı hazırlıklı olmaları, bu hilelerden ve kendi zanlarından kurtulabilmek için, Allah'ın Kitâb-ı Mübîn'ine sarılmaları, yani değerlerini iyi bilmeleri ve ayaklarını yere sağlam basmaları gerekmektedir.

❀ ❀ ❀

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَى هُدَى اللَّهِ أَنْ يُؤْتَى أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

3:73 "Ve dininize tâbi olandan başkasına aman vermeyin". (Habibim, onlara) de ki: "Şüphesiz doğru yol Allah'ın yoludur" (O güruh aralarında da şöyle derler:) "Size verilenin benzerinin hiçbir kimseye verilmiş olduğuna yahut onların (Müslümanların) Rabbiniz indinde size karşı deliller, hüccetler getirecek-lerine (inanmayın)". De ki: "Lütf u inayet muhakkak Allah'ın elindedir. Onu kime dilerse ona verir. Allah, rahmeti bol olan, her şeyi hakkıyla bilendir.

Açık ve kesin uyarı şudur: İman edenleri koruyacak tek şey, vahyi rehber edinmektir. Bu din, başka dinlerle koalisyona,

motiflerinin başka dinlere ulanmasına veya bir kısmının çıkarılması suretiyle sentezlere gidilmesine asla müsaade etmez. İslâm bir bütündür. Hiç kimse onu kendi tekeline alamaz. Çünkü, Hz. Âdem'le başlayan vahyin çağrısı bütün insanlara şâmildir. Allah, hiçbir ferdi, ırkından veya sahip olduğu makam ve mevkiinden dolayı üstün tutmaz. Kim iman eder, takvaya uygun hareket ederse, o üstündür.

Allah (c.c), bu ve benzeri âyetlerle, Müslümanları, terbiye etmekte; doğru yolda kalmaları ve Müslümanlara verilen nimetten dolayı kinlenen cahillerin tuzaklarına karşı uyanık ve tedbirli olmaları yönünde eğitmektedir. İşte bunun için, haktan sapmış kimselerin özelliklerini bir bir anlatır ki, sakınasınız.

Muhakkak ki, Allah Vâsi'dir, Alîm'dir. Kimin daha şerefli ve faziletli olduğunu bilir. Şeref ve izzet sahibi olanların ise ancak Müslümanlar olduğunu müjdeler. 74. âyette de buna işaret edilmektedir.

❀ ❀ ❀

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

3:74 O, kime dilerse rahmetiyle ona imtiyaz verir. Allah en büyük fazl u inayet [lütuf] sahibidir.

Evet, O Yüce Allah, kimin İslâm'a kalbini açtığını, kimin, neyi, hangi amaçla hedeflediğini bilir.

Şüphesiz O, büyük lütuf sahibidir. İnsanlara, "hayatı düzen-

leyici kitaplar" ve bu kitapların bildirilerinin gereklerini bilfiil yaşayarak, onları dâvâ edinmenin modelini sergileyen elçiler göndermiştir. Bu dini anlayanlar, Allah'ın ve O'nun nizamının büyüklüğünü ve eşsizliğini görecek; Rablerinin rahmetini her şeyde bir bir keşfedip şükredecek ve bu nimetin ellerinden çıkmaması için gayet titiz davranacaklardır. Çünkü kendilerine rehberlik eden elçiler, bu değeri yakinen bilmiş ve bu uğurda ne gerekiyorsa yapmışlardır.

❁ ❁ ❁

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنطَارٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

3:75 Kitaplılardan öyle kimse vardır ki kendisine bir kantar (altın) emanet etsen onu sana eksiksiz öder. Öyle kimse de vardır ki ona emaneten tek bir altın versen onu -sen üzerinde ayak direyip durmadıkça- sana ödemez. Bunun sebebi şudur: Onlar "Ümmîler hakkında bize karşı (mes'uliyete) bir yol yoktur" demişler (öyle bir fikir beslemişler)dir. Onlar Allah'a karşı, kendileri de bilip durdukları hâlde, yalan söylerler.

Bu âyet, vahyi bir bütün olarak ölçü almayanların durumlarından bahsetmektedir.

Ayrıca Kitap Ehli de olsa, güvenilmeyen insanların her zaman var olacağına dikkatleri çekerek, "Emanetlerinizi, güvenilir ellere, şahitler huzurunda, yazışarak teslim ediniz." mesajını vermektedir.[64] Çünkü Allah'a hesap verme şuurundan yoksun insanlar, bir şekilde hakkınızı yemekten çekinmez; üstelik bu yaptıklarını kitabına uydurmanın yollarını da bulurlar. "Yahudi ve Hristiyan olmayan ümmîlere istediğiniz gibi muamele edersiniz." diyerek hakkın üstünü örterler. Onlara göre, emanet hukuku ancak Yahudiler arasında söz konusudur. Yahudi olmayanlara karşı ise emanet sorumluluğu bulunmaz. Bu tavır, onların hakkı inkâr etmelerine yol açmaktadır.

Onlar bile bile Allah'a karşı yalan söylemektedirler. Oysa Allah, malları haksız yere yemeyi, her inanana haram kılmıştır. İnananları insan olarak tanıtırken, inanmayanları veya inançlarını hevâ ve çıkarları uğruna te'vil edip sapanları ise, goimler olarak tanımlamıştır.[65]

Kitap ehli, Allah'ın vahyiyle buluşup onu kabul edenlerdir. Burada, "kitab"ı te'vil ederek tahrif eden ve onu işlerine geldiği gibi değerlendirenlerin durumu anlatılıyor. Onlar ki, kendi aralarında dinlerini parçalamış; kendilerinden olmayanı keyfî muamelelere tâbi tutmuşlardır. Bu sadece onların indî zanlarıdır. Allah, bütün kitap ehline, hayvanlar dahi olsa her canlıya adaletle ve iyilikle muameleyi emreder. Bu hususta, bir ilim adamı olan Lord John diyor ki; "İstisnalar hariç, bir kural olarak, Ermeni'ye istediği paranın yarısını, Rum'a üçte birini, Yahudi'ye dörtte

[64] Bkz. 2/282.
[65] Bkz. 7/166.

birini veriniz. Alışverişte bu dediklerimi hatırdan çıkarmayınız. Ama Müslüman'la alışveriş ettiğinizde, ona istediğini veriniz. Fiyattan emin olunuz. Çünkü Müslüman aldatmaz. Müslüman güven kaynağıdır."

Müslüman, "Müslimliğinin" idrakinde ise; doğruluk örneğidir. O, her şeye Rabb'inin hükmüyle bakar. İşini sağlama alarak, güven ve emniyet içerisinde sürdürür. Rabb'i ona, ne yapması, ilişkilerini kimlerle, nasıl sürdürmesi gerektiğini bildirmiştir.[66] Müslüman, Allah'a güvendiği gibi, bizatihi güven kaynağıdır. Ne yapacağı işi aksatır, ne de yapmayacağı şeyi söyler. Ama bunun yanında ehl-i kitaptan öyleleri vardır ki; bunlar şuursuz, şevksiz, sıradan, seviyesiz bir hayat sürerler. Dolayısıyla tamahkâr ve haindirler, emanete riayet etmez; üzerine düşüp defalarca üstelemeden borçlarını ödemezler. İnançta, amelde, ahlâkta ve itaatte, ciddiyetten uzaklardır. Başları sıkıştığında bahaneler ileri sürmekte mahir olan, kaypak zeminlerde bir ileri bir geri seyreden, duruma göre renk değiştiren bu kimselerin kendilerini kitap ehli zannetmeleri, onları kitap ehli kılmaz. Kitap ehli demek, işi kitabına uyduran değil, işini Kelâmullah'a göre düzenleyen demektir.

Allah, Kitab'ıyla, insanlığa takip edeceği düsturları göstermiştir. Dinin prensiplerine sarılanlar aldanmazlar. 76. âyet de bu gerçeği vurguluyor.

❀ ❀ ❀

[66] Bkz. 2/282-283; 5/51, 57.

بَلَى مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ وَاتَّقَى فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧٦﴾

3:76 Hayır, kim ahdini yerine getirir ve sakınırsa şüphesiz Allah da o sakınanları sever.

Bu, Allah'ın değişmez yasasıdır. Kim verdiği ahitleri yerine getirir ve şirkten sakınırsa, felâh bulur.

Müttakiler, verdikleri ahde bağlı kalma noktasında gayet titiz davranırlar. İlk ahitleri Rableriyledir ve her işlerini Rabb'in rızasına göre yapmaya ahdetmişlerdir. Bunun için, insanlarla ilişkilerini rıza-yı ilâhî doğrultusunda sürdürmeye çalışırlar. Harbin stratejisi hariç, içtimaî muamelelerde, dost ile düşman arasındaki hususlarda ahde vefa gösterirler. Çünkü bu, hangi asır ve ortamda olursa olsun, değişmez, ilâhî bir kaidedir.[67] Mümin, ahde vefasızlık etme kötü alışkanlığına düşmemek için, tüm ilişkilerinde, iyice düşünerek ahit verir. "Öl, söz verme; öl, sözünden dönme!" şiarıyla hareket ederek, Allah'ın sevgi ve takdirini, insanların da güvenini kazanır.

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾

---

[67] Bkz. 5/1; 16/91; 17/34; 23/8.

3:77 Hakikat, Allah'a olan ahitlerine ve yeminlerine bedel az bir bahayı (hasis [bayağı] bir menfaati) satın alanlar (yok mu?). İşte onlar: Onlar için âhirette hiçbir nasip yoktur. Allah kıyamet günü onlarla konuşmaz, onlara bakmaz, onları temize çıkarmaz. Onlar için pek acıklı bir azap vardır.

En önemli düstur, Allah'a verilen ahdi bozmamaktır. Allah'ın âyetlerini hevâ ve heveslerinin tutsaklığıyla te'vil ederek ketmeden kimseler kınanırken; müminlere, her işlerinde ilâhî vahye uyarak hareket etmeleri öğütlenmektedir. Aksi bir yaklaşım, takvasızlığı ve belki imansızlığı dahi beraberinde getirebilecektir. Bir insan, hem Müslüman'ım diyecek, hem de değerlerini az bir pahaya satacak! Bu mümkün değildir! İmanı içine sindirememiş, indî menfaatlerinin düşkünü kimseler ancak, dini alet ederek böyle bir şeye tevessül ederler. Yerinde bir yorumla; "Dini dünyevî amaçlarının aleti yapan insanlar, gerçek inançsızlardır; çünkü, onlar için inanç, herhangi bir dünyevî amaca ulaşmada araç durumundadır sadece."

Bu âyette geçen "*Allah'a verilen ahit*" ifadesinden kasıt; Allah'ın İndirdiği Kitab'ı tahrif etmeden ve saptırmadan, onun içinde adı anılan resûllere iman edip, Hz. Muhammed'in sünnet-i seniyyesini anlayıp model alarak yaşamak ve hiçbir zaman emanete hıyanet etmemektir.[68]

Dini tahrif etmeme noktasında emaneti korumayı bilmeyenler, hangi ahitlerine vefa gösterebilirler (?!) Tahrif olmuş bir dinde, sahîh bir ahde vefadan söz edilemez.

---

[68] Bkz. 2/177; 5/7; 13/20; 16/91.

Bel'amlar ve hevâ-heves tutkunu kimseler bu felâketin içerisine düşmektedirler. Onlar 78. âyette tanıtılmaktadır.

❀ ❀ ❀

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾

3:78 Ehl-i Kitap'tan öyle bir güruh da vardır ki (bir şey okuyorlarmış gibi) dillerini Kitab'a doğru eğip bükerler, siz onu Kitap'tan sanasınız diye. Hâlbuki o, Kitap'tan değildir. "Bu, Allah katındandır" derler, o ise, Allah katından değildir. Allah'a karşı, kendileri bilip dururken, yalan söylerler.

Bu nasıl iman, bu nasıl Ehl-i Kitap olmak!

İman ve İslâmî değerler bir bütündür. Hevâya, çıkara, zanna dayalı te'villerden uzak tutulmalıdır. Enaniyet, kıskançlık ve çekememezlik tefrika sebebi olamaz. Esas, prensipleri itibarı ile bir bütündür; bölünmeyi, bir kısmının beğenilip, bir kısmının beğenilmemesini hiçbir surette kabul etmez; ama bu cürme teşebbüs eden şeytana aldanmışlar da eksik olmaz hiçbir devirde.

Bu âyet, özellikle, "Eski Ahit"i kasten tahrif eden Yahudi ve Hristiyanları ele alsa da, Allah'ın dininin tahrifine sebep olan herkesi ikaz ederek; müminlere ve imana davette bulunanlara,

her hareketlerini ilâhî vahye dayandırmalarını öğütlemektedir. İcmâya dayalı içtihat olmadan, bir nassa dayanmadan "şu haram, bu helâl..." diyerek ahkâm kesenlerden olmayın. Dini politik hırslarınıza, dünyevî amaçlarınıza alet etmekten sakının. Gücünüz yettiğince, iman doğrultusunda tavizsiz yaşamaya gayret edin. Bu gayretten yoksun kalırsanız, sizi din adına aldatmak isteyenlerin tuzağına düşersiniz.

Kitab'ın orijinalini bozmaya gücü yetmeyen hevâ düşkünü bel'amlar, dillerini Kitab'a uydurarak, parlak, cazip iddialarla insanları aldatmaya çalışırlar. Fikirlerini desteklemek için âyetleri seçer; Allah'ın yüklemediği sorumluluklar zinciri oluşturarak, birilerine bağlanılıp tevbe alınmasını öğütleyerek cennet ve cehennemi tekellerine almış gibi işi kotarırlar. Cehaletin egemen olduğu yerlerde bu tipler etkindir.

İşte bütün bu olacaklara karşı, Allah, inananların emin yolda yürümeleri için ilâhî vahyini koruma altına almakta;[69] müntesiplerini basiretle düşünmeye,[70] araştırmaya, gelişigüzel yaşayıp konuşmamaya davet etmektedir.[71]

Vahyi ölçü almada samimî bir tavır sergilemeden, "Kelime-i tevhidi söyledim, Müslüman'ım..." demekle cennete gireceklerini sananlar, Kur'ân'da vasıfları bildirilen Ehl-i Kitab'a benzerler.[72] Ey nefislerine zulmedenler! Hayır, iş sizin zannettiğiniz gibi değil! Allah'ın kendisinden razı olduğu ve cennetle karşılanan

---

[69] Bkz. 15/9.

[70] Bkz. 2/121; 4/82; 12/108.

[71] Bkz. 16/116; 29/68.

[72] Bkz. 2/80; 6/148; 39/54.

insan, samimî bir fıkıhla/anlayışla, vahyi ölçü edinerek yaşayan, şirkten ve şirk ehlinden uzak duran ve ömrünün sonuna kadar bu hâl üzere yaşayan insandır.

❀ ❀ ❀

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾

3:79 Beşerden hiçbir kimseye yakışmaz ki Allah kendisine Kitab'ı, hükmü ve peygamberliği versin de sonra o, insanlara: "Allah'ı bırakıp da (gelin) bana kul olun" desin. Fakat o, "Öğretmekte ve okuyup okutmakta olduğunuz Kitap sayesinde rabbânîler olun" (der).

Bu âyette, tevhidî ölçü açıklanmaktadır ki; bütün nebî ve resûller, insanlara devamlı olarak, ibadetlerini, hayat tarzlarını vahyî bildirilere göre tanzim etmelerini, peygamber ya da sâlih kişilerin dahi, Allah'a, O'nunla kendileri arasına hiçbir vasıta koymadan yaklaşabileceğini öğütlemektedirler. Resûller ancak, "kitab"ın hükümlerini öğrenip hayata aktarmak ve insanlara ulaştırmak için rehberdirler. Resûllerin, sadece şahıslarını önemseyerek değil, getirdiklerine tâbi olup yaşamakla Allah'a yaklaşılır.[73]

[73] Bkz. 5/35.

"*Rabbâniyyûn*" Allah'a yakın olan, kendilerini O'na itaat etmeye adayan kişiler anlamına gelir. *Rabbâniyyûn*dan olmak için, Allah'ın Kitab'ını ön yargılardan, taassuptan ve şahsî fikirlere alet etmekten uzak bir hâlde okumak, fıkhetmek, hayatı ona göre düzenlemek, tüm öğretilerini dâvâ edinmek ve insanlara da bu gerçekleri anlatıp öğretmek gerekir.

Âyette, "*öğretmek, okuyup okutmak*" ifadelerinin te'kid amaçlı tekrarı; ilim tahsilinin ne denli gerekli olduğunu ve ancak bu metotla hem kendimizi cehaletin düşüreceği zarardan koruyabilmemizin hem de başkalarına faydalı olabilmemizin mümkün olacağını göstermektedir.

Üstteki âyetlerde de işaret edildiği gibi, cahilî sistemler, bel'amları da yanlarına alarak saptırma fiilinde hızla başarı kaydetmekteler. Kitabî fıkıhtan uzak, dâvâsız adamlar da bunların ekmeğine yağ sürmüş gibidirler.

Bugün, "mezhepçilik, meşrepçilik, tarikatçılık..." adına veliler imal edenler veya Allah'ın hükmüne rağmen değiştirilemez beşerî kanunlar ihdas edip insanları da bunlara uymaya mecbur tutanlar, "Bana kul olun!" demeseler de, kendilerini ilâh yerine koymuş olurlar. Bu kimseler, muhtelif şekillerde rabler, putlar ihdas etmek için Kur'ân'ın hükümlerini evirip çevirmekteler. Mücmel ve müteşabih âyetler üzerinde oyunlarını oynamaktalar. Dinî hakikatleri, tevhidî espriyi kavrayamamış çoğu kişinin bu yorumlara kanarak sapması oldukça kolaydır.

❁ ❁ ❁

وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾

3:80 Sizin, melekleri ve peygamberleri tanrılar edinmenizi de emretmez O. Ya size, siz Müslümanlar olduktan sonra, hiç kâfirliği emreder mi?

Bu âyet, Allah'a ait mutlak özellikleri yanlış yerde kullananlara bir ikazdır. Allah'tan başkasına yarı ilâhî vasıfların atfedilmesi, azizlerin/velilerin ve meleklerin kutsanması, kesin olarak menedilmiştir. O, kullarını, insanı âkil kılan mevkiye, Bir Olan Hakk'a kulluktaki izzete davet eder. Çünkü rabb olarak insanı terbiye edici, ona mümin duyarlılığını bahşedici olan, Allah'tır. Araya başka başka rabler girerse; her rabb kendi terbiyesi ile yön vermeye kalkar ki, bu da kaos doğurur. Rablerden her biri kendi sözünün üstün olmasını ister; kim karşı gelecek olursa, ona aman verilmez, mühlet tanınmaz; her tanrı kendi gücüyle üstün olmaya çalışır.

Oysa her şeye hükümran olan, her şeyi bir ölçü ile terbiye eden Allah, her vesile ile eşi ve ortağı olmadığını ifade etmektedir ki; insanlar, müşrikvârî hâllere düşmekten korunsunlar.

O Rabb ki; yaratan, yaşama uygun ortam ve imkânı hazırlayan, yarattıklarının maslahat ve menfaatlerini mutlak olarak bilendir. Bu bakımdan, yönetici, eğitici, mâlik ve melik O'dur. O'nun bu davetine teslim olanlar, selâmetle yollarına devam ederler; ilâhlık taslayan şeyler ve kişilerle muhatap olsalar da, ilâ-

hî teklifin doğruluğundan emin oldukları için sağlam adımlarla yürürler. Çünkü onlar, Rableriyle böyle misaklaşmışlardır.

❀ ❀ ❀

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَى ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨١﴾

3:81 Allah, (geçmiş) peygamberler(in)den -andolsun ki size kitap ve hikmet verdim. Sonra da size nezdinizdeki (o kitap ve hikmeti) tasdik eden bir peygamber gelmiştir (gelecektir). Ona kat'iyen iman ve ona her hâlde yardım edeceksiniz diye- (ahit ve) misak aldığı zaman dedi ki "İkrar ettiniz ve uhdenize bu ağır yükümü (vecibemi) alıp kabul eylediniz mi?" Onlar (cevaben): "İkrar ettik" dediler. (Allah) dedi ki: "Öyleyse (birbirinize ve ümmetlerinize karşı) şahit olun, ben de sizinle beraber (bu ikrarınıza) şahitlik edenlerdenim".

Bu misak, ruhlar âleminde genel olarak verilirken,[74] yeryüzünde insanlar arasında yenilenmekte, özelleşmektedir.

Öncelikle İslâm'a şahit olan peygamberler, sonra da onları

[74] Bkz. 7/172.

doğrulayan müntesiplerince uyulması kararlaştırılan bu misak, ilk insan ve peygamber Hz. Âdem'le başlayıp, Hz. Muhammed'le hükmen tamamlanmıştır. Dolayısıyla, bir peygambere inanan, diğerlerini de kabul etmek zorundadır. Birini kabul edip diğerini reddetmek, misakı bozmaktır. Bu misak; Allah'ın kopmayan, sağlam ipidir. Bu ipe sarılanlar, bir bütün olarak sözleşmelerini yerine getirmiş olurlar. Ona zan, hevâ, heves tutkusuyla tutunanlarsa, misaklarını bozmuş olurlar. Bakara sûresinin 27. âyetinde *"Onlar öyle (fâsıklar) ki, kesin söz verdikten sonra sözlerinden dönerler. Allah'ın, ziyaret edilip hâl ve hatırının sorulmasını istediği kimseleri ziyaretten vazgeçerler ve yeryüzünde fitne ve fesat çıkarırlar. İşte onlar gerçekten zarara uğrayanlardır."* buyrulmaktadır. Bunlar yeryüzünde bozgunculuğu; akrabalık bağlarını koparmak, cemiyet birliğini bozmak, peygamberlerin arasını ayırmak, âyetleri tutku ve taassuplarına alet etmek ve atalarını ilâh edinip geleneğe bağlı hukuklarını yürütmek suretiyle gerçekleştirirler.

Mevdûdî bu âyeti şöyle yorumlamaktadır:

"Ey Kitap Ehli! Siz kendi peygamberinize verdiğiniz sözle Muhammed (s.a.v)'e inanmak ve yardım etmekle yükümlüsünüz. Çünkü biz her peygamberden (ve onlara uyanlardan), yeryüzünde bizim öngördüğümüz hayat tarzını kurmak ve tebliğ etmek için tarafımızdan gönderilen her peygambere yardım etmeleri konusunda söz aldık. Bu nedenle siz, ona karşı ön yargılı olmamalı, dini de kendi tekelinizde sanmamalınız. Hakka karşı çıkmak yerine, hakkı yaymak amacıyla ortaya çıkan bu bayrakların sancağı altında toplanmalısınız."

İşte bu bütünlüğü bozanların fâsıklardan olacağını 82. âyet haber vermekte ve 83. âyet de bunu teyit etmektedir.

فَمَنْ تَوَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾ أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

3:82 Artık kim bu (ikrardan) sonra (hakikatten) yüz çevirirse işte o gibiler fâsıkların (imandan çıkanların) ta kendileridir.

3:83 Şimdi onlar Allah'ın dininden başkasını mı arıyorlar? Hâlbuki göklerde ve yerde ne varsa (hepsi) ister istemez O'na boyun eğmiştir. Nihayet de O'na döndürülüp götürüleceklerdir.

Varlık âlemi çok mükemmel bir plânla programlanmış ve her varlık, yaratılışındaki amaca göre belli kanunlarla mes'ul tutularak, fotoğraftaki yerini almıştır. Genel ahitleşmenin taraflarından biri olarak her varlık, bu minval üzere seyrine devam eder. Ne zaman ki yaratılmışlar, fıtratlarının icabından uzaklaşırlar; işte o zaman bozulma başlar. Bu bağlamda, insan, fıtratından (İslâm'dan) uzaklaşırsa; evvelâ kendisini, sonra da çevresindeki oluşları ifsat eder. Söz konusu hâl üzere, kendi gerçekliklerini ve nizamın seyrini ifsat edenler, mânevî boşluğun etkisiyle bedbahtlık içerisine düşecek ve bundan kurtulmak, uzaklaşmak için de sarhoşluk verici bin bir türlü maddeden medet umacaklardır. Bu gibi kimselerin delicesine hareketlerinde, farklı olmak adına giyindikleri algıyı zorlayan kıyafetlerinde, her hâl ve davranışlarında bir sapıklık, anormallik görülmektedir. Böyle zavallı insanları acayipliklerinden ancak, mânevî değerlerin kendilerine

yeniden kazandırılması kurtaracaktır. Mânevî değerleri onlara ulaştırmaksa Allah ile misaklaşanların görevidir.

Unutulmasın ki; şu veya bu sebeple Allah'la yaptıkları misakı bozanlar, her hâlükârda, azgınlığın ya da sapkınlığın bir nevine düşerler. Allah'ın dininden başka din arayanların durumu budur.

İslâm, fıtrata hitap eden en mükemmel din iken, bundan da haberdar olunduğu hâlde, meşrep, mezhep veya medenîlik ve çağa uymak adına kendilerince nizam ve yasalar koyup insanları da bunlara uymaya mecbur edenler, oluşturdukları bu dinlerine hangi isimleri takarlarsa taksınlar; hatta Ehl-i Kitap'tan olduklarını da iddia etseler, bu dinleri Allah katında geçerli değildir ve İslâm'la da alâkası yoktur. Her şey Allah'ın hükmüne boyun eğip, vazifesini bir insicam çerçevesinde sürdürürken, kendilerine akıl ve vahiyle yol gösterilen insanlar, ne adına dinde tefrika çıkarıyorlar da kendileri için yeni bir nizam arıyorlar. O Gün, Allah, bunu ne adına yaptıklarını onlara açıklayacak ve aralarında hükmünü verecektir. Dönüş, O'nadır. Bu gerçekle, Müslümanların itirafı 84. âyette şöyle yer bulmaktadır:

❀❀❀

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٨٤﴾

3:84 De ki: "Allah'a iman ettik. Bize indirilen** (Kur'ân-ı Kerîm)**e, İbrâhîm'e, İsmâil'e, İshâk'a, Ya'kub'a ve oğullarına indirilenlere, Mûsâ'ya, Îsâ'ya ve peygamberlere Rablerinden verilenlere de** (inandık)**. Onlardan hiçbiri arasında** (peygamber olmaları bakımından)**fark gözetmeyiz. Biz O'na** (Allah'a)**teslim olmuşlarız".

Evet, Hz. Âdem'le başlayıp Hz. Muhammed ile tamamlanan nübüvvet zincirinin halkaları olan tüm peygamberler, Allah tarafından seçilmiş ve İslâm nizamını hâkim kılmakla görevlendirilmişlerdir. İman; Hakk'tan inene, yani geçmişin haberlerini de kapsayan tevhid akîdesine bir bütün olarak teslim olmaktır. Ne peygamberleri ne de onlar aracılığı ile bildirilen ilâhî haberleri ayrı ayrı dinler olarak görmeli ki; İslâm'la müşerref olunsun.[75]

Burada, "*Bize İndirilen*"den maksat, Kur'ân-ı Kerîm'dir. Artık kim iman etmek isterse, hiçbir ihtilâf ve şüpheye düşmeden, Son Nebî'nin getirdiği ilâhî direktiflere uymak zorundadır. Bilginin, saadetin anahtarı ancak ve ancak budur. Bugün tahrif edilmiş olan diğer ilâhî kitapların haberleri de Kur'ân'da toplanmıştır. Onda geçmiş kavimlerin kıssaları mevcuttur. Bugün, Son Nebî'nin tebliğ ettiği Kur'ân-ı Kerîm dışında hiçbir kitapla amel etmek mecburiyeti yoktur. Bu Kitab'ın önüne başka kitapları geçirenler, tevhidi zedeleyen fâsıklar güruhundandırlar.

❁ ❁ ❁

[75] Bkz. 2/185.

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾

3:85 Kim İslâm'dan başka bir din ararsa ondan (bu din) asla kabul olunmaz ve o, âhirette de en büyük zarara uğrayanlardandır.

İşte takip edilecek çizgi, işte model alınacak Son Nebî! Ona eriştikleri hâlde, onu rehber edinmeyip atalarını takipte ısrar edenlerin İslâm'la alâkaları kalmaz. Çünkü Son Resûl'le din tamamlanmış, kendisinden önceki tüm resûller doğrulanmıştır. Artık ne Hz. Mûsâ ve Tevrat ile Yahudilik, ne de Hz. Îsâ ve İncil ile Hristiyanlık diye bir ayrım olabilir. Kim, Allah'ı ve resûllerini doğruluyorsa, Müslüman'dır. Bundan başka bir adla anılmak isteyenlerin, şucuyum-bucuyum diyerek gruplara, kabilelere ayrılıp dinde tefrikaya düşenlerin, Allah indinde, ellerinde geçerli bir akçeleri olmayacaktır.

Hz. Âdem'le başlayan İslâm; ancak bütüncü bir teslimiyeti kabul eden ilâhî bir vaazdır, Hakk'ın çağrısıdır. Bu çağrı, Kur'ân-ı Kerîm'le tamamlanmış, inananlarını tek bir isimle anmış ve bir kelime, yani "*Lâ ilâhe illâ'l-lâh*" etrafında toplanmaya davet etmiştir. Bundan başka kaynak ve kanun arayanlar, âhirette ziyana uğrarlar. 86. âyette, bu husus daha farklı bir boyutuyla teyit edilmektedir.

❀ ❀ ❀

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ
حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٦﴾

3:86 Kendilerine apaçık deliller gelmiş, o peygamberin şüphesiz bir hak olduğuna şahitlik de etmişler iken imanlarının arkasından küfre sapan bir kavmi Allah nasıl hidâyete erdirir (muvaffak eder)? Allah zalimler güruhunu hidâyete götürmez.

Allah'a ve O'nun bildirdiği ilâhî sisteme iman, iyi düşüncenin ve selim aklın ürünüdür. Akl-ı selim ile düşünenler, bu kutsal görevi üstlenen elçilerin getirdiği öğretilerin hepsinin, birbirini tasdikleyen açık âyetler olduğunu görürler. Aklını vahyin önüne geçiren, hevâ ve zanla sorularına cevap arayanlar, bu hikmeti göremezler. Gerçeğe, doğru kaynaktan ulaşmak isteseler de, bunu başaramazlar. Onların hâli, temiz suya sarhoşluk veren mayi karıştırmış kimseye benzer. Arzularını, beklentilerini, hırs ve hasetlerini salim aklın önüne geçiren, görüp de anlamayan, işitip de düşünmeyen, idrakten yoksun insanlar, kaynağın başındayken kaynak arayan şaşkına benzerler ki; bunların çabaları boşunadır. "*Allah zalimler gürûhunu hidâyete götürmez.*" Hakla buluştukları hâlde gereğini yapmaya yanaşmayanlara, durumlarında ısrar ettikleri sürece yardım edilmez.

❁ ❁ ❁

أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٨٧﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٨٨﴾

3:87 Muhakkak, Allah'ın, meleklerin, bütün insan-ların lâneti onların tepesine. İşte onlar, onların cezaları!

3:88 Onlar bunun** (bu lânetin ve cehennemin) **içinde ebedî kalıcıdırlar. Kendilerinden ne azap hafifletilir, ne de onlara** (yüzlerine, suratlarına) **bakılır.

İşte böyle, ilâhî vahiyle muhatap oldukları hâlde, ön yargıları, inatçılıkları ve hasetleri sebebiyle dinde tefrikaya düşen, ille de ben doğruyum deyip nizalaşarak işi düşmanlığa götürenlerin hak ettiği ceza budur: Onlar, bu dünyada bir ve beraber olup emellerini birlikte sürdürseler bile, O Gün birbirlerine lânet edeceklerdir. Dünyadayken dahi, insanlar arasında fitne çıkarıp, masum ve mazlumların zulme maruz kalmalarına sebep olduklarından, meleklerin ve bütün insanların lânetine uğrarlar.

Evet, yaşadığımız şu asırda, dünyayı elinde tutmak isteyen Yahudi yahut Yahudileşmiş etkili ve güçlü bir azınlığın, Filistin, Cezayir, Çeçenistan, Afganistan, Irak gibi pek çok ülkede tefrika ateşini fitilleyerek işledikleri zulme bütün dünya lânet okumaktadır.

Bunca buğza rağmen, neden asırlardır bunların güçlerinden bir şey eksilmiyor? Sebep, işlenen zulümlere ciddî anlamda tavır koyan yeteri kadar insanın olmamasıdır. "Her lânet eden, haksızlıklardan şikâyetçi her insan bir kez tükürseydi, fâsıklar âlemini

sel basardı." sözünün anlamının iyi kavranılmaması değil, tükürme gücünde olanların, bir imama, bir komutana bağlı disiplinli bir birliği kuramayacak kadar başsız ve dağınık hâlde bulunmalarıdır. Ayrıca, küfrün, dini, imanı olmadığından, çarklarını sinsice döndürebileceği her türlü metodu, ahlâka uygun olsun ya da olmasın kullanmasıdır. Zikredilen sebeplerin yanı sıra, sünnetullah gereği her ümmetin bir ecelinin var olduğu gerçeği de gösterilebilir. Bu ömür, Hz. Nûh döneminde olduğu gibi, bazen çok uzun olabilir. Bu sürenin kısalığı veya uzunluğu önemli değildir; önemli olan, bu zaman zarfında insanların küfre karşı mücadele vermeleri, tebliğleriyle kişilerin kurtuluşlarına vesile olmaları ve bu suretle ecir kazanmalarıdır.

❁ ❁ ❁

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٨٩﴾

3:89 Bundan sonra tevbe (ve rücû) ve (nefislerini) ıslah edenler müstesna. Çünkü Allah cidden (kusurları) örten, çok esirgeyendir.

Burada iki ilâhî mesaj vardır. İlki, Allah'ın affederken tevbe kapısını sonuna kadar açtığıdır. Diğeri ise; insanın, gafletle yaşadığı zor günlerin getirdiği psikoloji veya menfaat elde etme zaafı/aczi sebebiyle içerisinde bulunduğu yanlışları düzeltebileceğine dair müjdedir. Geçmişte yaşananlar ne denli kötü olursa olsun, pişman olup tevbe edilir, bu hataları bir daha tekrar etmeme samimî isteği ve şuuruyla Allah'a yönelerek ameller rıza-yı ilâhî

doğrultusunda düzeltilirse; muhakkak ki O, günahları affedecektir. Zaten vahiy, günahın getireceği olumsuzluklardan habersiz kimselerin, hâllerini düzeltmeleri için yol göstericidir. Bundan haberdar oldukları hâlde hevâ ve heveslerini öne geçirenler, bu kapıdan nasıl içeri girerler! Tevbe ancak, vahye samimiyetle dönen ve bütün amellerini Allah'ın istediği şekilde yapanlar içindir. 90. âyette, bu çizginin dışında kalanların durumu açıklanmaktadır.

❀ ❀ ❀

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ ﴿٩٠﴾

3:90. Hakikat, imanlarının arkasından küfretmiş, sonra da küfrünü artırmış olanların tevbeleri asla kabul olunmaz. İşte onlar sapıkların ta kendileridir.

Bu âyet, 86. âyete atıfla, inkârın yüzünü gördükleri hâlde indî menfaatleri uğruna imandan yüz çevirenlerin durumunu bir kez daha anlatmaktadır. Sıkıntılı vakitlerinde Allah'a yönelen, nimet ve refaha kavuştukları ân ise hevâ ve heveslerini rehber edinenler,[76] tevbe ve isyan arasında bocalar dururlar. Tıpkı Firavun gibi... Bu örnek, günümüz müstekbirlerini de hatırlatmaktadır. Ellerinde bulundurdukları güçle Müslümanların aleyhinde propaganda yaparak insanları İslâm'dan uzaklaştıranlar, yeri geldiğinde, İslâmî söylemlerle öne çıkıp "Biz de sizdeniz!" demekten

[76] Bkz. 39/8.

geri durmazlar. Ancak, yeterince güçlendikleri vakit, Müslümanların en tabiî haklarını dahi gasp etmekten çekinmezler. Bunlar, menfaatleri uğruna değişir dururlar. Tevbeyi böyle menfaat aracı kılan ve onunla hakkı saptıranlar, inananlar arasında istifham meydana getirenler, hep, küfrü imana tercih edenlerdir. Bu gibi kimselerin hidâyetin o kutlu kapısından içeri girebilmeleri mümkün mü! Onlar, hep kapıda kalan, içeri girmek isteyenlere de engel olmak isteyen bahtsızlardır.

Burada, her şeye rağmen gerçekten pişman olup tevbe edenlerden bahsetmiyoruz. 89. âyette istisna tutulmuşlar dışında kalan kimseleredir, sözümüz.[77] Onların defterleri mühürlenmiştir. İşte dalâlet üzere ölenler, O Gün, azaptan kurtulmak için ne yapsalar faydası olmaz! O Gün, kişinin iman ve amelinden başka, geçer hiçbir akçe yoktur.

Kur'ân-ı Kerîm'in bu uyarısı, insanları akıl ve idraklerini kullanmaya davet etmekte ve tevbeye çağırmaktadır. Yeter ki insanlar, emin sığınağa girip, sâlih amellerle imanlarını izhar etsinler. Bu espriyi dikkate almayanların âhiretteki durumlarının vahameti 91. âyette tekrar ele alınmaktadır.

❀ ❀ ❀

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ افْتَدَى بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٩١﴾

[77] Bkz. 4/18.

3:91 Hakikat, küfredenler ve kendileri kâfir olarak ölenler (yok mu?) onlardan hiç birinin (bilfarz [farz edelim ki]) yeryüzünü dolduracak miktardaki altını dahi -onu feda etse- kat'iyen makbul olmaz. İşte onlar! Pek acıklı bir azap onların (hakkı)dır. Kendilerinin hiçbir yardımcıları da yoktur.

Âyette, bugün servetine, gücüne, saltanatına güvenenlerin, O Gün nasıl akçesiz kaldıkları haber verilmektedir. Bu dünyada Allah'ın rızasını gözetmeksizin, sırf insanlık adına yaptıkları iyilik ve hizmetlerinin, O Gün kendilerine hiçbir katkısı olmaz. Âyet bizlere, Allah'ın indinde maddenin değil, mânânın geçer akçe olduğunu anlatmaktadır. Bu bağlamda, insanı insan yapan, imanı ve bu imanı doğrultusunda gerçekleştirdiği amelleridir.

Bu ilâhî ihtar ve ikazlara karşı duyarlı olalım, fıtratı örten gafletten kurtulup vahye kulak verelim ve vahyin hayatımızda etkili olması için gereken ihtimamı gösterelim ki; hakkı anlama basiretimiz körelmesin. Kur'ân-ı Kerîm, akıllarını hevâlarıyla örtüp vahye kalplerini kapatanları sık sık ihtar etmekte ve onlara şu mesajı vermektedir: Dünya hayatı sizi aldatmasın; âhirette sizi kurtaracak tek faktör, imanınız ve sâlih amellerinizdir.

❀ ❀ ❀

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٩٢﴾

3:92 Siz, sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcayıncaya kadar asla iyiliğe ermiş (birr ve taat etmiş) olmazsınız. Her ne infak ederseniz şüphesiz Allah onu bilicidir.

İman, bu şuur uyanıklığı ile yapabileceğinin en güzelini yapmaktır. Birr ve takva, kendileriyle kuşananları, içtimaî yardımlaşmanın getireceği rahatlık, kardeşlik bağlarının kuvvetlenmesi ve İslâm'ın adil sisteminin hâkim kılınmasıyla ödüllendirecektir. Böylece kişi, en hayırlı amellerde bulunmuş olacaktır.

Yapılan iyilikler ve sâlih ameller, İslâm'ın hâkimiyetini sağlayan en önemli amillerdendir. Burada geçen ilâhî emrin mânâsı iyi kavranırsa, her tür fedakârlık üşenilmeden yapılır. İcap ettiği hâlde Allah'ın rızasına ulaşabilmeye vesile olabilecek girişimlerde bulunmayanlar, gerçek iyiliğin anlamını kavramamış, ona ulaşamamışlardır.

İnananlara, onları erdemli kılacak, onurlu duruşa ulaştıran yol böylece açıklanarak, malın, evladın, makamın, hevânın kölesi değil, efendisi olmanın metodu öğretilmektedir. Tüm imkânların Allah'ın rızası doğrultusunda kullanılması suretiyle dünyevî ve uhrevî saadete giden yola girileceği öğütlenmektedir. Bu gerçekten hareketle, "*birr*"; insanı Allah'a yaklaştıran, ilmî haysiyetle hayır yolunda yapılan tüm işlerdir. Aç ve açıkta kalana destek olmak, mânevî açıdan aç olanlara dinin önemini anlatmak, öğüt ve nasihat etmek, hep bu işler cümlesindendir; birr ve takvaya götüren en güzel yoldur. Komşusu açken tok yatan bizden değilse; dinden, imandan habersiz mânevîyat fukaralarını aç bırakmanın vebali nedir! Özellikle de cahilî ortamlarda insanlar mânevî desteğe şiddetle muhtaçsa; ilim sahibi olmanın, ilmi yaymanın gay-

reti ile en hayırlı birr'e ulaşmaya çalışarak, daha kapsamlı hayra nail olunmalıdır.

Bu mesajın farklı bir açılımı, Bakara sûresinin 177. âyetinde söz konusu edilmektedir.

❀ ❀ ❀

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٣﴾

3:93 Tevrat indirilmezden evvel -Ya'kub'un kendisine haram kıldığı şeylerden başka- yiyeceğin her türlüsü İsrailoğulları için helâl idi. De ki: "Eğer doğrucular iseniz Tevrat'ı getirin de onu okuyun".

Bu âyet, İsrailoğulları şahsında müminlere bir hatırlatmadır. Onlar, helâl olan bazı şeyleri kendi istekleriyle nefislerine haram kılmışlardı. Onlara getirilen katı sınırlamalar, günahlarından dolayı verilen bir ceza idi.[78]

Allah bu âyette, helâl ve haram sınırına müdahale etmenin insana getireceği zorluklara ve bu davranışın cezayı mucip oluşuna dikkatleri çekmektedir. Helâl ve haram koyma yetkisi,

[78] Bkz. 4/160; 6/140-146.

sadece Allah'a aittir. Allah'ın helâl kıldığı şeyleri, hiç kimsenin, kendisine dahi olsa haram kılma yetkisi yoktur.[79]

Böyle bir haram kılış, bir şeyi kendine yasak etme, yeminin illetine binaen olur. Yapılan yeminin kefareti ödenerek, doğru ve yararlı olan neyse o yapılır.[80] Ayrıca bir şeyin haramlığı kıyas yoluyla, ümmetin âlimlerinin içtihadıyla kabul görmüşse; bu karara da uyulur. Çünkü haramın illeti, zarar vermesidir. Bu zarar, ister mânâ bağlamında ister madde bağlamında olsun, fark etmez.[81] Fakat böyle bir illet bulunmadığı hâlde herhangi bir şeyi kendisine haram kılan, İsrailoğulları gibi hem kendini zora koşmuş, hem de Allah'ın buyruğunun dışında bir buyruk ihdas ederek günaha girmiş olur.

İşte Allah, bu zorluklardan kullarını kurtarmak için, onlara takip edecekleri düsturları açıklamıştır. İnananlar müşküllerinin hâl çarelerini, başka kitaplara değil, Kur'ân-ı Kerîm'e başvurarak arar; meseleleri böylece kavramaya çalışırlar. Kitapları ellerindeyken onunla fıkhetmeyenlerin ziyana düşeceklerini, 94. âyet bildirmektedir.

❀ ❀ ❀

فَمَنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٤﴾

3:94 Artık kim bundan** (yani Tevrat'ı getirip okuduktan) **sonra Allah'a karşı yalan uydurursa işte onlar zalimlerin ta kendileridir.

---

[79] Bkz. 66/1.

[80] Bkz. 2/226.

[81] Bkz. 2/173; 5/87.

Burada mesele, haram ve helâl mevzuları ile ilgili değildir. Daha ziyade, insanları İslâm hakkında şüpheye düşürmek için, nefislerin kendi uydurdukları şeylerin Allah'ın hükümleri olarak anlatılmasıdır. Zanlarını, tutku ve emellerini din diye dayatanlar, zalimdirler. Çünkü İslâm şeriatını belirleyen Allah'tır.

95. âyette, vahye eş değer olduğunu iddia ettikleri fikirler üreterek insanları bunlara uymaya, inanmaya zorlayanların müşrik oldukları açıkça belirtilmektedir.

❀ ❀ ❀

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٥﴾

3:95 De ki: "Allah, (sözün) doğru(sunu) söylemiştir. Onun için Allah'ı birleyici olarak İbrâhîm'in dinine uyun. O, müşriklerden değildi".

Doğruyu ancak Allah bilir ve asıl kaynağı bırakıp da rahipleri, hahamları, bilginleri ve şeyhleri senet kabul edip onlara bağlananları tasvip etmez. İslâm düşmanları bu hususta öyle entrikalara başvurmuşlardır ki, Kur'ân ilminden yoksun kişiler bu kimselere aldanmıştır, maalesef. Böylece Kur'ân'ın, salt vicdanları rahatlatan, ölülerin ruhuna ve ihtiyaç hâsıl oldukça özel günler anısına okunan bir kitap olması yanlış kabulüne sebep olmuşlardır.

Bu çarpık tutuma medreseler ve camilerde de rastlamak mümkün. Bu mekânlarda, ya hiçbir ilme dayanmayan hafızla-

rın yetiştirilmesine ya da usûl eğitimine ve felsefî tartışmalara önem verilmiştir. İmam hatipler, ilâhiyatlar, hep bu felsefenin kabulü için kurulmuş mekteplerdir. Bu zihniyetten kurtulmamız, Kitab'ımızı anlayarak onun prensiplerini hayat düsturu kılmamıza bağlıdır.

Kur'ân'a bu minval ile yönelirsek göreceğiz ki; tüm peygamberler, insanları Allah'a ve O'nun ilkelerine çağırarak, tevhidin nasıl anlaşılması gerektiğini göstermişlerdir. Kim Allah'tan başka mutlak veli, Peygamber'den başka mutlak önderler edinirse, haktan sapar ve âyette de belirtildiği gibi müşriklerden olur...

❀ ❀ ❀

نَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾

3:96 Şüphesiz âlemler için çok feyizli ve ayn-ı hidâyet [hidâyet kaynağı] olmak üzere konulan ilk ev (mabed) elbette Mekke'de olandır.

Âyet, müşriklerin vahyî veriler hakkında şüphe yaratmak için yaptıkları itirazlara bir cevaptır.

Mevdûdî'nin tespitiyle söyleyecek olursak; "Onların itirazı, kıblenin eski peygamberlerin kıblesi olan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'dan Mekke'deki Mescid-i Harâm'a çevrilmesi hakkındaydı. Bu itiraza Bakara sûresinde cevap verilmişti; fakat Yahudiler, bu eleştirilerinde direndikleri için, burada bir kez daha cevap veriliyor. Kâbe'nin Hz. İbrâhîm (a.s) tarafından Mescid-i Aksâ'dan

önce inşa edildiği, bu nedenle kıble olması için zaman önceliğine sahip olduğu iddia edilir. Kâbe'nin inşa edilmede zaman önceliğine sahip olduğu konusu o kadar kesindir ki, kimse bunu inkâr edemez."

Âyet-i kerîmede bahsedilen "ev"; Allah tarafından seçilmiş, insanı aziz ve bahtiyar eden ve oradan hidâyet halelerinin genişleyip dağıldığı yer, Mekke'dedir. Mescid-i Harâm'ın ortasında bulunan Kâbe, hac ibadetinin icra edildiği ilk mukaddes mabettir. Rivayetlere göre, vahyin indirilmeye başladığı merkez olan Mekke-i Mükerreme'de Hz. Âdem tarafından inşa edilen Beytullah, Hz. Nûh zamanına kadar varlığını sürdürmüştür. Bu kutsal mekân, yer yer yaşadığı yıkım ve onarımlarla günümüze kadar Müslümanların kıblegâhı olmaya devam etmiştir. Mekke'nin insanlık tarihinin başlangıcı ile birlikte bir yerleşim birimi hâline geldiği, Hz. Âdem ve Havvâ'nın buluştuğu yerin Arafât olduğu da rivayetler arasındadır. Orada dikili bulunan bir taş da buna delil kılınmıştır.

Kâbe'nin kutsallığı, emniyeti, bu âyetler inmeden önce geçen Ebrehe Olayı'nda gözlenmişti. Mekke'nin fethinden sonra, oraya sığınanların emanda olduğu da bilinen gerçeklerdendir. Kâbe'yi Hz. İbrâhîm ve İsmâil'in birlikte inşa ettiğini ve oranın ibadetgâh olduğunu Mekkeliler bilmekteydi.

Müminlerin toplanma merkezi olan Mekke, özellikle hac zamanlarında mânevî atmosfer içinde çok hareketli ve canlı günler yaşanan, kıyamete kadar da bu özelliğini taşıyacak mânevî bir şehirdir. Bütün Müslümanların kalplerinde yaşattıkları ve hac ibadetini yerine getirmek için ulaşmak istedikleri bu şehri

güzel kılan coğrafî yapısı, süsü vs. değil, mânevî havasıdır. Kâbe, yapı olarak, ilâhî sözlerin yazılı olduğu siyah örtünün kapladığı, taştan örülmüş kare bir kutu gibidir. Mescitleriniz sade olsun tembihinden uzak, ihtişamlı yapısı, bir anlamda, Müslümanların İslâmî duyarlığı içselleştirmediklerini gösteriyor ve dolayısıyla âlemlere bereket olacak hidâyetten gereken nasip elde edilemiyor. Özellikle de hac ibadeti, Müslümanların, siyasî güç sahiplerinin bir araya gelip ümmetin meselelerini görüşüp halledebilecekleri büyük bir kongreyi gerçekleştirmek için önemli bir fırsat iken; sadece hac ibadeti îfa edilmekte ve bu gerçek unutulmaktadır, maalesef. İlâhî vahiy fıkhedilip asrın idrakine sunulmadığı müddetçe, istisnalar hariç, hac ibadeti nafileler, bid'at ve hurafelerle uğraşın yanında, İslâm ahlâkından uzak ritüellerle kutsanmaya devam edecektir. Kâbe'yi ağlama duvarı, Zemzem'i günahları giderme iksiri, Arafât'ı adak merkezi, Kur'ân'ı dilek kutusu kılıp, bu inanışlarla kurtulmayı düşünen, övünüp avunan toplumlar ilerleyip kalkınabilir mi! Kur'ân fıkhedilip sorumluluk bilinciyle kuşanılarak harekete geçilmediği müddetçe, ne emperyalist güçlerin zulmü altında inleyenler ne de Mekke musibetlerden kurtulacaktır. Bir muvahhid olarak yüzü Allah'a döndürüp kulluğu Allah'a has kılan bir ümmet oluşturulmadıkça, giderek durum daha vahim bir hâl alacaktır.

Her ülkenin, idaresini takibe kolaylık sağlamak için bir başkenti vardır. Diğer idarî birimler, raporları başkente iletirler ve durum müzakeresi başkentte yapılır. Gereken talimatlar ve destek buradan verilerek ülkenin idaresi gerçekleştirilir. Mekke ve Kâbe de, İslâm âlemi için bir başkent pozisyonundadır. Bu tayini ise Allah, elçileri aracılığı ile yapmıştır. Burası, insanlığı hidâye-

te çağıran vahyin kalbi durumundadır. Ancak bu ayrıcalıklı konum, hiçbir dünyaperestin işine gelmez; çünkü dünyanın nabzını elinde tutmak, hükümran olup sulta kurmak Allah'a değil, onlara has olmalıdır. İşte bu bakımdan Yahudi ve Yahudi tıynetli tüm güçler, Kâbe'nin etkisini kırıp, burayı ele geçirmek için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Ama yine de orası Müslümanların ibadetgâhıdır. 97. âyet de görüşlerimizi destekler mahiyettedir.

❀ ❀ ❀

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾

3:97 Orada apaçık alâmetler, İbrâhîm'in makamı vardır. Kim oraya girerse (taarruzdan) emin olur. Ona bir yol bulabilenlerin (gücü yetenlerin) Beyt'i hac (ve ziyaret) etmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim küfrederse, şüphesiz ki Allah âlemlerden ganî (müstağnî)dir.

Kâbe, namazda yöneldiğimiz kıblegâh olmakla beraber, gücü yeten Müslümanların Beytullah'ı haccetmeleri Allah'ın emridir.

Allah'ın emirlerini yerine getirebilme güçleri varken bu emirlerin gereğince hareket etmeyi terk edenler veya ileride yaparım diyerek erteleyenler, ibadetlere karşı hassasiyetlerini kö-

reltmiş kimselerdir. Söz konusu ibadet özellikle de siyasî, iktisadî ve içtimaî alanlarla doğrudan ilgiliyse; buna bîgâne kalmak, tevhidin ilgasına destek vermek kadar büyük bir vebal getirir. Ne yazık ki, ibadetler çoğunlukla ilimden yoksun ve İslâm'ın temel esprisi unutulmuş bir şekilde icra edilmekte; eylemsiz, şuursuz yaşam sürdürmek tabiîleşmekte, buna mukabil, gayr-i müslimler dünyanın nabzını ellerinde tutmaktadır. Önderleri de dâhil birçok Müslüman, hac ibadetini günahlardan arınma vesilesi zannettiğinden; imkân ve sağlığı yerindeyken işlediği günahlarından, sadece, ömrünün sonuna doğru gittiği hac ziyaretinde çokça ibadet ve tavaf yaparak temizlenebileceğini düşünmekte, böylece ibadetlerin mânâsını saptırmaktadır. Bugünkü hac, Müslümanların gayr-i müslimler için ekonomik bir pazar sahası olduğunu kanıtlayan enteresan bir tablodur. İnsanlar da, bu pazarlamanın hedef kitlesi olduklarını, sömürüldüklerini bilmeden, hac yaptım diyerek dönüp gelirler.

Kudüs'ü işgal eden Yahudiler, Mekke'yi zihinsel işgal ile kuşatmış; buraların güç ve gelir kaynaklarına el koyarak her geçen gün semizleşmiştir. Ve şimdi, dağınık hâldeki İslâm âlemine kan kusturmaktadırlar.

Eğer inananlar, Mekke ve Kâbe'nin gerçek misyonunun şuuruna ermez, oraları sadece kutsal bir diyar ve ibadetgâh olarak görürlerse; elbette, kutsal saydıkları her şeyi sadece maddeten değil, mânen de bir bir yitireceklerdir. Mânevî değeri yitirilmiş maddî varlıklar ne ifade eder ki! Bugün Kâbe de dâhil, ibadet mekânlarının inananlar üzerindeki fonksiyonu nedir? Yalnızca ibadetlerin en rahat şekilde eda edildiği birer günah dökme mekânı hâline getirilmişlerse, Müslümanlar nasıl Allah'ın yar-

dımına lâyık olurlar! Şuurlu anışlardır, insanı rıza-yı ilâhîye kavuşturan.

Tevhidin zedelenmesi, amelin sahîh olmaması mânevî ölüm değil midir! Kur'ân'ın dirilttiği bu ölüler, En'âm sûresinin 19. âyetiyle uyarılmaktalar: Allah'ın Resûl'ü "... *Allah benimle sizin aranızda şahittir ve Kur'ân bana, kendisine dayanarak sizi ve onun ulaştığı kimseleri uyarabilmem için vahyedildi...*" diyorken; sen, ey vahye ulaşan, onu miyar edinen Müslüman! Dinin tevhid eylemi olduğunu görmez, suya sabuna dokunmaz, mânen katledilen değerlere aldırmaz mısın? Görevin, müşrikler gibi hacılara su dağıtıp hizmet etmek, zannına göre ıslık çalıp tavaf etmek değil! Senin misyonun; Allah'a, O'na inanmanın icap ettirdiği unsurlarla, bir bütün olarak inanıp itaat etmek ve tevhid eylemini gerçekleştirmek için bütün gayretinle çabalayıp, ölmüş ruhları vahiyle diriltmektir. Unutma! İmanın kaybı, mânevî ölümdür.

98. âyet Kitap Ehli'nin küfre düşüşünü anlatıyor. Düşün ve ibret al!...

❁ ❁ ❁

قُلْ يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾ قُلْ يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٩﴾

3:98 De ki: "Ey Kitaplılar! Allah ne yaparsanız hepsine hakkıyla şahit iken, niçin Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorsunuz?"

3:99 De ki: "Ey Kitaplılar! Kendiniz** (İslâm dininin hak olduğunu kitaplarınızda okuyan) **şahitler olduğunuz hâlde, niye iman edenleri Allah yolundan, kendiniz onda bir eğrilik aramaya yeltenerek, döndürmeye çalışıyorsunuz? Allah ne yaparsanız gafil değil".

Bu âyetler, Kitap Ehli'ne özel bir uyarı niteliğindedir. Vurgulandığı üzere, gerçekten iman edip hidâyete ermek istiyorsanız, Allah'ın âyetlerine ve elçilerin davetine asla şüphe duymadan, itirazsız uyup itaat edin. Hz. Âdem'den beri insanlar tevhid dinine davet edilmektedir. Her kavme gönderilen elçi, hep bu hakikate çağırmıştır. Kitabınızda da bunun böyle olduğuna şahit olduğunuz hâlde, sırf içinizdeki kin, haset ve çekememezlikten dolayı, çeşitli hile ve tuzaklarla insanları haktan saptırıp kendinize inandırmaya çalışıyorsunuz. Fakat bilin ki, Allah, yaptığınız her şeyin sebebini bilmektedir. Yaptıklarınızın karşılığını zamanı geldiğinde verecektir.

Ey insanlar! Nefislerinizi kontrol ediniz! Allah'ın rızasını arıyorsanız, amellerinizi ve niyetlerinizi vahyî miyarla tashih ediniz!

Bu miyarı ölçü almayanlar, niyetleri iyi de olsa sapma tehlikesine düşerler. Sizi birbirinize kardeş kılan, kararan kalpleri aydınlatıp akılları selim kılan uyarı ve irşatla tek ümmet olmalısınız; birbirinizi ezilmekten, sömürülmekten, zulme düşmekten korumalısınız. Allah, birbirinize kenetlenen kardeşler olup adil

nizamını tesiste mücadele edesiniz, küfre aman vermeyesiniz diye size hidâyetini armağan etmiştir.

İşte bu nizamın birleştirdiği seçkinler zümresini çekemeyen Yahudi veya bugünkü deyimiyle misyoner müsteşrik müstekbirler İslâm kardeşliğini bozmak için, her zaman, yoğun bir fitne ve fesat furyasını sinsi bir organizasyon ile sürdürürler. İnsanlığın başına musallat olan ABD, İsrail ve diğer İslâm düşmanları, insanları kendi boyundurukları altında yaşamaya mahkûm etmek için, küreselleşme adı altında ellerinden gelen her şeyi acımasızca yapmaktalar. Bu oyuna gelmemenin tek yolu; değer yargılarımızı besleyen aslî kaynağa dönmek, bu kaynağın öngördüğü ilkeleri yaşayıp sahiplenmek uğruna bütün gücü seferber etmektir. İtilip horlanmaktan, haksız davranışlara maruz kalmaktan kurtulmanın tek yolu budur. Bu duyguları yeşertip yaşatmadıkça boyunduruk altına alınmaktan kurtulamazsınız.

Ey Müslüman! Kitap'la arana mesafe koyalı, insan hak ve görevlerini hiçe sayalı, sosyal ve siyasal düzen öylesine bozuldu ki; seni senden koparacak imkânı kendi ellerinle verdin onlara.

Siz, ey iman edenler! Hani Allah'ın, O'nun nizamını yeryüzüne hâkim kılmaya çalışacak halifeleri idiniz! Size ne oldu da, hevâ ve heves düşkünü kimseler oluverdiniz! Hadîd sûresinin 16. âyetinde bahsedildiği gibi, "*İman edenlerin, Allah'ı anma ve O'ndan inen Kur'ân sebebiyle kalplerinin yumuşama zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar. Onların üzerinden uzun zaman geçti de kalpleri katılaştı. Onların birçoğu yoldan çıkmış kimselerdir.*"

Sen de mi böyle olmak istiyorsun? Seni aldattılar; ama

unutma, aldatanlar kadar aldanıp zulme düşenler de zalimdir. Öyle duyarsızlaşmışsın ki, bunu idrak edemeyecek kadar uyuşmuşsun. Artık uyan, kalk ve Rabb'inin ipine sarıl! Seni hainlerin elinden kurtaracak ilâhî âyetlere kulak ver!

100. âyet sana, kime itaat edip, kime etmeyeceğini açıklıyor.

❀ ❀ ❀

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ ﴿١٠٠﴾

3:100 Ey iman edenler! Eğer kendilerine kitap verilenlerin içinden herhangi bir zümreye boyun eğecek olursanız, sizi imanınızdan sonra döndürüp kâfirler yaparlar.

Allah, peygamber, Kitap dediği hâlde Allah'ın resûlleri arasında ayırım yapan, birine inanıp diğerine inanmayan kimseler, küfür ehlidir. Kitap ehlindenim dediği hâlde Hz. Muhammed'i ve şeriatını tartışan kimseye karşı çok dikkatli olunmalıdır. Bunlar, kendi ideolojilerine adam toplamaya çalışan bilgili misyonerler olduklarından, cazip, etkileyici söylemlerle demagoji yaparak insanları kendilerine inandırmayı çok iyi becerirler. İmanın "bir kelime" etrafında toplanmak olduğunu bilmeyenler, bu insanlardan dinlediklerini vahyin tashihinden geçirmeden değerlendirenler; işte onlar, aldanmaya çok daha müsaittirler.

Allah'ın Kitab'ı elinizdeyken; hayat nizamı, dünya görüşü,

yaratılış gayesi, ahlâk ve davranış biçimini ona göre değerlendirmeyip, işinizi, din adamları ihdas ederek onlara bırakırsanız; İslâm'ı değil, din adamlarının kişisel kanaatlerinden beslenen yorumları takip etmiş olursunuz.

Allah'ın Kitab'ından başka kitabı öne çıkaran, Resûlullah'tan başka kimseleri "velidir" diyerek ilmî ölçüleri hesaba katmadan, gözü kapalı rehber edinen, küfre düşer. İşte bu hususun ehemmiyetini 101. âyet vurgulamaktadır.

❁ ❁ ❁

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾

3:101 Hâlbuki siz Allah'a nasıl küfreder (O'nu inkâr eder)siniz ki karşınızda Allah'ın âyetleri okunup durmaktadır. O'nun peygamberi de içinizde. Kim Allah'a sımsıkı tutunursa muhakkak ki doğru bir yola iletilmiştir o.

Allah'ın dini, mükemmel bir hayat sistemidir. Kur'ân ve Resûlullah (s.a.v)'ın sünnet-i seniyyesi gereğince yaşayanlar ancak hidâyete erişir.

Allah, hidâyete ermek isteyenlere Kur'ân'ı indirmiştir. Ona sımsıkı sarılıp sâlih amel işleyenler eman altındadırlar; şaşırıp sapıtmazlar.

❁ ❁ ❁

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾

3:102 Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak lâzımsa öylece korkun. Sakın siz, Müslümanlar (olmak)tan başka (bir sıfatla) can vermeyin.

Birey, son nefese kadar Allah'ın ipine sımsıkı sarılır, onunla münasebetinde istikrarı yakalar, Rabb'inin kendisi üzerindeki rahmetini görüp hamd ile O'na yönelirse; O'nun rızasını kazanmakta zorlanmayacaktır.

Bir şeyi anlamak ve tanımak, ya ona bağlanmayı veya ondan kaçınmayı gerektirir. Kitab'ı okudukça insan, Rabb'ini tanır; haşyet dolu bir imanla O'nun rızasını kaybetmemek için çabalar; Müslüman olarak ölmek için, her ân bu şuurla hareket eder. Çünkü düşmanın nereden, nasıl taarruz edeceği bilinmez. O, daima pusuda bekleyip sizin zaaf ve gaflet anınızı kollar; onun, insanı tuzağa düşürüp avlayacağı çok cazip teklifleri, araç ve gereçleri vardır. Eğer sizin de düşmana karşı şuur, irade ve haşyet dolu bir imanınız varsa; ona galebe çalar, İslâm'ın boyasıyla boyanmış elbiseyi giyerek, ölümle açılan saadet kapısından içeri girersiniz.

Nasıl yaşarsanız öyle ölür, nasıl ölürseniz öyle haşrolursunuz. İman üzere yaşanmış hayat, güzel bir ölüm getirir. O hâlde, Allah'a nasıl ittika etmek gerekiyorsa, öyle ittika edin. Son nefesinize kadar itaatkâr olun; çünkü ancak bu şekilde yaratılışınızın gereğini yerine getirmiş olursunuz.

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ
عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾

3:103 Hepiniz, toptan sımsıkı Allah'ın ipine sarılın. Parçalanıp ayrılmayın. Allah'ın üzerinizdeki nimetini düşünün. Hani siz (birbirinizin) düşmanlar(ı) idiniz de O, kalplerinizi (İslâm'a ısındırıp) birleştirmişti. İşte O'nun (bu) nimeti sayesinde (din) kardeşler(i) olmuştunuz ve yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böylece apaçık bildiriyor. Tâ ki doğru yola eresiniz.

Bu âyet, 98. âyetten itibaren açıklanagelen tehlike arz edici durumlardan nasıl korunabileceğine ilişkin düsturları açıklamaktadır.

"Bu ip"e birey olarak sarılırken nefsimizi felâha kavuşturmuş; ümmet oluşturarak sarılmakla da, küfre karşı koyacak gücü elde etmiş, yaşamı kolaylaştırıp küfrün satvetini kırmış oluruz.

İşte Allah, kullarını tehlikelerden koruyacak eskimez, bozulmaz, incelmez, kopmaz bir ipi, başvuru kaynağını sunarak, tedbirli ve güvenli bir yaşam tarzı önermiştir. Bu ipe ehemmiyet vererek yaşamayı bilen, bilinç uyanıklığının pek çok tezahürünü

hayatında bilfiil tecrübe eden, fakat bu hususta ihmalkâr davranan kişinin ruhunda, pusuda bekleyen şeytanî hisler devreye girer. O, bunu fark eder Allah'a sığınırsa, Rabb'in yardımına mazhar olacaktır. Aksi takdirde, tutunduğu ip ellerinin arasından kayar da, nasıl düştüğünü anlayamaz. Durumunu meşrulaştıracak savunular girer devreye. Asrın getirisi, maslahat, takıyye, ehven-i şer diye diye, tutunduğu ip öylesine incelir ki, iş toplumsal çöküşe kadar dayanır; o zaman ihtar ve ceza kaçınılmaz olur. Bireysel fesadın toplumsal karşılığı da olacaktır muhakkak.

Allah'ın ipi Kur'ân'a gereği gibi sarılmayan, fıkhetmeden Kur'ân'ın işine ve kolayına gelir yanıyla yaşamakla yetinen toplumlar, imanın, tevhid eylemi olması hasebiyle küfre karşı mücadeleyi gerektirdiğini göz ardı ederler. Yukarıda kısaca değinmeye çalıştığımız gerekçeleri de öne çıkararak kendilerini savunup rahatlar, yakın çevrelerini de rahatlatırlar. Kendini böylesine savunup rahatlayanı, düşman rahat bırakır mı hiç! "Uyuşuk, pısırık, savunmasıza vur vurabildiğin kadar!" dercesine, dünyayı onun için çekilmez kılar. Allah'a gereği gibi ittika edememenin tabîi sonucu olarak, düşmana karşı gerekli savunma silâhlarından mahrum kalınır. Oysa Allah, Bakara sûresinin 63. âyetinde "... *'Size verdiğim Kitab'ı kuvvetle tutun ve içinde olanı hatırlayın ki, korunasınız.'* " demekte; böylece hem "ip"e sarılmanın hem de ilânihaye Müslüman olarak yaşayıp ruhu teslim etmenin yolunu göstermektedir.

İşte hiçbir nimetle kıyaslanamayacak kadar değerli olan İslâm nimeti! Ki o, cennetle cehennemin arasını ayıran, insanı cennete götüren köprüdür. Kıymetini bilmek lâzım! Allah, iman ederek hüsran dolu bir yaşamdan kurtulmak isteyenlere, âyet-

lerini böylece açıklar ve bu ıslahın ümmete şâmil kılınmasını emreder.

İbni Kesîr'in yorumuyla; " '*...Ayrılmayın*' kavline gelince: Burada Allahu Teâlâ, müminlere cemaat olup toplanmayı emretmekte ve tefrikayı, parçalanmayı yasaklamaktadır."

Şunu önemle kaydetmek gerekir ki; bugün İslâm âleminin başına gelenlerin birçoğu, Müslümanların bir kelime etrafında toplanmayı bilmeyişlerinden kaynaklanmaktadır. Grupçuluk taassubu, kendi grubuyla övünme, insanları ısrarla kendi grubuna davet etme gibi eğilimler içerisinde olanlar; Kitap ile aralarına ağabeylerini, üstatlarını, hocalarını, şeyhlerini koyarak onların kitap ve telkinlerini yanılmaz senetler kabul edip öne çıkarır, "Biz bilmeyiz, onlar bilir!" deyip hiçbir muhakemeye tâbi tutmazlar. Bu gibi kimseleri rabbânî tenkitten uzak görenlerin durumunun vahimliği bir yana, böyle bir düşüncenin İslâm âlemine verdiği zarar, katletmekten beter fitnelere sebep olmaktadır. Bu fitneden kurtulmamız; beşerî görüşleri yanılmaz senetler olarak kabul etmeden Kur'ân ile bağımızı düzgün kurmak, sünnet-i seniyyeyi dikkate almakla mümkün olacaktır.

Sahîh-i Müslim'de, Ebû Hureyre'den rivayetle Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Allah, üç şeyden dolayı sizden razı olur: Allah'a kulluk edip O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanızdan, Allah'ın ipine topluca sarılıp parçalanmamanızdan, Allah'ın başınıza geçirdiği lidere nasihat etmenizden."

Bu birlik; hasımlaşmaktan uzak tutan, illâ ben, illâ biz demeye fırsat vermeden fıkhı içtihada açık yönleriyle algılamayı sağlayan, birbirimizi kucaklamamızı, yardımlaşmamızı vurgulayan kuvvetli bir birlikteliktir.

Allah, güçlü bir toplumu oluşturacak birliğe çağrı yapmıştır. Ne mutlu bu çağrı etrafında toplananlara![82]

❀ ❀ ❀

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

3:104 Sizden öyle bir cemaat bulunmalıdır ki (onlar herkesi) hayra çağırsınlar, iyiliği emretsinler, kötülükten vazgeçirmeye çalışsınlar. İşte onlar muradına erenlerin ta kendileridir.

Önceki âyetlerde, Kur'ân'a sımsıkı tutunmayı ve tefrikaya sebep olacak davranışlardan sakınmayı içeren uyarılarda bulunulurken, bu âyetle, vahyî miyar alarak iyiliğe davet ve kötülükten menetme ibadetinin ihya edilmesi emredilmektedir. Yani bir ıslahat operasyonuna davetle karşı karşıyayız.

İyiliği emretme ve kötülükten nehyetme, otorite ve yetki sahibi olmayı gerektirir. Bu otorite kontrolünde bir müessese oluşturup tebliğin yaygınlaştırılması ve insanların eğitilmesi gerekir. Böyle bir müessese ile vahdetî hareket kontrol altına alınmış olur. Yani devlet otoritesinde, vahyin denetimi altında tebliğ gerçekleştiren ümmet vücuda getirilmelidir. Böyle bir otoritenin bulunmadığı toplumlarda, anlayış kaymasıyla guruplara, ekollere ve onların farklı farklı anlayışlarına davet ortamı oluşacağından

[82] Bkz. 3/19; 6/153-158; 21/93; 23/53; 30/32.

tefrika belâsı baş gösterir. Ancak, her ne kadar iyiliği emretme ve kötülükten nehyetme, otorite ve yetki sahibi olmayı gerektirse de, her Müslüman'ın vazifesi, İslâm'ı fıkhederek Allah'ın sorumlu kıldığı bu ıslahat ibadetini gücü nispetinde yerine getirmeye çalışmaktır.

Buhârî ve Müslim'in Ebû Sa'îd el-Hudrî'den rivayet ettiği hadis-i şerîfte belirtildiği gibi; "Kim bir münkeri görürse, onu eli ile düzeltsin; buna gücü yetmeyen dili ile düzeltsin; buna da gücü yetmeyen kalbiyle buğzetsin. Bu ise, imanın en zayıf noktasıdır."

İşte bu hadisten de anlıyoruz ki; bu emir sadece münkirleri yola getirmek için yapılan bir müdahale değildir. Daha çok, Müslüman'ın yanlışa düşen diğer bir Müslüman'ı uyarmasına da yöneliktir. Çünkü öyle zamanlar olur ki, insan yoğun istek ve menfaatlerinin tesiriyle zaafa düşebilir. Kardeşinin bu durumuna vâkıf olan Müslüman, hemen devreye girerek uygun bir dille onu uyarmalıdır. Allah'ın ipine sarılan hayırlı ümmetin varlığını, müntesiplerinin bu emre itaati sağlayacaktır.

Kur'ân'ın misyonu; münkiri hidâyete davet etmek, mümine de öğüt vermek ve onu ikaz etmektir. Öğüt ve ikazı, Habl-ullah ölçüsünde anlama ve yaşama ciddiyetinde olmayıp zanna, hevâya ve arzulara göre değerlendirenler, İslâmî birliği oluşturmadıkları gibi, iyiliği emretme, kötülükten menetme yetkilerinin de ellerinden çıkmasına kendileri sebep olurlar.

Tabi bu demek değildir ki, böyle bir ümmeti oluşturamazsanız İslâm'ı yaşayamazsınız. Hayır, insan, yalnız da kalsa İslâmî düsturları yaşayabilir; Hz. İbrâhîm gibi tek başına bir ümmet olup dinini dâvâ edinebilir. Çünkü emretme ve nehyetme fiille-

rinden önce yapılması gereken insanları hayra çağırma ön koşulu vardır. Burada samimî gayretlerini gösterenler, ileriki adımların gereğini yapabilme güç ve cesaretini de elde ederler.

Herkes gücünün yettiğinden mes'uldür. Güçlerinin yettiğini tüm gayret ve samimiyetleriyle yerine getirenler, kurtuluşa erenlerdir. Bu kurtuluş, dünyada, cahiliyenin pisliklerine ve ebedî korkulara düşmekten korur. Dünyadaki tezahürleriyle beraber, âhirette felâha kavuşmak insan için fevkalâde bir müjdedir. Bu bakımdan, insanın, ideali gerçekleştirmek, hedefe ulaşmak için çalışıp didinmesine, zorluk, meşakkat ve çilelerle de karşılaşsa, hepsine katlanmasına değer. Zira iyi bir son vaat edilmiştir ona. Ayrıca, bu cemaatin teşekkülü için çekilen çilelerin sonunda, küfrün satvetini kıran, İslâm adaletini hâkim kılan bir güç tesis edilmiş olur. Hayırda yardımlaşan, iman ve kardeşlik esasları üzerine oturan bir cemiyet vücuda getirmek, zalim sultana da olsa, hakkı söyleyerek cihadın en efdalini yapmakla gerçekleşecektir. Allah'ın sözü üstün kılınsın diye her türlü eza ve cefalara sabreden, müminler kervanına katılır.

Allah yolunda kardeşlik binasını tesis eden kuvvet, ancak, marufu emir, münkeri nehiyle gerçekleşir. Bu ibadetin hakkıyla icra edilebilmesi için, müminlerin ciddî bir vahyî eğitimden geçerek metotlu hareket etmeleri şarttır. Aksi takdirde, kaş yapayım derken göz çıkararak zararlı bir vaziyete de düşülebilir.

Ne olursa olsun, Müslümanların, emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münkeri icra etmeleri, üzerlerine düşen ciddî bir vazifedir. Yeryüzünde hata işlendiğini görüp de bunu nehyedenler, kötülüğe hiç şahit olmamış gibidirler. Ancak, hatayı görüp de engel-

lemeye güçleri yeteceği hâlde görmezden gelenler, mücrimlere aman verdiklerinden büyük günaha girmiş olurlar. Bu günahtan sakınmak, nasihatle, kişileri hak yola davetle, münkere düşmekten sakındırmakla mümkün olacaktır. Vahyi fıkhetmekten mahrum olup aklını gereği gibi kullanmayanlara, küfürde kalmamaları, fücura devam etmemeleri için öğüt verilmelidir. İman etmek isteyene, öğüt mutlaka fayda verecektir.

Şu âyet, bu durumu çok güzel açıklamaktadır: "*Onlar, kendilerine yapılan uyarıları unutunca (hesaba katmayınca), Biz de kötülükten menedenleri kurtardık; zulmedenleri de yapmakta oldukları kötülüklerden ötürü şiddetli bir azap ile yakaladık.*"(7/165).

Âyette "ümmet içerisinde ümmetten" söz edilmektedir. Bunun anlamı şudur: Eğer bu vahyi taşıma yükümlülüğünü üstlenen İslâm ümmeti, birliğini ve dirliğini koruyamaz da ümmet niteliğini yitirirse, çok ciddî görevini yerine getirmemiştir. Bu, sosyal çöküşün müsebbibi olma konumuna sürükler onları. Allah, İslâm ümmeti içerisinde aklı ve şahsiyeti inşa ederek, olgunlaştırarak İslâmî hayat düsturunu koruma yolunu göstermiştir. Bu O'nun yasasıdır. Bu yasa, insanı, kendi kendisini inşa eden bir özne, öz-inşasına boyun eğen bir obje, hem de sosyal hayatın mimarı kılmıştır. Bu çok boyutlu sorumluluğunu vahiy doğrultusunda yerine getirerek, Allah'a ve insanlığa karşı en önemli görevlerinden birini yerine getirmiş oluyor Müslüman.

İslâm ümmeti insanlığa, İslâm'ın bahşettiği güveni, onuru, erdemi, adaleti gösterecektir. Müslüman, gücü yettiğince insanla İslâm arasındaki engeli kaldırmakla sorumludur. Kur'ân, tüm Müslümanların birlik ve beraberlik içerisinde birbirinin dostu,

sırdaşı ve yardımcısı yani tek bir ümmet olmasını istemektedir. Müslümanların, düşmanları ile ümmet bilincini ve dayanışmasını yıkacak tarzda bir iş birliği içerisine girmesine karşı çıkmaktadır. Ve ümmetin birlik ve dayanışmasını bozanları, fitnenin ve fesadın baş aktörleri olarak ilân etmektedir.

İslâm dünyasındaki parçalanmışlık, ancak ümmet bilincine bir üst kimlik olarak ulaşmakla engellenebilir. Bu da, Kur'ân'a gerektiği gibi, sımsıkı tutunmakla gerçekleşecektir.

Âyette bahsi geçen kurtuluşu, ebedî saadeti kazanmak şeklinde düşündüğümüz gibi, tebliğ ibadetinin geliştirilmesi suretiyle büyüyen ve yeryüzünden zulmü, sömürüyü, cehaletin düşürdüğü ahlâksızlığı kaldıran, İslâm adaletini ve güvenli ortamı sağlayan bir ümmetin teşekkülüyle kazanılan dünyevî bir kurtuluş olarak da düşünürüz. Yoksa müminler O Gün zaten kurtulacaklardır.[83]

Ey iman edenler! İslâm sancağını dikin de, yeryüzü adalet ve huzur bulsun! Ve muradına nail olmuşlar olarak saadet de sizin olsun! Kendi istekleri doğrultusunda yaşayanlar ne mutlu olur, ne de mutluluk verirler.

❁ ❁ ❁

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾

[83] Bkz. 24/55; 46/13.

3:105 Siz kendilerine apaçık deliller, âyetler geldikten sonra parçalanıp ayrılanlar, ihtilâfa düşenler gibi olmayın! İşte onlar(ın hâli): En büyük azap onlarındır.

Elbette, inandıkları gerçeği birtakım indî hırsları uğruna değiştiren, meseleyi benlik dâvâsına dönüştürüp nizalaşarak kinle, hasetle İslâm birliğini bozanlar, hak ettikleri muameleyi göreceklerdir. "Fitne katilden beterdir." düsturu, İslâmî değerlere zarar vermenin vahametine işaret etmektedir.

Hevâ, heves, maddî çıkar ve çekememezlikten kaynaklanan ayrılıklarla grup tartışmalarını nizalaşmaya vardırarak tefrika yaratan, Allah'ın iyiliği emredip kötülükten sakındırma ve yeryüzünde fitne kalmayıp din Allah'ın oluncaya kadar cihad etme görevini unutan sapık Kitap Ehli gibi olmayın. Siz, hanîfler olarak yüzünüzü Allah'a dönün. "*O dinlerini parça parça edip (meşrep-mezhep diye) gruplara ayıranlar var ya, senin onlarla hiçbir ilişkin yoktur. Onların işi Allah'a kalmıştır...*" (6/159). Siz Allah'ın ipine sımsıkı sarılın, parçalanıp ayrılmayın.[84]

İnandıklarını söyledikleri hâlde kendilerini vahyin kontrolünde terbiye etmeyenler, dinlerini dünyevî amaçlarının aleti yapanlar için, O Gün, zorlu bir gündür. "*Şu insanlar, çarçabuk geçen dünya hayatını seviyorlar da, önlerindeki çetin bir günü(âhireti) ihmal ediyorlar.*"(76/27). O Gün, hangi yüzlerin kararacağı ortaya çıkacaktır.

❁ ❁ ❁

[84] Bkz. 3/19; 23/53; 30/32; 41/33; 42/14.

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ
أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾

3:106 O günde ki, nice yüzler bembeyaz olacak, nice yüzler de kapkara kesilecek. Yüzleri simsiyah olanlara gelince (onlara): "İmanınızdan sonra küfrettiniz ha! İşte o küfretmenize mukabil tadın azabı" (denilir).

Bu âyet, imandan haberdar oldukları hâlde, hevâ ve heveslerine uyarak doğrudan yüz çevirenlerin mahcubiyetten yüzlerinin kararacağını haber vermektedir.

Yüzün kızarıp kızarmaması, bilince bağlıdır. Utanç verici şeylerin farkında olmayanın, yüzü niye kızarsın ki? Ama, bile bile utanç verecek şeyleri yapmak da insanı zillete düşürür. İmanî değerler yüz aklığı ve temiz yaşam demekken; imansızlığın, bin bir çirkinliğin gizlendiği maskelenmiş suratların ortaya çıktığı gün, ne dehşet vericidir!

İmansızların o günkü zilleti malûm, ama inananlara öğüdümüz şudur: Âhirette defterlerini yüzleri kızarmadan okumak isteyenler, yaşamlarını Allah'ın ilkelerine göre düzenleyip, günahlarını ve kötülüklerini tevbe ve istiğfar ile silsinler.

Şu dünyada dahi, yaptığımız gizli, çirkin işler ortaya çıktığında veya bunların açığa çıkmasından çekindiğimiz ânlarda ruhumuzun ne kadar sıkıştığını, duyduğumuz rahatsızlık ve mahcubiyetten dolayı "Yer yarılsa da girsem!" dediğimizi, üstelik herkesin toplandığı mahşer günü, mahcubiyetin ne denli artacağını bir düşünelim!...

Allah, uyarıcı peygamber gönderip vahyini bildirmedikçe, hiçbir kavme azap edici değildir.

❁ ❁ ❁

وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾

3:107 Yüzleri bembeyaz olanlar ise Allah'ın rahmeti içindedirler. Onlar bunun içerisinde ebedî kalıcıdırlar.

Demek ki; O Gün de, bugün de yüzlerimizin ağarması, bu dini dâvâ edinerek yaşamamıza bağlıdır. Allah'ın ipine sımsıkı sarılıp iyiliği emreden, kötülükten sakındıran ve Allah'ın dininde ayrılığa düşmeyen, tevhid üzere, şüphesiz, itirazsız yaşayan müminlerin yüzleri ak; nifak çıkaran tefrikacıların yüzleri ise kara olacaktır.

108. âyette belirtildiği gibi, Allah, düsturlarını açıklayarak kullarına rahmet etmek istemektedir.

❁ ❁ ❁

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

3:108 (Bütün) bunlar Allah'ın -hak(kın ikâmesine sebep) olarak sana okuyageldiğimiz- âyetleridir. Allah âlemlere hiçbir haksızlık etmek istemez.

İşte bu âyetler, insanları şerden, zulümden, haksızlıktan kurtaracak, dünya ve âhiret huzuruna eriştirecektir.

Allah ancak, hakkı ve doğruyu gösterir. İnananlardan da doğruyu hakça yaşamalarını ve yaşatmalarını istemiştir. Hiçbir dünyevî emel, onları bu doğruluktan ayırmamalıdır. Buna rağmen haktan sapanlar varsa; bilinsin ki, başlarına gelen azap, kendi elleriyle kazandıkları yüzündendir.

Bu ümmet tüm bu izah ve ikazlardan sonra ayrılığa düşüp Allah'ın ipine sarılmayı ihmal eder, gruplara bölünür; müminler, hakkı ve sabrı ilâhî vahiy çerçevesinde birbirlerine tavsiye etmezlerse; onlardan bu yaptıklarına dair mazeret kabul edilmeyecektir.

Dönüş, eninde sonunda Allah'adır. "*Sana vahyedilene sımsıkı sarıl. Zira sen, dosdoğru yoldasın. Bu Kur'ân, sana ve kavmine bir öğüttür. İlerde ondan sorumlu tutulacaksınız.*"(43/43-44).

❁ ❁ ❁

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٠٩﴾

3:109 Göklerde ne var, yerde ne varsa (hepsi) Allah'ın. (Bütün) işler ancak Allah'a döndürülür.

Şimdi söyleyin, her şeyi yaratıp idare eden kim? Neden Yaratıcı'nın mesajını kulak verip dinlemez, düşünmezsiniz! Hevâ ve hevesiniz aklınızı köreltmesin. Akledin, düşünün bir! Sahip

olduğumuz her şeyin mucidi, yoktan var edicisi kimdir! Kimdir tüm yönelmelerimizi kendisine has kılacağımız Yüce Zât!

Yaratılmışları fıtratlarına uygun vazifelerle sorumlu tutan, onların menfaatlerine uygun kanunlar koyan, Allah'tır. Kim, sözlü veya amelî olsun, bu yetkiye kendisinin de sahip olduğunu iddia ederse ilâhlık taslamış; kim de bunların koydukları kanunları mutlak otorite kabul ederse; yanlışı teşvik ettiğinden ötürü küfre düşmüş olur.

Allah'ın bu kâinatın yegâne sahibi olduğuna inanan, yaşamı süresince amellerini O'nun kanun ve kuralları çerçevesinde yapmaya çalışır ki, huzura vardığında imtihanı başaranlardan olsun.

Ey insanlar! Unutmayın! O Gün bütün amellerinizden hesaba çekileceksiniz. Bu bakımdan, iyi bir sonuç bekliyorsanız; imanî değerlere sahip hayırlı bir ümmet olmaya gayret ediniz.

❀ ❀ ❀

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُم مِّنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾

***3:110 Siz insanlar için** (insanlığın faydası için ğaybden yahut levh-i mahfuzdan seçilip) **çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten vazgeçirmeye çalışırsınız.** (Çünkü)*

Allah'a inanıyorsunuz. Kitaplılar** (Hristiyanlar ve Yahudiler) **de inansaydı kendileri için elbette hayırlı olurdu. İçlerinden** (vâkıa [aslında]) **iman edenler vardır. (Fakat) onların pek çoğu hak dinden çıkmış fâsıklardır.

Övgüye lâyık bu hayırlı ümmetin üç önemli karakteristik özelliği vardır:

1- İyiliği emretmek,

2- Kötülükten menetmek,

3- İlk iki maddedeki görevleri imanî ölçüler çerçevesinde yapmaktır.

O hâlde Müslümanlar, Allah'ın kendilerine sunmuş olduğu bu nimeti çok iyi değerlendirmeli ve kendilerine yüklenen mezkûr görevleri yerine getirmek için bütün güçlerini kullanmalıdırlar. Bu görevlerin icrasının terk edildiği milletlerin çöküşü hak olur. Hûd sûresinin 116. âyetinde, "*Sizden önceki asırlarda, yeryüzünde (insanları) bozgunculuktan alıkoyacak faziletli kimseler bulunsaydı ya! Fakat onlardan kurtuluşa erdirdiğimiz az bir kısmı müstesnadır. (Kendilerini kurtardığımız küçük toplulukların dışında akıl/iz'an ve erdem sahibi kimseler çıkmadı.) Ve zulme eğilim gösteren çoğunluk, yalnızca kendilerini yozlaştıran hazların peşine düşüp, günaha gömülüp gittiler.*" buyrulmaktadır.

"*Ve bir de öyle bir fitneden (kötülüğe düşmekten) sakının ki; o, içinizden yalnızca hakkı inkâra kalkışanlara musallat olmaz. Ve bilin ki, Allah'ın azabı çok şiddetlidir.*" İşte insanların Enfâl sûresinin 25. âyet-i kerîmesinde bahsi geçen bu azaptan kurtulmaları için, emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münkeri hayatın her ala-

nında cari kılmak gerekir. Ancak bu görevin yerine getirilmesi ile yeryüzü halifeliği icra edilebilir. Müslümanlar, bu görevi aksatır, gereği gibi icra etmezlerse; halifelik görevinden küfür eliyle alaşağı edilir ve zulme muhatap olmaları kaçınılmaz hâle gelir. O hâlde Müslümanlar, kendilerine emanet edilen görevin farkına varmalıdır.

Burada "*Allah'a iman edersiniz*" ifadesi bizler için çok mânidardır. Yani bir kalpte iman yer ederse; muhakkak ki o kimse, Allah'ın nehyettiği çirkin işlerden ikrah ettiği gibi, iyi, güzel işleri yapmakla da inşirah bulur. Bu duygu ile kendini İslâm yoluna adamaya, Allah'ın inananlar için seçtiği dini yüceltmeye çalışır. Bu duyarlılıktan yoksun olup, küfrün ve zulmün seyircisi konumunda kalan, Allah katında utanç verecek hayatı doğru bir hayatla değiştirmek için ufacık bir gayret göstermeyen "adı Müslüman"lar (?!) ne yücelir, ne de yüceltirler. Şuursuz ibadetlerle avunup teferruatta tefride gidenler, tevhidî eylemin önünde duran engellerdendir. Ellerinde Kitapları olduğu hâlde onu fıkhetmeden yaşayanların çoğu fıska sapmıştır. Onları cübbeleri, sakalları, ellerindeki tespih boncukları kurtaramayacağı gibi, küfürle mücadeleyi bırakıp, bir de İslâm'ın aslını, teferruatlara indirgemek suretiyle unutturmaları, bid'at ve hurafelerle karıştırmaları sebebiyle de hüsranda kalacaklardır. "Kitaplar"ını tahrif eden İsrailoğulları nasıl iflâh olmadıysa, bu "adı Müslüman"lar da iflâh olmazlar.[85]

Cennet şu kula olsun ki; o, hayrın anahtarı, şerrin kilidi olmuştur. Azap da şu kula olsun ki; o, şerrin anahtarı, hayrın kilidi olmuştur.

---

[85] Bkz. 5/77-80.

İman bağlamında, iyilik ve münkeri iyi anlayan ve bu uğurda gereken mücadeleyi verenler, hayırlı bir ümmetin fertleri olacaklardır. Yeryüzünde, imanı anlamayıp küfrün yanında yer alanlardan birtakım eza ve cefa görseler de, 111. âyette de belirttiği gibi, Allah, müminlerini koruyacaktır.

❀ ❀ ❀

لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُوَلُّوكُمُ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١١١﴾

3:111 Onlar size ezadan başka asla bir zarar yapamazlar. Eğer sizinle muharebe ederlerse size arkalarını dönüp kaçarlar. Sonra kendilerine yardım da edilmez

Bu âyet, 104 ve 110. âyetlere bir atıftır. İnananlar, küfür ehlinden gelebilecek zararlara rağmen hakkın savunucusu olurlarsa; Allah'ın onları galip kılacağı müjdesi verilmektedir. Nitekim bu husus Muhammed sûresinin 7. âyetinde şöyle açıklanıyor: "*Ey iman edenler! Eğer siz (Allah'ın dinine) yardım ederseniz; O da size yardım eder, ayaklarınızı kaydırmaz.*"[86] İşte bu buyruk gereği, küfre karşı koyacak mücadelede maddî-mânevî boyutta teçhizatlanılmalıdır. Önemle belirtmek gerekir ki; salt iktidar olma kaygısıyla sınırları aşarak yıpranmaktan, yozlaşmaktan kaçınılmalı; köklü bir eğitime yönelerek iktidara doğru yürünmelidir. Birçok peygamber dahi toplumları üzerinde siyasal bir erk olmayı ba-

[86] Ayrıca bkz. 22/40.

şaramamış; ancak, ümmetleriyle tevhid üzere yaşam mücadelesi vermiş, İslâm'ı gönüllere hâkim kılmışlardır. En hayırlı toplumun şartlarına sahip oldukları ve Allah'a gerçek mânâda iman ettikleri için emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münker görevini ilâhî vahiy çerçevesinde yapanlar, küfür ehline karşı mağlup olmayacaklardır. Birçok eza ve cefayla karşılaşsalar bile, Allah'ın yardımının inananlarla birlikte olduğu gerçeğini kavramışlardır.[87]

Yeri geldikçe ifade ettiğimiz gibi, günümüzde küfrün dünyaya hükmetmesinin başlıca sebebi, Müslümanların "bir kelime" etrafında toplanmamalarıdır. Bu durum, İslâm ümmetinin teşekkülünde menfi rol oynamaktadır. İslâmî değerleri tahrif eden, grup taassubuyla tefrikaya düşenler, Müslüman ümmetin ferdi ve bu değerlerin yansıtıcısı olamazlar.

Şu unutulmasın: Allah'ın yardımı, tevhid üzere bir ümmet oluşturanlaradır. Bu temel espriyi kavrayamayanlar, bu vaatten mahrum olurlar. Bu mahrumiyetten kurtulanların, 103. âyette belirtilen "ip"e sarılanlar olduğu bir kez daha vurgulanmaktadır.

❁ ❁ ❁

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا ثُقِفُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾

[87] Bkz. 8/9-17, 39-40.

3:112 Onlar** (Yahudiler) **nerede bulunurlarsa bulunsunlar üzerlerine zillet** (damgası) **vurulmuştur** (kurtulamazlar). **Meğer ki Allah'ın ipine ve insanların** (müminlerin) **ahdine** (sığınmış) **olsunlar. Onlar döne dalaşa Allah'ın hışmına uğradılar. Üzerlerine de bir miskinlik vuruldu. Bunun sebebi şudur: Çünkü onlar Allah'ın âyetlerini inkâr ile kâfir olmuşlar, peygamberleri haksız yere öldürmüşlerdi.** (Bir de) **şudur: Çünkü onlar isyan etmişler ve aşırı gitmişlerdi.

Elbette, işlenen zulmün büyüklüğü oranındadır cezanın ağırlığı. Bunlar kendilerine merhamet eden, insanca yaşamanın yolunu gösterip ebedî rahmete davet edenlere zulmediyor, onları öldürüyorlar. Bu nasıl bir zihniyet ki; yapılan iyiliğe kötülük, merhamete nankörlük, himayeye aşırı derecede zulümle karşılık veriyorlar! Şimdi eller vicdanlara koyulsun... İşlenen bu kadar iyiliğe mukabil anlayışsızca yapılan bu büyük kötülükler karşısında siz olsanız ne yaparsınız? Elinizden gelse onları lime lime edersiniz, değil mi? Bazen ekranlarda görünür, masum, âciz, korumasız, mini minnacık yavrular tecavüze uğrayıp öldürülürler. Katil zânîler polis tarafından yakalanıp götürülürken, o masumların yakınları korumalar arasındaki katili linç etmek için üzerine saldırır; fakat bir şey yapamadıklarından, "Vurun! Asın! Allah belâsını versin! Lânet olsun!..." diyerek feryat ederler. Sarf edilen bu cümleler hep öfke ve intikam duygusunun büyüklüğünden değil midir?

Bugün emperyalist güçlerin yaptığı zulüm, sömürü ve kıyımlar karşısında acılar yürekleri dağladığı hâlde bir şey yapamayan âcizlerin âhı arş-ı alâya çıkıyor! Ama şu gerçek bilinsin; Allah, kötülük yapanın belâsını mutlaka verecektir.

Âyetten özet olarak anlıyoruz ki; Allah'a ve ilki Hz. Âdem olan elçilere inanan ve tamamlanan vahyî verileri Hz. Muhammed'in sünnet-i seniyyesi üzere, emrolundukları gibi yaşayanların kurtulacağı muştulanmaktadır. İman bir bütündür. Bu bütünlüğü parçalayıp fırkalara ayıran, Allah'ın elçi ve kitaplarının arasında fark gözeten, insanları sadece kendi gruplarına çağıranların, kendilerini nasıl tanıtırlarsa tanıtsınlar, İslâm'la alâkaları kalmaz. Bunlara, Allah'ın gazabının bir tezahürü olarak, miskinlik damgası vurulmuştur.

Sadece adı Müslüman olup pratikte Allah'ın âyetlerine uymayan, uymadığı gibi de, âyetlerin asra hitap etmediğini söyleyip aykırı hükümler koyan, İslâm'a ve Müslümanlara çamur atarak zihinlere istifham sokan, İslâm'ı saptırmaya ve tahrife çalışanlar, zillet içerisinde olacaklardır. Onlar bu cahilî tutumu, bilgisizlikten değil, hevâlarına ters geldiği ve ona yenik düştükleri için takınmaktalar. Allah'ın emirlerini uygulamadıkları gibi, hiçbir rahatsızlık duymadan haramları işlemeyi de adet hâline getirmişlerdir. Allah, ezan, bayrak vs. diyerek, göğüslerinde taşıdıkları göstermelik İslâm rozetiyle yerine göre işlerini yürütürler.

Tüm imkân ve güçleriyle İslâm'a ve Müslümanlara çatıp duran, İslâm'ın sadece ismiyle nasiplenmiş kimseler de, tıpkı Kitap Ehli Yahudi ve Hristiyanlar gibi inkâra düşmüşlerdir. Bunlarla mücadele ederken de muhalif tavırlarla karşılaşır, eza ve cefaya uğrayabilirsiniz; ancak Allah, sizin elinizle onları zelil, sizleri de aziz kılar.

❀ ❀ ❀

لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾

3:113 Hepsi bir değildirler. Kitaplıların içinde ayakta dikilen bir ümmet vardır ki gecenin saatlerinde onlar secdeye kapanarak Allah'ın âyetlerini okurlar.

Bu âyette, bir önceki âyete atıf vardır. Dosdoğru bir topluluk, yani imanını zanlardan ve atalara körü körüne bağlanarak edinilen peşin hükümlerden uzak tutabilen, vahiy zinciri bağlamında, hiçbir ayırım yapmaksızın Allah'a inanan, itaat eden kimselerden müteşekkil bir topluluk. Bunların en temel vasfı, 110. âyette belirtildiği üzere, sorumluluklarını yerine getirmeleridir.

❀ ❀ ❀

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾

3:114 Allah'a ve âhiret gününe inanırlar, iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar, hayır işlerinde de birbirleriyle yarış yaparlar. İşte onlar sâlihlerdendirler.

Tahkîkî imandır, insanı bu hayra kavuşturan. Dünyanın geçici, buna mukabil âhiretin ise ebedî yurt oluşunu idrak edenler,

Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olan amelleri yapmak için bütün güçlerini kullanırlar. Âdeta, hayır yapmak için yarış içerisine girer ve her bir hayır kapısından girmeye çalışırlar, kapanmadan önce o kapılar. Bu şuurla iştiyak içerisinde yaşayanlar, sâlihlerin ta kendileridir.

Yeryüzünün halifeleri olan sâlih kimseler, diğer insanların da bu kutlu kervana katılmaları için, sistemli bir mücadele yürütür, fenalığın önünü almaya çalışırlar. Nitekim 115. âyette, sâlihlerin ecirsiz bırakılmayacağı muştulanmaktadır.

❁ ❁ ❁

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾

3:115 Onlar ne hayır işlerlerse elbette on(un mükâfatların)dan mahrum bırakılmayacaklar. Allah, takva sahiplerini pek iyi bilendir.

Evet, "*Allah takva sahiplerini bilir*" ifadesi, insanı beşerî hastalıklardan sakındıran en önemli duyguyu bahşeder. Sadece Allah'ın rızasını kazanmak için yapılacak işlerde, insanların desinlerine rağbet etmeden, herhangi bir dünyevî çıkar beklemeden, hiçbir beşerî sistemin yanında yer almadan hükmü Allah'tan alarak yaşamak, karşılıksız bırakılmayacak, ziyadesiyle ödüllendirilecektir.

O, gizliyi de, aşikârı da bilendir. Kimin, neyi, ne için yaptığını bilen, ona göre mükâfatlandırandır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾ مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾

3:116 Hakikat, o küfredenler (yok mu?) onların ne malları ne evlatları kendilerinden, Allah'ın azabından hiçbir şeyi, kabil [mümkün] değil, gideremezler. Onlar cehennemin yâr ü hemdemidir [cehennemliktirler]. Onlar orada ebedî kalıcıdırlar.

3:117 Onların bu dünya hayatında harc ve sarf edegeldiklerinin misali, kendilerine zulmeden bir kavmin ekinlerini vurup da mahveden, kavurucu ve soğuk bir rüzgârın hâli gibidir. Onlara Allah zulmetmedi. Fakat kendileri kendilerine zulmediyorlar.

Demek ki, sahîh imana sahip olunmadığı müddetçe, yapılan iyi amellerin Allah katında hiçbir kıymeti olmaz. Allah, insanlar bu gerçeği iyi idrak ederek amellerini kendisinin istediği şekilde yapsınlar diye, elçilerini vahyî yöntemlerle görevlendirmiştir. Onlarda sizin için güzel örnekler vardır.[88] "... *Onlar, hiçbir kınayıcının kınamasından korkup çekinmezler...*"(5/54). Emrolundukları gibi dosdoğru yaşama gayretindedirler.[89]

---

[88] Bkz. 17/89; 31/33.

[89] Bkz. 11/112; 42/15.

Allah, münkirlerin akıbetini haber vererek, müminlerine, sâlih amel işlerken şeksiz şüphesiz iman doğrultusunda, şuurlu hareket etmelerini tembihliyor.

❀ ❀ ❀

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾

3:118 Ey iman edenler! Kendi(din kardeş)lerinizden başkasını (dost ve) sırdaş edinmeyin. (Çünkü) onlar size şer ve fesat yapmakta hiç kusur etmezler, size sıkıntı verecek şey(ler)i arzu ederler. Hakikat, onların (kin ve) buğuzları ağızlarından (taşıp) meydana vurmuştur. Göğüslerinde gizlemekte oldukları (düşmanlık) ise daha büyüktür. Size âyetlerimizi (kat'î surette) açıkladık, eğer düşünürseniz.

Bu uyarılarıyla Allah, zalimleri tanıtmakta, böylece müminlerini korumaktadır. Büyük İslâm dâvâsının hâkim kılınması, köklü bir dostluk ve kardeşlik binasını tesis etmekten geçer. Bu öyle bir müessesedir ki; Kürt-Türk, efendi-köle, Boşnak-Hırvat demeden aynı inancın kuşatıcı şemsiyesi altında bir araya gelmiş kardeşler topluluğudur. İşte Allah'ın, bu kardeşliğin zedelenip zayıflamaması için gayr-i müslimlerden sakınılması yönündeki öğüdü, kıyamete kadar geçerli bir hüküm niteliğindedir ki; bu hükmü belli zaman aralıklarına indirgeyenler, aldanırlar.

Müslüman, kendisiyle ortak inancı paylaşmayan kimseleri sırdaş edinmemeye özen göstermelidir. Henüz muhabbetten başka bir muameleyle karşılaşılmamış, herhangi bir zararlarına şahit olunmamış olabilir. Hepimiz hatırlarız, yakın tarihte Bosna'da Boşnak ve Hırvatlar birbirleriyle öyle kaynaşmışlardı ki; iyi seviyede akrabalık ve komşuluk ilişkileri hâkimdi. Fakat savaşın patlak vermesiyle her şey altüst olmuştu. Türkiye'de de benzer manzaralara, dönem dönem revaç bulan kavmiyetçilik akımının etkisiyle atılan sloganlarla zemini hazırlanan çarpık Türk-Kürt ilişkilerinde rastlamadık mı? Bu bakımdan, ilişkiler, Mümtehine sûresinin 7-8 ve Mücâdele sûresinin 22. âyetlerinin öngördüğü çerçeve hassasiyetle gözetilerek kurulmalı ki; muhatap, İslâm'ın ahlâk, hukuk ve adalet merkezli değerler bütünüyle buluşabilsin ve fıtratlarını küfrî inatla bozmamış insanların hidâyete ermesine vesile olunsun, inşaallah.

Bunun dışında, İslâm kültüründen, ilminden yoksun kalmış, yobaz, bağnaz, cahil kimseler ve münkirlerle münasebetlerde daima sınırlı ve tedbirli çizgiler takip edilmelidir. Âyetleri dinliyor ve anlıyorsanız; sinelerin özünü bilen Allah'ın size karşı durumlarını açıkladığı bu gibi kimseleri dost ve sırdaş edinmeyin artık.

Hz. Ömer'in, "Hırâ Hristiyanlarından bilgi sahibi ve hesabı güzel yapabilen bir genç var. Onu kendine kâtip yap." şeklindeki teklife, "Eğer onu kendime kâtip olarak alırsam, müminlerden başkasını sırdaş edinmiş olurum." karşılığını verdiği rivayet edilmektedir.[90]

[90] Geniş bilgi için bkz. Seyfuddin el-Muvahhid, Davetçinin Tefsiri, (Çev. İbrahim Özsoy), C. IV, Hak Yayınları, İstanbul, s. 78-80.

Mümin, kendisine verilen öğütleri yerine göre kullanır. Alınan terbiye ve yüksek ahlâk ile şekillenen merhamet duygusu, iman kardeşliğinin başladığı ânda düşmanlıkları unutturacak düzeydedir. Çünkü din kardeşliğinin bulunduğu yerde, kin barınamaz. İnsanın sosyal bir varlık oluşu göz önüne alındığında, bu duyarlılık, sahip olunabilecek en güzel hasletlerdendir. Ancak, bunun hikmetini anlamayan kimseler, sanki bir ölçüsü yokmuşçasına, herkesle dostça ve iyi geçinme telâşına düşen, sadece geçim savaşı vermekle iktifa eden insanlardır. Farkına varmaksızın hem kendilerine hem de değerlerine zarar verirler.

Mümin, mümin kardeşine muhabbet besler; kardeşinin yanlış davranışlarına göz yummayıp ıslahına çalışır, onu, münkir ve cahillerden gelecek zarara karşı korumayı ihmal etmez... Bu minval üzere İslâm binasını kuran birlikler, düşman karşısında yıkılmaz birer kaledir. Fakat küfür milleti, bu kaleyi yıkmak için sinsi bir avcı gibi hep pusuda beklemekte, çok çeşitli plân ve programlarla avını tuzağa düşürmenin yollarını aramaktadır. Ümmeti, içerisine yerleştirdiği yerli iş birlikçileri eliyle sömüren, sonra da, mazlum halkları kurtarma pozisyonuna geçerek onları aldatmaya çalışan küfür ehli, Yeni Dünya Düzeni, Avrupa İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gibi göz boyayıcı düzeneklerle özgürlük türküleri söyleyerek, insanları gerek içeriden gerek dışarıdan kuşatmanın yolunu bulur; demokrasi, dinler arası diyalog vb. demagojik enstrümanlarla kitleleri tuzağına düşürür ve nihayet hedefine ulaşır. Düşmanını tanıyıp ona karşı tedbir almayanlar, gün gelir avlanırlar.

Allah, Kitab'ını bütün bunlardan sakınalım diye indirmiştir. Ancak, onu ciddiye alıp fıkhetmeden, zanlarına, kafalarına gö-

re yaşayanların başına, elbette her şey gelir. En kötüsü de, kendi dinleriyle aldatılıp, hem dünyalarını hem de âhiretlerini kaybetmeleridir.

❀ ❀ ❀

هَاأَنْتُمْ أُولَاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾

3:119 İşte siz o kimselersiniz ki onları seversiniz, hâlbuki onlar sizi sevmezler. Siz Kitap(lar)ın hepsine inanırsınız, onlarsa (yalnız) sizinle buluştukları zaman "inandık" derler. Aralarında başbaşa kaldıkları vakit de (size karşı olan) kin(lerin)den dolayı parmaklarının uçlarını ısırırlar. De ki "Kininizle geberin". Şüphesiz ki Allah onların sinelerindeki bütün özü hakkıyla bilicidir.

Âyet, inananların güçlü olduğu dönemlerde küfrün nasıl ikiyüzlü davrandığını haber vererek, onlara karşı tedbiri elden bırakmamayı öğütlemektedir.

Onlar, hevâlarını karıştırdıkları kitabı öne sürerek, iman ettiklerini söyler; Müslümanları aldatırlar. Onlara uymadıkça sizden asla hoşlanmayacaklarını bile bile, nasıl olur da onlara yakınlık duyar; sizi, asrın gerisinde görüp barbar, yobaz ve terörist diye yaftalıyorlarken, ülke idaresinde onlarla birlikte strateji

belirlersiniz! Üstelik siz ilâhî kitapların hepsine inanırken; onlar, sizin Kitab'ınıza inanmadıkları gibi, değerlerinizle de alay ederler. Müminin, münkirlerden alacağı hiçbir değer yoktur. Hikmet, müminin malıdır; nerede bulursa alır onu. Bunun dışında, onlarla anlaşma ve uzlaşma, zarardan başka ne kazandırır ki İslâm âlemine!

Onların size karşı öfkelerini, sizin için gizledikleri kin ve düşmanlığı Allah çok iyi bilmektedir. Dünya genelinde gelişen olayları bilgi ve basiretle seyreden herkes bu gerçeği yakinen müşahede eder. Bakınız, 20. yüzyıl geride kaldı. 21. yüzyıl içerisinde gelişen olaylar, zulümde şirretleşen, kendilerini süper güç ilân ederek, özellikle az gelişmiş ülkeler arasında sürekli savaşlar çıkartıp onları birbirlerine düşürenlerin sömürü çabalarını anlatır mahiyettedir. Bir yerde savaş bitince, diğer bir yerde başlativerirler. Savaş öncesinde ve savaş devam ederken, her türlü stratejik ve fiilî yönlendirme araçlarını kullanır; tarafların her ikisine birden sattıkları silâhlarla hem büyük bir kâr elde eder, hem de kara gün dostu edasıyla onları minnet altında bırakırlar. Bu taktik, BM, AB, IMF gibi kuruluşların işleyişinde bariz bir biçimde görülmektedir. Demek ki; Müslüman, düşmanını tanımaz, kendi değerleri çerçevesinde birlik ve dayanışma sergileyemez, kendisinden olmayanlara karşı bir strateji belirleyemezse; aczin her nevini yaşamayı hak etmiş demektir. Bilinmeli ki; yanlış bir karar veya tutum, bizi emperyalizme yem yapabilir. Yaşadığımız şu asır, yanlış tutumlarımızın bir göstergesi değil midir!

❁ ❁ ❁

إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾

3:120 Eğer size bir iyilik dokunursa onları tasaya düşürür. Şayet size bir fenalık gelirse onunla sevinirler. Eğer göğüs gerer, sakınırsanız onların hilekârlıkarı size hiçbir şeyle zarar veremez. Şüphe yok ki Allah, ne yaparlarsa hepsini (ilmiyle) çepeçevre kuşatıcıdır.

Müslümanlar, Kur'ân'dan aldıkları terbiye ve içselleştirdikleri merhamet duygularıyla diğer insanların da selâmete ermesi için mücadele eder; ama düşmana asla boyun eğmezler. Düşmanlarını iyi tanıyarak işlerini yürütürler. Çünkü kâfirlerin nereden, nasıl vuracakları bilinmez. Onlar, bir önceki âyette belirtildiği gibi, özellikle de güçsüz oldukları zaman, dost görünmeye çalışır, ancak hiçbir bağa önem vermezler. Çünkü, dünyaları her şeyleridir; onun için her zilleti göze alırlar. Bu bakımdan, hevâlarına engel teşkil eden İslâm'ı ve onun bağlılarını susturmak, sindirmek ve yok etmek için her türlü şenaati işlerler. "*...Onların kini ağızlarından taşmaktadır. Kalplerinde gizledikleri ise, çok daha büyüktür... Öfkelerinden parmaklarını ısırırlar... Başınıza gelen kötülükten dolayı sevinirler...*"(3/118-120).

İnananlar için bu denli tehlike arz eden küfür ehliyle siyasî ve hukukî alanlarda mümkün mertebe iş birliği yapılmamalı, onlar dost ve sırdaş edinilmemelidir.

Bu gerçek göz ardı edilerek, "Tüm insanlar kardeştir; her

yaratılmışı sev, Yaratan'dan ötürü..." felsefesiyle, insanlar daha çabuk avlanır olmuştur. Müminin şiarı; Rabb'inin sevdiğini sevip, sevmediğine buğzetmek, münkirlerle de, onlar iman eden kardeşler oluncaya kadar mücadele etmektir. Çünkü din kardeşliğinin olduğu yerde kin yoktur.

İnanç ve ideal birliği, insanları birbirlerine gerçek mânâda bağlar. Aynı inancı, aynı değerleri taşımayanlar birbirlerini nasıl sevebilirler ki. Ancak imanın kazandırdığı kimlikten yoksun olanlar, çıkarlarının seyrine göre, korkakça hareket ederler. Bu durum, şuursuz, menfaatçi ve korkak duruş sonucunda içerisine düşülen bir zillettir.

Allah, Müslüman'a, içtimaî ilişkilerinde gayr-i müslimi sırdaş edinmemesini, ona muhabbet beslememesini bildirmiştir. Mâide sûresinin 55. âyetinde belirtilen bu gerçekleri görmezden gelmek, İslâm ahkâmına ters düşmektedir. Müslümanları tehlikeye sokacak meselelerde kâfirlere görev verilemez. Tehlike arz etmeyecek işlerde çalıştırılırlar, fakat bunlara karşı da hiçbir zaman ihtiyat elden bırakılmaz.

Müslüman'ın hangi meselesinde, Hristiyan ve Yahudiler veya beşerî ideolojilerden herhangi birinin bağlısı ondan yana olmuştur ki! Bilâkis onlar, Müslümanları, şaşırtarak, zayıf düşürmek için ellerinden gelen hile ve komplolarla aldatarak kendilerine köle yapıp sömürmeye çalışmaktalar. Dostluğun, kardeşliğin nerede, nasıl başlayıp, nasıl biteceğini hakkıyla idrak edemeyen her fert ve topluluk, aldanacak, sömürülecektir. Bu da sosyal, siyasal ve ekonomik açılardan zayıflamaya, iktidarsızlığa sebep olacaktır. Bu önemli noktalardan haberdar olmamız, düşmanın hilelerine karşı bazı önlemler aldırır bizlere. Birbirimize karşı

sevgi ve kardeşlik duyguları beslememizi kolaylaştırır. Hiçbir düşman, değerlerine, herhangi bir dünyalığın cazibesine kapılmadan, hayatın imtihan sorularına karşı sabrederek sarılanlara zarar veremez.[91]

Müminler stratejilerini çok iyi belirleyip şartlara göre güncelleştirmeyi bilmeli, ehven-i şer ve maslahat adına tavizkâr olmamalılar. Asr-ı Saadet'teki kardeşleri gibi dinlerini her şeyden üstün tutarak ilmî haysiyetle hareket ederlerse; Allah geçmişte onlara nasıl yardım ettiyse, bu ümmete de yardım edecek, İslâm düşmanlarının kötü emellerinin cezasını verecektir. *"Allah, sizden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara kendilerinden öncekileri sahip ve hakîm kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vaat etti. Çünkü onlar Bana kulluk ederler; hiçbir şeyi Bana eş tutmazlar..."* (24/55). Zaten, Müslüman İslâm'ın izzetini üstünde taşıyorsa, her hâlükârda üstündür. Allah'ın yardımı, onunla birliktedir. İyilik, sevgi ve sabır zırhını ilâhî vahiy çerçevesinde kuşananlar, bu yolun yılmaz mücahitleridir. Dünya ve âhirette ziyandan kurtulanlar, ancak bunlardır.

❁ ❁ ❁

وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾

[91] Bkz. 5/105.

3:121 Hani sen, müminleri muharebeye elverişli yerlerde ta'biye etmek [yerleştirmek] üzere erkenden ailenden (Medîne-'den) ayrılmıştın. Allah hakkıyla işitendi, (her şeyi) kemâliyle bilendi.

Allah, müminlere düşmanlarını tanıttıktan sonra, onlara karşı yürütülmesi gereken savunma savaşından bahsetmektedir.

Müfessirlerin ekseriyeti, bu âyetleri yorumlarken konuya ilişkin tarihsel arka plân bilgisini vermeye çalışmıştır.

Mekkeli putperestler, Hicrî 2. yılda Bedir'de uğradıkları bozgunun intikamını almak için, Müslümanlara düşmanlık besleyen birçok kabilenin de desteğini alarak, bir sonraki yıl Ebû Süfyân kumandasında on bin kişilik bir ordu hazırlayıp Medîne üzerine yürüdüler. Bu gelişmeler karşısında, Hz. Muhammed (s.a.v), istişare ettikten sonra, takriben yedi yüz kişilik bir orduyla Uhud'da zorlu bir savaşa girişti. Çekirdek gücü dağ arkalarında kalacak şekilde konumlandırırken, okçuları da tepenin zirvesine yerleştirdi. Resûlullah bu okçulara mevzilerini hiçbir şekilde terk etmemelerini tembihlemişti. Müslümanlar, güçlü düşman karşısında, ölümü hiçe sayan bir yürekle muharebeyi başlattılar ve onları bozguna uğratmada üstün bir başarı gösterdiler. Ancak bilâhare, bizzat Peygamber (s.a.v)'imiz tarafından tembih edilmiş olmalarına rağmen, okçular, müşriklerden kalan ganimetlerden pay almak kaygısıyla yerlerinden ayrıldılar. Bunu fark eden Hâlid b. Velîd ve beraberindekiler, güçlerini toplayıp Müslümanların üzerine yürüdüler ve bir ânda, durum inananların aleyhine döndü. Bu sırada Resûlullah (s.a.v)'ın öldürüldüğü şayiasıyla moraller iyice bozuldu. Ancak, Hz. Ömer ve Talha'nın

da aralarında bulunduğu ashâptan birkaç Müslüman, "Ey müminler! Onsuz sizin hayatınızın ne anlamı var! O ölmüşse, bırakın biz de ölelim!" diye bağırarak, düşmanın üzerine yeniden yürüyüp onu dağıttı.

İşte bu savaş Müslümanlar için, önemli dersler çıkarılması gereken büyük bir imtihandı.

Allah, her şeyi işitmekte, her şeyi bilmektedir. Tüm niyetleri, niyetleri temiz olmasına rağmen hata yapanlar ile niyetleri temiz olmamakla beraber isabet edenleri çok iyi bilmektedir.

Her ne kadar ekonomik güç birçok problemi halletse de; küffarla mücadele yerine ekonomik kaygılarla hareket etmek, maddî çıkarların arkasına düşüp onları özellikle öncelemek, küfrün zulmünü artırırken, müminin ise, mala karşı zaafından dolayı gücünü azaltır. Mümin, öncelikli olanı bilip, ona göre hareket etmelidir. Nitekim okçuların sıkı tembihlere rağmen ganimet toplamaya kalkışmaları, büyük kayıplara sebebiyet vermişti. Müslümanlar, dünyalıklara tamah edip aslî görevlerini ihmal ederlerse; mutlaka zarar görürler.

Bu ve bundan sonraki âyetler, Uhud Savaşı hakkında nazil olmuştur.

❀ ❀ ❀

إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلْ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٢﴾

3:122 O zaman içinizden iki zümre zaaf göster(mek iste-)mişti. Hâlbuki onların yardımcısı Allah'tı. Müminler ancak Allah'a güvenip dayanmalıdır.

Rivayetlere göre, Uhud Savaşı'na Müslümanlarla birlikte katılan iki taife vardı. Bunlar da Müslüman kimselerdi; ancak, az kalsın münâfıkların savaşmaktan vazgeçip geri dönmeleri kendilerini de aynı amele teşvik edecek, korkaklık ve zaafa düşerek ordudan ayrılacaklardı. Fakat onlar, kalplerindeki bu şeytanî düşüncelerden uzaklaşabildikleri için savaştılar. Bunlar, Evs kabilesinden Benû Seleme ve Hazrec kabilesinden Benî Hârise idi. Ordunun yaklaşık üçte ikisi bu kimselerden müteşekkildi.

Âyette zikri geçen bu iki taifeye, olumsuz örneklerden etkilenip savaştan dönmedikleri için, Allah yardım etmiştir.

Şüphesiz ki müminler, yalnız Allah'a tevekkül ederler. Yani bir işe karar verilmiş, yola çıkılmışsa; o işi Allah'a güvenerek, O'ndan yardım isteyerek, büyük bir azimle yerine getirirler. Hele söz konusu mücadele düşmanla yapılacak bir savaşsa; Allah'ın velâyetini unutmadan, bütün korku ve vesveselerini bir kenara atıp Allah'ın dinini üstün kılmak için çalışırlar. Zaten bu mühim görevden kaçan, zulmün hâkimiyetine boyun eğme zilletine düşer.

Tevekkül; Allah'a gönülden bağlanmak, kendi aczini unutmadan O'na güvenmek ve Allah'ın emrettiği ve Resûlullah'ın gösterdiği sebeplere sarılıp gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra, sonucu Allah'a havale etmektir. Sadece sebeplere güvenen kişi tevekkül etmemiş olur. Aynı zamanda, sebeplere sarılmadan da tevekkül olmaz.

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾

3:123 Andolsun ki siz (adetçe, silâhça, binekçe düşmandan daha) zayıf ve güçsüz iken Allah size Bedir'de kat'î bir zafer verdi. Allah'tan sakının, tâ ki şükretmiş olasınız.

Âyette, Allah'a gerçek anlamda tevekkülün, tam bir teslimiyetin ifadesi olan itaatle mümkün olduğu vurgulanmaktadır.

Müslümanlar, dinlerine sıkı sıkıya sarılır, Peygamber ve komutanlarına itaat ederlerse; Allah'ın yardımıyla zafer hep onlarındır. Düşmanla karşılaştıklarında, sünnetullahın icaplarına riayet ederek, yani sebeplere sarılarak Allah'a güvenmeleri, emrolundukları gibi sebat etmeleri, zorluğa sabretmeleri gerekmektedir. Bedir Savaşı'nda Müslümanlar, sayı ve teçhizatlarının kâfirlerinkine nazaran çok az olmasına rağmen, Allah'ın emirlerine itaat etmeleri ve tevekkül ibadetini O'nun istediği şekilde yerine getirmeleri sebebiyle muzaffer oldular.

"Ey inananlar! Bir düşman topluluğuyla karşılaştığınızda sebat edin ve Allah'ı çokça anın ki, kurtulabilesiniz."(8/45).

Zafer, illâ da bizim anladığımız mânâda, istediğimiz şekilde gerçekleşmeyebilir. Zira Allah, yaşattığı bazı yenilgilerle pisi temizden, eğriyi doğrudan ayırır. Bu süreçte müminler hep kârdadır. Resûlullah'ın buyurduğu gibi; "Zira işinin hepsi onun için hayırlıdır. Çünkü sevinirse şükreder, başına bir belâ gelirse sabreder; bu da onun için hayırlıdır."

Müslümanlara düşen görev; her hususta Allah'a karşı gel-

mekten sakınmak ve O'nun emirlerini gereğince yerine getirmeye çalışmak, sabretmek ve gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra O'na tevekkül etmektir.

Güç, silâh, sayı çokluğu ve teçhizat önemli faktörler olmakla beraber, zaferin mutlak sebebi olamaz. Müslümanların, Bedir'de zayıf bir durumdayken savaşı kazanıp, Huneyn'de güçlü ve teçhizatlı olmalarına rağmen hezimete uğramaları, Uhud'da ise itaatsizlikleri sebebiyle yaşadıkları zor durum, modern dünyanın bilinen savaş analizlerini âciz bırakır mahiyettedir. Bütün bu vakıalar, beşerî hesapların yanılgısını örneklendirerek, Müslümanlara, kendi üzerlerinde düşünüp ibret almalarını öğütlemektedir sanki.

Müslümanlar, Allah'a, emirlerine itaat etmek, yasaklarından uzak durmak, ulû'l-emre bağlı kalmak ve meşakkatlere sabretmek suretiyle şükrederler. Çünkü Allah'a itaat etmek, musibetlere sabretmek ve hak üzerinde sebat etmek, Allah'ın verdiği nimet ve zafere teşekkür etmenin adıdır ki; başarı diye tanımlayabileceğimiz hâl, bundan başkası değildir.

Ey iman edenler! Düşmanınızda olmayan iman zırhınızı giyiniz ki; azminize, sabrınıza, sebatınıza, gücünüze güç katılsın. İman zırhını giyenler emandadır, Rablerinin lütfuna mazhar olacaklardır. Bir sonraki âyet de bu müjdeyi veriyor.

❁ ❁ ❁

إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزَلِينَ ﴿١٢٤﴾

3:124 O vakit sen müminlere, "İndirilen üç bin melekle Rabbinizin size imdat etmesi yetişmez mi size?" diyordun.

Rabb'imiz kendisine teslimiyetle tevekkül edenlere böylesi yardımları her zaman yapar. Yeter ki kulları ilmî haysiyet, gayret ve samimiyetle sorumluluklarını yerine getirsinler. Nitekim yakın tarihte, düşmana karşı yekvücut olan Afganlı Müslümanlar, düşmanı yurtlarından kovmuş; ama daha sonra tefrika belâsıyla birbirlerini kırmışlardı.

Allah, ipine sarılıp ilmî haysiyetle hareket etmeyen cahilleri, cezalandırarak uyarır.

❀ ❀ ❀

بَلَى إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿١٢٥﴾

3:125 Evet, siz sabır (ve sebat) eder, (itaatsizlikten) sakınırsanız, bu(nlar, yani düşmanlar) da ansızın üstünüze gelecek olurlarsa Rabbiniz size nişanlı beş bin melekle imdat edecektir.

Yine bu âyette de, el-Emîn olan Allah, Resûl'ü aracılığıyla müjde vererek müminleri cesaretlendirmeye devam etmektedir.

Melekler, Allah'a tartışmasız itaatin sembolleridir. Ey inananlar! Eğer sizler de Allah'a itaatte sabır ve sebat gösterir, dünyalık kaygı ve korkularınızı bir kenara bırakarak dini yaşama ve

hâkim kılmada mücadeleye soyunursanız; Allah hem iç dinamikleri devreye sokarak, yani moralinizi, güven ve cesaretinizi canlandırıp yükselterek hem de dış etkenleri başarınıza vesile kılarak sizi destekler. Düşmanın kalbine korku salmak, onu tabiî âfetlere maruz bırakmak, teçhizatına aşırı güven ile tedbiri elden bıraktırmak, O'nun için zor işler değildir. Dilerse, yardımını üç bin, beş bin melek aracılığı ile de gerçekleştiremez mi! Elbette, Allah her şeye kadirdir. O dilerse dinini bir fâsıkla da destekler. Size düşen görev; O'nun yolunda azimle yürümektir. 126. âyet bu gerçeğe temas ediyor.

❁ ❁ ❁

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١٢٦﴾

3:126 Allah bu (imdadı) size, başka değil, sırf (zaferin) bir müjde(si) olsun, kalpleriniz onunla yatışsın diye yaptı. (Yoksa) nusret (ve zafer) ancak yegâne galip ve yegâne hüküm ve hikmet sahibi olan Allah canibindendir [tarafındandır].

İmanda yakine erenler, bu teslimiyetle Allah'a dayanır ve sünnetullahı dikkate alarak güçlerince mücadele ederler.[92]

Bu vaat, dua ederek Allah'a sığınmayı da içermektedir. Yardımı sadece Allah'tan ister, yardımı hak etmek için gereği gibi

[92] Bkz. 3/8-9.

ittika ve itaat ederseniz; O'nun yardımının farklı tezahürlerinin yaşamınızı kolaylaştırdığını rahatlıkla müşahede edebilirsiniz.[93] Ancak hiçbir zaman, vasıtaya yoğunlaşıp vasıtayı yardıma aracı kılanı unutma gafletine düşülmemelidir. Yardım, vasıtadan değil, vasıtayı elinde bulunduran Allah'tan istenmelidir. Yardım ancak, Azîz ve Hakîm olan Allah katındandır. O, mağlup edilmesi mümkün olmayan, her şeyi bir hikmete mebni olarak imtihan vesilesi kılandır. 127. âyette buna işaret edilmektedir.

❀ ❀ ❀

لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ ﴿١٢٧﴾

***3:127** (Bir de Allah bu imdadı) **küfredenlerden ileri gelenleri**(n kafasını) **kessin yahut onları tepesi aşağı getirsin de** (geri kalanlar da) **emellerine kavuşamayan** (bedbaht)**lar olarak dönüp gitsinler diye** (yaptı).*

Allah âyette, müminlere yardımının sebebini, onların eliyle küfredenlere zilleti tattırmak olarak açıklamaktadır.

İmtihan soruları, bazılarının azabı hak ettiğini, bazılarının bu azabı hak etmiş kimseler sebebiyle ıslah olabileceğini, sahîh iman sahiplerinin ve ihlâslıların ise derecelerinin yükseleceğini göstermek için olabilir.

Ne zaman ki Müslümanlar, Allah'a itaatte, teslimiyette ve

[93] Bkz. 2/186.

mücadelede gevşeklik gösterirler; bunun bedelini canlarıyla ve mallarıyla öderler.

"*Sizden yalnız zulmedenlere isabet etmekle kalmayacak bir fitneden sakının...*" (8/25).

Böyle bir sonuçtan kaçınmak için, Müslümanların bu meseleye önem vermeleri ve birbirlerini bu konuda eğitmeleri, böylece bilinci hep canlı tutmaları gerekmektedir.

❀❀❀

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٨﴾

3:128** (Kullarımın) **iş(in)den hiçbir şey sana ait değildir. (Allah) ya onların tevbesini kabul eder yahut onları, kendileri zalim (kimse)ler oldukları için, azaplandırır.

Ne kadar büyük yetkilerle donanmış ve asil düşüncelerin taşıyıcısı olursak olalım, her şeye güç yetiremeyeceğimiz gibi, mutlak yetki ve güç sahibi ancak Allah'tır. O, her şeyi hikmetle yaratandır ve herkese hak ettiği karşılığı verme salâhiyeti de yalnızca O'na mahsustur.

Beşer takati ile ilâhî güç arasındaki derin fark böylece belirtir ki; müminler hiçbir hususta aşırılığa düşmesinler. Müminler ancak, insanların hidâyete kavuşmaları için dua eder, ellerinden geleni yaparlar. İyi ki itibarı bahşeden beşer değildir. Zira eğer

bu husus beşere bırakılsa idi; herkes kendince birilerine, lâyık olsun olmasın, pâyeler verir veya birilerinin pâyelerini ellerinden alırdı. İnsanların en üstünü olan Resûlullah'ın bile Allah izin vermedikçe kalplere imanı yerleştirememesi, insanları keyfince cezalandıramaması hakikat iken; nasıl olur da yalnız Allah'tan istenmesi gereken yardım, sadece birer yaratılmış olan varlıklardan istenebilir! Peygamber'in bile resûl olmasına rağmen bu tür müdahalelerde bulunamayışı Kur'ân'da açıkça zikredildiği hâlde; şeyh veya veli edinilen bazı kimselerin, yardım eden, zafere ulaştıran, mutlu veya mutsuz eden, tevbe ve Allah'a yaklaştırmada torpil yapabilecek gücü haiz, dilediklerini yapabilir görülmesi şeklindeki yaygın telâkki nasıl izah edilebilir (?!)

Bizler, bu âyetlerin daha iyi düşünülmesinin ve tahkîkî imanla böylesi yanlış inançlardan sakınılmasının zorunluluğuna inanıyoruz.

❁❁❁

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٩﴾

3:129 Göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi Allah'ın. O kimi dilerse yarlığar, kimi dilerse azaplandırır. Allah çok yarlığayıcı, gerçekten esirgeyicidir.

Allah, yaratmada ortaklardan münezzehtir. Her varlığa lâyık olduğu şekliyle karşılığını verecek olan da O'dur. O'nun katında,

işini torpille yürütebilecek hiçbir merci yoktur. Böyle bir aracı düşünülse bile, rağbet edilmemelidir. Şüphesiz ki Allah, Gafûr'-dur, Rahîm'dir. Kullarından affa lâyık olanların günahını affeder, azabı hak edenleri cezalandırır. O, kimin, neyi hak ettiğini çok iyi bilendir.

❀❀❀

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٣٠﴾

3:130 Ey iman edenler! Ribâyı (fâizi) öyle kat kat artırılmış olarak yemeyin, Allah'tan korkun. Tâ ki muradınıza eresiniz.

Ribâyla ilgili âyetlerin, Müslümanlar ile kâfirler arasındaki çekişmeyi anlatan âyetlerle birlikte zikredilmesinin büyük bir hikmeti vardır.

Putperestlerin, güçlü ordularını teçhiz etmelerini, teçhizat yönünden zayıf olan Müslümanları Uhud'da neredeyse yenebil-melerini sağlayan servet, esas olarak tefecilik yoluyla kazanıldı-ğından, inananların bu tür bir servet edinmeyi örnek almamala-rı, üzerinde önemle durulması gereken bir husustur. Düşmana galebe çalma adına gayr-i meşru yollara tevessül edilmemelidir. Bedir'de kazanılan zaferi, Uhud'da niye yara alındığını düşünün bir!

Ey iman edenler! Allah'a ittika edin. Kurtuluşun, ateşten korunmanın yolu, O'na karşı gelmekten sakınmaktır. Ribânın

İslâm ve Müslümanlar için arz ettiği tehlike, İslâm düşmanlarının arz ettiği tehlike kadar büyüktür. Savaş, İslâm'ı tehdit eden müşriklere karşı yapılır. Çünkü müşrikler, İslâm için büyük bir tehlikedir. Ribâ da İslâm toplumu için, en az müşrikler kadar tehlikedir. Ribâya karşı mücadeleyi, müşriklerle savaşmak kadar elzem görüp, ihmal etmemeliyiz. Âyet, ribâyı terk etmeyenlerin, Allah'a ve O'nun Resûl'üne karşı savaş açmış olduğunu bildirmektedir.[94]

Yine âyetlerden anlaşılan odur ki, imanla faiz birleşmez; çünkü İslâm, emeğin sömürülmesini menedip çalışmaya teşvik ederken; faiz, haksız sermaye birikimine ve elde edilen bu birikimle insan gücünün sömürülmesine yol açar. Nerede faizden beslenen bir nizam hâkimse, orada dinden çıkma ve kâfirler için hazırlanan yakıcı bir ateş var demektir. Resûlullah (s.a.v), "Faiz kaldırılmıştır. Lâkin borcun aslını vermek vâciptir. Ne zulmediniz, ne de mazlum ve mağdur olunuz. Allah (c.c.)'ın emri ile, faizcilik yasaktır artık. Cahiliyet devrinden kalma bu çirkin âdetin her türlüsünü, işte ayaklarımın altında çiğniyorum. İlk kaldırdığım faiz de, Abdulmuttalib oğlu Abbâs'ın faizidir" buyurmaktadır.

Peygamber'imize ait bu ifadelerin yer aldığı Veda Haccı Hutbesi'nde, cehalet ve zulüm ile kararan faizcilik gibi nice cahilî müesseseler birer birer yıkılmakta, bunun yerine nuranî bir istikbal açıklanmakta ve teşvik edilmektedir. Kişinin, kazanç hırsıyla, oturduğu yerden borç para vererek belli bir zaman sonra ziyadesiyle alması, anaparasını birkaç misline katlar. Bu suretle, borç geri ödenemeyecek bir meblağa ulaşır ki; bu zemin

---

[94] Bkz. 2/275-279.

husumet, niza ve kavgalar için oldukça elverişlidir. Günümüzde, müzminleşen bu hastalığa müptela olmuş nice insan iflâs etmekte, birbirine düşmekte, cinnet geçirerek cinayetler dahi işleyebilmektedir. Bütün bunlara rağmen, günümüz toplumunda faizsiz yaşanamayacağı düşüncesiyle, haram olan faizin meşruluğuna çareler aramaya kalkışanlara rastlamaktayız. Oysa Allah, "*Ey iman edenler! Allah'a ittika edin. Müminler iseniz ribâyı bırakın.*" (2/278) buyurmuştur. Yine, Bakara sûresinin 275. âyetlerinde, faizle iştigal edenlerin mahşerdeki korkunç durumu anlatılarak, faiz işlemlerinden şiddetle sakınılması istenmektedir. İslâm, dünyevî hırslardan ve açgözlülükten doğan, nice ocaklar söndüren bu çirkin muameleyi kesin ifadelerle menetmekte; darda kalanlara borç vermeyi, yardımlaşmayı teşvik etmektedir. İnanan ve haramlardan kaçınan her insan, ödünç mal ve para vererek kazanılan ecrin, sadaka vermenin ecrinden fazla olduğunu bilmeli ve faizle ilgili hiçbir muameleye tevessül etmemeli; Allah rızası için karz-ı hasen vermelidir. Zira bu dayanışma, insan gücünü artırdığı gibi, gelişme ve ilerlemenin de yolunu açar. Faiz ise çalışma şevkini kırar. Ellerinde bulunan serveti ribâ suretiyle artırmaya çalışarak başkalarının kazancından geçinenler, cevaz bulduklarını sanıp bu işi ne kadar ustaca yapsalar ve sonuçta refah içerisinde yaşasalar da, toplumsal dengeyi bozduklarından, iktisadî sahada kaos ve anarşinin baş müsebbibidirler. Böylesi bireylerin oluşturduğu toplumların ilerlemesi zorlaşır.

Faizle iştigal eden emperyalist güçlerin tuzağına düşen ülkelerin durumu içler acısıdır. Bu hastalığın, ziraat, hayvancılık, zanaat gibi alın terine dayalı üretim alanlarının gelişim yollarını tıkadığı malumumuzdur. Millî, dinî, vatanî, ferdî ve içtimaî kalkınma meşru yollarla olur. Aksi takdirde, haram yollara sapan-

lar, er geç hüsrana uğrarlar. Bakara sûresinin 275. âyetinde yer alan ihtarda belirtildiği gibi...

"... Dâru'l-harb (kâfirlerin memleketi)de olan Müslüman ile ehl-i harb (kâfir)in arasında, ribâ (faiz) yoktur. (Zira, ehl-i harb olan kâfirlerin malı kâfirlerin memleketinde Müslüman için faiz mübahtır. Binaenaleyh, mülteci ve orada bulunan Müslüman kimselerin, o kâfirlerin mallarını bir yol ile alması mübahtır. Bu sebeple de ribâ-faiz haram olmaz; orada olanların arasında faiz diye bir şey yoktur.)

...Burada dâru'l-harbden maksat; kâfirlerin (imamlarının) reislerinin emirlerinin icra edildiği memleketlerdir. Ehl-i İslâm'la, beyinlerinde sulh ve salâh olmayan müşriklerin beldelerine ıtlak olunur. Bu izahata göre, kâfir memleketlerinde kâfirlere faizle para vermek câizdir."[95] Ancak düşünülürse, onlardan faizle para alınmamalıdır.

Bazılarınca, cahiliye hükmü altında olanlar için bu içtihatlar yapılsa da, Allah'a tam bir teslimiyetle ittika etmek isteyen müminin, haramlardan, menedilmiş, hatta şüpheli şeylerden kaçınması hep takvada şahikaya yükselmesidir. Akıllı bir mümin faize girmeden alışveriş etmenin çarelerini arar, bulur. Dünya ihtirasıyla gözü dönmüşler, çare aramak zahmetine girmeden, uydum kalabalığa kabilinden, cemiyetin çirkinlikleri içinde yuvarlanıp gidiyorlar.

Ebû Hayyân, "Ribâ yiyenler, kıyamet gününde dünyadaki deliler gibi dirileceklerdir." demiştir.

---

[95] İbrahîmî Halebî, İzahlı Mültekâ-el Ebhur Tercümesi, (Çev. Mustafa Uysal), C.III, Kanaat Matbaası, Konya, 1970, s. 133-134.

Mâverdî'nin konuya ilişkin görüşleri de, ribânın haramlığı ve büyük günah oluşu noktasında Müslümanların icmâı vardır, şeklindedir.

Buhârî ve Müslim'de yer alan, Câbir (r.a)'den rivayet edilen bir hadiste Peygamber (s.a.v), "Faiz yiyene, yedirene, yazana ve şahitlerine lânet olsun. Onlar cürüm ve günahkârlıkta müsavidirler." buyurmuştur.

Ahmed Davudoğlu da, "Faizcilik, beşeriyetin iktisadî bünyesini kemiren bir kurttur." yorumunu yapmaktadır.

Mümine yaraşan, Allah'ın emirlerini saygı ile yerine getirmesi, yasak ettiği şeylerden sakınarak takvada yücelmesidir.

❀ ❀ ❀

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿١٣١﴾

3:131 Kâfirler için hazırlanmış olan o ateşten sakının.

Ey iman edenler! Allah size fâsık ve fâcirlerin durumunu açıklayarak çirkin işlerden uzak durmanızı, O Gün'ün azabından sakınmanızı tembihliyor. Çünkü o ateş, Allah'a âsi mücrimler için hazırlanmıştır.

Ribâyla iştigal edenler, cahilî sistemin yürütülmesine ribâyı vererek ya da alarak destek verenler, zulme düştükleri ve bu da Allah'a isyan olduğu için azabı hak ederler. Âsilikle iman aynı kalpte, bir arada bulunamaz. Ben Müslüman'ım dediği hâlde, camiden çıkıp da ribâ ile meşgul olan; Allah'ı ve dinini anlamamış

cahillerden ya da dünya hırsıyla tefekkürünü yitirmiş, gözü kör, kulağı sağır kimselerdendir.

Müslümanlar, imanın törpüsü olan ve kendilerini cehenneme sokacak ribâ isyanından uzak durmalıdırlar. Bile bile günahı sürdürmek, küfre eş değer bir felâkettir. Meclislerinde günaha hürriyet tanıyanlar, ancak mücrimdirler. Bu karanlığa düşmemek için, Müslümanlar, Allah'a ve Resûl'üne itaati öğreten vahyî verileri samimî gayretlerle fıkhetmelidirler.

❁ ❁ ❁

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٣٢﴾

3:132 Allah'a ve Peygambere itaat edin. Tâ ki rahmete kavuşturulasınız.

Evet... Allah'ın yardım ve rahmeti ancak itaatle kazanılır. Dünyada aziz, ukbâda mes'ut olmak isteyenler, bu değerlere sahip çıkmak mecburiyetindedirler. Zira Allah, Kitab'ındaki vaazını bunun için yapmıştır. Ard arda gelen bu üç âyette yer alan "*Allah'tan sakının*", "*ateşten sakının*", "*Allah'a itaat ve Resûl'e itaat edin*" ibareleriyle mânâ te'kid edilerek, inananlar ateşe düşmekten sakındırılmaktadır.

❁ ❁ ❁

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾

3:133 Rabbinizin mağfiretine ve takva sahipleri için hazırlanmış olan cennete -ki eni göklerle yer (kadardır)- koşuşun.

Bu âyet-i kerîme ile Allah, kullarını, kendilerini günahlardan uzaklaştıracak, onurlu, adil ve aziz kılacak amellere teşvik etmektedir. Bu amellerde yarışanlara, akla hayale gelmeyen her türlü refahın sunulduğu, huzur ve mutluluğa kavuşturacak kesintisiz, sıkıntısız nimetlerin bulunduğu cennetini vaat etmektedir. Şimdi, bu saadete erişmek için kim yarışa girmez ki! Bu müsabakaya herkes katılabilir. Yarışmanın kuralları, herkesin yapabileceği işleri içermektedir. Gücünce bu yarışa girenler, en güzel ödülü alacaklardır. Ve herkese koştuğu kadar verileceğinden, hiç kimse bir diğerine çelme takma gereği duymamakta; aksine, diğer insanlar da bu yarışa davet edilmektedir. Yalnız, yarışta iki konunun ciddiye alınarak yerine getirilmesi istenmiştir: Birincisi sâlih amel işlemek; diğeri ise kötü, yani Allah'ın menettiği işlerden uzak kalarak yaşamaktır. Buna yakinen iman edenler, hayır ameller yapmada ihmalkâr davranır, gevşeklik gösterirler mi hiç!

Şu geçici âlemde, bir kupa, bir madalya, şan, şöhret vs. uğruna ne gayretler, ne hazırlıklar yapılıyor. Üstelik saydıklarımız, bir süre için mutluluk verse de, bunların geçici oluşları pek çok insan tarafından tecrübe edilmiştir. Kazanıp kazanmama ihtimali ise yüreklere heyecan verir. Ama bu ilâhî yarışta kaybetme ihti-

mali hiç olmadığı gibi, yarışın sonsuzluğa uzanan ödülü, dünya nimetleriyle kıyaslanamayacak kadar kıymetlidir.

Yunus Emre'ye mal edilen "Cennet cennet dedikleri/ Birkaç köşkle birkaç huri/ İsteyene ver onları/ Bana seni gerek, seni." şeklindeki meşhur beyitler cennetin değerini takdir etmekten tamamen uzaktır. Cennetin mahiyetini saptırarak cennet arzusunu basite alıp hor görmek, Allah'ın kendi ikramına kavuşmak için yaptığı teşviki görmemek, bilmemek olduğu gibi, aczi ve umudu yaşayamayanların mistik anlayışlarının şuursuz çıkışlarındandır. Cennet, arzu ettiğiniz huzurun ve haz aldığınız her şeyin mevcut olduğu mekândır. Orası, takvaya erişen üstün kimselerin bulunacağı yerdir. Bunun için geçici dünya nimetlerine aldanıp da günaha girilir mi! İmanın idrakinde olan hangi akıl sahibi böyle bir şeye tevessül eder!

❀❀❀

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾

3:134 Onlar** (o takva sahipleri) **bollukta ve darlıkta infak edenler, öfkelerini yutanlar, insanlar(ın kusurların)dan affıyla geçenlerdir. Allah iyilik edenleri sever.

İşte o cennet ehlinin sıfatları bunlardır. Müminler o kimselerdir ki; sadece kendi menfaatlerini düşünmez, ihtiyaç sahiplerine imkânları dâhilinde yardım elini uzatırlar. Durumu ehem

mühim bağlamında ele alır, yerine göre, mümin kardeşlerinin ihtiyacını karşılamayı kendi ihtiyaçlarını karşılamaya dahi tercih ederler. Ensâr'ın Muhâcir'e gösterdiği gibi, özveride bulunmaktan kaçınmazlar. Haşr sûresinin 9. âyetinde bahsi geçen davranışları sergilerler. "Fırsat, bu fırsat!" deyip ihtiyaç içerisinde olanın emeğini sömürmez, ribâ gibi çirkin muamelelerde bulunmaz; bilâkis infak ederler. İslâm'ın temel esprisini kavrayan, ruhunu özümseyen, zikir uyanıklığıyla yaşayan Müslümanlar, her hâlükârda Allah'ın rızası doğrultusunda yaşarlar. Bolluk ve darlık onları değiştirmez. Bollukta lükse ve israfa düşmez; darlıkta ise cimri ve bencil olmazlar. Allah'ın kendilerini güçlerinin yetmeyeceği şeylerden muaf tuttuğunu bilir ve bu bilinçle, Allah'ın nizamı hâkim olsun diye tüm imkânlarını seferber ederler.

Öfke; bizi inciten ya da çıkarımıza dokunan bir olay karşısında içimizde duyduğumuz ve bizi sert davranışlara zorlayan kızgınlıktır. Fıtratta var olan bu duygu, insan için âfettir; yok edilemez, ama aşırıya gitmesi önlenebilir. Öfke anında insan doğru düşünemez, normal davranışlarda bulunamaz. Bu anlamda, öfke, güç ve kuvvetin değil, zayıflık ve aczin alâmetidir.

Kur'ân-ı Kerîm, kâfirlerin müminlere besledikleri duygulardan bahsederken, genellikle, "... *Müminler, öfkelerini yenenlerdir.*" (42/37)der.[96]

Takvaya ermek, müminlik vasfına kavuşmak ne muazzam bir yüceliştir! Kardeşinize karşı öfkenizi yenecek, yenmekle de kalmayıp onu affedecekseniz. Ancak bu içsel duruşla öfkenizi

[96] Bkz. 42/37.

gerçek anlamda yenebilirsiniz. Yoksa âyetin emri ile o ilk ânda öfkenizi kontrol altına alırsınız. Ama eğer affedici olamazsanız; içinize gömdüğünüz bastırılmış öfke, yeni bir öfkeyle buluştuğu ân, açığa çıkar ve daha kötü sonuçlara sebebiyet verebilir. Bu bakımdan, öfkelenmek ve kızmak, nefse yerleşmiş gizli kinden daha iyidir. Dolayısıyla, öfke, bastırılarak değil, aklın izahıyla iradenin iyiye yönlendirilmesi; yani ıslah edilmesi suretiyle yatıştırılabilir. Affedici olmalı, öfkeyi kine dönüştürüp sinsice beslememek için gayret sarf etmelidir. Güçlü kimseler meseleleri öfke ile değil, teenni ve sabır ile hallederler. Öfkeyi kahra değil, rahmete dönüştürmek, ıslahatçı affedicilerden olabilmek, en şerefli ahlâkî değerlerdendir.

Öfke, içinde çok güçlü bir enerji saklar. Onun çağrısına etkili bir şekilde cevap verildiği zaman, çok önemli bir müttefik dahi olabilir. Yani bu enerjinin yıkıcı niteliğinin yanı sıra yapıcı özelliğinin de olduğunu unutmamak gerekir. İmanlı, aydın insan, öfkesinden korkmaz; çünkü onu yıkıma sebep vermeksizin ifade edebilmeyi öğrenmiştir. Müspet anlamdaki öfke hissini kaybetmiş insan, kuvvetlerini harekete geçiremez. Bu anlamda, öfkesiz insandan korkulur. İmam Şâfiî'nin dediği gibi; "Hiddeti çeken işlere gazap göstermeyen, imanın zevkini tatmamıştır."

Gazap, kötülükleri kendinde toplar. Gazap şeytandandır. Şeytan da ateşten yaratılmıştır. Ateş su ile söndürülür. Kızgınlık ânında, "Sizden biri öfkelendiğinde eğer ayakta ise otursun. Öfkesi giderse ne âlâ. Yoksa yatsın. Hâlâ öfkesi dinmiyorsa, bulunduğu mekânı değiştirsin." nebevî haberinde öğretildiği gibi, Eûzü besmele çekme, ayakta iken oturma, mümkünse yatma veya mekânı değiştirme, abdest alıp namaz kılma vb. öfkeyi yen-

me yöntemleri kullanılsın ve şeytanın duyguları tahrik etmesine yol verilmesin. Yoksa yıktığınız gönülden korkun. Bir tarafınız o nefret ve beddua yıkıntısının altında kalır. "Öfke ile kalkan, zarar ile oturur."; "Öfke gelir, göz kararır; öfke gider, yüz kızarır." özlü sözleri de, fevrî hareketlerin sonuçlarını göstermek bakımından oldukça aydınlatıcıdır.

Öfkeyi ıslah etmek, insana itidalli hareket etmeyi ve dolayısıyla sevgiyi, ülfeti kazandırır. Tabi bu demek değildir ki; adamın iyisiyle kötüsü nezdinizde eşit olacak. Böyle bir müsavat, insanî kriterlere aykırılığının yanı sıra, iyileri iyilik yapmaktan uzaklaştırıp kötülerin de fenalığa meylini artırabilecek bir tehlikeyi haizdir.

Resûlullah, şahsına yapılan hataları yerine göre görmezden gelirken, İslâmî değerleri zedeleyecek tutum ve davranışlar karşısında asla müsamaha göstermez ve öfkesini her hâliyle belli etmekten sakınmazmış. Örneğin; Tâif'te taşlanırken "Allah'ım onlar bilmiyorlar!" diyen veya mescide bevleden bedevîye öfkelenen sahabîyi "Bevledilen yere bir kırba su dökün." diyerek yatıştıran Nebî'nin, namazı uzattığı yönünde şikâyet alan bir sahabîyi "Sen fettan mısın!" diyerek ikaz ettiği rivayetler arasındadır.

Resûlullah öfkenin bertaraf edilmesi için şunları önermiştir: "Öfke şeytandandır ve şeytan da ateşten yaratılmıştır. Ateş su ile söndürülür. O hâlde, sizden birisi öfkelendiğinde abdest alsın. Kul, Allah için öfkesini ıslah ederse; Allah, onun içini imanla doldurur. Kim gücü yettiği hâlde mütevazılıkla muamele ederse; Allah kendisine şeref elbisesi giydirir."

Sadece öfkeyi yenmek, ecir kazanmaya ve başarılı olmaya

yetmeyebileceğinden, insanları affetmek gerekir. Affetmek ve bağışlamak, öfkeyi yenmenin birinci adımıdır. Affetmek de öfkenin bıraktığı rahatsızlığı gidermezse; bir adım daha atılarak, ihsanda bulunulmalıdır. Allah'ın rızasına ve insanî ilişkilerde üstün sıfatlara erişmek için, bu ahlâkî kuralları dikkate almak gerekir. İhsan sahipleri, kötülüğe karşı iyilik yapanlardır. Karşılık verme kuvvet ve kudretine sahipken, zarar veren kişiyi affetmek, ona ihsanda bulunmak en yüce ahlâk örneğidir.

Sonuç olarak, nefsimize yapılan haksızlıkları affetmeli, öfke ve gazabımızı, ıslah etmeye matuf olarak yenmeliyiz. Örneğin, kişinin bir başkasına duyduğu öfke ve kızgınlık sebebiyle ettiği beddua, ne kadar olumlu sonuç verir? Oysa kötülüğü hayır dualarla bertaraf etmeye çalışmak, her iki taraf için de hayır getirecektir. Umulur ki; kişinin kendisinden başkası için ettiği dualar, daha çabuk kabul edilir. Fakat verilen zarar toplumsal sonuçlar doğuruyor ya da İslâm'ın tahrif olmasına sebep oluyorsa; buna asla göz yumulmamalı, gereken her türlü önlem alınmalıdır. Yapılacak af ve iyiliklerin, muhatabın küstahlığını ve cür'etini artırmaya meydan vermemesine dikkat edilmelidir. Affedici davranışlarınızın, sizin güçsüzlüğünüzden, aczinizden kaynaklanmadığı mutlaka anlaşılmış olmalıdır. Kötülüğü adaletle, iyiliği de iyilikle karşılamayı bilmeliyiz.

Allah, affeden kişiyi aziz kılar ve onun kıymetini artırır. Allah'ın sizi affetmesini istemez misiniz! O hâlde, ey iman edenler! Sizler de ıslah ediniz ve affedicilerden olunuz.

Bizleri gazabına uğrayanların ve sapanların yoluna iletme yâ Rabbî!

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾

3:135 Ve çirkin bir günah işledikleri yahut nefislerine zulmettikleri vakit Allah'ı hatırlayarak hemen günahlarının yarlığanmasını isteyenlerdir. Günahları Allah'tan başka kim yarlığar? Bir de onlar işledikleri (günah) üzerinde, bilip dururlar iken [bile bile] ısrar etmeyenlerdir.

Müminler, kendilerine gerek maddî gerek mânevî yönden zarar veren, ruhlarının mükemmele doğru gelişimini engelleyen veya geciktiren günah kirlerinden şiddetle korkup sakınırlar. Buna rağmen, istemedikleri hâlde, gaflet ve öfkeleri sebebiyle zaman zaman hata ve günah işlediklerinde, hemen Allah'ı hatırlayıp kendilerini düzeltir ve güzel davranışlarda bulunarak Rablerinden af dilerler. Yaptıkları kötülükleri, hataları, zulümleri çağdaş ambalajlarla süsleyip örterek, "Niyetim iyi, zaman böyle, ileride yaparım, Allah affeder..." gibi mazeretler üreterek kendilerini de, kardeşlerini de savunmaya geçmezler asla. Bu anlamda, uyarıcılara karşı minnet ve saygı duyar; hemen hâllerinden rahatsızlık duyup pişman olur, tevbe ederler. Allah da onları rahmetiyle affeder. Af da günahlarından pişman olup kendilerini düzeltenler içindir.[97]

[97] Bkz. 3/193; 4/17-18, 110; 16/119.

Üzerinde durulacak önemli bir husus da, günahın büyüklüğünden veya küçüklüğünden ziyade, kime karşı işlendiğidir. Şu acı gerçeği de unutmayalım; günahlar bir taraftan inkârın, küfrün habercileri iken, diğer taraftan günahları küçümsemek, insanı küfre götürür. Duyu organlarımızı kirletip, mânevî dünyamızı karartan günah, öyle sıradan bir şey değildir.

İmtihanın zamanını, miktarını, cinsini fark etmeyerek dünyanın zevk ve sefasını çıkarmaya yeltenmek, insanı, bilerek veya bilmeyerek Rabb'ine isyana sürüklemektedir. Fahşânın ve münkerin düşüreceği tehlikelerden korunmanın tek yolu, Allah'ı kabul etmek, ilmî haysiyetle yol ve örnek olarak Kitab'ın referans verdiklerine tâbi olmaktır.

"*Fuh*(u)ş"; işte ve sözde taşkınlık, din, edep ve terbiyeye uymayan davranıştır. Allah, günah işlemeyi ve kötülük yapmayı alışkanlık hâline getiren kimseyi sevmez; sevmemekle de kalmaz, bu kimseye buğzeder. Lâkin onların bu hâlde kalmasını da istemez, rahmetinden kovmaz. Onları tevbe ile yine müttaki mertebesine ulaştırır. Yeter ki Allah'ı bilsinler, hatalarını gördükleri hâlde onları işlemekte ısrar etmesinler. İnat edip de, utanmadan günahlara dalmasınlar. Yaratan Rabb, kullarının zaafını, âciziyetini bilmekte ve onları, günah işledikleri zaman hemen huzurdan kovmamaktadır. Telâfi için verilen imkânlarla kalplerde iman ve Allah korkusu sağlamca yer etmeli, günahkâr bir kul olunduğunun bilinciyle, affı geniş olan Rabb'e sığınılmalıdır. Bu biliş, kişiyi, kopmayan bir ipe sarılarak Allah'ı zikretmeye, günahlarda ısrar etmedikten sonra, yine o nura ulaştırmaktadır. Yeter ki kalbi taşlaşmış, Allah'ı unutmuş olmasın.

İmam Ahmed'den rivayet edilen bir hadiste şu diyalog yer almaktadır: "Ey Allah'ın Resûl'ü! Sizi gördüğümüzde kalbimiz inceliyor ve âhiret ehlinden oluyoruz. Ama sizden ayrılınca, dünya hoşumuza gidiyor." diyen ashâbına Resûlullah (s.a.v), "Eğer her zaman benim yanımda bulunduğunuz hâl üzere olsanız, melekler sizinle musâfaha eder; günah işlemeseydiniz, Allah bağışlayabilmek için günah işleyecek bir kavim yaratırdı." açıklamalarında bulunmuştur. Bu ifadeler, günaha çağrı anlamına gelmemektedir asla. İnsan psikolojisinin yerinde bir tespitini sergilemektedir. Mutlak günahsızlık, meleklere özgü bir haslettir. İnsanı meleklerden üstün kılan amil, tevbesidir.

Günahlar, büyük günahlar ve küçük günahlar olarak sınıflandırılabilir. Büyük günahlar, topluma sirayet eden fuhuş, sözde taşkınlık gibi din, edep ve terbiyeye uymayan tüm olumsuz davranış kalıplarıdır. Zina, faiz, hırsızlık, gıybet ve zalimi müdafaa etmek, cürüm işlediği bilinen kişi hakkında o insanı temize çıkaracak ifadelerle yalan üzere şahitlik etmek de bu gruba girer.

Hicâzî, konuya ilişkin şu yorumları getirmektedir: "Zararı başkasına dokunmayan günahlar, küçük olarak addedilmelerine rağmen, ıslahı yönünde gayret sarf edilmemesi hâlinde onların da kalbi kaplayacaklarına işaretle, kul elinden geldiği, gücünün yettiği ölçüde günahtan arınmaya çalışmalıdır."

Bir kelâm-ı kibârda, "Ateşe dayanabileceğiniz kadar günah işleyin!" ifadeleriyle günahın felâketine dikkatler çekilmiştir. Bir de, kusurlar kul ile Rabb arasında kaldığı ve O'nun yüce affına sığınıldığı müddetçe, af umulur. Bu, Rabb'in ikramına bağlı bir durumdur.

Evet, günahsızlık, hatasızlık hiçbir beşer için söz konusu değildir; ancak günah işlendiğinde derhal Allah hatırlanır, hayâ ve haşyetle hemen istiğfar edilir ve bir hasenat işlemekte çabuk davranılırsa, bağışlanma da umut edilebilir.[98] Bir insan ne kadar günahkâr olursa olsun, yaptığı günahlardan utanıyorsa, geniş rahmete lâyık olur. Zira o, aczini, zaafını idrak ile ıslah olma yolundadır.

Suçluyu dünyada savunabilirsiniz, ama âhirette onu kim savunacak! O Gün, herkesin ancak kendi yaptığına şahitlik edeceği, sırların açığa çıkacağı gündür.

İşleyeni kötü bir duruma düşüren çirkin fiiller ise, hem büyük hem de küçük günahlardan olabilir. Cehaletten kastedilen, bilginin olmayışı değil; akıllı kimsenin, kendisine yaraşmayan günahları işleyerek bilgiyi kullanamayışıdır. Allah'a isyan içeren her fiil, cehaletten doğar. Hayatları boyunca Allah'a itaat etmeyi akıllarına dahi getirmeyen, günah işlerken en ufak bir korku duymayan ve ölüm yaklaştığında tevbeye başlayan kimselerin istiğfarı samimiyetten uzaktır. Kalbinde iman bulunup da ömür boyu zaaf içerisinde günah işleyen ve tevbe etmeyen isyankârın felâh ve halâsı, bir ahd u vaad ile teminat altına alınmamıştır. Bu gibi kimselerin huzura ulaşmaları, Allah'ın lütfuna bağlıdır. Ne var ki; tevbekâr ve itaatkâr kulun durumu, çalışmış ve ecrini almaya lâyık olmuş kişi gibidir. Allah'ın rahmeti ve bereketi, O'na saygı duyup karşı gelmekten sakınanlara olsun...

Âyet-i kerîmeden de anlaşılacağı gibi, takva sahiplerinin özelliği, Allah'a karşı gelmekten, saygısızlık etmekten şiddetle

[98] Bkz. 5/39.

kaçınmalarıdır. Ama beşer; şaşar, gaflete düşer; zaten böyle olmasaydı, melek olması gerekirdi. İnsanın, bunların da ötesinde, vahye muhatap olurken fücura da, takvaya da müsait yapısı gereği yanılgılardan, kusurlardan berî değildir. Ancak takva sahibi oluşu hasebiyle, ilimle yoğrulmuş bir pişmanlık ve istiğfara karşı duyarlı olacak; gereken telâfileri hayata geçirmekte üşengeç davranmayacaktır. Zararı, hem başkasına hem de kendilerine dokunan fahşâyı bırakıp, yalnız kendilerine dokunan zulme düşenler, pişman olup günahı terk ile tevbe ederlerse; şüphesiz, Allah bağışlayıcıdır.[99] Bu âyetler de gösteriyor ki, mümin kul günahında ısrar etmez. Bir ânlık gaflet ve zaaf sonucu düşmüş olduğu kötülükten rahatsızlık duyar; iyi ameller işleyerek, işlediği kötülüğü gidermeye, verdiği pişmanlıktan kurtulmaya çalışır. Bu demek değildir ki, bundan sonra, artık hiçbir günah işlemeyecek. Hayır! İnsan beşerdir, şaşar. İstemese de, acz ve gafleti sonucu, Allah'ın sevmediği kötü fiilleri işleme ihtimali her zaman vardır. Allah'ın tevbe kapısı, kulları için hep açıktır. Yeter ki kul, Rabb'ini ve O'nun huzurundaki kulluğunu bilerek o kapıyı çalsın. Günah işleyen kul, her zaman ve her yerde, istediği ân Allah'tan bağışlanma dileyebilir. Bağışlayacak olan, ancak Allah'tır. Bu konuda hiç kimseye herhangi bir pâye verilmemiştir. Hristiyanlardaki gibi günah çıkartma veya tarikatlar bünyesinde şahit olunan hatmeye girme, ancak tahrif edilmiş anlayışlara mensup kimselerin müracaat ettikleri yanlış bir arınma metodudur.

❀ ❀ ❀

[99] Bkz. 4/17-18, 31; 9/53-55.

أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿١٣٦﴾

3:136 İşte onlar (böyle). Onların mükâfatı Rablerinden bir yarlığama ve altından ırmaklar akan cennetlerdir ki orada ebedî kalıcıdırlar. (Böyle) yapanların mükâfatı ne güzeldir.

Allah'a iman eden, O'nun rızasını kazanmak için samimî gayret gösterenler, işte böylece ecirleneceklerdir. Onlar, hevâ ve heveslerinden kaynaklanan kötü talepleri engelleyemeyip beşer olarak bir haksızlığa düşmüş olsalar bile, bundan rahatsızlık duyarak, büyük bir mahcubiyetle Rablerinden af dilemişlerdir. Rahmeti her şeyi kuşatan Allah da, onları bağışlayıp, bu şekilde mükâfatlandıracağını vaat etmiştir.

❁ ❁ ❁

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٧﴾

3:137 Gerçek, sizden evvel birçok vakıalar, şeriatlar gelip geçmiştir. Onun için yeryüzünde gezin, dolaşın da (peygamberleri) yalan sayanların akıbeti nice oldu görün.

Vakıalardan ibret almayı bilenler, tefekkür sahibi Müslümanlardır.

Geçmiş toplulukların haberlerine vâkıf olup, musibetlere hangi sebeplerle duçar olunduğunu tespit edenler, ibretli dersler çıkararak kötü akıbetlere düşmekten kendilerini alıkoyacak tedbirleri almakta gecikmezler.

Müslümanlar! İtaatkâr olur ve Allah'ın yardımına mazhar olmuş kimseler gibi yürürseniz; sizler de onların ulaştıkları sonuca ulaşırsınız. Küfreden yalancılar gibi yaşarsanız, sonunuz zarar ve hüsran olur. Nedenler ve sonuçlar birbirine bağlıdır. Örneğin; tarım, ticaret, askerlik vs. alanlarda iş tutan, görev alan kişi tecrübe edilmiş yollardan gider, işini sağlama alır, gereken samimiyeti esirgemezse başarılı olur; herhangi bir imtihan müstesna, güzel sonuca ulaşır.

Kur'ân-ı Kerîm, geçmişi hazır ile birleştirerek, Müslümanların geleceğine ışık tutmaktadır. Geçmişi iyi bilmeyenler, geleceğe yeterince hazırlanamazlar. Musibetlere duçar olan müminlere, geçmiş ümmetlerin başlarına gelenler anlatılarak ye'se düşmemeleri, her hâlükârda mükâfata erecekleri hatırlatılmakta ve böylece teselli edilen müminlerin, morallerini bozmadan sağlam adımlarla yollarına devam etmeleri kolaylaştırılmaktadır. Yalancıların tarih boyunca paylaştıkları hemen hemen benzeşen akıbet dile getirilerek, Müslüman'ın Allah'ı dost ve sahip bilmesinin önemi, yücelik ve ikramın sadece dünyaya özgü olmadığı ve inananların, her şeyden önce taşıdıkları inançları dolayısıyla ikrama ermiş, yüceltilmiş oldukları vurgulanmaktadır.

Çünkü sizler, Allah'ın nizamına inanıyorsunuz. İnandığınız dinde zulüm, anarşi, fesat ve fitne yok; bilâkis kardeşlik, huzur ve ebedî saadet var. Yenmek veya yenilmek sizin yüceliğinizi artırmaz ya da eksiltmez. İnandığınız dâvânın hâkimiyeti için cihad

edin ki, tüm insanlar, adil sistemin gölgesinde hakları korunarak rahat yaşayabilsinler.

Evet, tarih, İslâmiyet'in adil sisteminin inanmayanlar tarafından bile benimsendiğini, hatta cizye vererek İslâm idaresi altında yaşamak isteyen toplulukların varlığını kaydetmektedir. Şimdi birçok ülkenin Avrupa Topluluğu bünyesinde yer almaya can atması gibi... Oysa hak, adalet bu gibi örgütlerin hiçbir zaman şiarı olmamıştır. İnandıkları tek şey, güçtür, maddî üstünlüktür. Kana, gözyaşına, adaletsizliğe bakmadan arzularını gerçekleştirirler. İşte Hamas, Filistin, İran, Irak, Kuveyt olayları...

İmanın gerektirdiği tavrı takınmayı bilmeyenlerin insanlık ve sulh adına düşmanın yanında yer aldıklarını, geçmişte de, günümüzde de müşahede etmekteyiz. "Müslüman'ız" diyorsak ve iddiamızda da samimî isek; şahsiyetimizi ayaklar altında çiğneyen rejimlere destek olmamak için, dinin kurallarını bilmeli ve bütün gücümüzü sarf ederek şerefimizi korumaya çalışmalıyız.

Kur'ân-ı Kerîm, yalancıların başlarına gelenleri bazen yer, zaman ve şahısları zikrederek somutlaştırır. Firavun, Nemrûd, Ebû Leheb'le ilgili yaşantıların örneklendirilmesinde görüldüğü gibi.

❁ ❁ ❁

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾

3:138 Bu (Kur'ân) insanlar için bir beyandır, (fenalıktan) sakınanlar için de bir hidâyet, bir öğüttür.

Çok kere insanlar hak ile bâtılı, bid'at ile hurafeyi ayırt edemezler. İşte bunun için, Kur'ân, insanlara, kendilerini hidâyet yolunda yürütecek kuralları ve sakınmaları gereken hususları gösterir. İnsanlar Kur'ân'a inanıp, onu fıkhederek yaşama gayreti gösterdiklerinde hidâyete ererler. Bu Kitap ancak, kendisine uyanları doğru yola ulaştırır. Sadece hakkı bilmek ve doğrulamak ile değil, hakka tâbi olma isteğiyle gerçek imana, hidâyete erişilir; Kur'ân'dan öğüt alınır. Kur'ân'ı meşreplerini, mezheplerini, görüş ve düşüncelerini tasdiklemek için okuyanlara Kur'ân hidâyet etmez.[100]

O müttakiler ki; Allah'a itaati vahyî ölçülere dikkat ederek huşû ve haşyetle yerine getirmeye çalışırlar. Onlar, zan ve hevânın düşüreceği tehlikeye karşı vahyi kalkan edinirler.

O hidâyet ki; anlaşıldıkça asla vazgeçilmeyen ve uğrunda bütün meşakkatlere sabır ile katlanmayı göze aldıran değerlerdir. O değerleri kazandırmak için, öğütler çeşitli misallerle aktarılmıştır. Bu hakikati idrak edenler, müttaki duşlarının sonucu olarak müminliğe terfi ederler.

❀ ❀ ❀

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

3:139** (Ey müminler!) **Gevşemeyin, mahzun olmayın. Siz eğer** (gerçekten) **mümin iseniz** (düşmanlarınıza galip ve onlardan) **çok üstünsünüzdür.

[100] Bkz. 2/2; 23/53.

Ey müminler! Hazarda ve seferde cihadı gereği gibi sürdürün, gevşemeyin. Çünkü dünya ve âhiret saadetiniz bu cihadı sürdürmenize bağlıdır.

Ey bu yolun yolcuları! Ey hidâyet meş'alesinin taşıyıcıları! Elinizdeki sancağı sakın yere düşürmeyin. Bu muharebede sizin için ya zafer ya şahadet vardır. Siz en üstünsünüz. Siz, bu terfi ile üstün meziyetlere kavuşmuş ve imandan aldığınız şevkle, diğer insanları da kutlu yolunuza katmayı dâvâ edinmişsiniz. Bu davetinizi hevâlarının önünde engel görenler, size karşı atağa geçerek, acımasızca her türlü komployа başvururlar. Fakat müminler, ellerinden geldiğince bu yolun yılmaz, taviz vermez erleridir. Çünkü onlar, bu hidâyet üzere oldukları müddetçe hem dünyada hem de âhirette üstün mertebede olacaklarını bilirler. Fakat beşer hâli, yer yer gevşeyip zaafa düşebilirler. Her şeyi bilen Allah, başlarına gelen musibetlerden dolayı düşebilecekleri ye'sin getireceği gevşekliği kınamakla birlikte, müminlerini teselli de etmektedir. Çünkü af ve teselli, gönüllerdeki irade çöküntüsünü giderir. İnsana yeni bir yaşam azmi kazandırır. Ayrıca musibetlere karşı sabır, insanı olgunlaştırıp halis kılar. Ne yazık ki, Kur'ân eğitiminden uzak kalan günümüz Müslümanlarının birçoğu, kendilerinin halis, olgun müminlerden oldukları aldanışı içerisindedirler. Ancak, çeşitli belâlarla sınandıklarında, gerçeğin hiç de sandıkları gibi olmadığı görülür. Demek ki ruhların bilenmesi için, sıkıntılara sabrederek katlanmak, birçok tecrübe edinmek gerekir. Rahattan sonra şiddet, şiddetten sonra rahatlık gelir. Ve bunları başarıyla değerlendirmenin neticesinde dereceler belirlenir.

❀ ❀ ❀

إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا
بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا
يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٠﴾

3:140 Eğer size (Uhud'da) bir yara değmiş bulunu-yorsa (Bedir'de) o kavme de o kadar yara değmiştir. O günler (öyle günlerdir ki) biz onları insanlar arasında (gâh lehlerine, gâh aleyhlerine olmak üzere elden ele ve nöbetleşe nöbetleşe) döndürür dururuz. (Bu da) Allah'ın (ezeldeki) ilmini iman edenlere açıklaması, içinizden şehitler edinmesi içindir. Allah zalimleri sevmez.

Mümin her iki hâlde de Allah'a yönelir, başına her ne gelirse Allah'ın izni dâhilinde geldiğini bilir. Bu hayatın seyri üzerinde düşünülürse görülür ki; insan, hazarda ve seferde çeşitli belâ, musibet ve zararlara uğramaktadır. Günler, inananlarla inanmayanlar arasında döndürülür. Bunun nedeni, Allah'ın düşmanlarınıza duyduğu sevgi değildir pek tabiî ki, size beslediği sevgidir... İnananların, dinlerinin şahitleri ve şehitleri olmalarından daha yüce ne olabilir!

İmtihanlar üzerinde iyice düşündüğümüz zaman, insanları terbiye ederken kullanabileceğimiz bir metodu da tanımlayabiliriz. Şu bir gerçek ki, başarının da, sevginin de tek yolu taltif edilmek değildir. Bizlere olumsuz görünen bazı gelişmelerin de olgunlaşmamız yönünde olumlu katkıları olmaktadır. "*...Sizin için daha hayırlı olduğu hâlde bir şeyi sevmemeniz mümkündür.*

Sizin için daha kötü olduğu hâlde bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir, siz bilmezsiniz."(2/216). Öyle ise, karşılaştığımız olayları iyice muhakeme ettikten sonra bu olayların iç yüzünü Allah'a havale edebilmeli ve gereken dersi alıp doğru icraatlarda bulunmaya azamî gayret göstermeliyiz. Rıza-yı ilâhî doğrultusunda başarıya ermek için, maiyetimizdekilere, bilhassa çocuklarımıza karşı hareketlerimizi doğru belirleyelim. "Aman, uykusunu alsın!" diyerek namaza kaldırmamak, üzülmesin diye her istediğini yapmaya kalkmak, yalan söyleyip suç işlediği zaman ceza vermeye kıymamak, iyi bir eğitim sistemine özgü pratikler değildir. Onlara, kendi imkânlarına sahip olmayan muhtaç arkadaşlarının hâllerini kavramalarını sağlamak adına, açlığı tanımalarını, böylece lokmalarını paylaşmayı öğretebiliriz. Kısa vadede göstereceğimiz disiplinli ve hatta bazen biz annelerin sevgisini dahi zorlayan uygulamalar, çocuklarımızın iradeli, azimli, dürüst fertler olmasında büyük etkendir. Bu, onların hayatı her yönüyle kavrayabilmelerini sağlar.

Evet, imtihan, neticede, seçkinleri belirtmek ve onların şahitleri olmak içindir. Burada biraz "şahadet" kelimesi üzerinde duralım. Şahadet, bir şeyin gerekliliğine inanmak, Allah'tan başka ilâh, Allah'ın kanunundan başka yol tanımamaktır. Ulûhiyetin en mühim hususiyeti ise; bütün telâkkileri yalnız Allah'tan almak, yeryüzünde Allah'ın hükmü -Peygamber'imizin tebliğ ettiği şekilde- hâkim oluncaya kadar cihad etmektir. Allah'ın nizamı, ulaşılması mümkün en yüksek değerleri sunan, en güzel, en iyi sistemdir. İşte "*Lâ ilâhe illâ'l-lâh*"ın mânâsı budur. Ancak bu uğurda mücadele ederken ölen insana şehit denir. Mümin, gücünü, Allah'ın sevmediği şeyler ve kimselerle mücadeleye tahsis

eder; bu hâl üzere yaşarken ölürse, şehitlerden olur. Eğer, hesap vermeden saadet yurdu cenneti kazanmak istiyorsak, bütün gücümüzle Allah'ın sevmediği şeylerle mücadele etmemiz gerekmektedir.

Hayat bu... Sünnet-i ilâhînin gereği, savaşlar, musibetler ve belâlarla geçirilecek zorlu zamanlar, imtihan gereği bazen lehte, bazen aleyhte yaşanacak günler olsa da, mümin için hepsinde hayır vardır. Müminler Bedir'de muzafferdiler, fakat Uhud'da yara aldılar. Elbette, bu yaşananlar bazı sebeplere bağlanabilir. İnsanlar düşünmelidir, vazifelerimizde kusur ediyor muyuz diye.

Aynı zamanda bu gelişmeler aracılığıyla müminler, gerçeklere şahitler kılınarak şereflendirilmektedirler. Şahit; bir şeyin haklılığına, doğruluğuna tanık olan ve o doğruyu savunmak uğruna hiçbir fedakârlıktan sakınmayandır.

Allah, kimin, hangi amaçla, ne yaptığını bilmektedir. Lâkin bilgisinin oldukça cüz'î bir kısmını insanlarla da paylaşmayı dilemiştir. Bu vesile ile, zafer ve yenilgilerle mümin ile diğerlerinin arasını ayırmış, böylece insanlar hak ettikleri ile muamele olunduklarından, hikmeti arayan gözlerin sebep-sonuç ilişkisini anlayabilmelerini kolaylaştırmıştır. Yani bu oluşlarla insana, kendini ve diğerlerini tanıma imkânını kazandırır. Bu suretle Allah'ı seven, O'nun sevdiği şeyleri sevmek ve sevmediği şeylerden uzak durmakla kalmayıp, sevmediği şeylerin ıslahı için çalışır; ıslaha yanaşmayanları ise sevmez. Allah'ın sevmediği kişi ve işler, mutlak kötüdür ve ikrah edilmeye müstahaktır. Müminlik izzetine ermiş kimse de, bunlarla asla dostluk kuramaz, bunlara sevgi gösteremez.

وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ ﴿١٤١﴾

3:141 Ve hem de müminleri tertemiz yapıp kâfirleri (murdar ölümle) helâk etmesi için.

Bu müjde, mümine canlılık ve iradesine güç vererek, onu, Allah'ı razı etmek için tavizsiz itaate teşvik eder.

İnsan, imkânlara sahipken, işleri yolunda giderken kendisinin güçlü, sözünün eri bir mücadele adamı olduğunu sanır. Ancak zor tercihlerle karşı karşıya geldiğinde, o mertebeye henüz erişmediğini, durumunun, kendisinin zannettiği gibi olmadığını görür. Aslında, kendisini bu şekilde tanıyarak insan, arzuladığı mertebeye ulaşmak için nefsini terbiye etmeye daha çok çaba sarf eder.

Meselâ, Uhud'da aldıkları yara, müminler için büyük bir ders oldu. Müminler kendi durumlarını gördüler ve daha iyiye ulaşmak için çalıştılar. Allah, bu yenilgiyle, kalplerinin derinliklerindeki bilemedikleri şeyleri gözlerinin önüne serdi ve onlara imanlarının derecesini gösterdi. Böylece, ihlâslı oldukları hâlde nefislerine uyanlar, kendilerini düzeltmeye yöneldiler.

Bu suretle zaaflar, tutkular, korkular yenilir de, hak hâkim oluncaya kadar mücadele verilerek yüce mertebelere erişilir.

Allah, her şeye kadirdir ve dilediği ân kâfirleri helâk edebilir; ama O, kullarından cihad edenleri ayırarak, münkirleri zelil, müminleri aziz kılmayı murat etmiştir.

❀ ❀ ❀

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٢﴾

3:142 Yoksa siz -Allah içinizden savaşanlar(la savaşmayanlar)ı belli etmeden- sebat edenler(le etmeyenler)i belli etmeden cennete girivereceğinizi mi sandınız?

Bu âyet-i kerîme, sadece sözler, umutlar, dilekler ve isteklerle cennete kavuşulamayacağını ortaya koyuyor. Çünkü amelsiz ve cihadsız iman olmaz. Allah'ın emirlerine itaat etmek, hevâî istekleri yenebilmek, hakkı söylemek ve imtihan sorularını doğru cevaplayabilmek için cihad gerekir.

Cihad eden, zorluklara karşı sabır gösterenle göstermeyen bir olur mu? Bilenle bilmeyenin bir olmadığını bilen ve imanı yakin bir şuurla idrak edenler, cenneti kazanmak için, hakkın yayılması, küfrün önünün alınması uğrunda gereken mücadeleyi verirler. Nasıl vermesinler ki! Bu mücadele, sahibini, dünyada izzete, ukbâda ise sonsuz saadete eriştirecektir.

Burada asıl vurgu, cihad ederken karşılaşılacak sıkıntılara sabredilmesi teması üzerindedir. Sabır ve azim olmadıkça, her başarı neticesiz kalacaktır. Meşakkatler, sıkıntılar, insanı Allah yolunda çalışmaktan, cihad etmekten alıkoymamalıdır. Müminlerin İslâm'ın yükselmesi, korunması ve yayılması için her türlü çalışmada bulunmaları gerekmektedir. Allah tarafından verilmiş bedenî, malî ve zihnî kuvvetlerin, her türlü meşru donanımın O'nun rızası doğrultusunda kullanılması gerekir.

Cihad, savaş değil, barışa açılan kapıdır. Çünkü Kur'ân ve sünnette, savaş mânâsına daha yakın olan kıtâl ve harp gibi terimler ayrıca kullanılmıştır. Bu kapı zor kullanılarak da açılabilir. İyi şeylere kavuşmak için bedel ödemek lâzımdır. İyi bir mesken ve binek almak, katlara, yatlara sahip olmak için gösterilen çabayı, ödenen ücreti bir düşünün. Demek ki, bütün dünyalıklardan daha kıymetli ve önemli olan cenneti kazanmak da kolay değildir. Gereken bedelin ödenmesi lâzımdır. Zorlu, ama kazançlı bir yoldur, cennete götüren yol. "*Andolsun, Biz kendilerinden öncekileri de denemişken, insanlar, 'İnandık' deyince, denenmeden bırakılacaklarını mı sanırlar? Allah, elbette, doğruları ortaya koyacak ve elbette, yalancıları da ortaya çıkaracaktır.*" (29/2-3).

Cihad da İslâm'daki ibadetlerden birdir; namaz, oruç, hac gibi, cihad da farzdır. Mensubu oldukları idarî sistem tarafından Müslümanların vatan, mal, ırz, namus ve haysiyetleri düşmana karşı korunabiliyorsa, bu durumda, cihad etmek farz-ı kifâyedir. Aksi takdirde, bunu yerine getirmek her fert için farz-ı ayın hükmünü alır.

Cihadın gayesi, yeryüzünden fitneyi kaldırmak, hakkı yüceltmektir. İnsanları baskıdan kurtarıp, onlara İslâm'ın yüce gerçeklerini duyurmak ve herkesin kendi rızasıyla Müslüman olabileceği ortamı hazırlamaktır. Kötü fiillerin işlenmemesi için yapılan mücadele olarak özetleyebileceğimiz cihadı;

1. Kendimizle,
2. Şeytanla,
3. Gayr-i müslim ve kâfirlerle,

4. Fâsıklarla yapılan cihad olarak gruplandırıp incelememiz mümkün.

İnsanın kendisiyle cihadı; boş, mânâsız ve gayr-i meşru isteklerini Rabb'in rızasına teveccüh ederek terbiye etmesi, nefsini korumasıdır. En önemli cihad, ilmin ve onu doğru kullanabilme metotlarının fertlere kazandırılması yolunda yapılan cihaddır. Temeli tebliğ ve davete dayanan İslâm'da, bu tebliğ faaliyetinin adı, ilim ile cihaddır. Çünkü, dünyadaki bütün kötülükler cehaletten kaynaklanmaktadır.

Bilginin ortaya koyduğu delillerin gönüller üzerinde bıraktığı tesiri silâh gücü ile temin etmek ne mümkün! Nahl sûresinin 125. âyetinde belirtildiği gibi, "*(İnsanları) Rabb'inin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır. Onlarla mücadeleni, en güzel (tarîk [yol ve metot]) hangisi ise onunla yap. Şüphesiz ki Rabb'in, O, yolundan sapan kimseyi en çok bilendir. O, hidâyete ermişleri de en iyi bilendir.*"

Mal ile cihad, Allah'ın insana vermiş olduğu mal ve servetin, yine Allah yolunda harcanmasıdır. "*Müminlerden -özür sahibi olanlar dışında- oturanlarla malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler bir olmaz. Allah, malları ve canları ile cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan üstün kılmıştır...*"(4/95).

İnsanların iyiliği ve mutluluğu için İslâm toplumu meydana getirmek adına gösterilen ihlâslı hareketlerin adıdır cihad. Kötülüklerle cihad eden insan, evvelâ kendisini günahlardan arındırır. Zaten, Allah'ın emirlerine uymamız, nihaî noktada, kendi menfaatimiz için değil midir! Bu kutsal ibadeti devam ettirirken sabra ve fedakârlığa çok ihtiyaç vardır. Sabrı koruyamayınca, da-

vet yolunda müspet adımlar atılamaz. Sabır müminin en güçlü silâhıdır. Şuur ve azim, sabrın kalkanıdır.

Sabır; sıkıntı ve meşakkatlere soğukkanlılıkla mukavemet etmek, aklın gösterdiği yolda sebat etmek, ayak diremek, direnmek, karşı koymak, musibetler karşısında yılmamak, azmi kaybetmemektir.

Sabretmek; mahkûmiyete, meskenete ve zillete razı olmak; haksız tecavüzlere, insan haysiyetine gölge düşürecek saldırılara katlanmak ve bunlara ses çıkarmamak anlamına gelmez. Yani, kıpırtısız bir bekleme, duraklama döneminin adı değildir sabır. Bilâkis, yeni bir tavır almak, değerlendirmeye girişmektir. Ancak, olaylar kulun iradesinin sınırlarını aştığı zaman, takdir-i ilâhîye razı olup sabretmek gerekir. Elden hiçbir şey gelmeyecekse, sabırsızlık göstermenin faydası yoktur. Bu demlerde gösterilen metanete sabr-ı cemîl denir.[101]

Belâlar karşısında gerekli olan sabır, başarılar karşısında da gösterilmelidir. Bir ânlık sabırsızlık, belki de ömrün sonuna kadar sürecek zararlara sebep olur. Kur'ân-ı Kerîm, sabrı muvaffakıyetin şartlarından biri olarak bildirmektedir. Fakat evvelâ vazife vermekte, sonra sabrı önermektedir. "*Kalk, korkut, Rabb'ini yücelt, kötülükten sakın, Rabb'in için sabreyle*" (74/2-3,5,7); " *Andolsun sizi imtihan edeceğiz. Tâ ki içinizden mücahitleri ve sabr u sebat edenleri belirtelim.*"(47/31).[102]

Tirmizî'nin bildirdiği bir hadiste, "Sabırdan daha hayırlı ve

[101] Bkz. 2/155; 7/126.

[102] Ayrıca bkz. 42/43; 47/31.

geniş bir nimet hiç kimseye verilmemiştir." buyrulmuştur.

Olumlu, faydalı, güzel olan her şeyde sabır, insana şeref, güç verirken; cehalete, ilimsizliğe, zulüm ve anarşiye "sabırlıyım" diyerek karşı koymamak, zillet ve âciziyet getirecektir. Öyle ise; her şeyde ve hadisede olduğu gibi, neye, niçin sabrettiğimizi bilmeliyiz. Kısacası, Allah'a itaatte, kulluk vecibemizi yerine getirebileceğimiz, O'nun rızasını kazanabileceğimiz her hususta sabır göstermeliyiz. Çünkü, sabır ve tahammül gösteren kimseyi Cenâb-ı Hakk sabırlı kılar.

Ümit etmek ve sabretmek... Birincisini kaybeden ikincisini de kaybeder. Sabır, azim ve sebattır; dünyada insana yardım eden anahtar kavramdır. Sabır, azim, sebat başarının; yeis, hüzün, korku, karamsarlık ise hezimet ve kötülüklerin anasıdır.

❀ ❀ ❀

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَتَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿١٤٣﴾

3:143 Andolsun ki siz ölümle karşılaşmadan önce onu arzulamıştınız. İşte onu gerçekten gördünüz de. (Fakat) siz (seyirciler gibi) bakıyordunuz.

Bu âyet-i kerîme, rahat ortamlarda, yapacağı birçok şeyden dem vurup da, iş fiiliyata dökületeceği zaman, sanki o meydanlarda o sloganları atan, esip yağan kendisi değilmiş gibi davrananları uyarmaktadır.

Tuzu kuru olanın söylenmesi gibi... Hani yoksulken "Şöyle veririm, böyle yaparım, Allah yolunda cihada göz kırpmadan giderim..." deyip de sonradan geçersiz sebeplerle yan çizenlere, bu sûrenin 139. âyeti hatırlatılmalı ve aynı sûrenin 120. âyetinde de belirtildiği gibi, "*Eğer zorluklara sabreder ve Allah'a karşı sorumluluklarınızın bilincinde olursanız*" Allah gönüllerinize, ayaklarınıza sebat verir denilmelidir.

Çevremizle sürdürdüğümüz ilişkilerimizde, insanın zaaf ve kuvvet noktalarını tespit ederek konuşmalı ve harekete geçmeliyiz.[103] İzzet ve şerefin buna bağlı olduğu, Saf sûresinin 2 ve 3. âyetlerinde belirtildiği gibi, yapamayacağı veya yapmayacağı şeyleri söylemesinin kişiyi Allah katında vebale sokacağı, bunun büyük bir gazaba sebep olacağı unutulmamalıdır. Yüce Allah bizleri, "*Siz, insanlığa iyiliği emreder de, kitabı okuduğunuz hâlde kendinizi unutur musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz?*" (2/44) diye uyararak, inancın hayata tatbiki konusunda çok daha hassas davranmamızı istemektedir.

Önemli

❀ ❀ ❀

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِيْن مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾

[103] Bkz. 35/10.

3:144 Muhammed bir peygamberden başka (bir şey) değildir. Ondan evvel daha nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o, ölür yahut öldürülürse ökçelerinizin üstünde (gerisin geri) mi döneceksiniz? Kim (böyle) iki ökçesi üzerinde (ardına) dönerse elbette Allah'a hiçbir şeyle zarar yapmış olmaz. Allah şükür (ve sebat) edenlere mükâfat verecektir.

Evet, âyet, Uhud Muharebesi'nde Müslümanların Peygamber (s.a.v)'in ölüm şayiasıyla içerisine düştükleri zaaf ve tedirginlik sebebiyle yaşadıkları karamsarlıkları kınamakta ve böylesi durumlarda, inananların akıl ve iradelerini kullanarak, birbirlerini sabır ve teenniye, koşulların gerektirdiği işleri yapmaya davet etmelerinin zorunluluğunu vurgulamaktadır. Böylesi durumlarda, dâvâ erlerinin sancağı hemen alıp dalgalandırmaları gerekir. Dâvâyı yüklenmede liderler büyük bir önem arz ederler. Fakat insanlar ölümlüdür; liderler, önderler ölmüş de olsa da, din ölmez, dâvâ ölmez. Bu sebepten, dinin sancağını taşıyacak ve boşalan liderin yerini dolduracak yürekli insanlar yetiştirmelidir ki, sancak yere düşmesin. Çünkü bu dâvânın sancağı yere düşerse, ümmetin hâli perişan olur.

Bilindiği gibi, Uhud Savaşı'nda, üstünlüğü sağlamışken dünyalığa dalmaları ve Peygamber'in emrini çiğnemeleri yüzünden zor duruma düşen ve düşman tarafından kuşatılıp büyük zayiat veren Müslümanlar, bu acıyı yaşayarak büyük bir ders almışlardı.

"Hz. Peygamber'in -ve ondan önce gelip geçmiş olan öteki bütün peygamberlerin- fâniliğine yapılan bu vurgu, ilk bakışta, Uhud Savaşı ile ve o savaşta birçok Müslüman'ın savaşı terk etmesine ve hatta bazılarını teslim olmaya kadar götüren Hz.

Peygamber'in vefat ettiği söylentisi ile bağlantılıdır. Ancak, daha geniş anlamda, yukarıdaki âyet, tapınmanın yalnız Allah'a özgü olduğu, hiçbir insanın -peygamber bile olsa- ondan pay alamayacağı şeklindeki temel İslâmî akîdeyi yeniden dile getirmektedir. ... 'Bir kimsenin topukları üzerinde gerisin geri dönmesi' ifadesi, şartlara göre, ya gerçekten bir irtidadı veya Allah yolunda çaba göstermekten bilinçli bir geri çekilişi anlatır."[104]

Burada, "Resûllere veya liderlere bağlılık, getirdikleri fikirlerden, ideolojilerden dolayıdır. Başka türlü bir bağlılık hâlinde, onlar putlaştırılmış veya ilâhlaştırılmış olur. Sırf lidere bağlılık göstererek yaşayan cemaatlerin, liderlerinin ölümüyle hemen dağıldıkları görülür." şeklinde özetleyebileceğimiz önemli düstur da hatırlatılmaktadır.

Uhud'da Peygamber'in ölüm haberi yayıldığı sabah, birçok Müslüman'ı şaşkın ve Hz. Ömer (r.a)'in üzüntü ile, onun öldüğünden bahsetmenin günah olduğunu söyleyecek kadar ileri gittiğini gören Hz. Ebû Bekir (r.a), bu âyeti okuyarak şöyle demiştir: "Bakın, her kim Muhammed'e tapıyorsa, bilsin ki Muhammed öldü; ama her kim Allah'a kulluk ediyorsa, bilsin ki Allah diridir ve ölmez." Bunun üzerine tüm kargaşa durulmuştur.

İlâhî sünnet gereği, her insan ölecektir ve ölür. Ancak Allah bâkidir. Dolayısıyla, Allah'ın Resûl'ü aracılığıyla gönderdiği dâvâ da, bu dâvâya hizmet de ölmez. Kim bu dâvâya hizmet etmekten kaçarsa; bilsin ki, Allah'ın ona ihtiyacı yoktur, fakat o kimsenin Allah'a ihtiyacı vardır. İşte Müslümanlara bu uyarı yapılmaktadır.

---

[104] Muhammed Esed, Kur'an Mesajı, (Çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk), 7. b., İşaret Yayınları, İstanbul, 2000, s.118.

Musibetler karşısında veya sevilen bir yakının ölümü ânında gösterilen ilk sabır çok önemli bir güçtür; ama acının verdiği çaresizlikle bu gücün zayıflaması ve feveran edilmesi doğal olmakla beraber, inanan kimsenin kısa sürede kendisini toparlaması, mallardan, canlardan, ürünlerden eksiltmekle de denendiğini[105] hatırlayıp teselli bulmayı, itidalli davranmayı, sabır göstermeyi bilmesi gerekir. Ölüm, bize, ideale değer vermeyi ve hayata bakış açımızı değiştirmeyi öğretir. Ölenle ölünmez. Kaybettiklerimizle beraber haşrolma, Allah'a, Peygamber'e ve tüm sevdiklerimize kavuşma ümidi, sabrın başıdır. Hayat geçici, imtihanlar çeşitlidir; ama dâvâ haktır. Cihad; dâvâyı, ilelebet bırakıp gidenlerin arkasından, sancağı yere düşürmeden sürdürmeye devam etmektir. İnsanoğlu ilerlemeyi, ilâhî ihsana lâyık olmayı, sonuçta kurtuluşa ermeyi istiyorsa; dinini dâvâ edinerek yaşamalıdır. Hevâî arzularını tutkuya dönüştürenler, korkulara yenilenler, hayata yenilmiş olurlar. İman etmişseniz, sınanacaksınız.[106]

"İnnâ li'llâhi ve innâ ileyhi râci'ûn" (*"Muhakkak ki Allah'tan geldik ve dönüş ancak O'nadır."* [2/156]).

Unutmayın! Allah, şükredenleri pek yakında ödüllendirecektir. Şükür ise; eldeki imkânlarla Allah'ı razı ederek yaşamaktır.

Sabır, musibeti hafifletir; sızlanıp durmanın hiçbir faydası yoktur. Unutulmamalıdır ki, sabır silâhını kuşananlar yalnız bırakılmayacak, daima Rabb'imizin yardımına mazhar olacak-

---

[105] Bkz. 2/155.

[106] Bkz. 29/2.

lardır.[107] Zira Rabb'imiz, tahammül gücümüzü artıran, işlerimizi kolaylaştırandır.

Hayata, ölümlü şeylerle bağlanmayın. Ölmeyene bağlanıp, ölümsüzlüğü tadın. Bir gün her şeyin öldüğü, ölümün dirildiği güne hazırlanın. Ölüm, ilâcı bulunmayan bir hükümdür; her zaman zihinlerde canlı tutulması gereken bir hesaptır. Ancak o, iman edenler için Rabb'in hediyesidir.

Musibetlerden dolayı ölümü temenni etmeyin. Zira insan, iyi ise iyiliği artar; fena ise tevbe ile ıslahı umulur. Yaptıklarından dolayı ölümü temenni etmeyenler ise, ancak zalimlerdir.[108]

Birtakım belâ, musibet ve bozgunlara uğramanız sizi paniğe, acze, gevşekliğe sürüklemesin. Bu durum, sizin maddî-mânevî çöküşünüzü hızlandırır da, daha fazla acı ve belâlara maruz kalmanıza sebebiyet verir. İrade, akıl ve tefekkür cesaretinizi artırır; korku ve zaaf ise belâlarınızı...

❀ ❀ ❀

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٥﴾

[107] Bkz. 2/153, 249; 3/125; 8/46, 66; 16/110.
[108] Bkz. 62/7.

3:145 Allah'ın izni (emri ve kazâsı) olmadıkça hiçbir kimseye ölmek yoktur. O, vadesiyle yazılmış bir yazıdır. Kim dünya menfaatini dilerse kendisine ondan veririz. Kim de âhiret sevabını isterse ona da bundan veririz. Biz şükredenleri mükâfatlandıracağız.

Bu, hayatın en kaçınılmaz gerçeğidir. İnsan nerede, ne hâlde olursa olsun, vakti tamam olanın ruhu, bizim nazarımızda sebepli veya sebepsiz görünsün, muhakkak alınır. Buna hiçbir güç de engel olamaz. "*Nerede olsanız, sağlam kaleler içinde de bulunsanız yine ölüm sizi bulur...*" (4/78).

Öyle ise, gerçekten "Müslüman'ım" diyenler, bütün gayretleriyle Allah'ın emirlerine kulak verip, hayatlarını bu emirlere göre düzenlemeye çalışmalıdırlar. Dünya sevgisi, hevâ ve hevesimiz, Allah'ın rızasını kazanmamıza engel olmasın. Dünya fâni, âhiret ise bâkidir. Orada zahmet, keder ve yorgunluk yoktur. Âhiret mutluluğu, Allah'a itaatsizlik etmekten sakınan, O'nun emirlerine uymaya bütün güçleriyle çalışan kimseler içindir. Hem sonra, musibet ve ölüm, Allah yolunda savaşanlar için midir sadece! Nice cihad eden kimse vardır ki, huzur içerisinde yaşar. Buna karşın, yaşamı sadece dünya hayatıyla sınırlı gören ve bunun için mücadele verenlerin, zaman içerisinde pek çok sıkıntı ve çileye maruz kaldıklarına tanık olmuyor muyuz?

Bilen için, hayat, başından sonuna kadar bir imtihandır. Önemli olan, bu imtihan âleminde aklı basiret ve tefekkürle birleştirerek, hadiselerin hikmetini düşünerek, yola azimle devam etmektir. İmanın verdiği yüce ruhla emirleri yerine getirmeyi

kendilerine prensip edinenler, mümkün mertebe, korku, dehşet ve karamsarlıkları yıkıp, hırs ve cimrilik hastalığından kurtularak, bütün emirleri icaplarıyla yerine getirirler. Allah'tan yardım dileyerek, sırât-ı müstakîmde kalmaya gayret ederler.

Dünyadaki huzur ve saadet, adil bir nizamın ayakta tutulması ve sırât-ı müstakîmde sebat edilmesi suretiyle gerçekleşecektir. Âhiret saadetine de ancak, bu düsturu muhafaza edecek sabır ve cihada bağlı kalınarak erişilecektir.

Cennete girmek, adil sisteme karşı koyanlara cihadla, kötü arzularımızın ıslahıyla, sosyal yararlıklı işler için yapılan harcamalarla, yani zekât ve infak ibadetini tastamam yerine getirmekle ve dünyaya aşırı hırsı önlemekle mümkün olur. Ne mutlu, imanı bu şuur ile besleyenlere! Gerçek şükür ancak bu şuurla yerine getirilir.

❁❁❁

وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٦﴾

3:146 Nice peygamber** (gelip geçmişti ki) **maiyyetinde birçok âlimler muharebe etti de Allah yolunda kendilerine gelen (belâlar)dan dolayı ne gevşeklik ne zaaf [güçsüzlük] gösterdiler, (düşmana) boyun da eğmediler. Allah sabır (ve sebat) edenleri sever.

Kendilerini Allah'a adamış olanlar da vardır, kendilerine yazık edenler de... "... *Kendilerini Allah'a verenler; işte onlar, doğru yolu arayanlardır.*"(72/14).

Her peygamberin, her liderin destekleyici havarîleri vardır. İmanda şahadete ermiş erler yılgınlığa düşmeden, zaafa, korkuya kapılmadan, sabır ve sebat ile dâvâları uğrunda savunmalarına devam ederler. Öyle ise, birbirimizi dâvâya hizmet için çalışmaya davet edelim. Bu konuda zaaf ve gevşeklik göstermeyelim. İnsan, dinini iradeli adımlarla yaşamayı sağladığı müddetçe sırât-ı müstakîmde ilerlemektedir. Aksi hâlde, ufak bir taviz, yoldan hafifçe sapmak, kişiyi her gün yeni bir çıkmaza sürükler ve dünya onun için bir girdaba dönüşür. Evet, sadece gönlünce yaşayıp zevk ve sefaya dalan bugünün sözde Müslüman toplulukları, neden şu âyetlere duyarlı değiller: "*Yeryüzünde fitne kalmayıp din Allah için oluncaya kadar mücadele et...*"(2/193);"*Yoksa siz, sizden önce gelenlerin durumu başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi zannettiniz?...*"(2/214).

Yoksa Allah'ın dini hâkim olsun diye mücadele vermeyenler, belâlardan emin mi yaşıyorlar (?!) Bugün, Müslüman toplumlar ezilmekte, sömürülmektedir. İşte Filistin, Lübnan, Afganistan, Irak, Kuveyt, Suudi Arabistan, Cezayir, Rusya... Bu ülkelerin halklarının hâli yürekler acısı. Başlarına bu belâ gelmeden önce onlar, zevk ve sefaya düşmüş, dünya nimetiyle sarhoş olup uyumuşlardı. Gaflet uykularından da zalimin acımasız tokadıyla uyanan bu halklar, uyku mahmurluğunu yeni yeni üzerlerinden atmaya çalışmaktalar.

İşte kardeşlerim, eğer uyanmaz, dâvâmıza sahip çıkıp sömü-

rülen haklarımızı almaz, Allah'ın adil sisteminin tahakkuku için çalışmaz isek; Irak, Cezayir, Bosna, Afganistan, Filistin vb. Müslüman ülkelerin halklarının başına gelenler bizim de başımıza gelecektir. O rahatımıza kıymadığımızdan Allah'ın zikrinden gafil olarak geçirdiğimiz zamanlar, neyle dolduracağımızı şaşırdığımız midelerimiz ve bütün nimetleri tattırmaya çalıştığımız evlatlarımız, hep perişan olacaktır. Evet, o rahata alıştırdığımız bünyelerimiz, nasıl katlanacak bunca sıkıntıya, yokluğa (?!) Ama bizler şer ve kötülüklerle mücadele etmez isek, zalimin tokadını yemeden uyanmaz isek; bu akıbet, bizim de akıbetimiz olacaktır. Kendimizin ve çocuklarımızın bu akıbete uğramasını istemiyorsak; dahası, Hesap Günü'nde yüzümüzün ak olmasını istiyorsak, birbirimizi, Allah yolunda daha çok mücadele vermeye ve tebliğ ibadetini yerine getirmeye teşvik edelim.

Bâtıl dâvâların adamları da musibetlere, belâlara duçar olmuyorlar mı? Üstelik, onların umut edecekleri bir mükâfat da yok... O hâlde, kendisine sonsuz saadet ve nimet vaat edilmiş olan Müslüman, niye Allah yolunda mücadele etmesin, niye acze düşüp zaaf göstersin! Bile bile gösterdiği her zaaf ve verdiği her taviz, zillet ve meskenet getirdiği gibi, o, bu hâliyle zulümden de berî olmayacaktır.

Allah, zulme boyun eğmeyip bu uğurda sabırla mücadele verenleri sever. O'nun sevgisine mazhar olmaktan daha şerefli ne olabilir ki! Şüphesiz, Allah'ın verdiği söz gerçektir. Öyle ise, dünya hayatı sizi aldatmasın; Allah'ın affına güvendirerek de şeytan sizi ayartmasın.[109]

[109] Bkz. 31/33; 35/5.

وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١٤٧﴾

3:147 İşte onların sözü: "Ey Rabbimiz! Bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı yarlığa. (Muharebede) ayaklarımızı iyice diret. Kâfirler güruhuna karşı bize yardım et" demelerinden başka bir şey değildi.

İhlâslı müminler, huşû ve haşyet içerisinde ellerinden geldiği kadar Allah'ı razı etmeye çalışsalar da, beşer olarak korku, gaflet ve aczin sonucu kusur ve günah içerisine düştüklerini/düşebileceklerini itiraf ederek, bağışlanma diler ve güçlüklere karşı Rablerinden yardım isterler. Çünkü günahta ısrar, nifaktır. İyilik, yani sâlih amel, insanı muvaffakiyete ulaştırmada itici güç iken; kötülük, yani günah ise, şuurlu veya şuursuz bir şekilde olsun, işlendiği takdirde zararları açığa çıkan her durumdur. Bu ise, ölümü bilip de ona hazırlanmamak anlamına gelir ki; ateşi bilip de sıcaklığını inkârda direnmek gibi bariz bir akılsızlıktır.

"*... Akıbet müttakilerin (günahlardan sakınanların-dır.)*" (28/83); "*Allah takva sahibi olanlarla beraberdir.*"(16/128).

Günahlara karşı teyakkuzda olunuz. Günahlarınızı, bir daha işlememe azmiyle, tevbe silgisi ile temizleyiniz!

"*(Allah), tevbe edip inanan ve faydalı iş yapanların kötülüklerini (günahlarını) iyiliklere çevirecektir...*"(25/70).

Ey Rabb'imiz! Gerek zaaflarımızdan sızan şeytanın hile-

lerine, gerekse dinimizin düşmanlarının hile, tuzak ve zulmüne uğrayıp da onların boyunduruğu altında yaşama miskinliğine, aczine bizleri düşürme! Bütün bunlara karşı bize yardım et! Ayaklarımızı sırât-ı müstakîmden, gönlümüzü doğruluktan ayırma!

❀ ❀ ❀

فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤٨﴾

3:148 Nihayet Allah onlara hem dünya nimetini hem âhiret sevabının güzelliğini verdi. Allah iyi hareket edenleri sever.

Allah, bu ihlâs ile vahyî ölçülere dikkat ederek kendisinin rızasını gözetenlere, muhabbetini izhar ediyor. Bu seviyeye mazhar olabilmek, ne yüce bir şeref! Bu şeref, sahibini, dünyada, temiz ve dürüst yaşamayı temin ederek kalbî rahatlığa, âhirette ise cennet mükâfatına eriştiriyor. O cennet ki; dünyadaki hiçbir nimetle kıyaslanamayacak kadar güzel, ebedî mutluluklar diyarıdır.

Evet, kim âhireti ister, onun için, inanmış olarak gerekli çabayı gösterirse; işte onun çabası şükre değer.[110]

❀ ❀ ❀

[110] Bkz. 42/20.

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾

3:149 Ey iman edenler! Eğer küfür** (ve inkâr) **edenlere itaat ederseniz sizi ökçelerinizin üstünde** (gerisin geri küfre) **çevirirler de** (dünyada da, âhirette de) **büyük zarara uğrayanların hâline dönersiniz.

Bu âyet-i kerîmede, ihlâsın, hiçbir dünyevî sebebe bağlanmadan, itaati yalnız Allah'a has kılmak olduğu anlatılmaktadır. Bu esası dikkate almaksızın münkirlerden herhangi bir fayda umup onlara itaat etmek, insanı hüsrana sürükler. Çünkü müminlerin itaat etmeleri ve sakınmaları gereken her şey, Kur'ân ile açıklanmıştır.

Müminler, takıyye dışında, münkirlere asla itaat edemezler.[111] Küfre karşı koyacak güçleri varsa, dünyevî birtakım hesaplar uğruna onlarla dostluk kuramazlar. Ancak, "*Allah, sizinle savaşmayan kimselere iyilik etmekten, onlara adaletli davranmanızdan menetmez...*"(60/8). Fakat cihad ve savaşın vereceği zarar ve acılardan dolayı sulh yapıp, küfürle, şerle çarpışmayan kimse, dünyada küfrün boyunduruğu altında yaşamaya mahkûm kalarak eziyet görür; âhirette ise, bu kimsenin hesabı ağır olur.

Mevki, makam, şan, şöhret ve hizmet adına Allah'ın kesin hükümlerine itaatten uzaklaşıp küfre itaat etmek, insanı ökçesin üzeri gerisin geri çevirir. Yani, dinde irtidada sebep olacak felâketi doğurur.

---

[111] Bkz. 16/106.

بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ﴿١٥٠﴾

3:150 Hayır, sizin yâriniz, yardımcınız Allah'tır. O, yardım edenlerin en hayırlısıdır.

Şüphesiz, Allah'a itaat hususunda samimî olup küfre karşı koyanlara en hayırlı veli, ancak Allah'tır. Mutlak veli, sahip, yardımcı, koruyucu O'dur. "*De ki: Allah size bir kötülük istese veya size rahmet dilese sizi O'ndan kim korur? (Allah'ın azabından sizi kim kurtarır, O'nun rahmetine kim engel olur?) Kendilerine Allah'tan başka ne bir dost ne de bir yardımcı bulurlar.*"(33/17). Allah iman edenlerin mevlâsıdır. Müminler, kâfirlerin yardımına ihtiyaç duymazlar. Zaten onlar yardım edecek de değillerdir.[112] Yardım edici olarak Allah kâfiyken başkasını mevlâ edinmek, insanı hüsranda bırakır.

Şayet iman edenler bu âyetlerin şuuruna hakkıyla varsalardı; Allah'a itaatte ellerinden geleni O'ndan yardım dileyerek yapar; bundan sonra durum istenildiği gibi gelişmezse, Rablerine tevekkül ederlerdi. Çünkü her şeyin iç yüzünü, hikmetini O bilir.[113] Rabb'ini vahiy doğrultusunda tanıyan, O'na sığınan, O'nun istediği gibi yaşayarak hayrın en güzeline erişir. O ne güzel mevlâ, ne güzel sahiptir!

❁ ❁ ❁

[112] **Bkz. 3/119; 8/56; 9/8.**

[113] **Bkz. 10/107.**

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾

3:151 Hakkında Allah'ın hiçbir hüccet indirmediği şeyleri O'na eş tanıdıklarından dolayı küfür (ve inkâr) edenlerin kalplerine korku salacağız. Onların yurtları ateştir. Zalimlerin dönüp varacağı yer ne kötüdür!

Bu müjde genel bir kaidedir. Mümin şeksiz şüphesiz bir imanla Allah'a iltica ettiği zaman, Allah onun kalbine azim ve kararlılık verir. Artık o, Allah yolunun yılmaz bir neferi olarak, ölümü şehitlik, gaziliği zafer bilir. Bu yüce şahsiyete kavuşan Müslümanlar karşısında, küfredenlerin kalplerine korku salınır. Fakat müminler zaafa düşer, korkar, sabretmez, gereken gücü toplayıp mücadele etmezler ise; kâfirlerin kalbine korku salamazlar.

Allah'a ittika ve teslimiyette çekingen olanlar, imanlarını tekrar gözden geçirmeliler. Çünkü şuurlu ve şevkli bir iman, insan bünyesindeki gizli kuvveti canlandırır, geliştirir. Bu gizli kuvvetin taşıyıcısı olmak, hakkı idrak etmenin ve Allah'ın koymuş olduğu hükümlere uymanın derecesine bağlıdır.

Öyle ise inananlar olarak, Allah'ı, zât ve sıfatlarıyla ulûhiyet ve rubûbiyette birleyerek; yani siyasal ve içtimaî hayatımızda hüküm koyma hakkını, korku, tutku, şüphe, zaaf ve endişelerden uzaklaşarak Allah'a has kılıp başka sultalara bırakmayarak, O'na eş koşanlara karşı mücadele verelim.

Allah, sözünde sadıktır. Her ne kadar müşrikler güçlü ve

cesur görünseler de, onların kalplerinde korku vardır. Dahası, onların varacakları yer ateştir. Sizler ise, felâh bulacaksınız.[114]

O hâlde, ey inananlar! Artık sizleri hiçbir dünyevî meşgale, Allah yolunda cihaddan alıkoymasın.

Allah'ım! Bizlere, Senin rızanı kazanmaya yönelik isteklerimizi gerçekleştirmek için, samimiyet ve gayret ihsan et; Azîz ve Cebbâr isimlerinle yaşamımıza hareketlilik getir ve bizleri gevşeklikten, korkaklıktan, acze düşmekten koru...

❀❀❀

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾

3:152 Andolsun ki Allah'ın size olan vaadi -O'nun izni (ve keremi) ile onları (düşmanları kolayca) öldüregeldiğiniz, hatta sevmekte olduğunuz (zafer)i de size gösterdiği zamana kadar- yerine gelmişti. (Sonra) siz yılgınlık gösterdiniz, isyan ettiniz, (verilen) emir hakkında çekiştiniz. İçinizden kimi dünyayı istiyor, (yine) içinizden kimi âhireti diliyordu. Sonra Allah size ibtilâ vermek için sizi onlardan geri çevirdi. *(Bununla beraber)*

[114] Bkz. 23/1.

sizi muhakkak bağışladı da. Zaten Allah müminlere bol lütuf ve inayet sahibidir.

Biz inananlar, Allah'a ve Resûl'üne itaate tavizsiz teslimiyet gösterirsek; Allah da bize verdiği sözü yerine getirecektir.

Verilen müjdeli mesajla da anlaşılmıştır ki; İslâm ümmeti, adil sistemi hâkim kılmak için, küfre karşı güç oluşturarak ihlâs ile büyük bir gayret sarf ederek çalışırsa; Allah onları yeryüzünün vârisi kılacaktır.[115] Lâkin her hadisenin bir sebebi vardır. Her sebebin gerisinde de, Latîf ve Habîr olan Allah'ın bir tedbiri vardır.

Bizleri yaratan Allah, fıtratımızda var olan temayülleri bildiğinden, zaaflarımızı, tutkularımızı bu tür yenilgilerle terbiye edip, bizleri sağlam bir iradeye ve istikrara kavuşturmak istemektedir. Bunun için musibetlerle iradelerini besler. Bu iradeden mahrum olanlar, güçlükleri göğüsleyemediklerinden ilâhî emanet sancağını taşıyamazlar. Şüphesiz, sonsuz inayet sahibi olan Allah, belâ ve musibetlere karşı direnip sabredenleri başarıya erdirir.

"Allah ve Resûl'ü, bir işte hüküm verdiği zaman, artık inanmış bir erkek ve kadının, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur..." **(33/36)** ; ***"... Müminlerin sözü ancak 'İşittik ve itaat ettik' demeleridir..."*** **(24/51)**; ***"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e ve sizden olan ulû'l-emre de itaat edin..."*** **(4/59)** **âyetlerine rağmen herhangi bir dünyevî kaygı nedeniyle emirler konusunda tartışmaya kalkmak âsiliktir.**

---

[115] **Bkz. 24/55.**

Bu âyetin, Uhud Savaşı'nın ilerleyen zamanlarında aldıkları öğüdün gereğini yapmayan Müslümanlarla ilgili âyetlerin hemen ardından geldiği düşünülürse; mânâ bütünlük kazanacaktır. Âyette değinildiği gibi, Müslümanların bir kısmının dünyayı, bir kısmının ise âhireti istemesi nedeniyle bazı acı olaylar yaşanmıştı. Aslında hata dünyalıkları istemek de değil, Allah'ın rızasının önüne geçirerek dünyalıklara talip olmaktır. Ne olursa olsun, mümin iki tercih arasında kalırsa, mutlaka Rabb'inin rızasını tercih etmelidir. Çünkü mümin için dünya veya âhiret ayırımı olmaz. Dünya âhirete giden yoldur. Bu yolda saadet diyarına selâmetle gitmek isteyenler, her işlerinde Rabb'in rızasını gözetmek zorundadırlar. "*Kim muhsin olarak yüzünü Allah'a döndürürse (Allah'a hakkıyla kulluk ederse), onun ecri Rabb'i katındadır. Öyleleri için ne bir korku vardır, ne de üzüntü çekerler.*" (2/112). Ancak bu, kul hiç hata, günah işlemez demek değil; bile bile dünyayı âhirete tercih ederek günah işlemez, günahta ısrar etmez demektir. Kuldan istenen bu tutum unutulmamalıdır. Ancak, hiç hata yapılmaması değil, hatanın tekrarlanmamasıdır asıl istenen; bu unutulmamalıdır. Zira hikmetin de gereği olarak, musibetlere maruz kalan kişi hatalarını anlar, düzeltme yoluna gider ve tevbe ederse; Allah da tevbeleri kabul edendir şüphesiz.

❁ ❁ ❁

إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَىٰٓ أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِيٓ أُخْرَىٰكُمْ فَأَثَٰبَكُمْ غَمًّۢا بِغَمٍّ لِّكَيْلَا تَحْزَنُوا۟ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَآ أَصَابَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾

3:153 O vakit siz, (harp meydanından) boyuna uzaklaşıyor, bir kimseye dönüp bakmıyordunuz. Peygamber ise arkanızdan sizi çağırıyordu. Bunun üzerine (Allah) sizi keder üstüne kederle cezalandırdı. (Allah'ın sizi affetmesi) ne elinizden gidene ne de başınıza gelene esef etmemeniz içindir. Allah ne yaparsanız hakkıyla haberdardır.

Evet, insanlar hatalarını anlayıp tevbe ettikleri, imanlarında sabit kaldıkları, Allah'ın hükmüne, emirlerine tâbi oldukları müddetçe affa mazhar olurlar. "*Şüphesiz ki Allah, müminlere karşı büyük ikram sahibidir...*"(17/70).

Elbette, kastedilen günahsızlık veya hatasızlık değildir; aslolan, Allah'ın rızasına talip olmada gösterilen ciddiyettir; hata ve günahtan mahcubiyet duyup, günahta ısrar etmemektir. İnsan, takva yönünü ne kadar geliştirmiş olsa da, yanılabilir, yanlış anlayabilir; gaflet ve zaafı sonucu birçok hataya düşebilir; ama nefsinde de olsa, hiçbir zaman mazeret beyan ederek hatalarını savunmaya kalkışmaz ve kendisini düzelterek Rabb'inden af diler. Özellikle de toplumsal kirlenmeye sebep olan hatalar daha kötü zararlara yol açacaklarından, kayıp ve acılar çok daha büyük ve derin olacaktır.

Allah bizlere bu büyük üzüntüleri tattırmaktadır ki; daha küçük eziyet, şiddet ve üzüntülere sabretmemiz, dayanıklılığımızın artması ve tecrübe edinerek Allah'a sığınıp istikbale hazırlanmamız mümkün olabilsin.

Tecrübelerle sabittir ki; acılar, sıkıntılar insanın azmini ve iradesini bilemektedir. "Acı, acıyı unutturur." gerçeği bizlere, acı-

lar içerisinde boğulacağımıza, kalkıp hayatı anlamlı yaşamamız gerektiğini hatırlatır gibidir. Acılarla kahrolacağımıza, hayatımıza yön verecek çareler arayalım.

Allah neyi, niçin ve nasıl yaptığınızı muhakkak bilmektedir ve sizi, ona göre hesaba çekecektir.

❁ ❁ ❁

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَاهُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٥٤﴾

3:154 Sonra o kederin ardından (Allah) üzerinize öyle bir eminlik, öyle bir uyku indirdi ki o, içinizden bir zümreyi örtüp bürüyordu. Bir zümre de canları sevdasına düşmüştü. Allah'a karşı cahiliyet zannı gibi hakka aykırı bir zan besliyorlar ve "Bu işten bize ne?" diyorlardı. De ki: (Habibim), "Bütün iş Allah'ındır". Onlar sana açıklamayacaklarını içlerinde saklıyorlar,

diyorlar ki: "Bize bu işten bir şey (bir pay) olsaydı burada öldürülmezdik". Şöyle de: "Siz evlerinizde olsaydınız bile üzerlerine öldürülmesi yazılmış (takdir edilmiş) olanlar yine muhakkak yatacakları (öldürülecekleri) yerlere çıkıp gidecekti. (Allah bunu) göğüslerinizin içindekini yoklamak, yüreklerinizdekini temizlemek için (yaptı)". Allah, sinelerdeki özü hakkıyla bilendir.

Bu, ilâhî bir mûcizedir. Malûmdur ki, şiddetli korku içinde insanı uyku tutmaz. Üzüntülü ve sıkıntılı bir ruh hâlinin arkasından uyumak, rahatlamaya ve sakin bir düşünceye kapı açar.

Rivayet edildiğine göre, müşrikler Uhud Harbi'nde Müslümanlara zayiat verip dönerken, "Yine geleceğiz!" diye tehdit savurmuşlardı. Müslümanlar da, düşmanın yeniden hücum etmesinden veya giderken Medîne'ye baskın yapmasından korkuyorlardı. Bunun için kalkanlarının altında savaşa hazır bir vaziyette bekliyorlardı. İşte korku ve keder içinde bulundukları sırada, Allah onlara bir emniyet verdi; uyuklamaya başladılar. Hz. Zübeyr'in o ân ile ilgili tasviri şöyledir: "Uhud Günü başımı kaldırdım. Kimi gördümse, kalkanının altında uykudan başı eğilmiş idi. O gün ben de kendisine uyku basanlardan idim. Elimden kılıcım düşerdi, alırdım." Anlaşılıyor ki bu uyku, Müslümanlar için fevkalâde bir rahatlama ve yardımdır.

Âyette bahsedilen ikinci grubun karakteristik özelliği ise, emniyet bulmamış olmalarıdır. Bunlar, dine, dâvâya ehemmiyet vermez, kendilerinden başka bir şey düşünmezler. Bu durumun münâfıklık alâmetlerinden olduğu söylenir. Bu tipler, mücadeleyi de, cihadı da ganimet ve unvan almak için yapanlardır. İşte bu tipleri uyku tutmadı, korkuları arttıkça arttı.

İman ettikleri hâlde, ölüm korkusuyla çekinen veya kendilerinden başka bir şey düşünmeyip cihaddan kaçanların, bu âyetleri anlamaları ne kadar da önemlidir. Çünkü bu ilâhî ikazlar, onların, akıllarını ve basiretlerini örten ağlardan kurtulmalarına yardım edecektir.

Özetle; kâinattaki her şey Allah'ındır. Öyle ise, Allah'ın olan bir şeyi, niçin O'nun yolunda kullanmayalım.

Zaten burada bizlere düşen görev, Allah'ın emirlerine itaatten şaşmadan vazifeleri icra etmektir. İnandıkları dâvâya samimiyetle bağlanmayan veya dinin önemini kavramayan insanlar ancak, ölüm ve musibet korkusuyla geri kalırlar. Oysa dâvâsı olmayanlar ölmüyor veya başlarına çeşitli musibetler gelmiyor mu? Toprakta çürüyeceğini bildiğimiz maddemizi koruma savaşı vereceğimize, çürümeyecek ruhumuzu, mânevîyatımızı koruyama çalışalım.

İşte böylesi ortamlarda, değişik imtihanlarla, içteki ihlâs da, nifak da meydana çıkmaktadır.

Hikmetli bir sözde denilmektedir ki; "Taatin taate sevk ettiği gibi, günah da günaha sevk eder. Ve insanın şeytana kapılma kabiliyetini artırır." İtaatin, Allah'ın çizdiği çerçeve içerisinde tanımını bulması çok önemli bir kaidedir.

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ
بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾

3:155 Hakikat, iki ordu karşılaştığı gün içinizden geri dönenler (yok mu?), onları, irtikâb ettikleri bazı şeyler yüzünden ancak şeytan kaydırmak istedi. Andolsun, Allah (yine) onları affetti. Çünkü Allah şüphesiz çok yarlığayıcıdır, halîmdir (ukubette, cezada acele edici değildir).

Burada, Allah'la irtibatı zayıflayıp O'na bağlılığı gevşeyen, dünyaya tamah edip dengeyi kaybeden insan tipi tasvir edilmektedir.

Evet, şeytan, vesvese ile kalplere nüfuz edip kötü, olumsuz duyguları harekete geçirir. İşte bu duygular hissedildiği ân, kişinin, tevbe ve istiğfarla Allah'a sığınarak, şeytanın vesvese ile açtığı gediği kapamaya çalışması gerekir. "*Ve de ki: 'Rabb'im! Şeytanların kışkırtmalarından Sana sığınırım! Onların yanımda bulunmalarından da Sana sığınırım, Rabb'im!'*" (23/97-98).

Âyet, bu hassasiyeti gösterenlere Allah'ın rahmetinin ulaşacağını ve Allah'ın, bu kullarını, şeytanın onları kendisinden uzaklaştırmasına fırsat vermeyerek affedeceğini bildirmektedir. Yeter ki, isyankârlıkta ısrar etmesinler. "*Eğer size yasaklanan büyük günahlardan kaçınırsanız, sizin küçük günahlarınızı örteriz ve sizi güzel bir yere sokarız.*"(4/31); "*Şeytan günaha, iftiraya düşkün olan herkesin üstüne iner.*"(26/222); "*Şüphesiz kullarım üzerinde senin bir hâkimiyetin yoktur. Ancak azgınlardan sana uyanlar müstesna.*"(15/42).

"*Ey iman edenler! Allah'a ittika edin. Ve O'na yaklaşmak için vesile arayın...*"(5/35).

❀ ❀ ❀

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًّى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٥٦﴾

3:156 Ey iman edenler! Siz, o küfredip de yeryüzünde seyahat ve seferde yahut gazada bulundukları zaman (ölen) kardeşleri hakkında, "Bizim nezdimizde olsalardı ölmezler, öldürülmezlerdi" diyenler gibi olmayın. Allah bunu onların yüreklerinde âkıbet, dâg-ı derûn [hasret, gönül yarası] yaptı. Allah hem diriltir, hem öldürür. Allah ne yaparsanız hakkıyla görendir.

Allah, âyetteki uyarılarla mümin kullarını, bozuk inançlılara mahsus bu ve benzer şeyleri söylemekten sakındırmaktadır. Bunlar ancak, Kur'ânî hükümleri bilmeyen kişilerin anlamsız sözleridir.

Tahkîkî iman sahibi, Allah'ın kanununu idrak edip bilir ki; Allah'ın alnına yazdığından başka hiçbir şey isabet etmez kendisine. İşte bu bilinçten dolayıdır ki, belâların getirdiği üzüntüyle ye'se düşüp kahrolmaz. Mükâfatla karşılaştığında ise, şaşırıp şımarmaz. Ne üzüntünün ne de sevincin üstüne aşırı düşer. "Şöyle yapsaydım, böyle; böyle yapsaydım, şöyle olurdu!" demez. Bilir ki; bilfiil sebepleri îfa etse de, Allah'ın dilediği ne ise, o mutlaka olur. Bu idrakle mümin, velisi Allah'ın himayesinde müsterih yaşar.

Yalnız şu bir gerçek ki; herkes niyetine ve niyetine da-yalı

ameline göre Allah'ın huzurunda toplanıp karşılık görecektir. Ancak niyetin iyi olduğunu iddia edebilmek için, en başta, aklımızın bütün gücünü kullanarak, gerçekleştirmeyi düşündüğümüz amelimizin gerçekten iyi olduğu hakkında zihnimizde hiçbir şüpheye yer bırakmamamız ve peşin bir hissiliğe kapılmamamız gerekir. Çok kere şahit olunmuştur ki; cehaletle iyi niyetin birleşerek meydana getirdiği sapıklığın, imkân bulursa, işlemeyeceği cinayet yoktur. Cehennemin yolu iyi niyetin çakıl taşlarıyla döşenmiştir. Niyetleri ve vicdanları, ilmî haysiyetle kontrol edip yönlendirmelidir. İnsanı güçlü iman, ilmî haysiyet, Allah'ın zikriyle uyanık bir yaşam mutmain kılacaktır.

Varlıkları yaratan, hayatlarına son veren Allah, zamanı gelince hepsini diriltecek, hesaba çekip herkese çalıştığının karşılığını verecektir. O, kimin neyi, ne için yaptığını bilir ve görür...

❀ ❀ ❀

وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿١٥٧﴾

3:157 Andolsun, eğer Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz Allah'ın bir yarlığaması ve esirgemesi onların toplayacakları (bütün) şeylerden (dünyalıklarından) elbet daha hayırlıdır.

Ölmek de, doğmak gibi sünnetullahtır. Nerede olursanız olun, ölüm size yetişir. "*Tahkim edilmiş yüksek kalelerde bulunsanız bile, ölüm gelip sizi bulur...*" (4/78).

Allah'ın rızasının gözetildiği bir yaşamın sonunda gelen bir ölüm insanı yüceltir. Geçici dünyaya nazaran âhiret yurdu daha hayırlıdır. O hâlde, Allah'ın kelimesini yüceltmek uğrunda canı feda etme ruhunu kuşan, gönüllere bu sevdayı aşıla... Ölümden neden korkarsın! Korkunun ölüme faydası var mı? Senin için en hayırlı kazanç, cennet karşılığı gerçekleşen alış veriş olmalı değil mi? Senin değerini takvadan başka ne yüceltebilir? Nasıl olsa bir gün öleceksin! Bıraktığın metaların o gün sana ne yararı olur! Ey Allah'ın kulu! Asıl, ebedî saadet yurdunu kaybetmekten korkmalısın...

Ölüm ve işkence korkusuyla cihaddan geri kalanlara, Hâlid b. Velîd'in "Vücudumda kılıç ve mızrak yarası almamış bir karış yer yok. İşte yine yatağımda ölüyorum. Korkakların gözüne uyku girmesin!" dediği rivayet edilmiştir.

Ölüm; Allah'a dönüş, mahkeme-i kübrâda muhakeme oluştur. Ya Allah'ın rahmet ve mağfireti yahut şeytanın arkasından sürüklenişin sonucu uğranılacak elim azap... Hastahanelerde inleyenler, trafik kazalarında mal ve canları telef olanlar Müslümanlara ibret olsa da, imkânlarını Allah'ın rızasını kazanma yolunda seferber etme şuuruna erseler.

"Ahmakların ahmağı, her iki şekilde de öleceği hâlde, kötü yolu seçen kişidir." diyor, Seyyid Kutub.

❀ ❀ ❀

وَلَئِنْ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ ﴿١٥٨﴾

3:158 Andolsun, ölseniz de yahut öldürülseniz de muhakkak ki hepiniz Allah'a (O'nun huzuruna gidip) toplanacaksınız.

Bu sonuçla herkes muhakkak karşılaşacaktır. İster trafik kazasında, ister bir kurşunla, isterse rahat yatağınızda olsun, ölümün size nasıl geldiği, şekli önemli değildir; önemli olan, ruhların nasıl alındığıdır.[116]

Bu dünyada işkenceye, zulme dayanamayan, hatta bunlara maruz kalanları görüp de onları kurtarmak için elinden bir şey gelmediğinden kanayan kalbinin ıstırabını dindiremeyen insanın hâlini, hâlimizi bir düşünelim. Cezayir'de veya diğer dünya topluluklarında olsun, işkenceye maruz kalanların, hastahanelerde inleyenlerin durumu nedir! Zalimlerin zulmüne uğrayıp da kurtulamayanlar var ve bunları kurtarmak da elimizden gelmiyorsa; "Müslüman'ım" diyenlerin, güçlerinin yettiğince İslâm'ı yaşamak ve bu uğurda cihad ederek ebediyette elim azaptan kurtulmaya çalışmak da mı gelmez ellerinden!

İşte bunun için çalışalım. Dünyada, acıların da, mutlulukların da bir sonu var. Öyle ise, bitmeyen mutlulukların ardından koşalım.

❀ ❀ ❀

---

[116] Bkz. 8/50; 16/32.

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا
مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا
عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾

3:159** (O vakit) **sen Allah'tan bir esirgeme sayesindedir ki onlara yumuşak davrandın. Eğer** (bilfarz [farz edelim ki]) **kaba, katı yürekli olsaydın onlar etrafından her hâlde dağılıp gitmişlerdi bile. Artık onları bağışla** (Allah'tan da) **günahlarının yarlığanmasını iste. İş hususunda onlarla müşavere et. Bir kere de azmettin mi artık Allah'a güvenip dayan. Çünkü Allah kendine güvenip dayananları sever.

Olumsuz ve cahilî davranışlar sergileyenler karşısında sabırlı, ıslah edici bir merhamet içerisinde olunmalıdır. Bu, yürekleri fetheden bir yöntemdir. İtham etmek, azarlamak, hakaret etmek en faydalı ve hayırlı öğüdün bile etkisini yok eder. Müminler merhametli, mütevazı, anlayışlı bir duruş sergilemeli; arkadaş ilişkilerini mümkün mertebe bu olumlu atmosferde sürdürmelidirler. Çevrelerine insan toplayıp güç kazanarak dâvâya hizmeti birlik ve beraberlik içerisinde gerçekleştirmeyi diliyorlarsa; ilişkilerinde kabalıktan, katılıktan kaçınarak arkadaşlarına hayırlı ve bağlı olmalı, onları kötülüklerine mukabele etmeden affetmeli, beşer olarak çeşitli zaaflarının bulunduğunu düşünerek, kusurlarını güzel bir dille düzeltmekle beraber müsamaha ile karşılamalı, meselelerin halli için müşaverede bulunmalıdırlar.

Arzu edilen, güvenilen sınıfın karakteristik özelliği; orta yo-

lu tutması, itidalli olmasıdır. Özellikle, havasın takva ehli kadar güçlü olmayan avam için "Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız." ilkesi diri tutulmalı, insanı ıslah yolunda her türlü meşru metot, usulünce geliştirilmelidir. Kur'ân ve sünnet nasslarına, Peygamber (s.a.v)'in ve sahâbenin hayatına bakıldığında görülür ki; sürekli olarak kolaylığa çağrı yapılmakta, Allah'ın kullarına zorluk telkin edilmemesi öğütlenmektedir.

"*... Allah, sizin için kolaylık istiyor, zorluk istemiyor...*"(2/185); "*... Allah, size güçlük çıkarmayı istemiyor...*" (5/6).[117]

Peygamber (s.a.v), "Dinde aşırı gitmekten sakınınız. Çünkü sizden öncekiler, dinde aşırılık yüzünden helâk oldular." buyurmaktadır. Hadiste, çok ince ayrıntılara dalanların, aslî anlamı gözden kaçırmaları sebebiyle mahvoluşları haber verilmektedir.

Diğer bir rivayette ise; "Resûlullah (s.a.v), iki şeyden birini seçme durumunda kaldı mı, günah olmadıkça en kolayını seçerdi." denilmektedir.

Yine Resûlullah (s.a.v), cemaate namaz kıldırırken okuyuşu uzun tutan Mu'âz'a, "Sen fitneci misin, ey Mu'âz?" diye çıkışmıştır. Bunun anlamı şuydu: Halka karşı şiddet göstermek, onları hep azîmeti tercihe zorlamak, fitneye itilmelerine sebep olabilecek önemli bir etkendir. Bir insan kendi hesabına, daha mükemmeli, daha güvenliyi bulmak için işi zor tarafından alabilir. Ama bunu başkalarına da dayatmaya kalkışması doğru değildir. Çünkü bu tutum, bilmeden, onları Allah'ın dininden uzaklaştırabilir. O nedenledir ki Resûlullah (s.a.v), tek başına namaz kıldığında,

---

[117] Ayrıca bkz. 2/178; 4/28.

namazı en çok uzatan; başkalarına imamlık yaptığındaysa, en kısa tutan kişiydi.

Her dönemde önerilen kolaylık, işi kolay tutma keyfiyeti, zamanımızda çok daha gerekli hâle gelmiştir. Çünkü zamanımızda dinî bağlar incelmiş, hassasiyetler azalmış, inanç zaafa uğramış; insanlar maddî hayatın ağır baskısı altında yenik düşmüştür. Bu nedenle fıkıh âlimleri şu karara varmıştır: Güçlük, kolaylaştırmayı gerekli kılar. Belânın genelleşmesi, hafifletme gerekçelerindendir.

Hikmet sahibi davetçi; daveti, insanlara en yumuşak ve güzel yollarla, en ince ibarelerle ve mazlumun hakkını asla yemeden ulaştırandır. Sert üslûp, güzellikleri yok eder. O nedenle, iyiliği emredenin emri de iyilikle olmalıdır.[118]

Hasan-ı Basrî'nin de dediği gibi; "Bu din, içindeki aşırı kaba ve katılar yüzünden kaybolur."

Ayrıca, Gazzâlî "İhyâü Ulûmi'd-dîn" adlı eserinde şunları söyler: "Emrettiği ve yasakladığı hususta şefkatli, yumuşak davranmayan ve fıkıh bilgisine sahip olmayan, iyiliği emretme ve kötülüğü yasaklama durumunda olamaz."

Bir de davette, karşılıklı konuşmalarda, insanlar arasında hukuka riayet etmek gerekir. "İslâm herkesi eşit görür." denerek bir yaşlıya delikanlı, bir ihtiyara da genç gibi hitap edilemez. Âsi veya bid'atçı oldukları gerekçesiyle ana-babalara ve kardeşlere katı davranılmaz. Çünkü ana-baba başta olmak üzere, onların bu du-

[118] Bkz. 16/125.

rumları yumuşak sözle muamele edilme haklarını düşürmez. Lokmân sûresinin 15. âyeti, onlara has bu ayrımı bildirmektedir.

İnsanları birbirine bağlayıp muhabbeti temin edecek bu güzel meziyetlere sahip olmaya çalışılmalıdır. Arkadaşlığı zedeleyici davranışlardan, kusurları yüze vurarak düzeltmekten kaçınılmalıdır. Mümkün mertebe, düzeltmeleri genel hitaplarla ve genel ifadelerle yapmalı ve hatalardan kurtulup bağışlanmamız için dua ve istiğfarda bulunmayı prensip edinmeliyiz.

Âyetin temas ettiği önemli bir kavram olan istişare; iki veya daha fazla insanın, varılacak ortak karar doğrultusunda hareket etmek üzere, karşılıklı güven duygusu içerisinde fikir alışverişinde bulunmasıdır.

Hz. Ali, müşaverenin;

- Doğruyu ve gerçeği ortaya çıkarma,

- Görüş ve düşünce kazanma,

- Hatadan kaçınma,

- Kınanmaktan sakınma,

- Pişmanlık duymaktan kurtulma,

- Kalpleri kazanma yönünde çok boyutlu faydalarının bulunduğunu belirtmiştir.

Gerçeği ararken müşaverede bulunmak, Allah yolunda cihad kıymetinde olması yanında, doğru yola kavuşmaya da sebeptir. Savaş ve yönetim gibi umumu ilgilendiren mevzularda milletin menfaatine en uygun çözümü tespit etmek, istişareye, derin araştırmaya ve müzakereye bağlıdır. Nitekim, Müslümanlara işlerini

istişare yoluyla halletmeleri emredilmiştir. Çünkü, şûra sistemi şeriatın en temel ve zorunlu unsurlarındandır. Şûrada esas olan, ileri sürülen fikirlerin çeşitli yönlerini görüş (akıl) sahipleriyle tartışıp müşavere etmek, sonra da üzerinde mutabık kalınan en isabetli kanaatin gereğini yapmaktır. Bir diğer önemli husus da, müşaverenin, ancak hakkında kesin nass bulunmayan konularda yapılması zorunluluğudur.

İslâm, siyaset ve idaresi dayanışmayı ve adaleti esas alır ve uygulamada Hz. Muhammed modeldir. Diktatörlük ve ferdî hükümranlıksa kesinlikle yasaktır. Dayanışma; olgunluğun, ileri görüşlülüğün ve başarılı siyasetin göstergesidir. İki görüş, bir görüşten daha hayırlıdır. Hiçbir idarecinin sırf kendi görüşüyle karar vermesi veya verdiği kararda hataya düşmemesi düşünülemez. "... *İş ve yönetim hususunda onlarla şûraya git...*" (3/159) âyetiyle, Allah'ın Resûl'ü dahi "müşavere et" emrine muhatap olmuştur. Peygamber, hakkında vahiy bulunmayan meselelerde şûraya başvurur ve alınan ortak kararı uygularmış. Bu anlamda, istişare, sadece danışma boyutuyla değerlendirilmemelidir. Bu istişarede güdülen amaca tamamen aykırıdır. Nitekim, Peygamber'in Bedir, Uhud ve Hendek Gazalarında, Hudeybiye Andlaşması'nda olduğu gibi, önemli meselelerde ashâbına danıştığı ve onların tavsiyeleri doğrultusunda hareket ettiği siyer kitaplarında geçmektedir.

Şûranın, İslâm ümmeti içinde görüşleri kabul edilen, ümmetin maslahatını düşünen, adaletli, takva, ilim, sağduyu ve hikmet sahibi kimselerle yapılmasına özen gösterilir. Mutlak surette çoğunluğun değil, takva sahibi kişilerin ittifak ettikleri görüşlere

rağbet edilir ve nihaî kararı verme yetkisi, Resûlullah'a ve ondan sonra gelen ulû'l-emre aittir. Buradan yola çıkarsak, günümüz demokrasilerinde bu nitelikte bir şûra anlayışından ne kadar uzak olunduğunu anlamakta zorluk çekmeyiz. Çünkü halk, hele de cahilse; neyi, niçin seçtiğini bilemez. Özellikle meydanlarda bol bol nutuk atıp vaatlerde bulunana meyleder.

Kur'ân'da da belirtildiği gibi, Hz. Peygamber toplumun hem dinî hem de siyasî lideri idi. Hiç kimse ile onun dinî liderliğini sorgulama anlamında istişareye gidilmesi söz konusu edilemez. Toplum, Allah adına, ancak Allah'ın seçip tayin ettiği bir kişi tarafından yönetilebilir; o da peygamberdir. Peygamberlik bittiğine göre, bir anlamıyla, "tartışma üstü kişiler" devri de bitmiştir. Bunun içindir ki; yönetimi, seçkin kişi/kişiler üzerine değil, şûra ve bey'at prensipleri üzerine temellendirmek gerekir.

Şûra ve bey'at; yönetilenlerle yönetenleri gerçek mânâda buluşturabilen siyasal düzenlemelerdir. En küçük gruplardan en büyüklerine kadar yönetenlerin yönetilenleri, yönetilenlerin de yönetenleri denetlemesini sağlayabilmek bu daire içinde mümkündür. Ancak şunu belirtmek gerekir ki; istişare metodunu demokratik rejimlerin yöntemleriyle özdeşleştirmeye kalkanlar, İslâm'ı saptırarak insanları aldatmak isteyen veya kavram kargaşasına düşenlerden başkası olamaz.

Bir haberde, "Her kim istişare ederse, rüşd (doğru yolda gitme)den mahrum olmaz. Her kim de terk ederse, hatadan kurtulmaz." denilmektedir. Bu bakımdan, sizden birisi kardeşiyle istişare ettiğinde, biliyorsa, kardeşine yol göstersin. Çünkü kararsızlık, ruhta zayıflık, ahlâkta sarsıntı doğurur. Tevhide ve fikrî

ıslaha muhalif kişilerle istişarenin, genellikle hevâya yönelik olduğu gerçeği unutulmamalıdır.

"*Bir kere de azmettin mi, artık Allah'a güvenip dayan.*" Ancak, tevekkülün sebeplere sarılmakla tamamlanacağını ve sebepleri terk etmenin akılsızlık ve sünnetullahı bilmemek olduğunu unutma. Tevekkül; sebeplere sarılmakla beraber, vehme dayalı birtakım davranışlardan uzaklaşmaktır. Tevekkülün yeri kalptir. Sebeplere göre davranmak da eldeki imkânlar nispetindedir. İnsan, sebeplere sarılmakla mükelleftir. Nitekim Nisâ' sûresinin 71. âyetinde, "*Ey iman edenler! İhtiyatlı davranın, bölük bölük veya hep birden savaşa gidin.*" ve Enfâl sûresinin 60. âyetinde ise, "*Onlara karşı, gücünüz yettiği kadar, Allah'ın ve sizin düşmanlarınızı sindirmek üzere kuvvet hazırlayın...*" buyrulmaktadır.

Ayrıca âyette, azim ve kuvvet arasında tutarsızlık olmaması gerektiği hatırlatılıyor. "Keşke şöyle yapsaydım, o zaman böyle olmazdı!..." demek gibi. Nitekim kişi, tevekkül edip gerekli tedbiri almaz, Allah'ın sebepler ve sonuçlarla ilgili kanununu göz önünde bulundurup hazırlanmazsa; kaybettiğinde ve amacına ulaşamadığında pişman olur, şer'an ve aklen gülünç duruma düşer. Bu sonun, İsrâ' sûresinin 29. âyetinde de anlatıldığını görmek mümkün: "*Elini boynuna bağlayıp cimri kesilme, büsbütün de açıp tutumsuz olma. Yoksa pişman olur, açıkta kalırsın.*"

Allah, Resûl'ünün sünnetini dikkate alarak ilmî haysiyetle hareket eden ve kendisine dayanıp güvenenleri sever.

❀ ❀ ❀

إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾

3:160 Allah size yardım ederse artık sizi yenecek yok-tur. Sizi yardımsız bırakırsa ondan sonra size yardım edebilecek kimdir? Müminler ancak Allah'a güvenip dayanmalıdır.

Evet, Allah'ın bu yardımı, yine O'nun değişmez kâinat kanunu dediğimiz sebep ve netice düzeniyle yürüyor. Yani Allah, insandan çalışmasını ve üzerine düşen vazifeyi îfa etmesini istiyor.

"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (Allah'ın dinine) yardım ederseniz; O da size yardım eder, ayaklarınızı kaydırmaz."(47/7).

Müminler, güçleri yettiği kadar çalışıp çabalar; fakat bu çalışmanın sonucunu Allah'ın takdirine bırakırlar. Allah (c.c)'a gereği gibi, tam anlamıyla güvenip tevekkül etmedikçe olgunluğa erişilmiş olunmaz. Allah'ın koyduğu sebeplere sarılarak, hiçbir şeye bel bağlamadan yalnız Allah'a güvenmek anlamına gelen tevekkül, ancak ihlâslı müminlerde bulunur.

❁ ❁ ❁

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

23:161 Bir peygamber için emanete** (yahut ganimet malına) **hainlik etmek?** (Bu) **olur şey değil. Kim böyle hainlik eder** (ganimet ve cemiyete ait hâsılattan bir şey aşırır, gizler)**se kıyamet günü hainlik ettiği o şeyi**(n günahını) **yüklenerek gelir. Sonra herkes ne etti, ne kazandıysa** (mücâzat veya mükâfatı) **eksiksiz ödenir. Onlar haksızlığa uğratılmazlar.

Peygamberler olgun ahlâk, yüksek terbiye, adalet ve dürüstlük konusunda ideal örneklerdir. Onlar biliyorlar ki; bir kimse dünyada haksız yere bir şey alırsa, kıyamet gününde o şey kendisinin önüne dikilip durur. Yapılan iş hardal tanesi ağırlığında da olsa, en gizli yerde de bulunsa, Allah onu meydana çıkarır.[119] Emanete hıyanet etmek veya hakkı olmayan bir şeyi almak hiçbir mümine yakışmazken, bu derece kınanmış bir hareketi peygamberlere yakıştırmak daha büyük bir cürümdür. Çünkü bu cürüm, Allah'ın hukukunun çiğnenerek zulme düşülmesine, temiz kulların töhmet altında kalmasına sebep olmaktır.

Allah'tan korkan, hangi konumda olursa olsun, üzerine aldığı sorumluluğu suistimal etmez, en ufak bir şeyi dahi zimmetine geçirmez. Devlet idaresi, halkın lider seçtiği kimseye emanettir. Liderin, gerek ganimet gerek öşür gerekse zekât olsun, her türlü geliri Allah'ın belirlediği şekilde taksim ettirmesi gerekir.[120] Devletin güçlenmesi, ordunun teçhizi, halkın desteklenmesi için oluşturulan devlet hazinesinin keyfî surette tüketilmesi veya tüketimde en ufak bir sûiistimale meydan verilmesi lidere vebal getirir. Değil devletin, bir kişinin hakkına tecavüz dahi zulümdür.

---

[119] Bkz. 31/16.

[120] Bkz. 8/41; 9/60; 59/6-8.

İmam Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği şu iki hadis de bu konuya ışık tutmaktadır: Hz Muhammed'in zekât toplamak üzere vazifelendirdiği Ezd kabilesinden İbnüllüteybe, topladığı zekâtı getirdi ve "Şunlar sizin, şunlar da bana hediye edildi." dedi. Bunun üzerine Peygamber, "Bu nasıl bir vazifeli ki, biz onu bir vazifeye yolluyoruz ve o topladığı şeyi getiriyor, 'Şu sizin, şu da bana hediye edildi.' diyor. Evinde otursaydı, kendisine bir şey hediye edilecek miydi bakalım? Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki; sizden herhangi biriniz ondan bir şey götürse, kıyamet günü, o götürdüğü şey boynunda kendisiyle beraber gelir." buyurdu.

"Ey insanlar! Sizi herhangi bir vazife ile görevlendirirsek ve o bizden bir iğne dahi gizlerse; bu, emanete hıyanettir. Ve kıyamet günü onunla birlikte gelecektir."

Yine İmam Ahmed b. Hanbel, Ebû Hureyre'den rivayetle şunları nakleder: Resûlullah (s.a.v), "İstemem ki, sizden biriniz kıyamet gününde umuma ait bir şeyi yüklenerek gelsin de 'Yâ Resûlullah, yardım et bana!' desin. O zaman ben ona derim ki; 'Allah'ın huzurunda bir şey yapamam sana. Ben sana tebliğ etmiştim.'" buyurmuştur.

İmanın esprisini kavrayanların, umuma ait şeylerden hakları olmayan bir şeyi kendilerine tahsis etmeleri veya emanete hıyanet etmeleri, hiçbir surette düşünülemez. Çünkü Rableri tarafından kendilerine yöneltilen korkunç bir ikaz vardır. Âhiret bilinci, asla şüphe duyulmayan bir gerçek olarak içimizde hazır bulunursa; kuşkusuz, herkese hak ettiği karşılığın, kazancın yahut ziyanın O Gün'de ödeneceğini bilmemiz, dürüst olmamıza

yetecektir. Müslümanların, âhiret gününde Allah'ın huzurunda düşebilecekleri mahcubiyeti düşünerek, takva hassasiyetiyle hareket etmeleri gerekir.

Allah'ın rızasına nail olmak öyle doyulmaz bir hazdır ki, onun yanında dünya menfaati pek kıymetsizdir. Allah'ın rızasını hevâ ve heveslerine, basit menfaatlerine tercih edenler, ne büyük kayıp içerisindedirler. Keşke bu düşünceyi her zaman içimizde canlı tutabilsek. Allah'ım bize lûtfet! Yarışacaksak, bunun için yarışalım.

❁ ❁ ❁

أَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦٢﴾

3:162 Ya Allah'ın rızasına tâbi olan kimse; Allah'ın hışmına uğrayan ve durağı cehennem olan (adam) gibi mi (olacaktı)? O, ne kötü dönüş yeridir.

Vaad-i ilâhî gereği, Allah'ın rızasına sarılıp sâlih amel işleyen, Allah'ı hoşnut etmeye çalışan, gücü yettiği kadar yasaklanmış şeylerden uzak duran kimsenin yeri cennettir. Ya ötekilerin yeri?

"*Ne oluyorsunuz? Ne biçim hükmediyorsunuz?*" (68/36); "*Vaat ettiğimiz güzel bir nimete kavuşan kimse; dünya hayatında kendisine bir geçimlik verdiğimiz, sonra kıyamet günü azap için getirilen kimse gibi midir?*" (28/61).

هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾

3:163 Onlar** (Allah'ın rızasına tâbi olanlar) **ise Allah indinde derece derecedir. Allah,** (emin olanları da, hainlik edenleri de) **ne yaparlarsa hakkıyla görücüdür.

Bu, geçici âlemde de böyledir. İyi-kötü, amir-memur, avam-havas nasıl eşit tutulmuyor, durumlarına göre muamele görüyorlarsa; O Gün, insanların, yaşantılarına göre dereceleri de farklı olacak ve bu dereceleri belirleyen yegâne ölçü takva olacaktır. Herkes lâyık olduğu makama göre muamele görecektir.[121]

Bugünün kazandıracağı mevki-makam, şan-şöhret gibi değerlere rağbet edip de O Gün kendilerini aziz ve üstün kılacak takvaya rağbet etmeyenlere yazıklar olsun!

❀ ❀ ❀

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٦٤﴾

3:164 Andolsun ki müminler daha evvel apaçık ve kat'î bir sapıklık içinde bulunuyorlarken Allah, içlerinden ve kendile-

[121] Bkz. 49/13.

rinden onlara -âyetlerini okur, onları tertemiz yapar, onlara Kitap ve hikmeti öğretir- bir peygamber göndermiş olduğu için büyük bir lütufta bulunmuştur.

Yaratılmışların en güzeli insan; insanların en güzeli de müminlerdir. Müminlik öyle şerefli bir makamdır ki, bunun dışındaki her şey kıymetsiz kalır. Çünkü Allah indinde, müminlerin özel ve ayrıcalıklı bir yeri vardır. Onlar, Hz. Muhammed'in mesajını kabul eden ve onu rehber edinerek, gösterdiği yolda gidenlerdir. En güzel vasıfları da, bulundukları konumu bilip, "*boş şeylerden yüz çevir*"meleridir. Yani bâtıl, faydasız ve hayırsız her şeyden yüz çevirirler. Onlar, değil işin malayani olanından, boş lâftan dahi yüz çevirirler. Onlar, "*... Boş lâf (konuşan)larla karşılaştıklarında, vakar ile oradan geçip giderler.*"(25/72).

Gerçek mümin, yükümlü olduğu risaletin sorumluluğunu bilir ve zamanı, kendisi için bir fırsat bilerek değerlendirir. Dünyayı, iyi işler ve cihad için kaçırılmaz bir fırsat telâkki eder. İşte mükemmelliklerini böylece korumaya çalışan müminler, vaad-i ilâhî gereği kurtulmuşlardır ve ebedî nimetlere mazhar olacaklardır.

Rableri onlara cehaletin ve şirkin pisliğinden temizlenme yolunu vahiyle göstermiş; onlar da, yaratılışın mânâsını unuttturan âdet ve alışkanlıklarını, düşünce ve fikirlerini, evlerini, münasebetlerini, cemiyetlerini, içtimaî nizamlarını, kısacası maddî-mânevî tüm cahilî yaşantılarını bir tarafa itip, O'nun rızasına teveccüh etmişlerdir. Bu müeyyidelere akl-ı selim ile sarılarak, cehaletin karanlığından ilmin aydınlığına kavuşmuşlardır. Bu

ilmî değerlere rağbet etmeyen gafil kimseler, cahiliyenin pisliklerine, çirkinliklerine düşmekten kurtulamamışlardır.

Cahiliye; doğru yolun zıddına ve ilmin aksine işleyen, eskiyen ve değişken olan, insanı, insana ve topluma köle yapan, beşerî sistem ve prensiplere itaate zorlayan İslâm dışı tüm rejimler, sistemler ve hükümlerin ortak adıdır. Kişinin, Allah'ı gereği gibi tanımaması, O'na kulluk etmekten uzaklaşması, O'nun emirlerine değil de, kendi hevâ ve hevesine uymasıdır. Başka bir ifadeyle, cahiliye, bir şeyi gerçeği dışında bilmek, anlamak ve buna göre amel etmektir.

Allah'ın emir ve yasakları mevcutken, insanların koyduğu emir ve yasaklara, siyasî sistem ve düşüncelere inanmak en büyük cehalettir. İslâm'ın hâkim olmadığı tüm dönemler, cahiliyenin egemen olduğu dönemlerdir.

"*Onlar hâlâ cahiliye devrinin hükmünü mü istiyorlar? Gerçeği bilen bir millet için, Allah'tan daha iyi hüküm veren kim var?*"(5/50); "*Onlar cehalet içerisinde kalmış, bilgisizliğe saplanıp kalan gafillerdir.*" (51/11); "*Af yolunu tut, bağışla, marufu emret ve cahillerden yüz çevir.*" (7/199).

Bugün beşeriyet, korkunç bir cahiliye bataklığında yaşama bedbahtlığına terk edilmiştir. Beşerî sistemlerin idaresi altında, basından yayına her şey, gerçek fonksiyonunu yitirmiştir ve tamamen insanın insanlığını dejenere eder mahiyettedir. Ve bu sistemler, belli kesimlerin indî menfaatleri uğruna işlemektedir. Ne zaman ki müminler cahiliye ile mücadele eder, eğitim seviyesini yükseltmeye çalışırlar; işte o zaman, geçmişte beşeriyet âlemini koyu bir cehaletten kurtardıkları gibi, bugün de o

uçurumlara doğru yuvarlanan insanlığı kurtaracaklardır. Müslümanlığın gerçek idrakiyle, bulundukları makamın şerefini de korumuş olacaklardır. Bu bağlamda, herkes kendisini ve evini, kazanabildiği kadarıyla çevresini gücünce eğitemez mi? Öyleyse haydi, hep beraber eğitim seferberliğine!

Allah, dolu dolu yaşamayı prensip edinerek çalışan insanların hayatlarında "Mü'min" ismiyle tecelli eder ve onları koruyup mükâfatlandırır.

❁ ❁ ❁

أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾

3:165 Size (Bedir'de) onlara iki katını başlarına getirdiğiniz bir belâ (Uhud'da) kendinize çatmış olduğu için mi "Bu, nereden (geldi)?" dediniz. De ki: "O, kendi katınızdandır". Şüphesiz ki Allah her şeye hakkıyla kâdirdir.

Bu hadise birçok Müslüman'ın zihnindeki yanlış imajı silmek ve onlara sünnetullahı anlatmak için vuku bulmuştur.

İnsanlar, Allah'a ve Resûl'ünün isteklerine aykırı davranışlarda bulunsalar dahi, değil mi ki Allah adına savaşıyorlar ve Allah Resûl'ü de aralarında bulunuyor; o hâlde, ne olursa olsun yenilmeyecekleri düşüncesindeydiler. Oysaki Allah'ın sünneti, kâmil bir imanın gereği olarak seçkin bir yaşayışı öngörmek-

tedir. Bu sünnetin en önemli düsturu da, zafere erişmek için zorluklara karşı tüm imkânların seferber edilmesidir. Kânûn-ı ilâhîde imtiyazlı kimsenin olmadığı ve herkese samimî çalışmalarının karşılığının verileceği gerçeği, pek çok kez önemle vurgulanmaktadır.

Allah, ilâhî emanetinin sancaktarlığını yapan erlere yardım edeceğini vaat etmiştir. Yüce Allah, kendi yolunda bulunanlara yardım ettiği gibi, gizli hikmetinden dolayı, hilâfına hareket edenlere de lütfunu kahır, kahrını lütuf suretinde gösterebilir. Bu nedenle, meyus ve müteessir olmanın manâsı yoktur. Bu imtihanlarda birçok hikmetler gizlidir. Bunlar, gerçek müminlerin bilinmesi, diğerlerinden ayırt edilmesi ve kendi kendilerini tanımaları içindir. Gerçekten de, rahat ortamlarda, kendi hâlinde yaşayan insanların karakterleri pek bilinmez. İnsan, kendi kişiliğini vahim ve kritik dönemlerde daha çok ortaya koyar.

Âyette, "*O, kendi katınızdandır*" denilmektedir. Evet, bunu hariçte değil, kendimizde; emre muhalefet etmek, merkezi terk edip ganimet hırsına düşmek gibi kötü tutum ve hareketlerimizde aramalıyız. Şûrâ sûresinin 30. âyetinde "*Sizi çarpan her musibet, kendi ellerinizin (ihtiyarınızın [kendi iradenizle seçimizin]) işleyip kazandığı (günahlar) yüzündendir. (Bununla beraber Allah) birçoğunu da affeder (de musibete uğratmaz).*" buyrulmaktadır.

Hasan-ı Basrî der ki: "Allah kimin rızkını genişletir de, o kendisinin imtihan edildiğini görmezse; onun sıhhatli bir görüşü yoktur. Allah kimin rızkını daraltır da, o kişi kendisine yardım edildiğini görmezse; onun da sıhhatli bir görüşü ve aklı yoktur."

Öyle ise cihad eden; şan, şöhret veya dünya metaı elde et-

mek için değil, yalnızca Allah (c.c) yolunda, O'nun rızasını kazanmak, hak ve adaleti hâkim kılmak için cihad etsin.

❀ ❀ ❀

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦٦﴾

3:166 İki ordu karşılaştığı gün size gelen musibet Allah'ın emriyle idi. (Bu, Allah'ın) müminleri ayırt etmesi,

Hiçbir şey tesadüfle ve kendiliğinden vukua gelmez. Ve yine hiçbir şey mânâsız değildir. Lâkin, irade iki surette tecelli eder. Birincisi, hiçbir sebep ve şart ile kayıtlı olmayan, ezelden yazılmış hükmün meydana çıkmasıdır; insanın cinsiyeti, doğumu, ölümü, kâinatın ayakta duruşu ve dağılışı gibi. Tüm bu oluşlarda Allah'ın "Cebbâr" ism-i şerîfi hâkimdir. İkinci şekli ise, sebep ve şartlara bağlı olarak olayların gerçekleşmesidir. Yani insanların iradelerini doğru kullanıp kullanmamaları ile alâkalıdır. Gaflete düşüp yanlış hareket etmeleri ile musibete maruz kalabilirler. Allah dilerse buna ihtimal vermez. O her şeye kadirdir.

İnsanlardan, tasarrufunda serbest bırakıldıkları cüz'î iradelerini selim akılla kullanmaları istenmiştir ki; "Bu da nereden başımıza geldi!" demesinler ve hayatlarını gözden geçirsinler.

"Sana gelen iyilik Allah'tandır. Başına gelen kötülük ise nefsindendir..."(4/79); *"İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu ki; Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın. Belki de (tuttukları kötü yoldan) döner-

ler."(30/41); *"Bir millet kendilerinde bulunanı (güzel ahlâk ve meziyetleri) değiştirinceye kadar, Allah onlara verdiği nimeti değiştirmez. Allah işitendir, bilendir."*(8/53).

Âyetlerin temel esprisini kavramayanlar, yeterince özümsemeyen ve sünnetullahın bir hikmetle cereyan ettiğini düşünmeyenler, dalâlet ehlinin amaçlarında muvaffak oluşlarını gördükçe, karamsarlık içerisinde vesveseye düşebiliyorlar. Oysa Enfâl sûresinin 25. âyetinden de anlaşıldığı üzere, bazı kimseler sebebiyle Müslümanların başına gelen belâlarda, imtihan, terbiye, nimet ve ders vardır muhakkak. Meselâ, Uhud'da müminlerin musibete uğrama hadisesi gösteriyor ki; bu yenilginin nedeni, hepsinin birden yoldan çıkması değil, bilâkis içlerinden bazılarının itaatsizliğidir. Bazı kimseler sebebiyle bütün Müslümanların başına musibet gelmesi, dünyaya has bir durumdur. Âhirette ise, herkes ameline göre karşılık görecektir.

Ayrıca, dalâlet ehlinin kazandığı muvaffakiyetler, onların kuvvetli olduğunu göstermez. Çünkü, muvaffakiyetlerinin gerçek nedeni kuvvetli olmaları değil, işlerini tahrip, ifsat, yıkım ve alçakça tecavüzler üzere yürütmeleridir. Emellerine erişmek için, her türlü hile ve desiseyi uygularlar. Meselâ, dalâlet ehli, müminleri, aralarındaki ihtilâflardan yararlanarak, nefislerini okşayarak ve akıllara durgunluk verecek tahrip aletleri kullanarak, çok az bir kuvvetle büyük belâlara maruz bırakabilir.

Ehl-i hak belki zulümlere, haksızlıklara maruz kala-bilir; zayıf ve kuvvetsiz de olabilir. Her şeye rağmen, imanları doğrultusunda yaşama gayret ve samimiyeti içeri-sinde iseler, cenneti kazanacaklardır. İnsafsızca, alçakça şeytanca zulümlerin altına

imza atan, inananları korkutarak güçlü görünen münkirlerin bu görünüşlerine aldanılmamalıdır. Hakka kafa tutup zulme düşenler, tarih boyunca hep hüsrana uğramışlardır. Bundan sonra da akıbetleri değişmeyecektir. Allah'ın bunlara, uzun veya kısa, mühlet vermesinde, çeşitli sebepler ve hikmetler vardır.

Allah, müminlerini böylece hem terbiye hem de teselli etmektedir. *"Eğer müminseniz, daha üstün olduğunuz hâlde gevşemeyin, üzülmeyin."*(3/139). Olabilir; bir şey hoşunuza gitmez de, o sizin için hayır olur. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

❁ ❁ ❁

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوِ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْ هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ﴿١٦٧﴾ الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ فَادْرَءُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦٨﴾

3:167 Münâfık olanları da açığa vurması içindi, Berikilere: "Gelin. Allah yolunda muharebe edin yahut** (hiç olmazsa düşmanın kendinize ve ailelerinize saldırma-sını) **önleyin" denildi de, "Biz muharebe etmeyi bilseydik elbette arkanızdan gelirdik" dediler. Onlar o gün imandan ziyade küfre yakındılar. Ağızlarıyla kalplerinde olmayanı söylüyorlardı. Onlar ne gizlerlerse Allah çok iyi bilicidir.

3:168 Kendileri (evlerinde) oturarak kardeşlerine, "Eğer bizi dinleselerdi ölmeyeceklerdi" diyen o adamlara de ki: "Öyle ise kendi nefislerinizden ölümü geri çevirin, eğer doğrucu (adam)larsanız".

Bu âyetlerde, musibetlerin safların ayrılmasındaki belirleyici rolüne dikkatler çekiliyor.

Hakikî müminler, imtihan, sıkıntı ve eziyetler karşısında sabır gösterir; hiçbir zaman Allah hakkında cahilî düşüncelere kapılmazlar. İmandan çok küfre yakın olanlar ise; duruma göre konuşur, duruma göre saf değiştirip tavır alır ve her şeyin istedikleri gibi olmasını isterler. "*Şayet bize itaat etselerdi, öldürülmezlerdi.*" diyerek, Allah uğrunda savaşan ve öldürülenlerin başlarına gelenleri göstererek diğer müminlerin cesaretini kırarlar. Allah (c.c), münâfıkları ve cahilleri bu sözlerinden dolayı azarlamakta ve onlara şöyle demektedir: "*Eğer doğrulardan iseniz, kendinizden ölümü geri çevirin bakalım!*"

Fakat buna kimsenin gücü yetmez, çünkü ölüm ecel iledir. İnsan, eceli gelince ölür. Sadece savaşa katılanlar mı ölüyor, sakat kalıyor veya canlardan, mallardan zarara uğruyor? Tabiî şartlarla gelen ölümün yanında, doğal âfetlerde, trafik kazalarında nice canlar yitiriliyor, nice mallar telef oluyor. Her can ölümü tadıcıdır ve hangimizin daha güzel amel işlediğinin izahıdır, imtihanlara verdiğimiz cevaplar. Savaşa katılmak insanın ömrünü kısaltmayacağı gibi, katılmamak da uzatmaz. "*Sağlam kaleler içinde de olsanız, yine de ölüm sizi bulur...*"(4/78).

Gerçek olan şu ki; inananlar canlarını, mallarını cennet kar-

şılığı satarlarken; imanı zayıf seküler zihniyetliler ise, ölüme adım adım yaklaşmalarına rağmen bundan gafil yaşarlar. 69. âyette de belirtildiği gibi, keşke müminler, cihad yolunda yaşarken şahadete erme şuur ve şevkine varsalar.

❁ ❁ ❁

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾

3:169 Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilâkis onlar Rableri katında diridirler. (Öyle ki Allah'ın) lütuf ve inayetinden, kendilerine verdiği (şehitlik mertebesi) ile hepsi de şâd olarak ([sevinç içinde] cennet nimetleriyle) rızıklanırlar.

Bu ilâhî haber, bizler için bir anlamda müteşabih konumundadır. Şehitlerin nasıl bir dirilik içerisinde oldukları hakkında bir iddia ileri sürülemez. Bakara sûresinin 154. âyetinde belirtildiği gibi "*...onlar diridirler, lâkin siz anlayamazsınız.*"

"*Müminler o kimselerdir ki, Allah'a ve Peygamber'ine iman etmişlerdir. Sonra (imanlarında) şüpheye düşmemişler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşmışlardır. İşte böyle kimseler, imanlarında sadık kimselerdir.*"(49/15). Müminler bu müjdeler çerçevesinde yaşayarak şahadete ermek için çalışırlarsa; dünyalarını anlamlı, onurlu kılar; ukbâlarını mamur ederler.

Ey mümin! Dünyada cereyan eden olaylar üzerinde bir dü-

şün! Münkirler ideallerine ulaşmak için mücadele verirken, sen onların sömürüsü ve zulmü altında inlerken; nasıl olur da şahadet yolunda koşup da müjdelenenlerden olmak istemezsin! Yoksa dünya hayatına razı olup oturanlardan mı olmak istiyorsun! Bil ki, dünya hayatının faydası âhiretin yanında pek azdır.

Hem sonra ölüm ve malların ziyanı, sadece Allah yolunda mı olmaktadır? Hayır... O rahatına kıyamadığımız canlarımız, artırıp da dâvâmız için harcamadığımız mallarımız birtakım âfetlerle de telef olmaktadır. Evlerin, müesseselerin yıkılışı, malların telefi, insanların ezilerek yok oluşu eğer bizleri düşündürüp diriltmiyorsa; bilmiyorum ki ne ile dirileceğiz!

Allah'ın Resûl'ü "Takat getirebileceğiniz işlere girişin." diye tavsiye ediyor. Acaba bizler bu tavsiyeleri dikkate alıyor muyuz? Ne denli güçlü olduğumuzun, imkânlarımızı nerelerde, ne uğruna kullandığımızın farkında mıyız?

❀ ❀ ❀

فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ
مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾ يَسْتَبْشِرُونَ
بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾

3:170 Arkalarından henüz onlara katılamayan (şe-hit dindaş)lar(ı) hakkında da, "Onlara hiçbir korku yok-tur. Onlar mahzun da olacak değillerdir" diye müjde vermek isterler.

3:171 Onlar Allah'tan** (gelen) **bir nimetle, (hatta) daha fazlasıyla ve Allah'ın, müminlere olan mükâfatını zayi etmeyeceği müjdesiyle de sevinirler.

Niyetleri Allah yolunda cihad etmek olan müminler ve bu uğurda yılmadan, azim ve sebatla mücadele verenler de gazilik makamındadırlar; onlar için de bir korku yoktur. Çünkü ölüm Allah'ın takdiri iledir. Mümin, Allah'ın dinini yüceltmek için mücadele verir; şehit olmak için değil. Bu anlamda, gaziliği korumak Allah yolunda cihad sevabına defaatle nail kılacağından daha bir önem arz eder.

Sahîh-i Buhârî'de şu beyanlara rastlıyoruz: "Ashâbım! Din kardeşleriniz Uhud Harbi'nde şehit düşünce, Allah, onların ruhlarını cennet ırmaklarında sular; onlar cennet meyvelerinden yer, arşın gölgesinde asılı altın kandillere konup rahat ederler. O şehit ruhları, böyle güzel yiyecek ve içecek âlemini, barınacak güzel yerleri bulunca; 'Ne olaydı, din kardeşlerimiz Allah'ın bize ihsan ettiği nimetleri bilselerdi. Kardeşlerimizin cihad ve gazadan çekinmemeleri ve bu mukaddes vazifeyi başkalarına bırakmamaları için, bizim hayat ve saadetimize vâkıf olmalarını temenni ederdik.' dediler. Bunun üzerine Allahu Teâlâ, 'Bu arzunuzu kardeşlerinize sizin namınıza biz yetiştiririz.' diyerek 170. âyetini inzal buyurdu."

Bu âyet ile, Allah nezdinde imandan sonra en sevimli ibadetin, kendisi için yapılan cihad olduğu bildirilmiştir. Allah, kendisi uğrunda saf bir iman ve temiz bir vicdan ile çarpışan erleri sever. *"Allah, kendi yolunda (malzemesi birbirine) kaynatılmış binalar gibi saf bağlayarak çarpışanları sever."*(61/4).

Yine Buhârî'nin naklettiği bir hadis-i şerîfte Resûlullah "Yalnız Allah'ın adı ve prensibi yüce olsun diye cihad edenin cihadı Allah yolundadır. İyi biliniz ki, cennet kılıçların gölgesi altındadır." buyurmaktadır.

Hadiste gazilerin, kılıçlarını düşmana karşı şehâmetle kullanmalarının cennete girmelerine vasıta olacağı en veciz bir üslupla ifade edilmiştir. Harp meydanında gösterilen şecaatli medh, korkaklığı zemmeder.

Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın rivayetine göre Resûlullah (s.a.v) her namaz sonunda, "Yâ Rabb! Korkaklıktan Sana sığınırım, ezel-i ömürde reddolunmaktan, dünya mihnetinden Sana sığınırım!" diye dua ederdi.

Kur'ân-ı Kerîm birçok âyette küffara karşı cihada davet eder.

"Ey iman edenler! Size ne oldu ki; 'Allah yolunda cihada gidin!' denilince, siz yerinize yurdunuza bağlanıp uğraştınız? Yoksa âhiretten (geçerek) dünya hayatına razı mı oldunuz? Fakat bu süflî hayatın kıymetinin, âhiretin yanında pek az olduğu muhakkaktır."(9/38).[122]

Şehit; yalnızca Allah'ın dini hâkim olsun diye küffarla savaşırken veya başka alanlarda çalışırken ölen veya öldürülendir.[123] Âyetten de anladığımız gibi, şehitlerin imtiyazlı bir yeri vardır. Fakat bu imtiyazlarını yanlış değerlendirerek, "Onlar diridir. Bizi görür, duyarlar. Bu nedenle, bir sıkıntıya düştüğümüzde onlar-

---

[122] Ayrıca bkz. 9/39-42.

[123] Bkz. 2/154.

dan yardım isteyebiliriz. Bize yardım edebilirler." şeklinde izah etmek, düşünmek ve onlardan medet ummak sapıklıktır, şirktir. Ne adına olursa olsun veya kim olursa olsun ruhanîlerden medet umulmaz. Onlara dua edilir. Sizin için câiz olan, yaşayan sâlih kimselerden dua istemektir. Sahâbenin hayatına baktığımızda, bu tür davranışların vuku bulduğuna dair herhangi bir rivayet göremiyoruz. Onlar sıkıntıya düştüklerinde, şehit, sâlih ve hatta resûl zannettikleri hiçbir ölüden yardım istememişlerdi. Çünkü, dünyadan göçenlerin dirilere fayda ve zararlarının dokunmayacağını çok iyi biliyorlardı. Bu şuurda birleşenler Tevbe sûresinin 71. âyet-i kerîmesi çerçevesinde dayanışma içerisindedirler ve birbirlerine duacıdırlar.

❁ ❁ ❁

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٢﴾ الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾

3:172 Kendilerine yara isabet ettikten sonra yine Allah'ın ve peygamberin davetine icabet edenler, (hele) içlerinden iyilik yapanlar ve (fenalıktan) sakınanlar için pek büyük mükâfat vardır.

3:173 Onlar öyle kimselerdir ki halk kendilerine: "(Düşmanlarınız olan) insanlar size karşı ordu hazırladılar, o hâlde onlardan korkun!" dedi de, bu (söz) onların imanını artırdı ve, "Allah bize yeter. O, ne güzel vekildir" dediler.

Bu âyetlerin, Uhud Savaşı'ndan sonra gerçekleştirilen Hamra'u'l-Esed Gazvesi hakkında nazil olduğu rivayet edilir.

Müslümanlar, okçuların yerlerinden ayrılmaları sebebiyle büyük zayiat görmüş; fakat yeniden toparlanarak müşriklerin üzerine yürümüşlerdi. Çünkü müşriklerin geri dönüp, Müslümanları tamamen yok etme girişiminde bulunabilecekleri tahmin ediliyordu. Onların geri dönmelerini önlemek ve kalplerine korku salmak istediler. Böylece Müslümanlar, korkmadıklarını ve hâlâ kuvvetli olduklarını göstererek, kâfirleri korkutacaklardı. Resûlullah (s.a.v) bu atakla, Müslümanları da içinde bulundukları kötü şartlara rağmen imtihan ediyordu aynı zamanda. Zira örnek Müslümanlar, her şeye rağmen "*Allah bize yeter!*" diyerek, ölümün Allah'ın elinde olduğunu, bir gün nasıl olsa öleceklerini bildikleri için cihad etmekten çekinmezler. Bilâkis, kazanmış oldukları gazilik pâyesinin şerefiyle, şahadete uzanan yolu yılmaz bir azimle takip eder; verilen fırsatları iyi kullanırlar.

Ölmek ve yaşamak Allah'ın takdiri iledir. Mümin, ölüp şehit olmak için değil, rahmet olan varlığını dinini yaşama, yayma ve hâkim kılma mücadelesi uğruna değerlendirmek için yaşar. Yaşam süremizi belirlemek elimizde değildir, ama verilen süreyi iyi değerlendirerek mertebemizi yükseltmek elimizdedir.

"*De ki: 'Bize, iki iyilikten, gazilik ve şehitlikten başka bir şeyin gelmesini mi bekliyorsunuz?...*'"(9/52).

Evet, Ne mutlu gazilik şuuruyla yaşayanlara! "*Allah bize yeter. O, ne güzel vekildir!*" Sığınılacak, dayanılacak, emirlerine itaat ve yasaklarından kaçınmak suretiyle rahmetine mahzar olunacak Allah'tan daha iyi bir merci var mıdır!

"Hasbinallah ve ni'me'l-vekîl ve ni'me'l-mevlâ ve ni'me'n-nasîr." (Allah ne güzel dost ve ne güzel vekildir. O ne güzel Mevlâ ne güzel yardımcıdır.)

İnsanlar çok sıkıntılı durumlarda, sinirlendiklerinde bu sözü söylerlerse, muhakkak faydasını göreceklerdir.

❁ ❁ ❁

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾

3:174 Bunun üzerine kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan Allah'tan nimet (âfiyet ve selâmet) ve fazl (u ticaret) ile [Bedir'den] geri geldiler. (Bu suretle) Allah'ın rızasına da uymuş bulundular. Allah, çok büyük lütuf ve inayet sahibidir.

Allah'ın dinini yaşama, yayma ve hâkim kılma uğrunda ellerinden geleni, güçlerinin yettiğini yakin bir iman, şuur, ihlâs, şevk ve iştiyakla yapanlara Allah'ın ihsanda bulunulacağı müjdelenmektedir.

O müminler ki: Allah'a tam bir teslimiyet içerisinde itaat edip tevekkülün verdiği emniyet duygusuna sarılırlarsa, dünya-

da onurlu, seviyeli bir yaşama; ukbâda ise kesintisiz, sıkıntısız, eşsiz nimetlere sahip olacaklardır. Allah, rahmetini onlara tahsis etmiştir; çünkü onlar, omuzlarına yüklenen kutsal emaneti korumayı bilmişlerdir.

❀❀❀

إِنَّمَا ذَٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِي إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

3:175** (Size o haberi getiren adam)* ***mutlaka** (sizi)* ***kendi dostlarından korkutmakta olan o şeytandır. Öyle ise siz onlardan** (onun dostlarından)* ***korkmayın, benden korkun; eğer iman etmiş** (kimse)**lerseniz.

İşte Allah'a teslimiyet ve tevekkülün sonucu... Gaye; şeytanî vesveselerden kurtulup, kimseden korkmadan dini yaşar ve yayarken, sorumluluğu gücünce yerine getirmektir.

Şeytanın hilesidir; bâtılı güçlü göstermek, bâtıla, onu destekleyerek her türlü şirretliği yaptırmak. Hakikaten şeytan, sinelere vesvese vermekte çok mahirdir. Kötülükleri süsleyerek mazeretler üretir, işlerini gönüllere korku salarak yaptırır. Kişileri hak yolda cihaddan alıkoymaya çalışır. Tabi bütün bunları, insanları zaaflarından yakalayarak, yani açık menfezlerden sokularak gerçekleştirir.

Allah da müminlerini, şeytanı ve şeytanî vesveselerin getireceği sonucu açıklayarak uyarmakta; sadece kendisine karşı

gelmekten korkulmasını öğütlemektedir. Şeytandan kaçan ve Allah'a sığınan mümin, Allah'ın azabını celbedecek amelleri terk edip, mükâfatına nail kılacak amelleri işler. Açık veya gizli hiçbir kuvvetin Allah'ın izni haricinde zarar veremeyeceğine inanarak, gücü ve imkânı varken, üzerine farz olan İslâm tebliğinden, cihaddan uzak durmaz. Yûnus sûresinin 107. âyetinin idrakiyle yoluna devam eder.

Zarar verecek şeylerden korkmak fıtrattandır. Bu gibi tehlikelere karşı tedbirli olmak da ibadettir. Ancak korku ve tedbiri öne çıkararak dâvâsız yaşamak, hamâkattir. Küfrün boyunduruğu altında zulüm görerek ve sömürülerek yaşanacağına, onurlu direnişler sergilenmelidir.

❁ ❁ ❁

وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٦﴾

3:176 (Habibim) o küfre koşuşanlar seni mahzun etmesin. Çünkü onlar Allah'a hiçbir şeyle zarar veremezler. Allah onlara âhirette bir nasip vermemeyi irade eder. Onlar için pek büyük bir azap vardır.

Allah, Elçi'sini ve müminleri bu teselli ile yüreklendirmekte ve onlara, hak dâvâyı hiç kimsenin tesiri altında kalmadan, omuzlarında şerefle taşımalarını öğütlemektedir. Elbette, imanın

insanı aziz kılan değerini görmeyip süflî şeylere rağbet eden basit insanlar, müminlere eziyet edebilir, acı çektirebilirler; ama inananların iman ve irfanına hiçbir şekilde zarar veremezler.

Bu tesellinin birçok sebebi vardır. Münkir ve münâfıklar, "Eğer o, Resûl olsaydı; hiç mağlup olmazdı, ümmeti ezilmezdi. O, meliklik için uğraşan ve bunun için de arkasında sürüklediklerini perişan eden bir inkılâpçıdır." diyerek Müslümanların fikirlerini bulandırıp, onları mütemadiyen meyus etmeye, korkutmaya çalışırlar. Uhud'da, müşriklerin galibiyeti tattıkları, hak ehlinin musibete duçar olduğu çarpışma sahasında, gönüllere şüpheler verilerek, Müslümanları İslâm'dan uzaklaştırmak için çeşitli propaganda ve taktikler kullanılıyordu. Oysa bilmiyorlardı ki; kendilerinin bu davranışları ne bu dâvânın gerçeğine ne de Allah'a zarar verebilir. İnsan, ne yaparsa yapsın, ancak kendisi için fayda veya zarar edinir.

O yüce Resûl ve müminler, İslâm'ın hayrına diğer insanların da nail olmaları için çırpınıyor ve bu insanların İslâm'dan yüz çevirmek için türlü vesveseler üreterek büyük bir rahmetten mahrum kaldıklarını gördükçe üzülüyorlardı. Allah, onların bu kaygılarını, üzüntülerini gidererek, "*O eş koşanlar seni üzmesinler*" buyurmaktadır. Ona düşen, apaçık tebliğdir. Bütün bu çabalara rağmen küfürde inatlaşanlar, cehennemi hak edeceklerdir. Onlara, dünyada imansızlık zilleti, ukbâda ise son derece büyük bir azap vardır. 177. âyet, bu gerçeği bir daha vurgulamaktadır.

❁ ❁ ❁

إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾

3:177 İmanı bırakıp küfrü satın alan onlar, Allah'a hiçbir şeyle zarar yapamazlar. Onlar için pek acıklı bir azap vardır.

Allah'a iman etmeyen ve Resûl'ünü inkâr edip küfrü sevenlerin yaptıkları bu ticaret, ancak kendilerine zarar verir. Allah bu gerçek ile müminlerin imanlarını daha çok sağlamlaştırmak istemektedir.

O imana karşı küfrü satın alan akılsız tüccarlara benzemeyin; onların hevâları akıllarını örtmeseydi, bu kadar zararlı bir alışverişe girişemezlerdi. Bunlar, som altını tanımayıp sahte altınlara koşarlar. İman ve imanın altın değerini ancak, akl-ı selimle düşünenler anlarlar. Hevâlarıyla akıllarını örterek bu gerçeği anlamayacak duruma düşenler, ancak kendilerine zarar verirler.

Dünya metaı ve rahatları uğruna mânevî değerlerini beş paraya satan gafiller gibi olmayın. Bu gaflet, bu şuursuzluk sizi de mahveder ve küfrün tuzağına düşürür. "Aman rahatım bozulmasın, şahsî çıkarlarıma zarar gelmesin!" diyerek korku ile hareket edenler, izzet ve istiklâllerini koruyamazlar. Esareti himayeye, zilleti ticarete vasıta bilip, korkaklığı hayatta kalmanın vazgeçilmezi görenler, İslâm'ın şeref ve şanını üzerlerinde taşıyamazlar. Bugün emperyalist güçlerin zulmü altında inleyen, bütün fırsatları kollayan korkunç bir düşman karşısında olduklarını unutan; başlarındaki hükümet adamlarının kendilerini sürüklemekte ol-

duğu zillet çukurunu görmezden gelip, çıkarları uğruna onları alkışlayan; bir gün zalim gördüklerini yarın kahraman ilân eden; oturdukları yerde kahredip lânet okuyanlar, insan değil, giydirilmiş odunlardır. Amerika, Afganistan'ı, Irak'ı, halkı Müslüman olan devletleri acımasızca, bir bir vururken, duyulan korku ve dehşetin tesiriyle hayıflanıp üzüldüklerini dudaklarındaki "esef cık cıkları"yla belirtmekle yetinenlere, bir uyarıdır bu âyetler.

"*Şüphesiz onlar, Allah'a zarar veremezler.*" Ne kadar çoğalırlarsa çoğalsınlar, ne kadar zulmederlerse etsinler; ne Allah dostlarına ne de dâvet-i ilâhîye zarar verebilirler! Zalimler istemese de Allah nurunu tamamlayacaktır. Sizlere düşen, gücünüz yettiğince ilkelerinize sahip çıkarak yaşamak ve düşmanınızın her türlü taarruzuna karşı direnmektir. Yoksa yakanızda taşıdığınız göstermelik iman rozetleriyle küfrü kınamanızın, üzüntü ve ürküntü belirten iç çekmelerin; yaşanılan yürekler acısı durumdan doğduğu, dolayısıyla kurtuluş arayan insanî bir arzu ve tahassürün ifadesi olduğu zannedilmesin!

Bugün emperyalist güçlerin zulmü altında kalan çaresizlerin içinde bulundukları belâlar, Uhud'da yaşanılanlara nispeten daha büyüktür; farkında bile değiller. Bunlar, yuları başkalarının elinde olan, bir tutam otun kurbanlarıdır!

İşte içerisinde bulunduğumuz bu korkunç durumdan; ancak, cehaleti yenip ilmî hassasiyetle değerlerimize sarılmak, bu ilkeleri daha geniş kitlelere yaymak ve ahlâkımızı ıslah etmekle kurtulabiliriz.

Esef olsun o kula ki; imanî ilkelerini koruyamaz, ikbal ve istiklâl bayrağının yerlerde süründüğünü görür de, kıpırdamadan

boynuna zillet halkası geçirerek uyur, zalimin helâki için oturduğu yerde Hakk'tan yardım bekler. Bu tavır kişiyi, imanı bildikleri hâlde küfrü seçenlerin durumuna düşürür. Bu tür yapay Müslümancıklar, küfredenlerin kendilerine verdiği mühlet hayırlıdır zannetmesinler!

O hâlde, ey iman edenler! Küfrün düşüreceği zilletten kurtaran imanı, göğsünüzde şerefle taşıyın. O imanî değerler ki; size onur ve izzet kazandıracak, sizi aziz kılacak, eğilip bükülmekten, çıkar zilletinin köleliğinden kurtaracak bütün değerleri size bahşedecektir!...

❀ ❀ ❀

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ خَيْرٌ لِأَنْفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٧٨﴾

3:178 O küfredenler kendilerine zaman (ve meydan) vermemizi nefisleri için zinhar [sakın] hayırlı sanmasın(lar). Onlara fırsat verişimiz, ancak günah(ların)ı artırmaları içindir. Onlara hor ve hakir edici bir azap vardır.

Kâfire yönelik bu uyarı, müminlerin de birçok ders çıkaracağı geniş bir anlam alanına sahiptir.

Geçici, şatafatlı hayatlara imrenmek, gösterişe düşkünlük şımarıklığa ve fıska düşmeye zemin hazırlar. Ayrıca, bir insanın nimetlere mazhar olması veya kendisine verilen mühletin uzunluğu, onu ayrıcalıklı kılmadığı gibi, kendisi için bir üstünlük pâ-

yesi de değildir. Verilen mühlet ve nimet, kişinin azgınlığını artırıyorsa; bu nimetlerin hayırlı olduğu nasıl düşünülür! Kıt akılla, meseleyi sadece dünyevî boyutuyla değerlendirenler, Kasas sûresinin 79. âyetinde bahsedilen insan tipini sergilemektedirler. Allah, müminlerini, böyle bir hamâkate düşmemeleri için, kâfirlerden misaller vererek çeşitli şekillerde uyarmaktadır.[124]

Allah, hikmeti gereği, hoşnut olmadığı kullarına hemen azap etmez. Şükrolsun Rabb'imize ki, bize rahmet etmekte; yoksa kusur ve günahlarımızın işaretini üzerimizde taşısaydık, yüzümüze bakılmazdı. Çünkü mümin de olsa, insan hatadan berî değildir; ama o, nefsine uyup günah işlediği zaman hemen pişman olup tevbe eder ve hatasını düzeltir. Fakat şuursuzlar ve münkirler, elde ettikleri imkânlarla doyumsuz zevklerini tatmin etmek için azdıkça azarlar.

Müminlere uyarı, kâfirlere tehdit olan bu âyetle Allah, şu düşünce kapısını kapatıyor: "Biz, Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından uzak duruyoruz, buna rağmen sıkıntı içindeyiz. Fakat Allah'a karşı gelen günahkârlar ve kâfirler rahat ve bolluk içindeler." Bunlar ancak, Allah'ın hikmetini bilmeyenlerin şeytanın vesvesesi ile söyledikleri sözlerdir.[125]

Allah, nimetlerini ve mühleti, hem sevdiğine hem de sevmediğine verir. Akıllı kimse, her hâlükârda hayatın kendisi için bir imtihan olduğunu düşünerek nefsini sorgulamalıdır. Bazı insanların isyanlarına rağmen üzerlerindeki nimetin arttığını görüyorsanız; biliniz ki, bu onlara Allah'ın bir istidrâcıdır, sadece

---

[124] Bkz. 6/44; 23/55-56; 43/33-35.

[125] Bkz. 8/17, 68/44-45.

günahları çoğalsın diyedir. İçinde bulundukları gafletten kurtulup, tevbe edip kendilerini düzeltmedikçe, onlar için hor ve hakir edici azap vardır.

Yeri geldikçe ifade ettiğimiz gibi, Allah çeşitli imtihan sorularıyla safları ayırmaktadır. Neyin, hangi hikmetle tecelli ettiğini bildirerek, kullarına tevhidî gerçeği öğretmektedir.

❁❁❁

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٩﴾

3:179 Allah, müminleri sizin üzerinde bulunduğunuz (şu hâlde) bırakacak değildir. Nihayet murdarı temizden ayıracaktır. (Bununla beraber) Allah size gaybı da bildirecek değildir. Fakat Allah, peygamberlerinden kimi dilerse onu seçer (gayba onu muttali kılar). Onun için siz Allah'a ve peygamberlerine inanın. Eğer inanır ve (günahlardan) sakınırsanız size de çok büyük mükâfat vardır.

Bu âyet-i kerîme dört önemli hususa değiniyor. Bunlar;

1- İmtihan süreciyle fâsıkla müminin arasının ayrıldığı,

2- Allah'ın dilediği kimseyi seçip ona gaybı bildirdiği,

3- Peygamberlere imanın zorunluluğu,

4- İman edip takva sahibi olanların kurtulacağı şeklinde sıralanabilir.

Elbette, Allah, müminlerini, çeşitli imtihan sorularıyla sınayarak kavileştirecektir. Allah, inananlarını münkir ve münâfıklardan ayırarak, iman sancağını sâlih kullarının omuzlarına yüklemekte, onlardan bu kutsal dâvâya sebatla sarılmalarını istemektedir.

Katâde'den rivayet edilmiş bir hadiste, "Allah onların arasını cihad ve hicretle ayıracaktır." denilmiştir.

"*Yalnız hiçbir çareye gücü yetmeyen ve göç için hiçbir yol bulamayan, gerçekten zayıf erkekler, kadınlar ve çocuklar hariç.*" (4/98); "*... İman edip de hicret etmeyenlere gelince, onlar hicret edinceye kadar, onların velayetinden size bir şey yoktur (size veli/dost olmazlar). Eğer onlar din hususunda sizden yardım isterlerse; sizinle aralarında sözleşme bulunan bir kavim aleyhine olmaksızın (o Müslümanlara) yardım etmek üzerinize borçtur. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görmektedir.*" (8/72).

Çünkü barış zamanlarında, kimin ne olduğu pek bilinmez. Allah bu ve benzeri imtihan sorularıyla, kişileri bizzat kendilerine ve birbirlerine tanıtır. Yoksa O, sinelerin özünde olanı bilendir.

Şu bir gerçek ki; topluluk, akîdesi, düşüncesi, hedefleri, hevâ ve hevesleri oldukça çeşitlilik arz eden, ayrı ayrı fertlerden meydana gelir. Bu bakımdan, Allah, inananlardan, tevhidî eylem şuuruyla hareket etmeleri gerektiğini; aksi takdirde, zahiren Müs-

lüman görünüp gerçekte böyle olmayan, başlarına bir musibet geldiğinde kendilerinden başka hiç kimseyi düşünmeyen, geniş zamanlarda, yapamayacakları şeyleri söyleyen, mevki ve makam uğruna devlet ve milletin değerlerini, şeref ve istiklâlini pâymâl eden düşmandan bile önce korkulacak, felâketli kimseler hâline gelebileceklerini anlatmaktadır. Bir millet ki, fertleri arasında, yalancılık ve hakka tecavüz âdet hükmünü almıştır; artık o milletten insanlık tarihi adına müspet atılımlarda bulunmasını beklemek hayalcilik olur.

Şu içerisinde bulunduğumuz 21. yüzyılda, siyonist- emperyalist güçler ve onların kukla rejimleri, kolektifleşerek halkları köleleştirmekte, kendilerine dünya cenneti kurma mücadelesi vermekteler. Bunlar için vatan, millet, ideal ve ideolojiden ziyade saltanatları önemlidir. Bu nedenle, işleri ehline vermekten çok, saltanatlarını ayakta tutanları iş başına getirirler. Velhâsıl, idare ve muharebe, gerçekten adaletli, dürüst, haksever adamlar istemektedir. Evet efendimcileri, amirlerini aldatan sahtekârları değil! Bu gibilerden Allah'a sığınmak gerekir.

"Allah, kötüyü temizden ayıracaktır. Allah size gaybı da bildirecek değildir."

Müslümanlar, gaybı bilmedikleri ve zahire göre hare-ket ettikleri için, İslâm toplumu içerisinde bulunup da gerçek yüzlerini gizleyenleri bilemezler. Bunların renkleri ancak musibetlerle açığa çıktığından, Müslümanlar, musibetlerden sonra, güvendikleri insanları gerçek anlamda tanıma şansına sahip olur ve birlikte ciddî işlere girişmemeleri, kendilerine karşı uyanık olmaları gereken kimseleri tespit etmekte ihmalkâr davranmazlar. Onları

tanıttığından ötürü de Rabb'e hamdederler. Zira, O'nun yardımı olmaksızın, bu tür insanlara karşı tedbirli olmak ve İslâm toplumundaki pisliği dışarı atmak mümkün değildir. İçerideki cahillerin, maddeperestlerin vereceği zarar, dışarıdaki düşmanın vereceğinden daha etkili ve tehlikelidir. İslâm toplumu, böyle kişilerden arındırıldığı zaman kuvvet kazanır.

Ey iman edenler! Allah, gaybı bilmenizi değil; birtakım musibetler vererek, aranızdaki kaypak ruhlu, korkak, münâfık ve aşağılık kimseleri size tanıtmayı, böylece tedbirli olmanızı ister. Bunun dışında, sizi, gayba el atıp kalpleri okumaya çalışmaktan ve insanları olur olmaz şeylerle damgalamaktan şiddetle men eder. Size düşen görev, işinizi sağlama alıp takva şuuruyla hareket etmektir. Allah dilerse, münâfıkları elçilerine bildirir. Gerçek müminlerdenseniz; Allah'ın ve Resûlullah'ın emirlerine itaat edin ve sadece birbirinizi dost edinin. Zor anlarda bile müminlerin saflarından ayrılmayın ki, bitmek bilmeyen, büyük mükâfatlara erişesiniz.

İşte bu müjde ile sarılın takvaya götüren işlere! Kalkın kıyama!

❀ ❀ ❀

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَهُمْ
بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٨٠﴾

3:180 Allah'ın fazl (u kereminden) kendilerine verdiğini (sarf ve infakta) cimrilik edenler, zinhar [sakın ha] bunun kendileri için bir hayır olduğunu sanmasın(lar). Bilâkis bu, onlar için bir şerdir. Onların cimrilik ettikleri şey kıyamet günü boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Allah ne yaparsanız (hepsinden) hakkıyla haberdardır.

Allah, bir imtihan gereği, kullarından, sahip oldukları şeylerden gereken yerlere infak etmelerini istiyor. Kendisini nimetlere erdiren ve sonra da daha fazlası ve güzeliyle geri ödeyeceğini vaat ederek borç isteyene vermeyen kimse, sadece elindekiyle yetinip geleceğe yatırım yapmayı düşünmeyen, cimri, sevimsiz, bencil kimsedir. Kur'ân-ı Kerîm'de birçok âyette vermeye teşvik vardır: "*Kim Allah'a güzel bir ödünç verecek olursa, Allah da onun karşılığını kat kat verir ve ayrıca onun çok değerli bir mükâfatı da vardır.*" (57/11).[126]

Allah'ın fazlından kendilerine verdiği malda cimrilik edenler, yani onu Allah yolunda değil de, kendi arzu ve heveslerine göre harcayanlar veya saklayanlar, büyük bir şerrin içerisindedirler. İşte bu sebepledir ki; Müslümanlar, Allah'ın helâl kıldığı yollardan kazanmak ve O'nun istediği şekilde ve ölçüde harcamak zorundadırlar. Nimetleri süflî arzuları doğrultusunda kullanan veya cimrilik yaparak istifleyenler, ekonomik gelişmeyi alabora eden tefeciler, karaborsacılar bunun bedelini dünyada da, ukbâda da ağır biçimde ödeyeceklerdir. Dünyada yaşanacak zarar; ekonominin giderek zayıflaması, çeşitli sıkıntılar, küfrün

[126] Ayrıca bkz. 9/111; 28/77.

boyunduruğu altına girmek vs. iken; ukbâda karşılaşılacak zarar, bu nimetlerin, sahibinin boynuna dolanarak onu azaba sürüklemesi olacaktır. O mahşer günü, günaha sürükleyen şeyi boyunda taşımak ne utanç vericidir!

Tabi bu harcama veya kısma, bazı şartlarda daha bir ehemmiyet arz eder. Özellikle, İslâm'ın yayılması uğruna mücadele edilen yerlerde, verilen maddî desteğin azamî seviyede seyretmesi gerekmektedir. Eğer bir yerde küfürle savaş varsa; orada hiçbir mümin, "Ben zekâtımı verdim, bu kadarı yeter." dememeli, böylesine kritik durumlarda infak zekâtı aşmalıdır. İslâmî değerlerin korunması, hâkim kılınması ve kendilerinin eriştikleri nimetlere diğer insanların da erişmesi için ellerinden geleni yapmayanlar, bu durumlarını kendileri için hayır zannetmesinler. Canlarını ve mallarını rıza-yı ilâhî uğrunda harcamaya cimrilik eden niceleri, doğal âfetlerde, trafik kazalarında veya sağlık sorunları sebebiyle bunları kaybetmiyor, zarar görmüyorlar mı? Hiçbir zarar görmeseniz bile, emanet olarak verilenleri bırakıp gitmeyecek misiniz? Bütün insanlar, öldükten sonra nimetlerden sorgulanmayacaklar mı? O Gün, hiçbir şey fayda vermeyecek, pişmanlık kâr etmeyecektir.

Allah, işlediğiniz her şeyden haberdardır. Kimin, neyi, hangi amaçla yaptığını en ince detayına kadar bilir. Gösteriş ve desinler uğruna mı yoksa bir bilinç ve basiretle rıza-yı ilâhî uğruna mı? Rıza-yı ilâhî uğruna her köşe başına ilimden, irfandan, hutbenin esprisinden uzak, görkemli camiler yerleştirerek ve mezarlıklara 100 metre aralıklarla lüks çeşmeler yaptırarak kendilerinden sonra hayırlı bir eser bırakma fedakârlığında bulunurlarken, Allah'ın dinini yayma uğrunda mücadele edenlere ellerini uzatma-

yanlar, bu âyetlerle durumlarının muhasebesini yapmalıdırlar. Müslümanlar, hayır yaparken hayırdan mahrum olmanın felâketine düşmemek için, mutlaka, Kur'ân'ı fıkhederek amellerinin tasihihini yapmak zorundadırlar. Amellerini ilmî hassasiyetle yapma duyarlılığından uzak olanlar, elbette, dinlerini toplumsal rağbete göre yaşar ve ifrat ile tefrit arasında abesle iştigal ederler. İmanlarını ilâhî vahiyle beslemeyenler, çoğu yerde, hayra değil, zararlarına hareket ederler. Bid'at, hurafe ve şirk batağında, birçok günahı sevap, sevabı da günah diye işlerler.

Allah dinini bütün dinlerden üstün kılmıştır. Kâfirler istemese de dinini tamamlamıştır. O'nun hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. O, emirleriyle sizi yüce ideallere eriştirmek ister.

İmandan, imtihanın gereğinden bîhaber yaşayanlar, yerine ve duruma göre, "Allah'ın gözetmediğini ben mi gözeteceğim?" gibi sözlerle cimriliklerini örterler. 181. âyet, bu bozuk zihniyetli kimselerin durumunu haber vermektedir.

❀ ❀ ❀

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨١﴾

3:181 "Hakikat, Allah fakirdir, biz zenginleriz" diyenlerin lâfını andolsun ki Allah işitmiştir, söyledikleri (o sözü) haksız yere peygamberleri öldürmeleriyle beraber yazacağız ve diyeceğiz ki: "Tadın o yangın azabını!"

Bu âyet; cahil insanların Allah'ı hicvedişini örnek vererek, Bakara sûresinin 245. âyetine mukabil, "Ey Muhammed! Rab-b'in fakir mi oldu ki kullarından borç istiyor?" diyen Yahudiler hakkında inmiştir. Bu kimseler, Allah'ın uyarısını ve emirlerini peşin hükümle reddettikleri için böyle küstahça bir tavır sergiliyorlar. Ki onlar, hevâlarına ters düşen hakka davet eden nebîleri öldürme cürmüne dahi teşebbüs etmişlerdi.

"*Onların söylediklerini yazacağız*" tehdidi ise; ihmal etmeyeceğiz, bunu unutmasınlar, cezalarına hükmedeceğiz mânâsındadır. Tıpkı, ebeveynini aşırı derecede üzen terbiyesiz bir çocuğa cezasız kalmayacağının ihtar edilmesi gibi... Nasıl ki çocuk kendini düzeltip af dilemediğinde ceza alıyorsa; bu ceza da onlar için, kendi elleriyle işledikleri yüzündendir.

❀ ❀ ❀

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿١٨٢﴾

23:182 Bu, ellerinizin öne sürdüğünün (yaptığınız gü-nahların) karşılığıdır. Şüphesiz ki Allah, kullarına haksızlık edici değildir.

Açık açık uyarıldıkları hâlde inatlarından ve kibirlerinden dolayı durumlarını düzeltmemekte direnenlerin sonu budur.

Allah, hiç kimseye azap etmez. O Allah ki; enfüste ve âfakta elçileri aracılığıyla, gerek cennete gerekse cehenneme ulaştıran amelleri açıkça bildirmiştir. Fıtratlarının sesini dinlemeyen, vahyî verilerden haberdar oldukları hâlde hevâlarına ters geldiği

için bunları reddedenler, nefislerine en büyük zararı vermişlerdir. Kendi kendilerinin zalimi olup âleme de zulmü reva gören bu kimselere, Allah (c.c), adaleti gereği, hak ettikleri cezayı verecektir.

❀ ❀ ❀

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾

3:183 "Hakikaten, Allah hiçbir peygambere -o, (gökten inecek) ateşin yiyeceği bir kurban getirinceye kadar- iman etmememizi bize emretti" diyen (Yahudi)ler(e) de ki: "Size benden evvel nice peygamberler apaçık deliller ve mûcizelerle beraber o dediğinizi de elbet getirmişti. O hâlde (sözü) doğru (insan)lar idiniz de onları niye öldürdünüz?"

Bu âyetler dizisinde, insanların üzerinde körü körüne diredikleri inadî redleri ortaya koyulmaktadır.

Allah'a iftira atacak kadar alçaklaşan bu insanlara ne kadar mûcize gösterilse de, onlar iman etmezler. Zira daha önce de, iman etmek için mûcize isteyenlere birçok mûcize gösterilmiş, ama onlar da iman etmemiş ve gelen elçileri öldürmeye teşebbüs etmişlerdi.[127]

---

127 Bkz. 6/25, 109.

Hakkı istemeyen, hevâ ve heveslerine uyan kimselerin en bariz özellikleri; yalanlamak, o da olmazsa iftirada bulunmaktır. "*Onların üzerlerine gökyüzünden bir kapı açsak ve onlar da oradan tâ yukarılara yükselseler bile, mutlaka, 'Gözlerimiz döndürüldü, belki biz büyülenmiş bir topluluğuz.' diyeceklerdir.*"(15/14-15).[128]

Âyet, onların ayıplarını, dönekliklerini, küfür üzerinde ısrarlarını, sonra da büyüklenip Allah'a iftira etmelerini yüzlerine vuran kuvvetli bir şamardır. 184. âyette ise Allah, Resûl'ünü, bunların yalanlamaları karşısında teselli ediyor.

❀❀❀

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

3:184** (Habibim) **onlar seni(n tebliğlerini) yalan sayarlarsa, senden evvel o apaçık mûcizeleri, sahifeleri ve nur verici kitap(-lar)ı getiren peygamberler de yalana çıkarılmıştır.

Evet, fıtratlarını bu denli bozmuş, hevâları basiretlerini köreltmiş bu kimseler, kendi mutluluk ve maslahatları için ne kadar anlatırsanız anlatın, hakkı kabul etmezler. Ne zaman ki gözlerinden hevâ-heves ve madde perdesini kaldırıp düşünürler, ancak o zaman iman ederler.

---

128 Ayrıca bkz. 5/71-76; 17/4.

Her zaman ve mekânda hak ile bâtılın mücadelesi sürecektir. Hakka tâbi olan Müslümanlar, hakikat düşmanlarına karşı tüm tedbirleri almalı; Allah'a şuurla yönelip, sabır ve sebatla yollarına devam etmeli; bir kısım insanlar karşı geliyor diye üzerinde bulundukları dâvâdan şüphe duymamalıdırlar. Nasıl olsa ölüm var, herkes yaptığının hesabını verecek.

❁ ❁ ❁

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿١٨٥﴾

3:185 Her can ölümü tadıcıdır. Ecirleriniz** (yaptıklarınızın karşılıkları) **muhakkak kıyamet günü tastamam verilecektir. (O vakit) kim o ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulursa artık o, muhakkak muradına ermiş olur. (Bu) dünya hayatı aldanma metâından başka** (bir şey) **değildir.

Dünya hayatı, ne kadar uzun olursa olsun, muhakkak sona erecektir. İşte esas ceza o zaman verilecek, kim apaçık deliller getiren Resûl'e inanmayıp karşı gelmişse, büyük azaba uğrayacak; kim de iman edip gereğince teslimiyet göstermişse, sonsuz mutluluğa erişecektir.

Dünya imtihan yeridir; gerek mümin gerek münkir olsun,

tüm insanlar, birtakım mükâfatlara nail oldukları gibi, musibetlere de uğrayabilirler. Dünyada bazı sebep ve hikmetlerden dolayı toplumsal musibetler yaşanmaktadır; fakat âhirette, hesap ve ceza bireyseldir. Hiç kimse kavminden dolayı cezalandırılmaz. Herkese çalıştığının karşılığı vardır. 186. âyet, bu imtihanın genelliğini hatırlatmaktadır.

❀ ❀ ❀

لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٨٦﴾

3:186 Andolsun ki mallarınız ve canlarınız hususunda imtihana çekileceksiniz. Sizden evvel kendilerine kitap verilenlerden ve Allah'a eş tanıyanlardan da her hâlde incitici birçok (lâflar) işiteceksiniz. Eğer katlanır, sakınırsanız işte bu, hadiselere karşı (gösterilmiş) bir azim (ve metânet)dendir.

İnsanoğlu sürekli bir sınav içerisindedir. Bu sınav, gerek verilen gerek verilmeyen veyahut da herhangi bir sebeple elimizden alınan mallarla, gerekse canlara isabet eden hastalık, ayrılık sebebiyle çekilen acılar ve sıkıntılarla gerçekleşebilir. İnanan da, inanmayan da benzer imtihanlardan geçmektedir. Musibetler inanmayanları kahrederken, müminlerin sabır ve teslimiyetlerini pekiştirir; nimetler karşısında inanmayanların ancak azgınlıkları ve şımarıklıkları, müminlerinse şükür ve hayırları artar.

İslâm'da malın çok önemli bir yeri vardır. Kul, malıyla hem dünya rahatına ulaşır, hem de infak ederek âhiret rahatını temin edecek hazırlıklar yapar. Bu sınavın önemini yeteri kadar kavramayanlar, malı toplamayı amaç hâline getirip veriliş gayesinin dışında kullanır, biriktirip biriktirip hesabını yapar ya da lükse ve refaha düşüp, azıp şımarırlarsa; bu imkânlar, kendileri için bir belâ ve felâket nedeni olur ancak.[129]

Âyette, genel imtihandan söz edilmekle beraber, müminlerin müşriklerden göreceği eza ve cefalar da ayrıca hatırlatılmaktadır ki; inananlar onlara karşı uyanık olsun ve gereken tedbirleri almakta kusur etmesinler. Çünkü insan, başına ne geleceğini bilemez. Ancak, zararlıyı ve faydalıyı tanımlayabileceği ilâhî kriterleri olursa; bu veriler çerçevesinde hazırlanıp, direnişini sabırla sergileyebilir. Allah, bu gerçeği öğretmekle, ferdi ve toplumu dar perspektifli, kısır yorumlardan kurtarıp, onlara geniş ufuklar açmaktadır. Ancak kısa bir dönemde geçerliliği olan, önemsiz amaç ve hedeflere takılıp kalanları, yüce, sonsuzluk vaat eden amaçlara yöneltmektedir.

Siz, ey inananlar! Bulunduğunuz şerefli mevkii, ilmin hikmetine vasıl olarak, gurura kapılmadan korumalısınız. Yani yüksek karakterinizin sağlamlığını, tahrikler karşısında bile hiddetinizi kontrol ederek ispat etmelisiniz. Onların suçlamalarına, alaylarına, kötü lâflarına sabırla karşılık verin. En zor durumlarda dahi, yanlış, adaletten uzak, gayr-i medenî, ahlâk dışı söz söyleyecek veya hareketlerde bulunacak şekilde hiddetlenmeyin. Doğrunun yalanlanması ve bundan dolayı iftiraya, ezaya uğranılması çok

[129] Bkz. 2/261, 274.

keder verici bir durumdur. Lâkin, doğruluk ve hak uğruna sebatkâr olup ezaları ıslah etmek için her şeye katlanmaya değer. Mümin, dinine bağlılığının kuvvetiyle denenir; şayet dininde kuvvetli ise, imtihanı ağırlaşır. Musibetlere sabretmek imanın salâbetini artırır. Nasıl olsa her nefis ölümü tadacak, dünyanın ne hüznü ne de sürüru kalacaktır. Büyük dâvâların büyük külfetleri, sıkıntıları vardır; ama mükâfatı da o derece büyüktür.

Allah'ın onlara mühlet ve hevâlarını tatminde nimetler vermesi, sizi aldatıp dininizden yana şüpheye düşürmesin. Siz, imanınız uğrunda, hiçbir şüpheye düşmeden sabır ve takva azığıyla yolunuza devam edin, birbirinizle yarışın. Yarışanlar bunun için yarışsın, zira gerçek yarış ve kazanç budur. Herhangi bir yarışta finale kalma, kupa veya madalya alma uğruna ne çabalar ne emekler seferber edilirken; siz, ey Müslümanlar, inancınızın hayrına nail olmak için neden seferber olup, mücadele vermezsiniz! Yoksa sizler, iman etmiş de imanı kendilerine yarar sağlamamışlardan mısınız! Bir sonraki âyette, bu gibi kimseler kınanmaktadır.[130]

❁ ❁ ❁

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾

[130] Ayrıca bkz. 6/158.

3:187 Allah bir zaman kendilerine kitap verilenlerden "Onu (celâlim hakkı için) behemehâl [mutlaka] insanlara açıklayıp anlatacaksınız, onu gizlemeyeceksiniz" diye teminat almıştı. Onlar ise o sözü sırtlarının arkasına attılar. Onun mukabilinde az bir menfaati satın aldılar. Müşteri oldukları o şey ne kötüdür!

Bu âyet, her işlerini hevâlarına göre yönlendiren ikiyüzlü kimselerin durumunu ortaya koymaktadır.

Allah katından indirilen kitaplarla getirilen din, halka eksiksiz anlatılmak ve günlük hayatın kendisine göre düzenlenmesi içindir. Esasları ve prensipleri açıklanmayan, birtakım çıkarlar uğruna hükümleri gizli tutulan bir kitap veya din, amacından saptırılmış olur. Bu da, Allah'a karşı saygısızlığın en büyüğü ve en kötüsüdür. Kişinin Allah'a karşı sorumluluğu, O'nun âyetlerini çıkar, zaaf ve tutkusu doğrultusunda te'vile yeltenmeden açıklamaktır. Bu hassasiyeti taşımayanlar, cahil, sorumluluk bilincinden yoksun kimselerdir. Bu önemli hususu kastî olmaksızın dahi ihmal edenlerin, Allah indinde veballerinin ağır olması bir yana, dünyaları da berbat ve sefil olur. Ellerinde Allah'ın Kelâm'ı varken, ona bakma zahmetine katlanmadan, düşünmeden bu gibi kimselere inanıp onları referans alanlar da hüsranda kalacaklardır. Nitekim İsrailoğulları'nı helâke sürükleyen sebep, dinlerini hevâlarına göre yorumlayıp tahrif ederek sapıtmaları idi.

Bu Kitab'ın âyetleri sosyal, ekonomik, siyasî, bölgesel vs. çıkarlar doğrultusunda ve hevâdan kaynaklanan hesaplarla te'vil edilerek gizlenmeye çalışılmaktadır. Kur'ân'ın aslı Allah tarafından koruma altına aldığından, hiç kimse onu tahrif edemez. Bu-

nu çok iyi bilen münkirler, insanlar Kur'ân'ı anlamasın, âyetlerin gerçek mânâsını kavramasın diye olmadık anlam saptırmaları için akıllarını seferber etmiş; Kur'ân'ı yasaklamaya değil, onun muhtevasını gizlemeye çalışmışladırlar hep. Bakınız, şirkî sistemlerde hep okuma yarışmaları yapılır; yaşama, anlama yarışması hiç yapılmaz. Okurlar, okuturlar ama anlama noktasında mânâyı insanlardan saklamaya çalışırlar. Kimileri de sesle, telâffuz ve tegannilerle örter mânâyı. Okunan metnin melodisine dikkat kesilen dinleyici, mânâdan uzaklaşır. Servet ve mevkileri elden gitmesin diye muhtevayı saklayanlar, gerçek mânâyı açıklayan insanları susturmak için ellerinden geleni yaparlar. Bazıları da kendi durumları muhtevaya uymadığı için onu saklarlar. Örneğin; Nisâ' sûresinin 43. âyetinde geçen "*...İçkiliyken namaza yaklaşmayınız...*" emrini alıp, ilâhî buyruk gereği namaz kılmadıklarını iddia edenler, yine aynı sûrenin 59. âyet-i kerîmesinde bahsi geçen itaat edilmesi gereken ulû'l-emri "*sizden olan*" kısmını göz ardı ederek yorumlayıp, Müslümanları tağutî otoritelere itaate davet edenler ve Mâide sûresinin 35. âyetindeki "*...Allah'a yaklaşmaya vesile arayın...*" buyruğunu müritlerini kendilerine bağlamak için kullanıp, gerçeklerin üstünü örterek insanlara rabb olmaya çalışanlar hep bu tür sahtekârlardır. Kimileri de, Kur'ân'ın zahirî ve bâtinî yönü olduğunu, bunu da Allah'ın bulundukları makama göre ancak "veliler"e ilham ederek bildirdiğini ve dolayısıyla bunların yaptıkları yorumların hata ve yanılmadan masum olduğunu iddia ederek Kur'ân'ı anlamayı tekellerine alarak onun evrenselliğine gölge düşürür ve belli ekollerin görüşlerine, amaçlarına hizmet ettirirler. Böylece Allah'ın âyetlerini kendi fikirlerine dayanak kılarak bölücü yaklaşımlarla

fırka fitnelerine sebep olurlar.[131] Cihaddan, tebliğden alıkoymak, şirk bulaştırıp dini tahrif etmek gibi fiiller ve bu amaca hizmet eden telkinlerle de Allah'ın âyetleri örtülür.[132]

Bütün bunlar karşısında güç ve imkânlarını kullanmayarak susup seyredenler ve "Aman insanları ürkütmeyeyim, üzmeyeyim..." diyerek Kur'ân'ın hakikatlerini anlatmayanlar da Allah'ın âyetlerini örtmüş oldukları gibi, Allah'ın âyetlerini örtenlere yardım etmiş olurlar.[133] Kitab'ı tanıyıp, ona inandığı hâlde onun emir ve yasaklarını hayatına yansıtmayan, onun kuralları icabınca hareket etmeyen kimse de, hakkı bâtıla karıştırdığından hakikatin üstünü örtmektedir.

Ey Müslümanlar! Neden hayatınızın her alanında Kitab'a göre hareket etmiyorsunuz! Sözleriyle amelleri birbirine tamamıyla zıt olanlar, sanki "Boş verin, ne gereği var..." demiş olmuyorlar mı? Ve yine bugün İslâm'dan nefret edenler, hep bu tipler yüzünden nefret etmiş olmuyorlar mı?

Evet, Kur'ân'a mevcut duruma göre yaklaşıp onu parçalara ayıranların hepsi, yaptıklarıyla Kur'ân'ı bir şekilde örtüyorlar. Dolayısıyla sorguya çekileceklerdir. "*Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız!*" tembihini kulak ardı edip, âyetleri az bir dünyalığa değişenler hüsran içerisinde kalacaklardır.

"Kitaplar"ı ve elçileri kabul edip, ben Müslüman'ım diyen insanlar, emrolundukları gibi dosdoğru olmaya söz vermişlerdir. Artık hiçbir korku ve hiçbir çıkar, onları dinlerini yaşamaktan

---

131 Bkz.15/91-93; 23/53.

132 Bkz. 25/30, 52.

133 Bkz. 7/2.

veya hükmü açıklamaktan alıkoymamalı; ikide bir maslahatı, takıyyeyi öne çıkararak işlerini yürütmeye kalkışmamalıdırlar. Dindar görünüp de geçici dünyevî çıkarlar için Kitab'ı arkalarına atıp süflî arzularını karşılayanlar, çok çirkin, iğrenç bir durum içerisindedirler. Bunlar ya cehaletin koyu karanlığında kalanlar ya da çıkar uğruna eğilip bükülen bel'amlardır.

Bel'amlar; dünyevî çıkar ve hesapları için, İslâm'a küfreden yönetimlerle, yani tağutî güçlerle din adına uzlaşan, bunlara yaranmak maksadıyla Allah'ın dinini tahrif eden, hükümlerini asıl gayesinden saptıran ve bu hükümlere karşı ayaklanan, Müslümanları da Allah (c.c) adını kullanarak aldatan, parti ve gruplarına insan toplamak için âyetleri te'vil edip tefrikaya sebep olan kimselerdir. A'râf sûresinin 175-176. âyetlerinde anlatılan tüm özellikleri üzerlerinde taşıyan şahsiyetsizlerdir.

Bu insanlar, Allah'ın indirdiği hükümlerin bir kısmını zamanın değişmesi gerekçesiyle sükûtla geçiştirirler. Günümüzde başta resmî ideolojiyi kabul eden ve İslâm'ı o ideolojiye hizmetçi kılmaya çalışan müesseseler olmak üzere, bel'am profili çizen çok sayıda insan vardır. Bunlar çok dindar görünmeye özen gösterirken, tağuta itaat etme noktasında titizdirler. İlmini zalim-kâfir yöneticilerin hizmetine veren resmî ulema tipi de bu gruptandır. Kendilerine yukarıdan gelen emirleri, Allah'tan gelen emirlere karşı da olsa, uygularlar. Tevhid akîdesini tahrip eden bel'amların etkisi korkunçtur. Bunlar, emanete hıyanet eden, şöhrete, servete düşkün, ilkesiz, makyavelist kimselerdir. Ulusal birliği ve ülkenin bütünlüğünü korumak adına, kendi kutsal değerlerini hiçe sayarak her yolu meşru gösterirler. Oysaki onlar, İslâm topraklarını kâfirlerin istilâsına hazırlayan güçtür. İşte bu sayılan

özellikler kimde bulunursa; o, kendi yaşadığı çağın bel'amıdır.[134] Âyetlerle amel etmeyip hükümlere sırtlarını dönen ve vahiyden uzaklaştıkça azgınlaşıp âyetleri ihtirasları uğruna kullanan bel'amlar, şeytanın askeri hâline gelirler. Onlar, Bakara sûresinin 159. âyetinde ihtar edildiği gibi, hakikati gizleyerek küfre yardımcı olan lânetli kimselerdir ki; hakkı bilmeyenleri tuzaklarına maharetle düşürürler. Elbette, dini fıkhetmede "râsihûn" rolünü üstlenen kişiler de olacaktır. Meselelerinizi halletmek için zikir ehline danışabilirsiniz.[135] Fakat aklı kullanmadan, kaynağa müracaat edip meseleyi iyice anlamak için samimî gayret göstermeden işlerini gafilce yürütenler, bel'amların tuzağına düşerler. Dolayısıyla, dininizi ondan, bundan öğrenmekten ziyade, ciddî bir gayret ve samimiyetle bizzat Kitab'ınızdan öğrenin; hakikati tavizsiz yaşayarak Allah'a kulluğu îfa edin.

İmam Şâfiî, "Müslüman'ın karşılaştığı her mesele için, ya apaçık bir hüküm veya hakikate uygun bir delâlet mevcuttur. Eğer meseleyle ilgili doğrudan doğruya bir hüküm varsa, Müslüman'ın ona uyması gerekir. Eğer doğrudan doğruya bir hüküm yoksa, içtihat yapmak suretiyle hakikate uygun olan delâleti araması icap eder." demiştir. İmam Gazzâlî de, "Her insan, bir başkasının görüşüne değil, bizzat kendi araştırmasıyla meydana gelen galip zannına uymakla memurdur." yorumunda bulunmuştur.

"Müftüler sana fetva verseler dahi, bir kere de (yüce fikirle-

---

[134] Geniş bilgi için bkz. Mustafa İslamoğlu, Yahudileşme Temayülü, Denge Yayınları, İstanbul, 1995, s. 241-247; ayrıca bkz. Ahmed Güç, "Bel'am", C. I, Şâmil İslâm Ansiklopedisi, Şâmil Yayınevi, İstanbul, 1990, s. 221-222.

[135] Bkz. 16/43.

rin hareket merkezi olan) kalbine danış."[136] ifadeleri de, gerçeği bulmada her bir insanın çabalarının kıymetini işaret eder.

Dinlerini koruma ve yaşama hassasiyetinden yoksun olanlar, şahsî menfaatlerini takip eden, süflî hevesleri okşayarak insanları kandırmaya çalışan kurnaz hatiplerin tuzağına düşerler. Dinlerini dünyevî ihtiraslarının aleti yapanlar, gerçek inançsızlardır; çünkü onlar için, inanç, herhangi bir dünyevî amaca ulaşmada araç mesabesindedir. Müslümanlardanım demelerine rağmen cehaletten ve hevâlarının zebunu olduklarından âyetleri te'vil ederek gerçekleri gizleyenler ve âyetleri fikirlerine dayanak göstererek bölücü yaklaşımlarla grup çekişmelerine, fitneye sebep olup bilmezleri saptıranların hepsi, yaptıklarından dolayı sorguya çekileceklerdir.

Bunların şerrinden korunmanın yolu, Kitab'ımızı fıkhetmekten geçer. "*Onlar Kur'ân üzerinde hâlâ gereği gibi düşünmeyecekler mi?...*"(4/82).[137]

Vahiyle muhatap olmalarına rağmen vahyî ölçüleri dikkate almadan çıkarlarına ve hevâlarına göre hareket edenler, 188. âyetle kınanıp ikaz edilmektedirler.

❀ ❀ ❀

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾

[136] Çekmegil, İnsanın Yolu İslâm, s.88-89.

[137] Bkz. 2/121.

3:188 Getirdikleriyle** (ettikleri kötülüklerle) **kıvanan, yapmadıkları ile de övülmelerini arzu eden o kimseler** (yok mu?) **onların azaptan kurtulacak** (selâmet) **bir yerde bulu-nacaklarını zinhar** [sakın ha] **sanma, zinhar sanma. Onlara pek acıklı bir azap vardır.

Kur'ân ve sünnet-i seniyyeyi fıkhedip yaşama, yayma ve hâkim kılma gayret ve samimiyetini bir kenara atan bel'am kılıklı riyakârların durumu anlatılarak, insanlar müminliğe davet edilmektedir.

Allah'ın indirdiği Kitab'a tam olarak inanabilmek için, onu iyice öğrenmek, hiçbir hükmü gizlemeden, saptırmadan insanlara net bir şekilde açıklamak gerekir.

Bütün iddialarının aksine, itikatlarının safiyetini korumaktan uzak olup, mevki ve çıkar uğruna veya verilecek ceza ve azaptan kurtulma gayesiyle tağutların önünde eğilip Allah'ın âyetlerini tahrif edenler; tağutların en büyük destekleyicileridir. İslâm'a en büyük zararı verenler de bunlardır. Bir zamanlar İslâm yurdu olan coğrafyalarda tağutlar hâlâ iş başındaysa, cahil halk da bu tağutları ve kendilerini Müslüman sanıyor ve bu devletlerin İslâmî kurallar çerçevesinde yönetildiği söyleniyorsa; bunun en büyük sorumlusu, Allah'ın âyetlerini tahrif edenlerdir.

Hiçbir âyetinin, hatta bir harfinin bile gizlenmemiş olduğu bilinen Kur'ân, en yüksek oranda ezberleniyor, camilerde, cenazelerde, konferanslarda sürekli okunuyor olmasına rağmen; iyice açıklanmadığı, Allah'ın istediği şekilde tebliğ edilmediği ve Arapçayı hiç, Türkçeyi de iyi bilmeyen çoğu insan, "Biz kimiz ki

Kur'ân'ı anlayalım!" şeklinde yanlış bir anlayışa sahip olduğu için gerçeklerin üstü kapatılmıştır. Bunu iyi tespit eden tağutî güçler, Kur'ân'ın okunmasından elbette rahatsız olmazlar. Bilâkis, insanları aldatmak için kendileri bile okurlar! Fakat Kur'ân hükümlerinin çağa uymadığını iddia ederek, insanları kendi koydukları kanunlara uymaya mecbur eder ve kendilerinin de Müslüman olduğunu söyleyerek bilmezleri aldatırlar. Bu durumda, İslâm'ı bilen gerçek Müslümanların omuzlarına düşen sorumluluk; ellerinden geldiğince, Kur'ân'ı, anlamaya davet ederek anlatmaya çalışmaktır.

Kitab'ı açıklamayanlar ve hakkı indî menfaatler uğruna çiğneyenler, ne kötü bir alışveriş içerisindedirler!

Aynı şekilde, mazeretleri olmadığı hâlde cihada katılmayan, tebliğden yüz çevirip sonra da çeşitli mazeretler uydurarak yapmadıkları şeyleri söyleyip, bir de bu yapmadıklarından dolayı övülmeyi isteyen münâfıklar da azaptan kurtulamayacaklardır. Yalancı, riyakâr, çıkar düşkünü olup cemiyette parazit gibi yaşayanlar, behîmî hayatlarının tatmininden başka bir şey düşünmeyen sefil yaratıklardır.

❁ ❁ ❁

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨٩﴾

3:189 Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. Allah, her şeye hakkıyla kâdirdir.

Mülkün sahibinin Allah olduğuna, kendilerine de bu mülkten emaneten nimetler sunulduğuna, böylece imtihan edildiklerine ve ne kadar yaşarlarsa yaşasınlar bir gün Allah'a döneceklerine inanan insanlar; ne bel'amlık ne de dalkavukluk eder, geçici, behîmî arzularının arkasında sürüklenmezler. Bütün bunlar, inançsızlığın kötü tezahürleridir. Mülkün Sahibi'nin hilâfına hareket edenler, O'nun kudretine hiçbir surette karşı gelemezler. Öyleyse, akla uygun düşen, O'nun isteğine göre hareket etmeleridir.

Ey insanoğlu! Şu geçici âlemde elde ettiğin mülk üzerinde kendini nasıl tasarruf sahibi görüyor, onu dilediğin gibi kullanıp idare ediyor ve bir başkasının bu mülk üzerinde dilediği gibi hareket etmesine izin vermiyorsan; Allah'ın mülkünde de hiç kimse tasarruf hakkına sahip değildir. O'nun mülküne hiç kimse müdahale edemez, idare ve oluşları asla değiştiremez; ancak âsilikleri ve mücrimlikleriyle yeryüzünü ifsat edebilirler, o kadar! Hâllerini düzeltmeyip tuğyanda devam ettikleri müddetçe; Mülkün Sahibi'nin bir gün onları dâr-ı dünyadan alıp, nâr-ı cehenneme sürmesi muhakkaktır. Tıpkı, ev sahibinin, evine zarar veren kiracısını evinden çıkarışı gibi... Oysa akıllı insan, başına gelecekleri düşünerek, oturduğu mülkü sahibinin istediği şartlara göre kullanır ve bu suretle hanesinde huzur içerisinde yaşar.

❁ ❁ ❁

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾

3:190 Hakikat, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde** (ve uzayıp kısalmasında) **temiz akıl sahipleri için elbet ibret verici deliller vardır.

Bütün mevcudatın yaratılışı ve her varlığın üzerine düşen görevi herhangi bir sekteye uğratmaksızın, yaratılışına uygun bir şekilde icra etmesi, Allah'ın en açık kevnî âyetidir ve imanın delil ve alâmetlerini taşır. Selim bir akılla düşünüp, basiretle bakan herkes, enfüsteki ve âfaktaki âyetleri muhakkak görür; haşyet dolu bir kalple ilâhî haberlerin mutlak surette doğruluğuna iman eder ve her duruşunu rıza-yı ilâhîye erişmek için vesile kılar.

❁ ❁ ❁

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾

3:191 Onlar** (o sâlim akıl sahipleri öyle insanlardır ki) **ayakta iken, otururken, yanları üstünde** (yatar) **iken** (hep) **Allah'ı hatırlayıp anarlar ve göklerin, yerin yaratılışı hakkında inceden inceye düşünürler** (ve şöyle derler:) **"Ey Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın. Sen** (bundan) **pak ve münezzehsin. Bizi ateşin azabından koru".

Şu kâinat, nasıl Allah'ın hükmü doğrultusunda hareket edip

vazifesini -her varlığın kendine has vazifesini yerine getirdiği gibi- insicamla yerine getiriyorsa; aynı şekilde, insan da, Rabb'ine itaati şuurla yürüterek böyle insicamlı bir idareye erişir.

İnkârda inatlaşmış, cehaletle yozlaşmış münkirler, bel'amlar, münâfıklar bu nizamın sağladığı insicamı bozmak için ellerinden geleni yapsalar da; müminler düşmanla mücadelelerini, Necip Fazıl'ın "Ey düşmanım!/ Sen benim ifadem ve hızımsın / Gündüz geceye lâzım/ Bana da sen lâzımsın" beyitlerinde ifadesini bulan bilinçle sürdürür, onur ve izzetlerini yükseltirler.

Gündüz ile gecenin, sıcak ile soğuğun, iyi ile kötünün, mümin ile münkirin varlığı nasıl imtihanın bir gereğiyse; kimi zaman hakkın kimi zamansa bâtılın hâkim olması da imtihan gereğidir.

Geceyi küfrün karanlık yüzüne, gündüzü de İslâm'ın nuruna benzeterek değerlendirenler; insanı insan yapan değerleri apaçık göreceklerdir. Mümin, küfrün o karanlık maskesinin arkasındaki iğrenç yüzünü görüp, kul olmanın haşyetiyle Rabb'ine hamd ile yönelecek; her dem Allah'ın zikriyle uyanık hareket edecektir. Onlar Rablerinin çağrısına, Rableri de onların çağrısına icabetle birbirlerinden razıdırlar.[138]

Bir mümin, bu şuur ile haşyete ermiş ve kulluğu Allah'a has kılmışsa; onun her hâli zikirdir. Beşer olarak acz, zaaf ve birtakım duyguların baskısıyla günah ve kusurlar işlemiş olsa da; bunlar, bir ânlık gafletin sonucu meydana gelen durumlardır. Ancak o, bu hâlini sevmez ve zikir uyanıklığıyla yeniden Rabb'ine iltica

---

138 Bkz. 58/22; 98/8.

eder, O'ndan af diler. Yaptığı kabahatin bu dünyada menfaatini dahi görse; kötülüğün, günahın çirkinliğini idrakle yaptığına pişman olur, tiksinerek uzaklaşır hatasından. İşte bu taat şuurunda olan müminin gaflete düşmeden, bilerek yaşadığı bütün hayatı, uykusu dahi ibadettir, zikirdir. Bu şuurlu zikir ehli için, kâinattaki her varlık ve oluşun bir hikmeti vardır. Onlar, "Rabb'imiz! Sen bunları boşuna yaratmadın. Sen her türlü noksan sıfatlardan berîsin. Şüphesiz ki Sen, bu dünyada belâlarını bulmadan ölen zalimlere ve haklarını almadan ölen mazlumlara haklarını vermek için, yeni bir hayat yaratacaksın. Göklerin ve yerin, geceyle gündüzün birbiri ardından gelişi nasıl inkâr edilemeyen bir gerçekse; ölüm ve sonrası da tıpkı bunun gibi gerçektir. İşte bu gerçeği düşündük, anladık ve Sana iman ettik. Bu sebeple, her hâlimizde Seni hatırlar, istediğin gibi yaşar ve yasakladığın şeylerden kaçınırız. Ey Rabb'imiz! Gelmesi kesin olan cehennem azabından bizleri koru. Bizleri rahmetinle cennetine dâhil eyle. Onun insanları nasıl perişan edeceğini biliyoruz." demektedirler. 192. âyette bu itiraflar dillendirilmektedir.

❁ ❁ ❁

رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾

3:192 "Ey Rabbimiz! Hakikat, sen kimi o ateşe sokarsan şüphesiz onu hor ve hakir edersin. (Orada) zalimlerin hiçbir yardımcıları da yoktur".

Düşünen akıl sahipleri, küfür ehlinin şu dünyada emellerine ulaşmak için insanlığa reva gördüğü zulmü, doymak bilmeyen gözlerini doyurmak için içerisine düştüğü zilleti görmekte ve bu hâlin onları ateşe sürükleyeceğini bilmektedir.

Allah, elçileri aracılığıyla kullarını enfüsteki ve âfaktaki âyetlerle uyardığı hâlde, yaratılış hakkında düşünmeyerek behîmî arzularının arkasından sürüklenip küfründe direneni, adaleti gereği, muhakkak alçaltır. İnsanlar, bu haberin gerçekliğini bilfiil yaşayarak da tecrübe etmektedirler. Geniş imkânlara sahip birçok insanın, yer yer, büyük yangınlarda çoğu şeylerini kaybettiklerini, yakalandıkları hummalı hastalıklarda ateşler içerisinde, feryat figan ederek, çaresizlik içerisinde kıvrandıklarını, bulundukları mevkilerden bir sebeple alaşağı edildiklerinde, yaptıkları iğrençliklerin çarşaf çarşaf sergilenerek aşağılanıp zillete maruz kaldıklarını görmekteyiz. Geçmişte İran şahı olan Rıza Pehlevi, Irak'ın eski lideri Saddam Hüseyin ve tarihin kaydettiği daha birçok kimse, kara listeye kaydedilerek lânetle anılmaktadır.

Evet, bu insanların şu dünyada, sosyal dayanışma, yardımlaşma ve çeşitli tedbirler alma imkânları olduğu hâlde, bu imkânların istemedikleri ve kaçındıkları şeylerden uzaklaşmalarına pek de yeterli gelmediğini; dahası, maruz kaldıkları zilletten kendilerini kurtaramadığını görüyoruz. Akl-ı selim ile düşünenler, Yaratıcılarının kudreti ile yaratılmışların aczini görerek ibret alır; kendilerini zillete düşmekten koruyacak olan İslâm'a sımsıkı sarılırlar. Bu bakımdan, Resûl'ün çağrısına kulak verirler.

Kâinat ve olaylar, basiret sahipleri için ders alıp imana kavuşturacak delillerle doludur. "*Sen ölülere işittiremezsin, arkasını*

dönüp giderlerken sağırlara da daveti duyuramazsın."(27/80) âyeti de hakka inatla karşı koyan kâfirlerin durumunu bildirmekte ve O Gün hiçbir yardımcı bulamayacaklarını, barınaklarının da cehennem olacağını haber vermektedir.

❀ ❀ ❀

رَبَّنَا إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿١٩٣﴾

3:193 "Ey Rabbimiz! Doğrusu biz 'Rabbinize inanın' diye (insanları) imana çağıran bir davetçiyi işitip hemen imana geldik. Ey Rabbimiz! Artık bizim günahlarımızı yarlığa. Kusurlarımızı ört, canımızı da iyilerle beraber al".

Bu âyette, akıllarını selim bir tefekkürle ve vicdanlarıyla birleştirip Peygamber (s.a.v)'in çağrısına kulak veren bahtiyarların itirafları görülüyor.

Tahkîkî imanın mutmainleştirdiği teslimiyetle itaate hazır bir duruş..."*İşittik, itaat ettik!*" Öyle bir ses ki; hayat, mutluluk, güven ve ebedî huzur ondadır. Elbette, bu hakikati anlayan, davranışlarını rıza-yı ilâhîye uydurur. Bu bakımdan, İslâm ilim ve amel dinidir. İman, ilim edinmeyi gerektirir; aklî ve naklî delillere dayalı bir tahkike dayanıyorsa, insanı fazilete eriştirir. Yani, bir Müslüman ilme yönelmiyorsa, imanıyla amel etmiyor demektir. Bu bakımdan Allah, Peygamber'i aracılığıyla yaptığı çağrıda,

"*düşünmez misiniz?*", "*akletmez misiniz?*", "*anlamaz mısınız?*"[139] diyerek, iman edecekleri tahkike davet eder.

İbni Kesîr, bu âyetin tefsirinde, "İyi bil ki; bir şeyin hakikatini bilmek mümkün olmazsa, onu ancak, eserleri ve fiilleriyle bilmek mümkün olur. Fiiller ne kadar değerli ve üstün olursa; akıl, o fiili yapanın kemâli üzerinde o kadar fazla durur. Bunun için, avamdan birisi Kur'ân hakkında yüksek bir inanca sahip olursa da, bu, icmâlî ve taklidî bir inançtır. Ama araştırıcı bir tefsir bilgini, her âyetteki sırlara muttali olur, incelikleri görürse; onun inancı ve Kur'ân hakkındaki itikadı daha mükemmel olur." ifadelerine yer vermiştir.

İman, Yaratıcı'ya mutlak itaati gerektirir. İlmine vâkıf olunan iman, sahibini dışardan gelecek günah tehlikelerinden koruyan bir kalkandır. Sahibine yön vermeyen, küfür, cahiliye, tağutî düzen ve müesseselerle konum ve şartlara göre mücadeleye götürmeyen bir iman; taklidî, üzeri küllenmiş, içeriği yozlaşmış, özünden uzaklaşmış, eksiklikler taşıyan bir çeşit indî inanıştan öteye gitmez. Mahiyeti anlaşılmayan, dile dolanıp rozet olarak kullanılan bir imanın insana etkisi olmaz.

İman; Allah'ın ve Resûl'ünün öğretilerine, talimatlarına görüş ve duruma göre te'vil etmeden; "Arzularıma, alışkanlıklarıma, bulunduğum ortama uyar mı, uymaz mı?" gibi itiraz ve bahaneleri sıralamadan itaat etmektir.

İşte, kişinin sahip olması gereken, çerçevesini Kur'ân'ın çizdiği iman budur. Zayıflığı kuvvete, hezimeti zafere, ümitsizliği

---

[139] Bkz. 4/82; 17/4; 47/24.

emele, emeli amele çevirir ve bu teslimiyetle Allah'ın vaadine ulaşılır. 194. âyette de bu temenniyi görüyoruz.

❀ ❀ ❀

رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿١٩٤﴾

3:194 "Ey Rabbimiz! Senin, peygamberlerine karşı bize vaad ettiklerini ver bize. Kıyamet günü yüzümüzü kara çıkarma. Şüphe yok ki sen asla sözünden dönmezsin."

Allah'ın müminlere vaadi, Resûllerle birlikte haşrolmaları ve onların eriştikleri nimetlere erişmeleridir.

Kur'ân'ın öğrettiği şekilde, "*'Rabb'imiz Allah'tır.' deyip de dosdoğru hareket edenlere hiçbir korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.*"(46/13).

Mümin bir kul, hep bu ümitle Rabb'ine yalvarır; "Ey Rabb'im! Sen vaadinden caymazsın; ama ben beşer olarak yanılır, yoldan çıkabilirim. Sen, yolumu istikamet üzere çizmemde, ayaklarımı sabit kılmamda yardımcım ol. Kâfirlerin düşmüş olduğu zilletten beni koru!" diyerek niyazda bulunur.

Kul, dua ile, Yaratan'ı ile kendisi arasına giren engelleri kaldırarak, O'nunla buluşur. Aczini, zaafını, fakr u zaruretini dile getirerek, keremi, kudreti, rahmeti nihayetsiz olan Rabb'ine sığınır ve dileklerde bulunur. O yüce, affı ve keremi bol, Rabb-i

Rahîm de, duaları kabul eder. 195. âyette bu müjde teyit edilmektedir.

❁ ❁ ❁

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾

3:195 Nihayet Rableri onlar(ın duaların)a (şöyle) icabet etti: "İçinizden gerek erkek, gerek kadın -ki kiminiz kiminizden (hâsıl olmadır)- (hayırlı) bir iş yapanın amelini ben elbette boşa çıkarmayacağım." İşte hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, benim yolumda işkenceye, hakarete, ziyana uğrayanların, muharebe edenlerin ve öldürülenlerin de, andolsun suçlarını örteceğim ve andolsun, Allah canibinden [tarafından] bir mükâfat olmak üzere, onları altından ırmaklar akan cennetlere de sokacağım. (Daha büyük ve) güzel mükâfat ise Allah'ın yanındadır".

İşte Allah'a iman edip, O'nun rızası uğrunda her şeyi göze alanların duasına verilen müjdeli cevap. Allah, gösterdikleri samimî gayretlerinden ötürü, işledikleri kötülükleri örtüp, huzur veren nimetlerle taltif edecektir onları.

Fitneye karşı mücadele esnasında, çile, hicret, kıtâl ve ölüm de olsa, her hâlükârda birbirlerini destekleyen, tamamlayan fertlerden müteşekkil bir ümmetin müspet eylemleri sonucunda güvene, emniyetli bir sisteme kavuşulur. Bu öyle bir sistemdir ki; kadın-erkek, efendi-köle, siyah-beyaz, şah-nefer ayrımı yapılmaksızın herkes, gerçek adaletin öngördüğü adil haklarla donatılmıştır ve üzerine yüklenen görev ve sorumlulukları yerine getirir; yapıp ettiklerinin karşılığını da yalnızca Allah'tan bekler.

Allah katında, yaratılış olarak hiç kimse ayrıcalıklı değildir; elçilik görevi için seçilenler dışında. Öte yandan, elçiler de görevlerini yapıp yapmadıkları noktasında sorguya çekileceklerdir.[140] Âyet, Allah indinde insanların asıllarının bir olduğunu, birbirlerinden meydana geldiklerini vurgulayarak; hem erkeği öne çıkaran anlayışı yıkmakta, hem de bu düşünceyi benimseyen kadınları, kulluk vecibelerini yerine getirmeye teşvik etmektedir. Kul ile Allah arasındaki yakınlık; karşılıklı diyalog, hoşnutluk, ülfet, ünsiyet çerçevesinde ve Yaratıcı'nın yegâne veli oluşu gerçeğinin özümsenmesi suretiyle yaşanmaktadır. İlâhi mesajla, dimağlara bu gerçek yerleştirilmektedir.

Allah'ın rahmetini uman bu kişilerin, güçleri nispetinde fitneyle mücadele ederken, bir binanın birbirini tamamlayan tuğlaları gibi kenetlenmeleri gerekir. Kulluk, sadece, belli ibadetleri rutinleşmiş bir şekilde yapmak, oturduğumuz yerde Allah'tan yardım beklemek değildir. Dini Allah'a has kılmak; çile, hicret, kıtâl zorluklarına göğüs gererek ve hatta ölümü de göze alarak din uğrunda mücadele etmektir. Bu mücadele verilmeden, ne

[140] Bkz. 7/6-7; 16/97; 33/7; 69/44-46.

dünyada arzu edilen adalet ve güven gerçekleşir, ne de âhirette istenilen af.

Şu bir gerçek ki; hevâ ve heveslerine düşkün kimseler, haktan ve hak ehlinden rahatsız olurlar. Dolayısıyla, hevâlarının önünde engel gördüklerine karşı çok sinsi komplolar kurarak, her türlü eza ve cefayı reva görür; hatta hicret etmelerini dahi engelleyerek, onları bir çember içerisinde boğmak isterler. Müminler ise, dinlerini yaşama, yayma ve hâkim kılma uğrunda yol arar; savaşta ve barışta, dâru'l-harb ve dâru'l-cahiliyede de olsalar, ellerinden geleni ilmî bir siyasetle yapmaya çalışırlar. Çünkü tağutun tahakkümü altında kalan halk, cahilî bir eğitime tâbi tutulmuş ve kültürel yozlaşmaya uğramıştır. Bu bakımdan, bilerek veya bilmeyerek cahilî görüşleri benimsemiştir. Uzun yıllar sürdürülen propaganda faaliyetleri ile hak gizlenmiş, bâtıl ise hak olarak gösterilmiştir.[141] "... *Hayır, onların çoğu hakkı bilmiyorlar. Bundan dolayı yüz çevirmektedirler.*"(21/24). Bu bakımdan çile, hicret, kıtâl ve ölüm dahi göze alınmalıdır.

Tüm bunlara katlan! Nasihatinle bir kişiyi hak yola eriştirmen, dünyanın en kıymetli nimetlerini kazanmandan daha hayırlıdır. Ve bu hayır daimîdir üstelik. Sakın dünyevîleşerek, miskinleşerek, rahat ve konforlu bir hayatın özentisine düşmeyesin! Allahu Teâlâ, bu fitneye düşmememizi murat etmektedir

İşte yol budur! Rabbânî nizamın yolu... Beşer cehdi ile pratik hayatta tahakkuku mukadder olan nizamın yolu...

❀ ❀ ❀

141 Bkz. 36/5-6.

لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ﴿١٩٦﴾ مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾

3:196** (Allah'ı ve Peygamberi) **tanımayanların** (refah içinde) **diyar diyar dönüp dolaşması zinhar [sakın ha] seni aldatmasın!

3:197 Azıcık bir faydadır (o). Sonunda varıp sığınacakları yer cehennemdir. O, ne kötü yataktır!

Olaylar üzerinde etraflıca düşünüp, hayatın seyrini basiret üzere, dikkatle izleyenler görürler ki; herkes bir imtihan içerisindedir ve birtakım çile ve musibetlere maruz kalınmaktadır.[142] Ancak müfsitlerin, münkirlerin sınır, kural tanımaksızın sürdürdükleri zevkli, sefalı yaşamları insanlara cazip gelebilir; geliyor da nitekim. Ama onların, arzu ve emellerini tatmin etmek uğruna içerisine düştükleri durum, bu sefalı yaşamlarının pek cazip görülen getirileriyle kıyaslanamayacak kadar çirkin ve de iğrençtir. Müreffeh ve sınırsız yaşayışlarının gerisinde çektikleri acıları ve içerisine düştükleri iğrençlikleri, boyalı basının teşhiriyle bir TV dizisinde bile görmek mümkün. Şayet görmeyi bilirsek!

Kendilerini derin bir içsel yitime iten, fırtınalarla boğuşan bu kişilerin dış görünüşlerine, mal ve servetlerine, makam ve şöhretlerine imrenmek; küçük bir akarı görüp, koca nehri ve denizi unutmaya benzer. İnsan ömrü çok kısadır. Bunun sıkıntısı da, refahı da o derece kısadır tabi. Mal, servet, ilim ve teknik güç

---

142 Bkz. 2/155; 3/140; 4/104.

edinmek için birer araçtır. Araçları amaç yerine koymak, amacı bütünüyle kaybetmek veya amacın doğrultusundan sapmak demektir ki; bu tavrı benimseyen kimseler, Kasas sûresinin 79 ve 80. âyetlerini dikkatle okumalıdırlar.[143]

"O hâlde, ey insanlar ! Dünya hayatı, kâfirleri aldattığı gibi sizi de aldatmasın..." (35/5); *"O Gün, size verilmiş her nimetten sorguya çekileceksiniz."*(102/8); *"... Güzel sonuç müttakiler içindir."*(13/22); *"Şimdi kendisine güzel bir bulunduğumuz ve ona kavuşan kimse, dünya hayatında kendisine bir geçimlilik verdiğimiz, sonra kıyamet gününde huzurumuza getirilmişlerden olan kimse gibi midir?"*(28/61).[144]

Elbette değildir. Bunu, Yaratıcı'mız 198. âyetle de teyit etmektedir.

❁ ❁ ❁

لَٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ ﴿١٩٨﴾

3:198 Fakat Rablerinden korkanlar** (öyle mi ya?). **Altlarından ırmaklar akan cennetler -kendileri içinde ebedî kalmak, Rableri katından verilecek nice ziyafetlere de konmak üzere- hep onların. Allah'ın nezdinde olan** (nimetler) **iyiler için daha hayırlıdır.

---

[143] Yıldırım, a.g.e., s. 396.

[144] Ayrıca bkz. 3/185; 45/35.

Şu yaratılmışları ve onların idaresini kimseye bırakmayan Rabb'in gücünün erişilmezliğinin ispatı olan sanat harikası varlıklarını nasıl inkâr edemiyorsak; insanlık bir gün mutlaka, O'nun vermiş olduğu bu haberlerin gerçekliğini de görecektir. Ölümü tadan herkese, bu perde nispeten de olsa aralanmaktadır.

İşte O Gün, Rablerinin rızasını öne alan ve dünyanın cazibesine aldanmayanlar; yorgunluk, sıkıntı, keder, acı veren ve geçici bir oyun/oyalanış olmaktan öteye geçmeyen bütün zevklerden kurtulup, ebedî huzuru verecek nimetlerle taltif olacaklardır.

Gerçekten iman etmiş, akıl sahibi kimseler, Allah katındaki mükâfatın geçici olan bütün dünya mallarından daha hayırlı olduğunu bilir ve bunun için hazırlık yaparlar. Şu dünyada daha rahat, daha güzel mekânlarda oturmak için villalara, konaklara, saraylara bunca yatırım yapılıyorsa; ebedî âlem için bundan çok daha fazla yatırım yapılmalı, çaba harcanmalı değil midir!

O müminler ki; dünya hayatına Rablerinin âyetleri ışığında bakarlar. Dünyada da, âhriette de iyilik ve güzellik isterler. Bilirler ki, dünyada iyilik; İslâm düsturuna göre, çirkin ve kötü şeylerden uzak durarak, temiz yaşamaktır. İşte bu yaşam, sırât-ı müstakîmde sabit durarak, nimet diyarına doğru istikamet üzere, adım adım gerçekleştirilen yolculuğun ta kendisidir. Müntesibini aziz kılacak bu yolu, Rabb göstermiştir ve 199. âyette bu düsturu haber vermektedir.

❀ ❀ ❀

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾

3:199 Hakikat, Kitaplılar içinde Allah'a ve hem size indirilene hem kendilerine indirilene -Allah'a büyük saygı gösteren (kimse)ler olarak- inananlar da vardır elbet. Onlar Allah'ın âyetlerine mukabil az bir bahayı** (hasis [bayağı, küçük] bir menfaati) **satın almazlar. İşte onlar** (öyle). **Onlara Rableri indinde** ([yanında] nice) **ecirler vardır. Muhakkak Allah, hesabını pek çabuk görendir.

İşte ilâhî akîdenin kazandırdığı kararlılık ve eminlik budur. Allah'ı gereği gibi takdir edip iman şuuruna erenler, huşû ve haşyetle itaatkârdırlar. Haset, gurur, bencillik, çekememezlik, grup, meşrep ve mezhep taassubu gibi illetlerden sadır olan zillet hâllerine düşmeden İslâm'a sarılırlar. Onlar, ilâhî nizamın bütün inceliklerini gözeten ve bu uğurda ellerinden geleni yapan, değerlerinin korunması, tahrif olmaması için sınırda düşmana karşı nöbet bekleyen askerler gibidir.

Allah, imanlarında samimî olan Ehl-i Kitab'ı şöyle tanıtmaktadır: "*Ondan (Kur'ân'dan) önce kendilerine kitap verdiklerimiz, ona da iman ederler. Onlara (Kur'ân) okunduğu zaman: 'Ona iman ettik. Çünkü o, Rabb'imizden gelmiş hakikattir. Esasen biz daha önce de Müslüman idik' derler.*"(28/52-53). Allah'tan gelen tüm peygamberleri ve bildirdikleri ilâhî nizamı, aralarında

hiçbir ayırım yapmaksızın kabul ederler. Onların sözü "*İşittik, itaat ettik!*"tir. Fakat kalplerinde maraz olanlar, "... *Kendilerine ilim geldikten sonra aralarındaki kıskançlık yüzünden ayrılığa düştüler...*"(42/14). Oysa, "*O (Allah), 'Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin' diye...*"(42/13) bütün peygamberlerine tavsiyede bulunmuştur. Ama ne yazık ki, hevâlarını ilâh edinmiş müşriklere bu ağır geldi de, Allah'ın âyetlerini az bir paha karşılığı sattılar. Hakikati gizlediler.[145]

"*Allah'ın indirdiği kitaptan bir şey gizleyip de onu birkaç paraya satanlar var ya; işte onlar, karınlarına ateşten başka bir şey doldurmuyorlar...*"(2/174); "*Allah, kendilerine kitap verilenlerden, 'Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız, gizlemeyeceksiniz.' diye söz almıştı. Fakat onlar, verdikleri sözü birkaç para (çıkar) karşılığında sattılar...*"(3/187) ve insanları "... *O'nun yolundan alıkoydular...*"(9/9).

Ehl-i kitabım deyip de taşıdığı izzet ve şerefin farkında olmayan, çıkar uğruna ezilip büzülen, hakkı bâtıla karıştıran, bâtıla, küfrî sistemlerle entegre olmaya çalışan, çağdaş müstekbirleri hoşnut etmeye uğraşan, Allah'ı ve İslâm'ı yanlış tanıtan, hak adına konuşup haktan saptıran, Allah'ın hükmünü gizleyen, çarpıtan, te'vil ve tahrif edenlerin hesabı ağır olacaktır ve ebedî azaba duçar olacaklardır.

Dini dünyevî amaçlarının aleti yapan insanlar, gerçek inançsızlardır; çünkü onlar için, inanç, herhangi bir dünyevî amaca ulaşmada araç durumundadır. 197. âyetle haberi verilen akıbet onları beklemektedir.

---

[145] Bkz. 3/19.

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

3:200 Ey iman edenler! Sabır** (ve sebat) **edin.** (Düşmanlarınızla) **sabır yarışı edin** (onlara galebe çalın. Sınırlarda) **nöbet bekleşin** (yurdunuzu çiğnetmeyin). **Allah'tan korkun.** (Bu sayede) **felâh bulacağınızı umabilirsiniz.

Bu ilâhî nida, iman edenlere, ilâhî nizamın mes'uliyetini teslim eden bir ültimatomdur. Allah dinini tamamlamış ve onu koruma altına almıştır.[146] Ancak bu dini ayakta tutma sorumluluğunu kullarına bırakmıştır. Bu bir sünnetullahtır. "*...Allah'ın kanunda asla bir değişme bulamazsın; Allah'ın kanununda bir sapma bulamazsın.*" (35/43); "*Ey iman edenler! Eğer siz Allah'ın dinine yardım ederseniz, o da size yardım eder...*" (47/7); "*Bir millet kendilerinde bulunanı (güzel ahlâk ve meziyetleri) değiştirinceye kadar, Allah onlara verdiği nimeti değiştirmez. Allah işitendir, bilendir.*"(8/53).

Bu yüce ve kutsal iman/İslâm emanetini korumak için, ön yargılardan ve çıkar beklentilerinden uzaklaşarak, vahye sımsıkı sarılın. Dininizi, birilerinin ağzına bakarak veya dinde ruhbanlar edinerek taklidî bir yaklaşımla değil; sabırla öğrenilen ilmin yardımıyla, fıkhederek yaşayın. Yoksa bel'amların tuzağına düşerek sapıtırsınız.

---

146 Bkz. 5/3; 15/9.

Ey müminler! Allah'ın emirlerini yerine getirmekle, yasaklarından uzak durmakla, İslâm'ı öğrenme ve insanlara öğretmekle ve bu uğurda cihadda bulunmakla görevlisiniz. Cehaletin düşüreceği sefaletten kurtulup, ilmin bahşettiği güçle imanın şerefini koruyun. Bugün İslâm'ın daveti yok olmuştur. Bu yüzden cihad etmek mümin için farz-ı ayn mesabesindedir. Allah'ın Kitab'ı ve Resûl'ünün sünneti rehberliğinde İslâm'ın izzetinin yeniden kazanılması için çalışmalarda bulunmak, kaçınılmaz bir görevdir. İslâm ümmetine yitirdiği kimliğini yeniden kazandırabilmenin yolu, programlı eğitim ve öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmektir. Müslümanlara düşen görev, yitirdiğimiz İslâm kimliğinin yeniden nasıl kazanılacağı hakkında ciddî araştırmalar yapmak ve veriler ışığında çalışmaktır. Yani, Kur'ânî bir eğitim seferberliği ilân etmektir. Bu çalışmaları samimiyetle sürdürürken bir ümmet oluşturmasanız da, Hz. İbrâhîm ve Hz. Yûsuf gibi kendinizin ümmeti, kendinizin sultanı olursunuz.

İslâm toplumunun hedefi, Allah'ın nizamını yaymak ve hâkim kılmaktır. Çünkü Allah'ın nizamı, insan hayatının her yönüne fert bazında yaklaştığı gibi, toplumsal hayata dair her türlü problemle de yakından ilgilenmekte ve toplumsal refahı sağlayan hükümler koymaktadır. Pek tabiî olarak, hakkı, adaleti istemeyip hevâ ve heveslerine göre yaşamak isteyenler, menfaatlerine ters düşen bu kuşatıcı düzenlemelere karşı cephe alırlar. Dolayısıyla, İslâm toplumu, her zaman ve her yerde kâfirlerin saldırısına maruz kalabilir. Bu sebeple Müslümanlar, düşman saldırılarına karşı daima hazırlıklı, "murâbata"da, yani alarmda olmalıdırlar. "*Murâbata*"; Allah yolunda cihad etmek, Müslümanları korumak için sınırda nöbet tutmaktır.

Ancak bu şekilde kendilerini kâfirlerin ânî saldırılarından koruyabilirler.

Âyette geçen "*râbitu*" kelimesi; sâlih amel işlemeye devam etmek, düşmanla cihad etmek için her zaman teçhizatlı olmak, cesaret vermek, takviye etmek, mevzileri tutmak, nöbet beklemek anlamlarına gelmektedir. Kelime, bu mânâların dışında, sapık tarikatçıların ileri sürdükleri gibi şeyhi aracı tayin ederek Allah'a ulaşma anlamındaki "Râbıta" mânâsına asla gelmez. Kâf sûresinin 16. âyetinin de açıkça çürüttüğü bu tür sapıklıklardan Allah'a sığınmak lâzımdır.

Dinin tahrif olmaması için gerçekleştirilen ilmî çalışmalarda sabır!... İslâm'ı hâkim kılma mücadelesinde sabır!... Zorlukta, kolaylıkta, hamd ile dini yaşama ve sahiplenmede sabır!... Nefislerde meydana gelen sayısız infiale, gayz ve gazaba, ıstırap ve sıkıntıya sabır!... Sabır yüklü bir sabra ihtiyaç vardır...

Ölüm gelinceye kadar Müslümanca yaşamak, türlü türlü zorluklar karşısında sabrın emin duruşunu sergileyebilmek için, ilmî haşyetle kuşanılmış takvaya ermek gerekir. Takva; huşû ve haşyetle, Allah'a ittika hususunda teslimiyet göstermektir. Yani zikir uyanıklığı ile, her ân Rabb'in denetiminde yaşandığının şuuruyla O'nun hoşnut olacağı işleri yapıp, yasakladığı şeylerden sakınmaya çalışmaktır. Öyle bir murâbıt ki; şeytanın açık bırakılan menfezlerden sızacak fısıltılarını ve düşman münkirlerin hile, tuzak ve zulmünü önlemek için, hep nöbettedir. Böylece hem dünyada hem de âhirette kurtuluşu hedeflemektedir.

Rabb'im, takva şuuru ve zikir uyanıklığı vererek, rızası doğrultusunda ayaklarımızı sabit, gönlümüzü mutmain kılsın. Bizle-

ri, katından bir ruh ile desteklesin. Sabrımızı, azmimizi artırsın. Allah'ım! Biz sadece Sana güvenir, yalnız Sen'den yardım dileriz.

Allah'ım! Kim Sen'den daha doğru, daha etkileyici söz söyleyebilir! Bizler, elimizden geldiği, gücümüzün yettiğince, samimî gayretlerimizle Kur'ân'ı asrın idrakine sunmak, şevk ve iştiyakı canlandırıp insanları harekete geçirecek görüşleri iletmek için yardımını, ihsanını diliyoruz. Bizlere doğruyu ilham et, Allah'ım! Yanılmaz, şaşmaz ve yorulmaz olan, ancak Sen'sin!

❁ ❁ ❁

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

NİSÂ' SÛRESİ

Giriş

Sûre, Hicret'ten sonra, Medîne'de nazil olmuştur. 176 âyettir. İnsan soyunun temel bütünlüğünü oluşturan kadın ile erkeğin birbirlerine karşı yükümlülüklerini ele almakla beraber, özellikle kadınlar hakkında birçok hükmü içerdiğinden *Nisâ'* adını almıştır.

Sûre, Cahiliye Devrine mahsus olan cinsiyet ve maddiyata dayalı değerleri yıkmakta; hak ve adalet binasını meydana getiren ana ilkeleri ele almaktadır. Bu ilkeleri benimsemeyen veya bu ilkelerin öngördüğü ahlâkî değerler ile ıslah olmayıp, duygularını kontrol edemeyen insanlar arasında, ya erkek hegemonyası yaşanmakta ya da bu hegemonyaya karşı çıkan çeşitli feminizm dalgaları ortaya çıkmaktadır. Cehalet sebebi ile fiziksel ve maddesel güce dayanılarak insanların sınıflandırıldığı, ayrımcılığın yaşandığı toplumlarda, insanlar birbirlerini üzmekte ve ezmekteler. Oysa tüm insanlar; güç, karakter, sosyal statü, servet vb. farklılıkları olsa da, insanî değerlere sahip ve eşit olarak yaratıl-

mıştır. Allah'a kullukta eşittirler ve kadın-erkek de bu yolda birbirlerinin velileridir.[147]

İslâmî kimlik ve bu çerçevede oluşması gereken "*kavvam*" ifadesi, maalesef, kimileri tarafından yanlı kullanıldığından, günümüze kadar birçok yanlış algılamalara sebebiyet vermiştir. Bunların birkaçını şöylece sıralayabiliriz:

- "Erkekler kadınlar üzerinde hâkimdir." anlamı verilerek, kadınlardan üstün olunduğu iddiasına kalkışılmıştır.

- "*...Sâliha kadınlar itaatkârdır...*" (4/34) âyetiyle, zulme varan tahakkümlerini meşrulaştırmaya çalışmışlardır.

- Kadınların bir kısmı ise, "Bu yetkiyi onlara Allah (c.c) vermiştir." diyerek, körü körüne itaat eder olmuştur.

- Bir kesim ise, "Allah, kadınlara, haklarında bir sûre indirecek kadar değer vermiştir; 'erkek' lâfzı veya en azından bu lâfza yakın anlamlı, bu lâfzı çağrıştıran bir kelime herhangi bir sûreye ad olmuş mudur!" diyerek, bir çeşit müdafaa şekli geliştirip tartışabilmiştir.

Başta Cahiliye Devrinde yaşananlar olmak üzere, haksızlık ve zulüm adına ne varsa, hepsinin, sûrede tedricen temizlenmesi ameliyesiyle karşılaşmaktayız. Allah (c.c), kullarının incinmemesi, acı çekip üzülmemesi için temiz bir hayat nizamı vaz'etmiştir. Bu nedenle, her türlü kötülük ve fahşâyı irtikâp edenleri tedavi ederek, bu kötülüklerin önünü alacak çeşitli müeyyideler getirmiştir. Mirasın, Allah (c.c)'ın istediği ölçülerde -hak ve adaletle- taksimi, bu sûrede geniş bir şekilde yer bulmuştur. Eşlerin

[147] Bkz. 9/71.

iyi geçinmeleri, hatta geçimsizlik artık tedavi edilemez boyutlara ulaşmışsa dahi, eşlerin birbirine karşı saygılı olması, birbirini kırmaması ve nafaka gözetilerek güzellikle ayrılmaları gerektiği yine bu sûrede yer alan konular arasındadır. İçtimaî münasebetleri ıslah çerçevesinde insanlar arası ilişkileri iyilik temel değeri üzere biçimlendiren, Allah'a tam bir teslimiyet içerisinde bulunmayı, maddî ve mânevî yaşantıda Allah'ın biricik nizamına bağlanmayı ve benzeri öğütleri ihtiva eden âyetleriyle sûre, insanın huzuruna yönelik evrensel bir çağrıyı içermektedir.

❁ ❁ ❁

يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَآءً وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهٖ وَالْاَرْحَامَ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾

4:1 Ey insanlar! Sizi bir tek candan yaratan, ondan da yine onun zevcesini vücuda getiren ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar türeten Rabbiniz(-e karşı gelmek)ten çekinin. Kendisi(nin adını öne sürmek sureti) ile birbirinize dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık (bağlarını kırmak)tan sakının. Çünkü Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir.

Bütün insanlığa hitapla başlaması, kadın-erkek herkesin, yaratılışta farklılıklar olsa da Allah'a muhatap olma hususunda eşit olduğunu anlatır niteliktedir. Âyeti birkaç başlık altında

inceleyecek olursak, öncelikle insanın yaratılışını ve mahiyetini bilmek lâzımdır.

İnsan ve Yaratılış

Süzme çamurdan yaratılan, Rabb'inin ruhundan üflemesiyle de kulaklar, gözler ve kalp gibi aza ve uzuvlarla tamamlanan, yeryüzünün halifesi ve yaratılmışların en şereflisi olan varlıktır insan. Bir nefisten yaratılmış, ondan da birçok kadın ve erkek meydana gelmiştir.[148]

Şu görmüş olduğumuz beşeriyet, bir tek iradenin mahsulüdür; tesadüfen meydana gelmemiştir. Yaratıcılıkta Tek Olan, tek tek cinsleri yaratmıştır. Meselâ; hayvanlar, bitkiler ve bunlar arasındaki türlerin her biri, birbirinden meydana gelen, ayrı ayrı tohumların ürünleridir. Ve her birinin, kâinatın imar ve dengesini sağlamada vazifeli olduğu, varlığının kendisine has vazifesini icra ettiği görülmektedir. Bu vazifeleri icra eden varlığın cinsiyeti veya fiziksel durumu değil, fiilin kendisi değerlendirilmektedir. İnsan kelimesi, kadın ve erkeğin her ikisini de şâmildir. Hepiniz birer insansınız ve Hâlik'in kullarısınız, biriniz diğerinin canından kopmuş varlıklarsınız. Mevcut insanlar, erkek-kadın hepsi birbirinden türemiştir. Yaratıcı, şerefli ve onurlu yaşamanız, yeryüzünün halifeleri olmanız için sizleri yaratmıştır.[149]

"... *Zevcehâ* ('eşi') ifadesine gelince, *zevc* ('bir çift', 'çiftten biri' veya 'bir eş') terimi, canlı varlıklarla ilgili olarak bir çiftin veya bir ikilinin hem erkek hem de dişi tarafı için kullanıldığından,

---

[148] Bkz. 7/11; 15/26-28; 23/12-16; 35/11; 39/6.

[149] Bkz. 2/34; 17/70.

insanlarla ilgili olarak da hem kadının eşini (kocasını), hem de kocanın eşini (karısını) ifade eder."[150]

Tüm bu vahyî veriler; evrim, reenkarnasyon ve kadının, eğe kemiğinden yaratıldığı iddialarını çürütmektedir. İşte yaratılışın gerçek mahiyetini anlama çabasında olanlar, Allah'a ittik edip hidâyete erer ve bu hidâyet çerçevesinde aile müessesesini kurar; neslin ilâhî terbiye ile yetişmesi için itina gösterir, aileyi, fuhşa ve münkire itecek davranışlardan korurlar. Bu konuda hiçbir fedakârlıktan çekinmezler. Böyle güzel ve temiz duygularla meydana gelen aile ocaklarını, onu kendilerine bahşeden Allah'a itaat etmeye titizlik göstererek korumaya çalışırlar. Çünkü karşılarında, kendilerinin bu güzel ve temiz yaşamlarını çekemeyen, gaflet anlarını yakalayarak içlerine sızıp duygularını kirletmek, davranışlarını bozarak aileyi perişan edip çökertmek için pusuda bekleyen düşmanları vardır. Fakat onlar bu düşmana karşı Allah'ın vermiş olduğu ittika zırhını giymişlerdir. Bazı zamanlar bu zırhı giymeyi unutup düşmanın taarruzuna maruz kalsalar da, onu yeniden giymekte zaman kaybetmezler.

İttika; şeytanın kurmuş olduğu tuzak ve hilelerden korunmak için Allah'a sığınmaktır. Bu sığınmanın yegâne kuralı da, Allah'ın emirlerine riayet edip, şeytanın taarruzlarına karşı koruyucu yasaları dikkate alarak yaşamaktır. Bu emir ve yasakları dikkate alarak yaşayanlar huzurlu, güvenli ve ilkeli bir hayat sürme imkânına kavuşurlar. "*...Allah, Elçi'sine ve müminlere sükûnet ve güvenini indirdi. Onların takva sözünü tutmalarını*

---

[150] Muhammed Esed, Kur'an Mesajı, (Çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk), 7. b., İşaret Yayınları, İstanbul, 2000, s.132.

sağladı. Zaten onlar buna lâyık ve ehil kimselerdi. Allah her şeyi bilendir."(48/26). Bu sayede onlar, sıla-i rahîmi ihmal etmez, yani akrabayı ve hısımları Allah'a ittika düsturuyla gözetir; hırsa ve gurura kapılma, kendi çıkarlarını mutlak surette önceleme ve benzeri nefsanî dürtülerle akrabalık bağlarını kesmezler. Onlar, emr-i ilâhîye aykırı hareketlerde birbirlerine engel olmaya ve birbirlerine doğru yolu göstermeye çalışırlar. Her ne kadar bir nefisten meydana gelseler ve birtakım özel vasıflarla birbirlerine karşı bağımlı duygular ve gerekçelere sahip olsalar da, asıl olan, müminlerin birbirlerini rubûbiyet bağı ile desteklemeleridir. Allah'a ittika edilen şeylerde sıla-i rahîmden daha hayırlı, daha sevap hiçbir şey yoktur. Münkir olmadıkları (İslâm'a ve Müslümanlara savaş açmadıkları) müddetçe onlara iyi muamele etmek gerekir.[151] Rablerinin, bu düsturlara riayet ederek, sağlam bir temelle kurulan ittika binasının muhafazası için kendilerine vaz'ettiği birçok emri vardır. Bu emirler cemiyeti oluşturmada önemli kaidelerdir. Sûremizin ikinci âyetinden sonra da bunları göreceğiz.

❁ ❁ ❁

وَاٰتُوا الْيَتٰمٰٓى اَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَاْكُلُوٓا
اَمْوَالَهُمْ اِلٰٓى اَمْوَالِكُمْ اِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ﴿٢﴾

4:2 Yetimlere (rüştüne gelince) mallarını verin. Temizi murdara değişmeyin. Onların mallarını kendi mallarınıza (katarak) yemeyin. Çünkü bu, muhakkak büyük bir günahtır.

---

[151] Bkz. 2/83, 177; 9/23; 58/22; 60/8.

Bu emri de başlıklara ayırarak inceleyeceğiz:

Yetim Kimdir?

Yetim; yalnız, âciz, babası anası ölmüş, küçük yaşta bakıma muhtaç kalmış çocuk demektir. Bu çocukların mallarını, ergenlik çağına girene kadar, yani rüştlerine ulaşıncaya kadar vasileri idare eder ve yetimin ihtiyaçlarını da yetimin kendi malından giderebilirler. 6. âyette de belirtildiği gibi, "*...rüştlerine eriştiklerinde ise mallarını hemen kendilerine verin...*" emrine uyulmalıdır.

Rüşd; doğru yolu bulma, akıllı davranma, akıl ve ruh bakımından olgunlaşma, iyilikleri elde edebilecek olgunlukta olma; malını korumak için gerekli tedbirleri alan ve saçıp savurmaktan korunan kimsenin vasfı anlamında bir İslâm Hukuku terimidir. Yetimin malı, yüz yaşına ulaşmış olsa bile, onu idare edebileceğine kanaat getirinceye kadar kendisine teslim edilmez.

Temiz Olanın Murdara Dönüşmesi

Burada kastedilen dönüşüm; yetim malından iyi ve yararlı olanın alınıp, kötü malların yetime bırakılmasıdır. Bu cahilî yaklaşımlar çeşitli şekillerde tezahür eder. Malların murakabesi için görevlendirilmiş hükümet heyetlerinin gözetimine ve bütün kanunî tedbirlere rağmen, birçok vasi, türlü yollar ve entrikalarla yetimlerin mallarını ve kız çocuklarının haklarını kısar.

Elbette ki, malın, iyisi-kötüsü, değerlisi-değersizi vardır. Bunun için, yetimlerin mallarının hepsini veya bir kısmını, niteliği ne olursa olsun, sakın kendi mallarınıza katmayın. Sakın onların mallarından iyi olanları alarak, karşılığında kötü mallarınızı

vermeyin. Muhakkak, bu büyük bir günahtır. Çünkü bu, âcizin emanetine hıyanet etmek demektir. "... *Kim emanete hıyanet ederse, kıyamet günü, hainlik ettiği şeyin günahı boynuna asılı olarak gelir...*"(3/161). İşte bu büyük günahtan ancak, takva ehli kimseler sakınır. Bu meseleyi, ne kanunî hükümler ne de göstermelik gözetimler halledebilir. Bunu ancak bir tek güç başarabilir, o da takvadır. "*...Allah takva sahipleri ile beraberdir.*"(9/123); "*Şüphesiz, şeytanın, ihlâslı kullar üzerinde bir hakimiyeti yoktur...*"(15/42).[152] Fakat, insan ne denli takvalı olursa olsun, vahyî verileri bilmedikçe yanlışa düşmekten sakınamaz. Bu bakımdan, vahyî verilere kulak vermeleri ve meseleleri fıkhetmeleri gerekir.

Üçüncü âyet, aile sistemini oluştururken dikkat edilmesi gereken hususları bir bir açıklamaktadır.

❀ ❀ ❀

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ﴿٣﴾

***4:3 Eğer yetim kızlar hakkında** (adaleti yerine getiremeyeceğinizden) **korkarsanız sizin için helâl olan** (diğer) **kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâh edin. Şayet** (bu suretle*

[152] Ayrıca bkz. 7/201; 16/128; 17/65.

de) adalet yapamayacağınızdan endişe ederseniz o zaman bir (tane ile) yahut mâlik olduğunuz câriye** (ile iktifâ edin). **Bu** (tek zevce veya câriye) **sizin** (haktan) **eğrilip sapmamanıza daha yakındır.

Bu âyeti de şu başlıklar altında incelemeye çalışalım:

- Yetim kızlara özel yer verilişinin nedenleri,
- Nikâh,
- Taaddüd-i zevcât,
- Adalet,
- Câriyelik.

Bu âyette, evlilik ve aile müessesesinin kuruluşuna dikkat edilmesi istenmektedir. Allah'ın belirlemiş olduğu sınırlara riayet edilerek kurulan yuvalar, huzur dolu ocaklardır; cennet bahçeleri gibi mutluluk verir ve böylece sağlam bir cemiyetin meydana gelmesine vesile olurlar. Evli bir çiftin arasının güzel olması, bir ibadetin icrasıdır da aynı zamanda. Çünkü evlilik, Allah'ın koyduğu prensipler çerçevesinde akdedilen bir muameledir. Bu, bireyselliğin küçük toplumlara uzanışı, toplumların ise büyük cemiyetlere adım atmasıdır. Evliliğin, insanı sosyal, bedensel, ahlâkî, ruhî ve nefsî rahatlığa kavuşturma yanında, toplumun ahlâkî çözülme ve bozukluklarının önünü alma gibi fonksiyonları da vardır. Cihad ve evlilik, İslâm'ın insan hayatına hâkim kılınmasının önemli vesileleridir. Neslin devamını, Allah'a kulluk edecek insanların çoğalmasını sağlayacak olan evlilik; Hz. Âdem (a.s)'den bugüne kadar meşru daire içerisinde devam edegelen

ve cennette de devam edecek olan, meşakkatli, fakat insanı mutlu kılabilecek bir lûtf-i ilâhîdir. Cemiyetin sağlam temelinin bekâsı için, cennetin teminatı olan evliliğin icrasında çok dikkatli olunmalıdır.

Dikkat edeceğimiz hususlardan biri de, yetim kızlar hakkında adaleti gözetme hassasiyetidir. Bunu bir nevi takva meselesi olarak da düşünebiliriz. Kur'ân-ı Kerîm vicdanlara bekçidir, takva da gözetleyicidir. Yetimler, korunması gereken emanetlerdir zaten. Burada özellikle yetim kızların ele alınması, hem kadın hem de yetim oluşlarının güçsüzlüklerini artırması nedeniyle olabilir. Dolayısıyla, koruyacak ciddî bir hâmîleri bulunmadığı içindir diye düşünebiliriz.

Müslüman da olsalar, insanlar, zaman zaman, zaafları, tutkuları ve geleneksel cahilî düşüncelerinden sıyrılamamaları sebebiyle, yaptıkları işi kitabına uydurarak zulme düşebiliyorlar. Anası sağ olup da babası olmayan nice kız, cahil erkeklerden neler neler çekiyor da, anne bunlar karşısında çaresiz kalabiliyor. Oysa bu ahlâkı bozuk erkekler, babası hayatta olan kıza zulmetmekten çekinebiliyorlar. Çünkü baba, öğüt ve ikazlarla uyarıp gözdağı verebiliyor. Müslümanlık iddiasında bulunan, ahlâk yoksunu, psikolojisi bozuk gençler mümkün mertebe evlendirilmemeli; tıbbî yoldan arzuları bastırılmalı ve oruç tutmaları sağlanmalıdır. Bu emr-i ilâhîye rağmen, gafil kimseler, daha çok yetim, yoksul ve âciz kızlarla evlendirilir; bunların kahrını ancak bu kızlar çeker diye... Öyle ya, sığınacak, dayanacak bir yeri, karşı koyabilecek bir gücü olmadığından, tâbi tutulduğu haksızlıkları oturup sineye çekmek zorundadır nasıl olsa (!)

Yetim olmayanlar ezilmiyor mu? Elbette ki, ezilenler çoktur. Bütün bunlar İslâmî düsturların bilinmemesinden ve ciddî anlamda Allah korkusu duyulmamasından kaynaklanmaktadır. Aslında tüm bu olanların müsebbibi, bir yerde yine kadınlardır. Birçok tolerans tanıyarak yetiştirdikleri şımarık, tembel, tahakkümcü, cahil, külhanbeyi ve yobaz erkekler yüzünden, nice kadın ve çocuk acı çekip gözyaşı dökmektedir.

Tabi, âyette fiziksel zayıflığı nedeniyle kadınlardan bahsedildiği için bunları dile getirdik. Yoksa huysuz, beceriksiz, müsrif ve pis kadınların elinden çeken nice erkek de var. Cehaletten kurtulup hakka yönelmemenin neticesi budur ve bu oluşlar Müslümanlığa asla sığmaz. Yuvalarını dahi İslâm'a göre inşa etmesini bilmeyenler; olsa olsa, adı Müslüman, fakat softa, yobaz, ilkel ve terbiyeden yoksun kimselerdir. Müslümanlar daima ilâhî düsturları dikkate alarak hareket etmeli; gerek canları, gerek ırzları ve gerekse malları hususunda adaletli olmaya çalışmalıdırlar. Bu, aynı zamanda, Bir Olan Allah'tan korkmanın da ta kendisidir. Her hâlükârda, adaletin bu sınırları bilinmeli ve korunmalıdır. Hiç kimse, yetim bir kızla, kalbinde sevgi veya himaye etme duyguları olmadığı hâlde, sırf malına göz dikerek nikâhlanmasın. Çünkü nikâh, akıllı ve ergin kişilerin şahitler huzurunda birbirlerini eşliğe kabul etmeleri suretiyle gerçekleşen bir akittir.

Yetim kızları koruma altına aldıktan sonra, isteyenlere, adaleti gözettikleri takdirde taaddüd-i zevcâta ruhsat veriliyor. Aslında bu âyet, İslâm'dan önceki çok eşliliğe bir sınır getirmiştir. Ve dört eşle evlenebilme ruhsatı için, birtakım müşküllere binaen verilmiştir denilse de; bu, her şeyin hikmetini en iyi bilen Allah'ın açık bıraktığı ulvî bir kapıdır. Hiçbir mümin, indî yorumları

ile bu kapıyı kapatamaz. Birtakım kimseler bu meseleyi, İslâm aleyhine lâf atabilmek için malzeme olarak kullanmakta; bir kısmı da, söz konusu kimselere karşı savunma amacı ile, insanlara bu meseleyi saptırarak anlatmaktadır. Gayr-i müslimlerin ve bazı egoist zihniyetlilerin, Allah'ın bu müsaadesine, gerilik, yobazlık ve hevâya düşkünlük olduğu gerekçesiyle karşı çıktıkları görülür. Fakat bu iddialara karşı çıkan nice erkek, ya gayr-i meşru yollarla ya da çevresinden gizleyerek başka kadınlarla beraber olurken, buna ses çıkarmayarak gayr-i ahlâkî bir tutum sergileyen kimseler var. Ama bu iş nikâh yolu ile alenen geçekleştirildiği zaman, yaygara koparan kıskanç kadınlar ve kınayıcı çevrelerin bu tutumlarına ne anlam verilmeli!

Bir toplumda taaddüd-i zevcâtın yasaklanması, o toplum için büyük bir fitne ve fesat sebebidir. Taaddüd-i zevcâtın dinî, içtimaî, siyasî ve ahlâkî birtakım hikmetleri vardır: Çaresiz kadınların himayesi, sağlık sorunları yaşayan kadınların ailevî görevlerinin başka eşlere devredilmesi, neslin temadisinin sağlanması, çocuğu olmayanların bu yolla annelik-babalık duygusunu yaşaması... gibi. Tetkik edenler göreceklerdir ki; İslâm Fıkhı'nda bazı sosyal gerekçelerle müsaade edilen taaddüd-i zevcât, Yaratıcı tarafından konulan ve beşerî hiçbir hukukta görülmeyecek derecede insanı düşünen bir ruhsattır. Allah (c.c), nikâh gibi bir akitle, kadının şerefle yaşamasını sağlarken, bu kapıyı kapatanlar yüzünden birçok erkek ve kadının gayr-i meşru ilişkilerle adları kirleniyor, şerefli hâlden şerefsiz duruma düşüyor ve dolayısıyla bu kimseler, her fert gibi alnı açık gezme hakkına sahip olan masum yavruların alnına kötü damgasının vurulmasına sebep oluyorlar. Allah (c.c)'ın bu ruhsat kapısını kapatanlar, bu ruhsatı

kınayanlar, meydana gelen bu çirkinliklerin vebalini nasıl taşıyacaklar!

Pek çok şarta bağlı olarak gerçekleşebilen bu ilâhî müsaadenin, zorunlu olduğu zamanlardaki gereğini anlamamak değil de, bunu beğenmemek küfürdür. Bu ruhsat ne itaati kesin bir hükümdür, ne de çağa ve zamana göre iptal edilebilir. Zaten İslâm'da nikâh, karşılıklı olarak akdedilen içtimaî bir anlaşma olup, her iki tarafın rızasına bağlıdır; yoksa, nikâh geçersizdir. Bu şarta göre, bir kadın, evli bir erkekle evlenmeyi reddedebilir. Hiç kimse, hatta bu kişi kızın babası bile olsa, kızı istemediği birisi ile evlendiremez. Aynı şekilde, bir kadın, nikâh akdinde, evlilik boyunca kocasının sadece kendisiyle kalmasını isteyebilir.

"*Şayet adaleti gözetemeyeceğinizden endişe ederseniz, bir tane ile iktifa edin.*"Bu adalet; onları yedirme, giydirme ve yanlarında geçirilecek vakti dengeli tutmakla ilgilidir. İşte bunlar, insanın elinde olan özelliklerdir. Şayet bir kişi bu konularda adaleti sağlayamamaktan endişe ederse, onun çoğul evlilik yapması haram veya mekruhtur. Çünkü bu durumda, kadınlara zulmedilmesi söz konusu olur.

Nikâhla adaletin korunamayacağından korkulması hâlinde, câriyeler ile iktifa edilmesi isteniyor. *Câriye*; Müslümanların, adaleti tatbik etmeye engel olan insanlarla giriştikleri savaş sırasında esir aldıkları kadın demektir. Bu esirler, her kim olursa olsun, savaşa katılan Müslüman askerler arasında paylaştırılacak ganimetlerdendir. Sahipleri, isterlerse, köleler gibi, câriyelerle de nikâhlanabilirler. Bütün bunlar, kadınla erkeğin meşru daireler içerisinde arzularını tatmine yol veren ilâhî bir rahmettir.

Bu ruhsat, neslin karışıklığını önlemek ve meydana gelebilecek fuhşiyatın önünü almak içindir.

Yukarıda da değindiğimiz gibi, birtakım kimseler de bu meseleyi sûiistimal etmekte ve güya İslâm aleyhine malzeme olarak kullanmaktalar. Olayın gelişimini, sebep-sonuç ilişkisindeki hikmeti kavrayamayan aydınların da (?!), İslâm'a lâf atanlara karşı savunma amacıyla, bu meseleyi saptırarak anlattıkları ve İslâm'ı iyi gösterme adına (!) kem küm ettikleri görülmektedir. Münkirler, savaşlarda edindikleri esirlere en aşağılık muameleleri reva görürken, Müslümanları aptal yerine koymak isterler. Oysa onlar Müslüman esirlere zulmederken, en kötü işkenceleri uygularken; Müslümanlar, münkir esirlere İslâm'ın öngördüğü tarzda, en iyi şekilde muamele ederler.

Küfrün mantığına hizmet eden kendini bilmezler ve yerli iş birlikçiler, Müslümanları uyutup etkisiz hâle getirmenin her türlü yolunu aramışlardır. Oysa İslâm, insanı lâyık olduğu şerefe erdirmek için bütün meşru yolları açmıştır. İslâm, o hamâkat gösterip şerefleri ayaklar altına alan münkirlerin yaptığı gibi erkekleri hayvan, kadınları da umumî fahişeler hâline döndürmez. İcabında, nikâhlı hanımlar şerefine yükseltir kadınları. Peygamber Efendimizin lisanıyla, "Köleleriniz kardeşlerimizdir." der, İslâm.

"*...Câriyelerinizden sâlih olanları evlendirin... Kendilerinde bir hayır görürseniz, onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici metaını kazanacaksınız diye câriyelerinizi gayr-i meşru işlere zorlamayın...*" (24/32-33).

İşte İslâm'ın insana bakış açısı budur. Bunun dışında kalan

ne kadar uygulama varsa, tamamı hatadır, günahtır, sapıklıktır. İslâm, insanları kadın, köle, câriye telâkkileriyle değil, takvaları ile değerlendirir ve herkese hak ettiği şekilde, davranışlarına göre muamele etmeyi öğretir.[153]

Kısaca, taaddüd-i zevcât kadını himaye etmeye, nesli artırmaya, ırzı korumaya dayalı meşru bir ruhsattır. Ruhsatları tûl-i emel doğrultusunda evirmek hevâîliktir; hevâîlik ise insanı sefahate, sefahat yozlaşmaya, yozlaşma ise rezilliğe, erdemsizliğe ve iffetsizliğe kadar sürükler.

Gayr-i müslimler bir tek kadınla evlenmeyi yasallaştırarak, helâl olanın kapısını kapatmış ve gayr-i meşru işlere kapı aralamışlardır. Fakat müminler, herhangi bir sebeple harama düşmekten sakınmak için bu ruhsatı görmeliler; özellikle de kadınlar. Her ne kadar bir eşle yetinmek adalete daha uygun olsa da, sebeplerin sıkıştırdığını ve zaruretleri düşünerek, Allah'a teslim olup bu ruhsatın hikmetini görmeye çalışmalılar.

İkinci evliliklerin gerçekleştirilmemesi çok daha iyidir. Çünkü bu hâl toplumsal yadırgamalara uğramıştır. Hele de günümüz şartlarında, ikinci evlilikle beraber kadınlar büyük sıkıntılar yaşamakta, itilmiş, ihanete uğramış kadınlar yıpranmaktalar. Öyle veya böyle, bu kapıyı hepten kapamak harama kapı aralamaktır.

İslâm'da aslolan nikâhtır. Nikâhın şartları korunmalıdır. Maalesef, günümüz koşullarında bu mümkün olamıyor. Çünkü yeteri kadar İslâmî terbiye almayanlar zaaflarına yenik düşebiliyorlar. Haramdan korunma adına "imam nikâhı"ı sûiistimal edi-

[153] Geniş bilgi için bkz. M. Said Çekmegil, Münevver Anlayışımız, 2. b., Sanih Yayınları, Malatya, s. 147-160.

lerek eşlerin hakları rahatlıkla yeniliyor ve hatta yuvalar yıkılabiliyor. Böyle bir şeye sebep olmaktansa, sabretmek, yuvayı ayakta tutmak, çocukları mağdur etmemek gerek. Dedik ya; toplumsal bir yadırgamaya hedef olan bu vakıa çocukları da yaralıyor, rencide ediyor.

Elbette, Allah'ın bu ruhsatının üzeri herhangi bir tepkisellikle kapatılamaz. İslâm hiçbir keyfîliğe pirim vermediği gibi, ruhsatları sûiistimal edenlere de hesap sorulur. Hayat, rıza-yı ilâhîyi dikkate alarak yaşama ciddiyeti ister.[154]

❁ ❁ ❁

وَاٰتُوا النِّسَآءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَاِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيٓـًٔا مَرِيٓـًٔا ۝٤

4:4** (Aldığınız) **kadınların mehirlerini yürekten isteyerek ve (Allah'ın) bir atiyye(si, [bağışı]) olarak verin. Bununla beraber, eğer ondan birazını gönül hoşluğu ile size bağışlamış olurlarsa, onu da içinize sine sine yiyin.

Cenâb-ı Hakk bu âyetinde, aileyi sağlam temeller üzerine bina edecek müeyyidelerini bir bir açıklıyor.

İnsanlar ne derece yüksek vicdanlı olurlarsa olsunlar, vicdanları kendilerini yanıltabilir ve diğer insanların durumunu yeteri kadar düşünüp, gereğince muamele edemezler. Dolayısıyla,

---

154 Bkz. 38/26; 46/13.

haksızlıklar ve bu haksızlıkların sonucu olarak acılar ve sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu tür haksızlıklara da en çok miskinler ve âciz kadınlar maruz kalmaktadır.

Allah (c.c)'ın, kullarını zulme düşürecek davranışlardan kurtaracak, rahmete kavuşturacak emirlerinden biri de mehirdir. Mehir; erkeğin nikâh sırasında karısına verdiği veya vermeyi kabul ettiği maddî bir meblağdır. Mehir, nikâh akdinin rükünlerinden biri değildir. Ama kadının talebi karşısında verilmesi vâciptir. Nitekim Allah (c.c), erkeğe, karısı için vereceği mehri seve seve vermesini emreder. Sahîh-i Buhârî'de geçen Ukbe b. Âmir'den rivayet edilen bir hadiste Resûlullah, "İfa etmeniz icap eden şartlardan evlâ olanı, helâlliği talep edilen kadının (mehir) şartıdır." buyurmuştur.

Mehrin miktarı hakkında bir sınırlama getirilmemiştir. Karşılıklı rıza çerçevesinde, erkeğin gücü nispetinde bu bedel yüksek tutulabilir. Mehir bir yüzük olabileceği gibi, bunu dahi bulamayanlardan, Resûlullah (s.a.v)'ın tavsiyesiyle, Kur'ân'dan bildiklerini öğretmeleri istenebilir. Bu da mehirdir. Resûlullah (s.a.v), mehirsiz, hiçbir evliliğe ruhsat vermemiştir. "*...Mehir miktarını belirledikten sonra, aranızda gönül hoşluğu ile uyuştuğunuz miktar hakkında üzerinize bir vebal yoktur...*" (4/24); "*... Onlardan birine yüklerle mehir vermiş olsanız dahi, ondan hiçbir şeyi geri almayın...*" (4/20).

Mehri kullanma hakkı sadece evlenen kadına aittir. Babası veya velisi mehri kadın adına alabilir; fakat ona sahip olamaz ve kullanamaz. Mehir, kızın kendisine ait olan maldır, onu istediği gibi kullanabilir. Ancak rüştüne erişmemişse velisi tarafından

kontrol edilebilir. Velinin aldığı başlık parası mehir değildir. Bazılarınca, Kasas sûresinin 27. âyeti başlık parasının alınabileceğine dair bir delil olarak getirilse de; bazı mezheplere göre, âyette sözü edilen sekiz yıllık çalışma süresi, başlık parasından ziyade, babanın kız adına almış olduğu mehirdir. Mehir evlenen kadının hakkı olup, kadın onunla çeyiz yapmaya zorlanamaz. Kadın, dilerse mehri istemeyebilir de; fakat mehir, Allah (c.c)'ın kadına kocası eliyle sunduğu bir hediyedir. Bu hediyeyi, müttaki erkeğin gönül hoşluğu ile vermesi, kadının da karşı tarafı müşkülata sokmadan, Rabb'ine hamdederek alması, şükrün edasıdır.

Miktarı belirlenen mehir, nikâh akdi sırasında ödenebileceği gibi, sonraki bir tarihte de ödenebilir. Ancak boşanma veya eşlerden birinin ölümü hâlinde, hemen ödenmesi gerekir. Kadın vefat ederse, mirasçılar mehri mirastaki paylarına göre bölüşürler. Kocası da, dörtte bir veya ikide bir oranında mirasçı olacağı için, mehri o ölçüde eksik verir.

Sonuç olarak, mehir, evlilik hayatı süresince kadın için bir yedek akçe niteliği taşımaktadır. Kocasını kaybetmesi veya boşanması hâlinde, kendine yeni bir hayat programı hazırlayıncaya kadar onu ayakta tutan bir destektir.

Allah (c.c) bu emri ile, cahilî davranışlardan sakındıracak doğruları açıklamıştır. Bizlere İslâmî düsturlar ile adalet ve huzuru kazandıran Allah (c.c)'a hamdolsun.[155]

❁ ❁ ❁

[155] Mehir için bkz. 2/236-237; 4/20.

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَآءَ اَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٥﴾

***4:5 Allah'ın sizi başına diktiği mallarınızı beyinsizlere vermeyin. Kendilerine bunlardan yedirin, giydirin, onlara güzel söyleyin** (iyi nasihatler edin).*

Bu âyetin anlam alanı çok geniş kapsamlıdır. Müslüman topluluğa, hayatın devam ettirilmesi için, münker, sefalet ve sefahatin sürükleyeceği rezilliklerin önünü almak ve serveti hiçbir zaman beyinsizlere ve onu doğru dürüst kullanmayı bilmeyenlere vermemek gerektiği anlatılmaktadır. Çünkü bu tür süfehânın, malı, düşünmeden, rastgele telef edeceğinden, toplumun ekonomik ve kültürel yapısını bozacağı muhakkaktır. Mal, hayatı rahat, düzenli ve kimselere muhtaç olmadan yaşayabilmek için gerekli olan önemli unsurlardandır. Ümmetlerin ilerlemesinde malın büyük bir önemi vardır. Ne malı biriktirip, tekrar tekrar sayıp istiflemekle, ne de israf edilmesine göz yummakla bir kazanç sağlayabiliriz. Malı üretim ve gelişim sahasında kullanmanın yolları aranmalıdır. Fert ve toplumların mutluluğuna, düşmanlara karşı zafer elde etmeye, miskine ve muhtaca el uzatma gibi hayırlı işlere vesile olacağından, malı telef etmek ve sefihlere kaptırmak vebaldir, günahtır. "...*Yiyin, için, fakat israf etmeyin. Allah israf edenleri sevmez.*" (7/31).[156]

Mallar israf edilmeyeceği gibi, sefihlerin de denetlenme-

[156] Ayrıca bkz. 6/141; 7/31; 17/26-27.

si gerekmektedir; güç yetirilebildiği kadar ellerindeki mala el konulmalı, ancak onların aslî ihtiyaçları da yine bu malla karşılanmalıdır. Bu hususta kim daha akıllı, kim daha dirâyetli ise, idareyi o ele almalıdır. Kadın-erkek fark etmez, önemli olan malın telef edilmemesi ve aslının korunmasıdır. Yani sermayeyi çalıştırarak artırmalı, muhânete muhtaç olmamaya çalışılmalıdır. Yetimlere vasi veya kefil olunabilir. Bir fıkıh kuralı olarak, malın aslından harcayın; fakat malın erimemesi için, o mallarla birlikte kazanılanlardan harcayın mânâsı daha koruyucu ve takvaya daha uygundur. Yetimlerin, delilerin, rüştüne ermemiş kimselerin malları, sahipleri tarafından idare edilmelidir. Ancak, rüşte erdikleri vakit malları kendilerine verilmelidir. Ayrıca, "*onlara güzel söz söyleyin (öğüt ve nasihatlerde bulunun).*" Yani bir anlamda da; "Merak etme! Bu, senin malındır. Bense bu mal üzerinde sadece bir vekilim ve bu mal elimde bir emanettir. Rüştüne erdiğinde, sana eksiksiz olarak iade edeceğim onu, inşaallah. Rüştüne ermeden bu malı sana verirsem; muhakkak ki, onu israf eder, fakirleşir, ele güne muhtaç hâle gelirsin. İşte böyle zor bir duruma düşmemen için senin malını muhafaza ediyorum." şeklinde güzel nasihatlerde bulunulmalıdır.

İsrafın meşrusu, gayr-i meşrusu olmaz; israf israftır. Önü alınmadı mı, mutlak bir sefalet ve sefahate sürükler. Günümüzde sefihlerin dünyayı ne hâle getirdiklerini bilmem anlatmaya gerek var mı! Aklı veya dini kıt olanlara mallarınızı teslim edip de telef etmeyiniz, bunlar evlâd u ıyâliniz bile olsa. Bu, gerek sizin mâlik olduğunuz mallar gerekse sefihlere ait mallar olsun, fark etmez. Fakat daha önce de değinildiği gibi, sefihleri sefil de bırakmayınız. Zorunlu ihtiyaçlarını giderdiğiniz gibi, onları denetleyip

disiplin altına alınız, maddî ve mânevî zarara uğramamalarına dikkat ediniz. Onların akılbaliğ olduğuna, yani aklî gelişmelerinin ve dinî terbiyelerinin tamamlandığına ve kendilerini iyi idare edebileceklerine emin olduğunuz zaman, derhâl mallarını kendilerine teslim ediniz. Sefihlikten kurtulamadıkları hâlde evlenmiş iseler; zevcelerinin aklî durumu da dikkate alınarak, şahitler huzurunda malları kendilerine teslim edilebilir.

Atalarımız, "İnfakta ölçülü davranmak geçimin yarısıdır. İnsanlara karşı sevimli davranmak aklın yarısıdır. İyi akıl da ilmin yarısıdır." demiştir.

İslâm iyi bilinirse görülecektir ki; bu dinin esasları koruyuculuk prensibi üzerine vaz'edilmiştir. İslâm, insanı ebedî sefalet ve mahrumiyetten korurken, ona, imtihan olduğu hayattaki zilletten koruyucu tedbirler de önerir. İslâm'ın iktisadî ve içtimaî kanunları, sefaletin ve sömürenlerin olmadığı ve sefihlerin uyarılarak fert fert şahsiyet sahibi kılındığı bir toplum modeli oluşturma temel ilkesinden beslenir. 6. âyet de bu minval üzere devam etmektedir.

❁ ❁ ❁

وَابْتَلُوا الْيَتَامٰى حَتّٰٓى اِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَاِنْ اٰنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوٓا اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ وَلَا تَاْكُلُوهَآ اِسْرَافًا وَبِدَارًا اَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَاْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَاِذَا دَفَعْتُمْ اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ فَاَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفٰى بِاللّٰهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

4:6 Yetimleri nikâh** (çağın)a **erdikleri zamana kadar** (gözetip) **deneyin. O vakit kendilerinde bir akıl ve salâh gördünüz mü, mallarını onlara teslim edin. Büyüyecekler** (de ellerine alacaklar) **diye bunları israf ile tez elden yemeyin.** (Velilerden) **kim zengin ise** (yetimin malını yemeye tenezzül etmesin) **kaçınsın. Kim de fakir ise, o hâlde örfe göre** (bir şey) **yesin. Artık onlara mallarını teslim ettiğiniz vakit karşılarında şahit bulundurun. Tam bir hesap sorucu olmak bakımından ise Allah yeter.

Bütün bu uyarılar sağlıklı bir neslin yetişmesini öngörür. İster yetim, ister çocuk, ister kadın olsun, hiç kimsenin, âciziyetinden dolayı haksızlığa veya zulme maruz kalmaması için, insanları vicdanlarına hitap ederek hakka, adalete davet etmektedir. Yetimlere muamelede çok ciddî önlemler alan Allah (c.c), bunlarla yaşamak mecburiyetinde olan kullarına da rahatlatıcı yollar göstermektedir. Fakat durumun sûiistimal edilmemesi için de, "*Şu yetimlerin mallarını yiyenler, karınlarına ateş doldurmuş gibidir...*" (4/10) diyerek, onları bekleyen vahim sonu bildirmiştir.

Bildiğimiz gibi, yetim; ergenlik çağına ermemiş babasız çocuk demektir. Ergenlik çağına girdiği hâlde rüştünü ortaya koyamamış çocuğa ve eşi ölmüş kişilere de yetim denir. Yetim büyür, nikâh çağına gelir, ama rüştüne ermeyebilir. Bu durumda, velisi onun bu özel koşullarını dikkate alıp malını korumalıdır. Çünkü malın telefi, sefaleti; sefalet kaosu, kaos ise çöküşü ve yozlaşmayı beraberinde getirir. Dolayısıyla, insanın, kendi malını nasıl dikkatli bir şekilde koruyor ve kullanıyor ise, emaneti altında olan malı da çok daha ciddiye alarak koruması gerekir. Akıllı mümin, israftan sakınıp iktisatlı hareket etmeye çalışmalıdır. Bu aynı za-

manda kendisi için bir vecibedir de. Her ne olursa olsun, mümin, mümini denetleyip doğruya yönlendirecek; israfı önleyip, iktisadı öğretecektir. İslâm'a göre, yetim malı yemek kesinlikle haramdır. Bu konu asla sûiistimale gelmez.[157] Böylesine ciddî sorumluluk gerektiren bir işi, hiç kimse kolay kolay yüklenmek istemez. Ama, birinci dereceden hısım olanlar Allah (c.c) tarafından sorumlu kılındıkları için, bu koruma görevini yüklenirler. Böyle bir hâmîsi bulunmayan kişiyi İslâm devleti koruma altına alır. Ancak yine de bazen, böyle bir devletin veya yakın bir velinin olmadığı zamanlar da görülür. Bu durumda Allah (c.c), kullarının vicdanlarına hitap ederek, birbirlerini himaye etmelerini ve korumalarını öğütlüyor.

Yetim malı yemek ne denli kötü ve günah ise, onları korumak da o derece sevap ve hayırlıdır. Hz. Mûsâ (a.s)'nın kıssasında, Sâlih (a.s)'in yetimlerin yıkılan duvarını onarması buna örnektir.[158] Bundan dolayı, her insanın, çevresinde bulunan yetim ve öksüzleri görüp gözetmesi, hem dinî hem de insanî bir görevdir. Mümin bu görevi gücünün yettiğince yerine getirmeye çalışmalıdır.

Allah (c.c), yetimin malının dilendiği gibi kullanılmasına, kendi hâline bırakılıp atıl hâlde kalmasına veya erimesine göz yumulmasına müsaade etmemiştir. Kişi, yetime ait malı artırmanın yolunu aramalı; bu görevi ya ücretle çalıştırdığı bir kimseye vermeli ya da malı kendisi işletiyorsa, karşılığında hak ettiği ücreti almalıdır; ne eksik ne de fazla. Böyle bir yöntem neticesinde

---

157 Bkz. 4/10; 6/152; 93/9-10.

158 Bkz. 2/220; 18/77-78.

hâsıl olan kârla, hem işçinin ücreti hem de yetimin geçimi temin edilebilir. Allah (c.c) mazlumu koruduğu gibi, tüm kullarının haklarını gözetmiştir. Allah, hiç kimseyi, bir diğerine, gönüllü olma hâli müstesna, hizmetli kılmaz. İnsan, hayrını ancak, kendisi istediği zaman ve Allah (c.c) rızası için yapar. En iffetli davranış ise; zenginin yetimin malına dokunmaması, fakirin ise ihtiyacı ve emeği oranında bu maldan istifadelenmesidir.

Bu konuda Ebû Dâvûd'un kaydettiği bir hadiste Resûlullah, "Yetimin malından, israf etmemek, kendine mal toplamamak, kendi malını koruyup da onun malını harcamamak şartıyla yiyebilirsin." buyurmuştur.

Bir adam Abdullah b. Abbâs (r.a)'a gelerek; "Ben bir yetimin vasisiyim. O yetimin develeri var. O develerin sütünden içebilir miyim?" diye sordu. İbni Abbâs, "Sen onun kaybolan develerini arar, hasta olanları tedavi eder, bakımlarını yaparsan; bundan dolayı, develerin nesline zarar vermemek şartıyla içebilirsin." dedi.

Yetime ait mal çok ciddî bir emanettir; asla sûiistimale gelmeyen bu emaneti bir şekilde cevazını bulup da yemeye tevessül edilmemelidir. Bu hassasiyet, cahiliye hükmü altındaki Müslümanların faizli işlerden sakınması türünden bir hassasiyet değildir. Bu, bireyin bizzat kendisini ilgilendiren, vicdanı ve takvası ölçüsünde dikkate alması gereken bir meseledir. Ancak karınlarına ateş doldurmak isteyenler, böyle bir şeye tevessül edebilirler. Böyle bir hırsızlık suçu, emanete hıyanet hırsızlığıdır; hırsızın cezası ise had cezasıdır. Çünkü malı çaldığı açıktır. Fakat bu malları elinde bulunduran vasi, takvası yetersiz ise, bir şekilde malı

yemeye yol bulur; suçu açık olmadığından, had cezası da verilmez ki âleme ibret ola! Zayıfa zulmetmek Allah katında büyük bir günahtır. Böyle bir günahın önünü alıp, menfi girişimlere mahal vermeden işi sağlama almakla Allah (c.c), müeyyidelerini açıklayarak kullarını günaha girmekten sakındırıyor ve rüştüne eriştiğinde malı yetime verilirken şahitler bulundurulmasını emrediyor. Bu emir, hem diğer insanların bu işin önem ve hassasiyetini bilmelerine, hem de vasilerin, herhangi bir suçla itham edildiklerinde kendilerini savunulabilmelerine ve vicdanlarının rahatlamasına yardımcı olur.

"*Hesap sorucu olarak Allah yeter.*" ifadesi, kalpleri titretmekte ve bütün zaafları ıslah edip, sûiistimalleri önlemektedir. Öyle ya, her kişinin başına bir polis dikseniz dahi, Allah korkusu duymayanları ve O'nun zikriyle uyanık olmayanları suç işlemekten sakındıramazsınız. Hiçbir vicdan, Allah korkusu duymadan ve daima O'nun gözetiminde olduğu gerçeğini içselleştirmeden doğru hareket edemez. Vicdanları adalete, merhamete, doğruluğa sevk eden en önemli unsur takvadır. Takva ise, vicdanları korumada bir nevi garanti belgesidir.

Ey iman edenler! İmanınızı ilim ile tahkik ediniz. Allah size nasıl hareket edeceğinizi açık açık bildirmiştir. Bunları gerektiği gibi uygulayın! Biliniz ki; insanları kandırsanız bile, Allah (c.c)'ı hiçbir surette kandıramazsınız. Çünkü O (c.c), yaptıklarınızı en ince noktasına kadar bilir. O, Latîf'tir. Ve her şeyin üzerinde şahittir. Âhiret gününde sizi hesaba çekecek olan O'dur. O'na hesap vereceğinize cidden inanırsanız ancak, O'na karşı gelmekten sakınırsınız.

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿٧﴾

4:7 Ana ve baba ile yakın hısımların bıraktıklarından erkeklere, ana ve baba ile yakın hısımların bıraktıklarından kadınlara -azından da, çoğundan da- farz edilmiş birer nasip olarak hisseler vardır.

Miras taksimi, İslâm toplumunda sosyal dengenin garanti unsurlarından biridir. İslâm'ın her döneminde, değişmezliğini, tartışılmazlığını ve geçerliliğini korur. Yani devre uymaz, her dönemi direktifleriyle kendine ayarlar. Ancak miras taksimi, uygulama açısından her dönemde bazı farklı özellikler arz edebilir. Meselâ günümüzde, Asr-ı Saadet'te mevcut olmayan boyutlarıyla yaşanan bir bankacılık sorununa, bir enflasyon meselesine vahiyden sapmaksızın ilmî çözümler aranmalıdır. Miras taksimiyle ilgili meseleleri de adil, Kur'ân'ın ilmine vâkıf, ihtisas sahibi Müslümanlar, cahiliye hükmünden sıyrılıp, fıkhî içtihat yöntemiyle halletmelidirler. İkbâl'in sözünü ettiği içtihat, Müslümanları içine düştükleri hastalıktan kurtaracaktır. Akif'in de dediği gibi, Kur'ân'ı, asrın idrakine sunma gayretiyle okumak suretiyle İslâm'ın ihyası mümkün olacaktır.

Bu ve benzeri âyetler, insanları, geçmişten gelen cahilî anlayışları bir kenara bırakıp, hakkaniyete uygun hareket etmeye davet etmektedir. O cahiliye anlayışı ki; soyunu idame ettirmiyor düşüncesi ile kadınları ikinci sınıf varlık, erkekleri ise özel, imtiyazlı varlıklar kabul ediyordu. Tabi bu yanlış düşüncenin doğru-

luğunu ispat yönünde, kendilerince haklı gerekçeler de sunulmuyor değildi. Erkek, evlenip kadının yükünü omuzlama, ailenin giderlerini temin etme ve cihad gibi sosyal aktivitelerde bulunma rolleriyle bu imtiyazlı hakka otomatikman sahipti. Erkeğe bu bağlamda hak vermemek yanlış olurdu; ancak, soyunu sürdürme bağlamında bu hakka sahip görülmesi, tamamen cahiliyeye mahsus bir anlayıştı. Ayrıca bu hakkı, ailenin giderlerini karşılamasından veya mehir gibi bir meblağı ödeme zorunluluğundan kaynaklanan bir haksa, buna da amenna. Ancak birçok yerde, özellikle de kırsal kesimlerde, tarlada, evde bütün yoğunluğuyla çalışan kız çocuğu, erkek evlada yapılan düğün masraflarının yanında çok az kalan ufak tefek bir çeyizle evlendirilmektedir. Hatta bu haksız davranışları, ahırda, ocak başında, ev işlerinde durup dinlenmeden çalışan kız çocuklarının durumuyla, erkek çocukların tahsili için yapılan yatırımları ve gösterilen ihtimamı kıyaslayarak da gözlemleyebiliriz. Ayrıca, gerek eş olarak gerekse evlat olarak kadınlar, karın tokluğuna yaşıyorlar dedirtecek kadar haksız muamelelere maruz kalmaktadırlar. Bu gerçeğe rağmen hâlâ kabul gören erkeğe iki, kıza bir payı öngören miras taksimi üzerinde düşünülmeli değil mi? Oysa İslâmî müeyyideler, içtihadî uygulamalarla zamana ve şartlara uygun biçimde kişilerin haklarını koruyabilecek yapıdadır. Ve şartlar dikkate alınarak, 11. âyet yerine bu âyetle hareket edilmelidir. Cahiliye hükmünün hâkim olduğu zamanlarda, Müslümanların bu görüşler üzerinde çok ciddî bir şekilde düşünmeleri gerekmektedir.

Allah (c.c)'ın hiçbir âyeti neshedilmemiştir. Düşündüğümüz gibi, yerine göre diğer bir âyetle hareket edebilme feraseti gösterilmelidir. Meselâ; Türkiye şartlarına göz attığımızda, erkek ço-

cuğunun gerek tahsil hayatı gerekse öncesi için bütün imkânları imtiyazlı bir biçimde korunurken; geri plânda didinen kızlara ve kadınlara tanınan hak, sadece bir yüzük veya küpe dahi olmayacak kadar azdır. Bu tutum, miras taksiminde de böyle; hem de İslâm adına sergilenmektedir. Bu cahilî anlayışları İslâm'a mal ederek İslâm bilmezleri de İslâm'a karşı olumsuz hareketlere itenler, bu davranışın vebali bir yana, hakkını arayamayacak kadar sindirilmiş veya kendilerine haklarının olmadığı kabul ettirilmiş kadınlara yapılan zulmün hesabını nasıl verecekler!

İşte bunun içindir ki, kişilerin, ölen akrabanın mirasından yakınlık ve mükellefiyet derecesine göre istifade etmeleri gerekir. Allahu Teâlâ'nın şeriatı, akrabalar arasındaki yakınlıkla doğru orantılı olarak değişen miras paylaşımı modeliyle, kişiler arası ilişkileri hakkaniyetle düzenlemiştir. Gerçek anlamda adalet de budur. İslâm, düzenli ve mütekâmil tek dünya nizamıdır.

Seyyid Kutub, Fîzılâl-il Kur'ân adlı eserinde, Mevdûdî'nin de paylaştığı şu görüşü dile getirir: "O kadar ki, ölen kişi bir miktar kumaş bırakmış olsa bile, eğer gerekiyorsa, meselâ on parçaya ayırmalıdır. Bununla beraber, bir vâris, eğer isterse diğerlerinin rızasını alarak onların paylarını satın alır ve tüm mirasa sahip olabilir. Bu kural, tarımsal, endüstriyel ve diğer tüm mallar için geçerlidir."

Ayrıca, âyet şu hususu da ortaya koyuyor: Yakın akrabalar hayatta ise, uzak akrabaların mirastan pay alma hakları yoktur. Ancak, Cenâb-ı Hakk, sistemini ülfet ve afiyet üzere bina ettiğinden, 8. âyetle de gönülleri hoş tutmayı temin eden kapıyı aralamıştır.

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُم مِّنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٨﴾ وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾

4:8 Miras taksim olunurken** (mirasçı olmayan) **hısımlar, yetimler, yoksullar da hazır bulunursa kendilerini ondan** (bir şey vererek) **rızıklandırın,** (gönüllerini alarak) **güzel sözler de söyleyin.

4:9 Arkalarında âciz ve küçük evlatlar bıraktıkları taktirde onlara karşı** (hâlleri ne olacak diye düşünüp) **endişe edenler,** (himayeleri altındaki yetimler ve diğer mirasçılar hakkında da aynı hissi taşımamaktan) **saygı ile korksun**(lar), **Allah'tan sakınsınlar,** (gerek vasiler gerek onların nezdinde bulunanlar hatıra gönüle bakmayarak) **sözü dosdoğru söylesinler.

Öyle ya, İslâm terbiyesi almış, güzel ahlâklı, bencillikten uzak kimselerin, miras dağıtımı sırasında hazır bulunan ve mirasçı olmayan akraba, yetim ve miskinleri sevindirmek için, onlara miktarını aralarında tayin ettikleri bir meblağı vermeleri kendileri için bir ihsandır. Böylece hem yakınlarının gönlünde meydana gelebilecek kin, haset ve kıskançlık gibi duyguları bertaraf edebilecek, hem de mendup bir davranışın sonucu rıza-yı ilâhîyi kazanacaklarından, ebediyette ödüllendirileceklerdir.

İşte İslâm'ın yetiştirdiği örnek insan tipi, işte örnek aile mü-

essesesi! İslâm terbiyesi almış, tüm bencilliklerden uzaklaşmış, iyi olmaya, hak ve hukuku gözetmeye azamî gayret gösteren, huzura eren ve huzur veren bir şahsiyet! Onu bu terbiyeye eriştiren tek faktör ise, bilgisine vâkıf olunmuş imanıdır. O imanla zaaflarından, tutkularından uzaklaşıyor ve Allah'ın mükâfat vereceği işleri yapmaya çalışıyor. Böylece, duygularının kendisini sürükleyeceği ifrat ve tefritten de âyetlerin yardımıyla korunmuş oluyor.

Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a) hastalandığı zaman, Resûlullah (s.a.v) onu ziyarete gitti. Sa'd, "Ey Allah'ın Resûl'ü! Benim çok malım var. O mala mirasçı olaraksa tek kızım var. Allah (c.c) için o malın üçte ikisini tasadduk edeyim mi?" deyince, Allah Resûl'ü, "Hayır." dedi. Sa'd'ın, "Peki, üçte birini tasadduk edeyim mi?" sorusuna, "Olur. Fakat o bile çoktur." cevabını verip, şöyle buyurdu: "Mirasçılarını zengin olarak bırakman, fakir olarak bırakmandan daha hayırlıdır."

Aslında âyet şu hatırlatmayı yapmaktadır:

Ey yetimlerin vasileri! Vesayetiniz altında bulunan yetimlere iyi muamele edin. Kendi öz çocuklarınıza, olur da onların durumuna düşerlerse, vasilerinin haksızlık yapmamasını istiyorsanız; siz de vesayetiniz altındaki yetimlere haksızlık yapmayın. Onlara, çocuklarınıza muamele ettiğiniz gibi muamele edin. Sizin çocuklarınız da yetim kalabileceği gibi, yetimlerin malını yemenin sizi daha korkunç cezalara sürükleyeceğini unutmayın.

❀ ❀ ❀

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ﴿١٠﴾

4:10 Gerçek, yetimlerin mallarını haksız** (ve haram) **olarak yiyenler, karınlarına ancak bir ateş yemiş olurlar. Onlar çılgın bir ateşe** (cehenneme) **gireceklerdir.

İşte insanı dizginleyen, kötülükten sakındırıp iyiliğe teşvik eden korkutucu azap. Haydi! İmanı olan, böyle bir zulme tevessül edecekse etsin (?!) Vücudmuza ateşten sadece minicik bir kıvılcımın düştüğünü düşünelim. Bu ateşin karnımıza doldurulduğunu tahayyül edelim bir de... Haydi, varsa cesaretiniz, böyle bir cürme tevessül ediniz!... Ancak, bu korkunç sona uğramaktan sakınmak için, yetimleri sırtınızda, taşınmaz bir kambur olarak düşünüp de görmezlikten gelmeyin. Böyle davranmanız da bir suçtur. Yetimlerle ilişkiniz Bakara sûresinin 220. âyeti çerçevesinde seyretsin. Yetimleri himaye etmeniz mükâfatlara erdirecektir sizi. Bu mükâfat, dünyada karşılıklı güven ve huzuru; ukbâda ise büyük ecirleri kazandıracaktır.

Kur'ân'ın terbiyesi vicdanları nurlu ufuklara yükseltiyor ve cahiliyet karanlıklarından kurtarıp temizliyor. Ve Allah'ın kullarına karşı ne kadar merhametli olduğunu, kötülükten sakındırıcı, iyiliği teşvik edici âyetleri gösteriyor. 11. âyet de bu rahmet dolu açıklamaların bir devamıdır.

❁ ❁ ❁

يُوصِيكُمُ اللّٰهُ فِيٓ اَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ فَاِنْ كُنَّ نِسَآءً
فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَاِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ
وَلِاَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ اِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَاِنْ
لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ اَبَوَاهُ فَلِاُمِّهِ الثُّلُثُ فَاِنْ كَانَ لَهُ اِخْوَةٌ فَلِاُمِّهِ
السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَآ اَوْ دَيْنٍ اٰبَآؤُكُمْ وَاَبْنَآؤُكُمْ
لَا تَدْرُونَ اَيُّهُمْ اَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةً مِنَ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ
عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١﴾

4:11 Allah size** (miras hükümlerini şöylece) **tavsiye** (ve emr) **eder: Evlatlarınız hakkında**(ki hüküm) **erkeğe, iki dişinin payı miktarıdır. Fakat onlar** (o evlatlar) **ikiden fazla kadınlar ise,** (ölünün) **bıraktığının** (terikenin [yani miras olarak bıraktıklarının]) **üçte ikisi onlarındır.** (Dişi evlat) **bir tek ise, o zaman** (bunun) **yarısı onundur.** (Ölenin) **çocuğu varsa ana ve babadan her birine terikenin altıda biri** (verilir). **Çocuğu olmayıp da ona ana ve babası mirasçı olduysa üçte biri anasınındır.** (Erkek, dişi) **kardeşleri varsa o vakit altıda biri anasınındır.** (Fakat bütün bu hükümler ölenin) **edeceği vasiyet**(in tenfizinden [yerine getirilmesin])**den veya borç**(unun ödenmesin)**den sonradır. Siz babalarınızdan ve oğullarınızdan hangisinin, fayda cihetinden size daha yakın olduğunu bilmezsiniz.** (Bu hükümler ve hisseler) **Allah'tan birer ferîzadır** [tespit edilmiş, farz kılınmıştır]. **Şüphesiz ki Allah hakkıyla bilicidir, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.

Bu âyet, vârislere, ölümden itibaren, miras taksiminde umumî nesep yakınlığına göre uyulacak matematiksel hesabı öğretmekle beraber, çocuklar arasında erkeğe iki pay verilmesini beyan etmektedir. Fakat bu faydalar, birçok vârisin bulunduğu durumlarda, kişi başına düşen payın çok iyi hesaplanmasıyla ortaya çıkar.

Bu âyetin hükmü, İslâm yasalarının yürürlükte olduğu müddetçe, kıyamete kadar geçerlidir. Ancak, şartların ve gerekçelerin farklılığı, ayrıca "*Mallarınızı beyinsizlere yedirmeyin...*" (4/5) düsturu dikkate alınarak, içtihadî uygulamaya açık müeyyidelerdir de aynı zamanda. Müslüman'a düşen görev; Allah'tan cidden haşyet duyarak, samimî bir ilmî hassasiyetle meseleyi fıkhederek hakkı hukuku gözetmektir. Bu erkeğe iki pay meselesini içtihadî bağlamda düşünürsek, erkeğin geçim ve idareden sorumlu tutulması sebebiyle bu paya hak kazandığı sonucuna ulaşırız. Oysa günümüzde çoğunlukla kadınlar, gerek maddî gerekse mânevî bakımdan, ebeveyn ve aile sorumluluğunu erkekten daha fazla yüklenmektedir. Bu gerçeğe rağmen, iki hisse verilen erkeğe rahat bir hayat sunulurken, kadınlar mağdur edilmektedir. 7. âyette de değindiğimiz gibi, özellikle kırsal kesimlerde bu durumun daha çok dikkate alınmasının ve mirasın içtihadî yöntemle paylaşılmasının adalete daha uygun olduğu düşüncesindeyiz.

İslâm'da içtihat, müşkül durumlarda hakkı hukuku gözetmek için açık bırakılan bir kapıdır. Müşkül anlarda, şart ve duruma göre bu açık kapıdan girilerek, meselelerin çözümüne gidilir. Allah'a karşı haşyet duyun, dininizi fıkhedin ve O'nun hükmüne razı olun. Babalarınız ve oğullarınız, bunların hangisi menfaatçe size daha yakındır, bilemezsiniz. İnsanlar babalarından ziyade

çocuklarına eğilimlidirler. Bu sebeple, bazıları, mallarının hepsini çocuklarına bırakmak ya da çocuklarından kimini mirastan mahrum etmek vs. suretiyle kendince -haklı veya haksız- vasiyette bulunabilir. Bu durumda, mûrisin vasiyetine göre değil, Allah (c.c)'ın tavsiye ettiği vech üzere hareket edilmelidir. Bu, mûrisin vasiyetinin geçerliliğini fesheder. Böyle hâllerde miras dağıtımında içtihatla hareket etmek adalete daha uygundur. Mûris ölmeden önce zekât, kefaret, adak gibi borçlarını vasiyet etse, bu arada insanlara da birtakım borçları bulunsa; önce bu ikinci grup borçları ödenir, daha sonra mal artarsa, ilk gruptaki (zekât, adak vs.) borçlar ödenir. Böylece techiz ve tekfin masrafları karşılanıp borçlar ödendikten ve vasiyet de yerine getirildikten sonra, kalan miras Kitap, sünnet ve icmâ hükümleri uyarınca mirasçılar arasında bölüştürülür. Ayrıca hepsi akıl ve baliğ olan mirasçıların, kendi aralarında anlaşarak mirası taksim etmeleri mümkündür. Kendileri farz hükümlere göre taksimi yapamıyorlarsa, ilim ehline danışmaları gerekir. Mirasçılar aralarında anlaşıp helâlleşme yoluyla içlerinden birine veya daha çoğuna farklı hisse verebilir ya da kendi haklarının tümünü diğerlerine bırakabilirler.

Mal taksimi, görevler ve sorumluluklar çerçevesinde hakkaniyet ve adalet ilkesine dayanmalıdır. Bu bağlamda, bütün miras âyetleri dikkate alınıp, cahilî ortamın cahilî yaklaşımlarından imtina edilmelidir. Özellikle cahiliye hükmü altında olan Müslümanların meselelerini ciddiye alarak hareket etmeleri gerekir. Ayrıca, cahilî sistemlerin hâkim olduğu toplumlarda, İslâmî hassasiyete sahip kimselerin vasiyet ederek hayırlı işlerin altına imza atmaları doğru bir davranıştır.

"Her kim, vasiyet edenin haksızlığa meyletmesinden yahut

günah işlemesinden endişe eder de (alâkalıların) aralarını bulursa, kendisine günah yoktur. Şüphesiz Allah bolca bağışlayan, esirgeyendir." (2/182).

Allah (c.c), her şeyi en ince ayrıntılarına kadar bilen ve ona göre hüküm verendir. Bu hükümlere göre hareket edin. Cahiliyedeki gibi kadın ve çocuklar arasında ayrım yaparak bir kısmını mirastan mahrum etmeyin. Allah (c.c)'tan korkun, adaleti gözetin.

❀ ❀ ❀

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوِ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَٰلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَىٰ بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٢﴾

4:12 Zevcelerinizin çocuğu yoksa terikesinin yarısı sizindir. Eğer onların çocuğu varsa size terikesinden *(düşecek hisse)*

***dörtte birdir. (Fakat bu da) onların** (zevcelerinizin) **edecekleri vasiyet(i) ve borc(u eda)dan sonradır. Eğer çocuğunuz yoksa bıraktığınızdan dörtte biri onların** (zevcelerinizin)**dir. Şayet çocuğunuz varsa terikenizden sekizde biri -edeceğiniz vasiyet ve borc(un edasın)dan sonra- yine onlarındır. Eğer mirası aranan erkek veya kadın, çocuğu ve babası olmayan bir kimse olur ve onun erkek veya kız kardeşi bulunursa, bunlardan her birinin (hakkı) altıda birdir. Eğer onlar bundan** (bu miktardan) **çok iseler, o hâlde onlar** (ölünün) **edeceği vasiyet ve borç(un edasın)dan sonra üçte birde ortaktırlar. (Gerek vasiyette ve gerek borç ikrarında mirasçılara asla) zarar verici olmamalıdır. (Bu emirler ve hükümler) Allah'tan** (size) **bir vasiyettir. Allah** (her şeyi) **hakkıyla bilendir, halîmdir** (cezayı geciktirirse de ihmal etmez).*

Bu âyet de nikâh yoluyla paylaşılacak miras konusunu açıklamaktadır. Nikâhlanmış çiftlerin miras işlemleri yine duruma göre ve matematiksel olarak yapılır.

Hanımın, Kocasına Bıraktığı Miras

Ölen kadının, gerek boşanmış olduğu kocalarından gerekse son kocasından olsun, hiç çocuğu yok ise, bıraktığı mirasın yarısını kocası alır. Mirasın kalan kısmı ise diğer akrabalarına dağıtılır. Şayet kadının çocuğu varsa, o zaman kocası mirasın 1/4'ünü alır. Kalanı ise çocuklar arasında pay edilir.

Kocanın, Hanımına Bıraktığı Miras

Ölen erkek geride çocuk bırakmış ise, karısı veya karılarına mirasın 1/8'i düşer. Eğer geride çocuk bırakmamışsa, karısı veya

karılarına mirasın 1/4'ü düşer. Bu 1/8 veya 1/4'lük miras, eşler arasında eşit olarak paylaştırılır.

Bir erkeğe veya bir kadına "*kelale*" olarak vâris olunursa; bu vârisler, duruma göre, geride kalan malın 5/6'sı veya 2/3'ü üzerinden paylarını alırlar. Aksi takdirde, ölen kişinin geride kalan tüm malın 5/6'sını veya 2/3'ünü vasiyet etme hakkı vardır.

Kelale; ölen kadın veya erkeğin çocuğu veya babası dışındaki diğer mirasçılarıdır. Çocuğu veya babası olmayıp da kız veya erkek kardeşi varsa, bunların her biri mirastan 1/6'lık hisse alır. Kardeşler birden fazlaysa, cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin mirasın 1/3'ünü eşit şekilde paylaşırlar. Bütün bu paylaştırma işlemleri, yaptığınız vasiyetten ve borçlarınızın ödenmesinden sonra olacaktır. Bir önceki âyette yapılan miras taksimine dair tavsiyeden sonra, burada da bu açıklama yapılmış.

Aslolan, Allah (c.c)'ın belirlediğini uygulamaktır. Ama özel durumlar olması ihtimaline binaen, vasiye vasiyet etme hakkı verilmiştir. Mûrisin haksızlık etme ihtimali söz konusu olursa, vasilerin işi düzeltme salâhiyeti olduğu açıktır. Terekenin 1/3'ü meyyit için vasiyet hakkı, 2/3'ü ise vârislerin miras hakkıdır. Miras bırakacak kimsenin, vârislerin hakkı olan payları bazı oyunlarla azaltması veya istediği mecraya yönlendirmesi büyük günahlardandır. İşte böyle cahilî, zannî veya hevâî vasiyetler dikkate alınmamalı; taksimat, Cenâb-ı Hakk'ın belirlemiş olduğu çizgilere riayet edilerek, hak taksimat üzere yapılmalıdır. Fakat miras üzerinde yasal hak sahibi olan yakın bir akrabası yoksa, miras bırakacak kişi servetini istediği şekilde vasiyet eder. Ayrıca, İslâm terbiyesinden yeterince nasiplenmemiş çocuklarının sen

ben kavgası yüzünden mağdur olup huzur evlerinde ve yabancı bakıcıların ellerinde kalan ebeveynler de, mallarını, bakımları karşılığında istedikleri şekilde bağışlayabilirler diye düşünüyorum. Ancak, miras bırakma adına, malı Allah'ın dinini yaşama ve yayma uğrunda harcamaktan imtina edilmemeli; ebedî âleme gönderilebilecek her türlü hayrın yolu aranmalıdır.

"*Allah (c.c) Alîm'dir, Halîm'dir.*" Kimin, neyi, hangi amaç ve niyetle yaptığını bilir. O, hilmi ile kullarına en münasip kuralları öğretir. Bu kurallara göre hareket edilmesi, kulluğun hikmet ve maslahatı gereğidir. O, Halîm'dir. Emrine muhalefet edenlerin cezalarını hemen vermez, çok kere tehir eder; uslanıp, tevbe edip bağışlanma dilesinler diye...

❀ ❀ ❀

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾

4:13 İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse (Allah) onu altından ırmaklar akan cennetlere sokar ki, onlar orada ebedî kalıcıdırlar. Bu, en büyük kurtuluş (ve saadet)tir.

Elbette, iman etmek itaat etmeyi gerektirir. Bu itaatte Kur'ân ölçü alınmalı ve hiçbir çıkar zaafına düşmeksizin, helâl ve haram sınırları bilinip, bu sınırlara dikkat edilmeli ki, sadece imanın er-

dirdiği selâmete erişilsin. Şu geçici âlemimizi daha rahat, daha huzurlu ve sağlıklı geçirebilmek için verdiğimiz mücadele nasıl aklın gereği ise; ebedî saadeti kazanmak için vereceğimiz mücadele, akl-ı selimin çok daha zorunlu bir tazahürüdür.

Allah (c.c), kullarının maslahatını en iyi bilendir. Bu şuura erenler ise, kendi maslahatlarını gözetmek için O'nun kanunlarına uyar ve Rabb'in, Halîm ve Habîr isimleriyle kendileri ile beraber olduğunun huşûu ve haşyesi içinde, mutî bir kul olma gayretini taşırlar. İşte Rabb'in terbiye ettiği şahsiyet. İşte Rabb ile kurulan ünsiyet ve ülfet. Bu ne yüce dostluk, ne yüce diyalog! Bu şuuru yakalayamayanlara yazıklar olsun!

❁ ❁ ❁

وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٤﴾

4:14 Kim de Allah'a ve Peygamberine isyan eder, (Allah'ın) sınırlarını (çiğneyip) geçerse, onu da -içinde devamlı kalıcı olarak- ateşe koyar. Onun için hor ve hakir edici bir azap vardır.

Tüm emirler iman edenleri bağlar. Lâkin kim hevâ, heves ve tutku ile emirlere itaat şuurunu örtüp, Allah'a ve Resûl (s.a.v)'üne karşı gelirse, onun hesabı ağır olur. Çünkü âsi olmak, inançsızlıktan doğan bir sonuçtur. Hayatın bir imtihan olduğunu ve ebediyette sorgulanacağını göz ardı edip âhireti ikinci plâna atan her şuursuz, haşyet duygusundan uzak kimse, muhakkak hüsran

içerisinde kalır. Allah (c.c), ebedî âlemde karşılaşılacak durumu hatırlatan bu ifadelerle kullarını uyarır ki, kötülük yapmaktan sakınsınlar. O Allah (c.c) ki, emirlerini uygulamada Elçi'sini örnek olarak göndermiştir. O Resûl ki, Kur'ân'ın bizzat uygulayıcısıdır. Bu bakımdan, Resûlullah (s.a.v)'ın koyduğu sınırlara dikkat etmek gerekir. Çünkü o, din hakkında kendiliğinden konuşmaz.[159] Dolayısıyla, kim, Allah (c.c)'ın koyduğu sınırların bir tanesini olsun değiştirir ve "O, geçmiş kavmin uyacağı bir emirdi; bugünkü asra hitap etmez." deyip yerine başka sınırlar tayin eder veya bu gerekçeyle ahkâm kesenlere uyarsa; o, nefsini veya bu kimseleri ilâh edinmiş olur. Her ne kadar Müslüman olduğunu söylese de, bu cezaya çarptırılır. Öyle ya, alçaltıcı azap; ilâhî hükmü, Resûl'ün sünnet-i seniyyesi olarak içtihadı, fıkhı dikkate almadan, şuursuzca, keyfî hareket edenlerin sonudur. Bu, insana zaaf, tutku, zan ve ihtirasların ağına tutulmaktan kurtulması için yapılan bir ikazdır. Artık, Müslüman'a düşen görev; sünneti, Resûlullah'ın uygulamalarını dikkate alarak yaşamaktır. Böylece Müslüman, dünyada hakkaniyete dayalı, güvenli bir yaşama ulaşırken, âhiretini de mamur etme fırsatı yakalar. Dünya, âhiretin tarlasıdır. Tarlaya kim ne ekerse, yarın onu biçecektir, muhakkak.

İşte büyük kurtuluşun yolu, işte hevânın sürüklediği elim azap. Akıl ve iradenizle dilediğiniz yönde hareket edebilirsiniz. Bu nasslar, dinin mânâsını, imanın şartlarını açıklayıp, İslâm'ın hudutlarını çiziyor. Hüküm koyma yetkisi sadece Allah (c.c)'a aittir ve ulûhiyette hiçbir ortağı yoktur O'nun.

❀ ❀ ❀

[159] Bkz. 53/3.

وَالّٰتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَآئِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ اَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَاِنْ شَهِدُوا فَاَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتّٰى يَتَوَفّٰيهُنَّ الْمَوْتُ اَوْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٥﴾

***4:15 Kadınlarınızdan fuhşu irtikâb edenlere** [zina işleyenlere] **karşı içinizden dört şahit getirin. Eğer şahadet ederlerse -onları ölüm alıp götürünceye yahut Allah onlara bir yol açıncaya kadar- kendilerini evlerde alıkoyun** (insanlarla ihtilattan [aralarına karışmalarından] menedin).*

❁❁❁

وَالَّذَانِ يَأْتِيَانِهَا مِنْكُمْ فَاٰذُوهُمَا فَاِنْ تَابَا وَاَصْلَحَا فَاَعْرِضُوا عَنْهُمَا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿١٦﴾

4:16 Sizlerden fuhşu irtikâb edenlerin** [zina işleyenlerin] **her ikisini de eziyete koşun. Eğer tevbe edib** (nefislerini) **ıslah ederlerse, artık onlar**(a eziyet)**den vazgeçin. Çünkü Allah tevbeleri en çok kabul eden, en çok esirgeyendir.

Bu çirkin, edebe aykırı fiil mutlaka iki kişi arasında cereyan eder. Her türlü homoseksüel ilişkide, zânîye de, zâniyeye de fiilleri sabit olduğu takdirde terbiye edici cezalar verilir, verilmelidir. Cezalandırma hususunda acımanız tutmasın; çünkü bu za-

af, diğer insanlara da duygularına yenilerek çirkin fiileri irtikâp etme cesaretini verir. Allah (c.c), nizamındaki cezaları caydırıcı olmaları amacıyla koymuştur ki; kulları nezih ve temiz bir yaşam sürsün ve kötülerin şerrinden emin olsunlar. Âhiretteki cezası ise daha şiddetlidir. İyi ki Allah (c.c) korkusu var, iyi ki yeryüzü yasaları var; yoksa ne yapabilirdi mazlumlar, âcizler!

Şu bir gerçek ki; fuhşu irtikâp ettirecek behîmî arzulardaki başıboşluğun önü alınmıştır. Bu suçların yaygınlaşması, ailelerin çöküşünün ve milletlerin yok oluşunun sebeplerindendir. Birey ailenin, aile de milletin ihyası için temel dinamiklerdendir. İslâm medeniyeti, adalet üzere bina ettiği hukukunu icra edecek müeyyidelerini, hiçbir imtiyazlı kişi tanımadan, hak edene uygulamıştır.

Mevdûdî bir önceki âyetle beraber bu âyeti şöyle yorumlamıştır: "İslâm'da ilk defa bu iki âyette (15-16) zina suçu için cezadan bahsedilmektedir. 15. âyete göre, suçlu kadın bir sonraki emre kadar kapalı tutulmalıdır. 16. âyete göre ise, zina eden kadın ve erkek azarlanarak, hor görülerek, dövülerek vs. cezalandırılmalıdır. Daha sonra Nûr sûresindeki 2. âyette bu ceza değiştirilmiştir. Artık zina eden kadın ve erkekten her birine yüz değnek vurulmalıdır. Ceza Hukuku'nda cezaların tedricî olarak artması, akıl ve hikmete dayanmaktadır. O dönemde Araplar bir hukuk ve ceza sistemine sahip olan yerleşik bir hükümetin emri altında yaşamaya alışkın değildi. Bunun için eğer İslâm devleti, onlara tüm ceza sistemini birden uygulamaya kalksaydı, bu onlara ağır gelebilirdi. Bu nedenle, ilk önce bu iki âyetteki tipte cezalar uygulanmış; daha sonra da, yavaş yavaş zina, hırsızlık, cinayet gibi suçlar için daha ağır cezalar belirlenmiştir."

Şer'î hadlerin tatbiki konusunda gözden uzak tutulmaması gereken bazı husular vardır. Her şeyden önce, had cezaları, bütün müessese ve kurumlarıyla işleyen İslâm devletinde ve devletin hâkiminin kararıyla uygulanır. Nitekim, rivayetlere göre, bu âyetler Mekke'de inmiş ve o dönemde âyetlerin öngördüğü tarzda bir ceza uygulamasıyla karşılaşılmamıştır. Müslümanların bu çirkin fiillerden uzak durmaları ve Allah (c.c) korkusu ile bu amelden tevbe edip uzaklaşmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Medîne'de İslâm devleti kurulunca ve Allah'ın kanunları uygulanmaya başlayınca, toplumun her türlü kötülükten muhafaza edilmesi, her türlü sapıklık ve günahın önüne geçilmesi için cezâî müeyyideler de yürürlüğe girmiştir. İslâm devletinde, toplumda suça sebep olabilecek bütün unsurların ortadan kaldırılmış ve fertlerin maddî-mânevî ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanmış olması gerekir. İslâm'ın koyduğu bu cezaları uygulamada titiz davranılması ve kesinlikle taviz verilmemesi gerektiği birçok âyet ve hadiste bildirilmiştir. İslâm, bu cezaların tatbikinden önce olayla ilgili kesin delilleri tespit eder. Bilhassa bu suçun cezasının tatbik edilmesi için, dört adil şahidin bulunması ve fuhşu irtikâp eden kişinin yaptığının haram olduğunu bilmesi gerekir. Nitekim Ebû Dâvûd ve Tirmizî'nin bildirdiği bir hadiste Resûlullah, "Şüphelerden dolayı hadlerini kaldırınız (uygulamayanız)." buyurmuştur. Ancak, suçları kesinleştiğinde cezalandırılmazlar ise; bu, onların pek çok felâket içerisine sürüklenmesine ve cahillerin bu suçu işleme hususunda cesaretlenmesine sebebiyet verir.

Allah (c.c) bu ilâhî yasalarını insanlığın selâmeti üzere koymuştur. Müslüman'a düşen; büyük bir teslimiyetle, sünneti, Re-

sûlullah'ı dikkate alarak yaşamaktır. Bu itaat, temiz bir hayatı ve çirkinliklerden kurtuluşu temin ederken; isyan da çirkin, ikrah edilen durumlara düşürür insanı. Nikâh gibi meşru bir yol varken, buna riayeti dikkate almayan, gayr-i meşru ilişkilere girip ahlâksızlık edenler, elbette, ceza görmeli ve ayıplanıp kınanmalı ki; cemiyetin inşasında temel taş olan aile müessesesi korunsun. Allah (c.c)'ın hadlerini yakında ve uzakta, yani her yerde uygulayınız. Hiçbir kınayanın kınaması sizi Allah (c.c)'a itaatten alıkoymasın.

Allah (c.c), her şeyde rahmet sahibidir; kullarının felâha ermesini istediğinden, onlar için tevbe imkânları bahşetmiştir. 17. âyette bu müjdeyi vermektedir.

❀ ❀ ❀

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾

4:17 Allah indinde** (makbul olan) **tevbe, kötülüğü ancak cahillik sebebiyle yapacakların, sonra da çarçabuk** (vazgeçip) **tevbe edecek olanların** (tevbesi)**dir. İşte Allah'ın, tevbelerini kabul edeceği kimseler bunlardır. Allah** (herkesin içini dışını) **hakkıyla bilendir, tam bir hüküm ve hikmet sahibidir.

❀ ❀ ❀

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّاٰتِ حَتّٰٓى اِذَا حَضَرَ اَحَدَهُمُ
الْمَوْتُ قَالَ اِنِّي تُبْتُ الْـٰٔنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ اُولٰٓئِكَ
اَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا ﴿١٨﴾

4:18** (Yoksa makbul olan o tevbe), **kötülükleri yapıp yapıp da onlardan** (yani böyle yapanlardan) **herhangi birine tâ ölüm gelince:"Ben şimdi hakikaten tevbe ettim" diyenlerin tevbesi değil. Kendileri kâfir olarak öleceklerin** (tevbesi de değil). **Onlar** (öyle işte). **Biz onlar için pek acıklı bir azap hazırlamışızdır.

Cenâb-ı Allah 16. âyetin sonunda, tevbe edip kendini düzeltenleri bağışlayacağını bildirmişti. Bu iki âyette de, tevbede kabul edeceği ve etmeyeceği noktalar ve tevbenin şartları açıklanmaktadır.

Kul, Rabb'ine karşı, bilmeden veya arzu ve öfkesinin şiddetli baskısıyla bir ânda günah işleyebilir. Fakat büyük bir pişmanlık ve vicdan rahatsızlığı ile, hemen tevbe edip kendini düzelterek ve bir daha günaha düşmeme samimî gayretiyle Rabb'inden bağışlanma diler. Hemencecik pişmanlık, hemencecik tevbeyle de, hem Allah (c.c)'a isyan hem de kendi benliğine haksızlık etme zilletinden kurtulmak ister. Çünkü, ölümün ne zaman geleceği bilinmez ki tevbeyi geciktirsin. Her ân bu fırsatı kaybedebilir. Günahın getireceği cezanın şiddetini idrakten yoksun olanlar, darda kalıp sıkıştığında tevbe edip, itaatkâr olacağını söyleyen, feraha erdiğinde ise bu sözü söylememiş gibi hayatını hiçbir ra-

hatsızılık duymadan devam ettiren ve "Nasıl olsa ileride tevbe ederim. Hele bir gençliğimi yaşayayım, hele bir yaşlanayım." diyerek günahkâr hâlini sürdüren ve tevbeyi bir sûiistimal aracı olarak kullananlar, cahil ve aklı kıt kimselerdir.

Bu iki âyetten de anlıyoruz ki; kişi, bile bile günahı sürdürüyor ve hâlinden üzüntü dahi duymuyor, "Allah (c.c)'ın bildiğini kuldan niye saklıyorum ki!" diyerek utanmadan günahını ifşa ediyorsa, küfre eş değer bir cürüm içerisindedir. Ölüm gerçeği ile karşılaştığında tevbe etmesi makbul görülmez. Böyle bir düşünce yapısı, Firavun'un zihniyetiyle hemen hemen aynıdır.[160]

"İster açık ister gizli, günah işlemekten kaçının. Zira unutmayın ki, günah işleyenler, kazandıkları yüzünden ceza göreceklerdir."(6/120); *"...Akıbet, müttakiler (günahtan sakınanlar)in, Allah'a karşı gelmekten korkanlarındır."* (7/128); *"Muhakkak ki; Ben, tevbe eden, iman edip sâlih amel işleyenleri ve doğru yola girenleri bağışlayıcıyım."* (20/82).[161]

Kısacası; ancak fâsıklar, meclislerinde sınırsız hürriyet tanırlar ve mazeretler üreterek günahı meşrulaştırırlar.*"Allah (c.c) Alîm'dir, Hakîm'dir."* Her şeyi, en ince detaylarına kadar bilir. Kimin sahîh bir şekilde tevbe ettiğini, kimin, ne amaçla gerçekleri sûiistimal ettiğini bilir. O, her şeyi yerli yerine koyandır.

❀ ❀ ❀

[160] Bkz. 6/158; 10/90; 40/84.

[161] Ayrıca bkz. 11/3, 49; 28/83; 49/11; 66/8.

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَرِثُوا النِّسَآءَ كَرْهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَآ اٰتَيْتُمُوهُنَّ اِلَّآ اَنْ يَاْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَاِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـًٔا وَيَجْعَلَ اللّٰهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾

4:19 Ey iman edenler! Kadınlara zorla mirasçı olmanız ve onları -kendilerine verdiğiniz (mehir)den birazını gider(ip elinize geçir)ebilmeniz için tazyîk etmeniz [zorlamanız] size helâl olmaz. Meğer ki arayı açacak bir fuhuş [hayâsızlık] irtikâb etmiş olsunlar. Onlarla (kadınlarınızla) iyi geçinin. Eğer kendilerinden hoşlanmadınızsa, olabilir ki bir şey sizin hoşunuza gitmez de Allah onda birçok hayır takdir etmiş bulunur.

Bütün bu uyarılar, iman edenlerin, haksızlıkların önünü almak, güçsüz mazlumları korumak için uymaları gereken kurallardır. Özellikle de, kadınlara yönelik, cahiliyeye mahsus keyfî ve çıkara dayalı uygulamaların önünü almaktadır.

Kimi kadınların evlenmelerine, malları başkasına gitmesin diye, velileri tarafından engel olunur. Yahut dedeleri veya çocukları olacak yaştakilerle ya da ailedeki biriyle zorla evlendirilirler. Çoğu kez de evlilikleri askıda bırakılır. Bir de, benim istediğim erkekten gayrısıyla evlenmeyeceksin denerek, sırf malına el koymak için kadının en tabiî ve kutsal hakkına, tercih hakkına engel olunabiliyor. Bu, bir nefsin iki parçasından biri oluşu Rûm sûresinin 21. âyetinde "*...size kendinizden eşler ya-*

ratması..." şeklinde beyan edilen kadına, İslâm'ın yüce ve ideal nazarlarına uygun düşmeyen bir davranış ve kadının insanlığını ayaklar altına alan, onunla birlikte erkeğin de insanlık duygularını çiğneyen bir durumdur. Bu saiklerle gerçekleştirilen evlilikler, ticarî ilişkilere veya behîmî duyguları tatmine dayalı olarak seyrediyor. İslâm, müminlerini bu çirkin münasebetlerden kurtarıp, şerefli bir mevkiye yükseltiyor. Allah (c.c)'ın mükerrem kıldığı varlık, İslâm'ın getirdiği değerlerle ulvî seviyelere yükseltilmiştir. Bu bakımdan İslâm, kadına da, erkeğe de hayatlarını birlikte geçirecekleri kimseyi seçme hürriyetini kayıtsız şartsız olarak bahşetmiştir; ister bekâr, ister boşanmış, ister dul olsun.

Eşlerin maruf hâl üzere geçinmeleri, geçim imkânsızlaşmadığı müddetçe birbirlerinde sevmedikleri özelliklere bile sabredip katlanmaları, rıza-yı ilâhîye eriştirecek davranışlardandır. Özellikle bu hususu erkekler daha çok dikkate almalıdır. Çünkü kadınlar daha çok evlerine, çocuklarına düşkündür ve işlerini erkekler kadar rahat sürdüremediklerinden korunmaya daha fazla muhtaçtır. Erkekler ise, fıtraten kadınlardan daha avantajlı imkânlara sahip olduklarından, arzularının akıntısına kapılarak sorumsuzca davranabiliyorlar. Dolayısıyla, yetim, sahipsiz, savunmasız nice kadın acı ve keder içerisinde sürükleniyor. Allah (c.c), kullarının vicdanlarına hitap ederek, doğru, dengeli, adil hareket etmelerini öğütlüyor. Ailevî münasebetler, hevâî duygular ve keyfî muameler üzerine değil, sevgi, saygı, anlayış, sabır ve paylaşmaya dayalı bir dostluk, arkadaşlık ve rahmet üzerine bina edilmeli ki; insanlık lâyık olduğu şerefi, izzeti koruyabilsin. Yine de evliliğin başlangıcında, eşinizde, beğenmediğiniz bir şeyle karşılaşır ve ondan hoşlanmayabilirsiniz. Fakat sabırlı olur

ve iyi yönlerini görürseniz, sevme ve sevilme duygularını yaşayabilirsiniz. Aslolan, eşlerle iyi geçinmektir. Özellikle de kadınlarla, çünkü erkekler kadınlar üzerinde sorumlu ve yöneticidirler.[162] Eşler arasından ahlâken ve fiziksel olarak kusurlu, bir anlamda beceriksiz, iki lâfı bir araya getirmeyenleri hemen bırakmayın ve sabredin, belki bu sabrınız durumlarının düzelmesine sebep olur. Veyahut da bu sebeple çok büyük hayırlara erişebilirsiniz. Sabredin, iyi geçinmeye çalışın; çünkü onlar size, hayırlı, faydalı, sâlih çocuklar yetiştirebilir veya hiç tahmin etmediğiniz bir duruma düştüğünüzde onlara ihtiyacınız olabilir. "... *Bir şey hoşuna gitmese de, Allah onu çok hayırlı kılar.*" (4/19); "*Yoksa insan her arzu ettiğine sahip mi olacaktır.*" (53/24). Her şeye rağmen sevemediğiniz, hoşlanmadığınız hanımlarınızı, mallarına mirasçı olmak veya verdiğiniz mehri geri almak için sıkıştırmayın. Onlara, ya serbest bırakarak diledikleri kimselerle evlenme hakkını verin veya kocalık haklarını yerine getirin. Ancak yüz kızartıcı suçlar işliyorlarsa, boşamadan sonra, aldıkları mehri iade etmeleri için sıkıştırılırlar. Bunu da ancak açık deliller varsa yapabilirsiniz. Zan, kuruntu ve kıskançlık duygusuyla böyle bir şeye tevessül edemezsiniz. Allah, başkasının haklarına tecavüz etmenizi haram kılmıştır.[163]

Özetle, eşler, uzun süre düşünmeden ayrılığa kalkışmamalı, mümkün mertebe ıslah edici sebeplere sarılarak birlikteliklerini sürdürmeye çalışmalılar; ancak geçimsizlik had safhaya varmış ve anlaşma başvuruları da netice vermemişse, Allah (c.c)'ın sevmediği ama ruhsat verdiği ayrılma yoluna gidilir; hakların, hür-

---

[162] Bkz. 2/228.

[163] Bkz. 2/229.

riyetlerin ve izzetin korunması kaydıyla tabi. Çünkü Allah (c.c), kullarına karşı çok merhametlidir; taşıyamayacakları kadar yük yüklenerek dünyalarını zindan etmelerini istemez, her sıkıntıdan bir çıkış yolu gösterir. Yapılan en ufak haksızlığı giderici müeyyidelerini açıklar. 20. âyet de yine bu hususu açıklamaktadır.

❁ ❁ ❁

وَاِنْ اَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَاٰتَيْتُمْ اِحْدٰيهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَاْخُذُوا مِنْهُ شَيْـًٔا اَتَاْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَاِثْمًا مُبِينًا ﴿٢٠﴾

4:20 Eğer bir zevceyi bırakıp da yerine başka bir zevce almak isterseniz, öbürüne yüklerle (mehir) vermiş olsanız bile içinden bir şey almayın. (Kendisine hem) bir iftira ve açık bir günah (yükler, hem) alır mısınız onu?

4. âyette, belirlenen mehrin gönül hoşluğu ile verilmesi, 5. âyette malların beyinsizlerin elinde kalmasına müsaade edilmemesi, 19-20. âyetlerde ise kadına verilen mehrin ve hakkı olan mirasın geri alınmaması tembih ediliyor. İnsan, yaratılışı itibarı ile mala düşkündür. Zalim olan da, elindeki kuvvete güvenerek, elde etmek istediği şeyi, öyle veya böyle, sahiplenmenin yolunu arar. İşte Allah (c.c), vicdanlara hitap ederek bu temayülün önünü alıyor.

Evet, eşinizin yerine bir başka eş almak isterseniz; bu, gerek artık kendisiyle geçinmeniz mümkün olmayan ve kendisinden ayrılmanın, evliliği devam ettirmekten daha hayırlı olduğuna ka-

naat getirip boşadığınız bir eş sebebiyle olsun, gerekse taaddüd-i zevcât ruhsatı çerçevesinde almak istediğiniz bir eş sebebiyle olsun, eşinize vermiş olduğunuz mehri alıp sonrakine vermeye kalkışamazsınız; ancak gönül rızasıyla verirse, bunu almanızda beis yoktur.[164] Mala düşkünlüğünüz veya nefretiniz sebebiyle eşlerinizi rahatsız ederek onlara verdiklerinizi geri almanız, büyük bir günah ve zulümdür. Hele cahilî sistemlerde, hakların İslâm'a göre korunmadığı günümüzde, hem fıtraten hem de fikren zayıf ve âciz bırakılan kadınlar bu gadre daha çok uğramaktalar. Tarafların karşılıklı rızası çerçevesinde, gönül hoşluğuyla yapılan nice evliliklerin akabinde taaddüd-i zevcâtı isteyen, fakat yasal engeller nedeniyle bunu gerçekleştiremeyen erkeklerin, alacakları yeni eşlerin resmî teminat taleplerini yerine getirmek için evdeki eşlerine baskı yaparak ellerinden resmî belgelerini almaları ve yeni eşleriyle evlilik akdini yapıp, eski eşlerini evliliğin kazandırdığı tabiî haklardan mahrum bırakmaları, dolayısıyla bir anlamda mirastan ve kamu hizmetlerinden yararlanamaz duruma düşürmeleri, zulümdür. Cahilî sistemin dayattığı ve içerisine hevânın karıştığı bu durumlarda, insanların, keyfîliği ve hevânın dürtüsünü bastırarak, bu âyetleri çok iyi kavrayıp içlerine sindirmeleri gerekir. Yoksa, "Ne yapalım, bizler de psikolojik baskı altındayız. Şartlar bunu gerektiriyor." denilerek, her türlü zulme iştirak edilip, altına imza atılır.

Nikâh; eşlerin karşılıklı rızasıyla, hakların korunması kaydıyla yapılan bir akittir. Bunun resmîsi, gayr-i resmîsi olamaz. Dinî nikâh deyip, kıyılan bu nikâhı sûiistimal ederek İslâmî değerlerin dejenere edilmesine sebep olmak da büyük bir zulümdür. Kur'ân erkeğe taaddüd-i zevcât ruhsatını, adaleti yerine ge-

[164] Bkz. 4/4.

tirmesi hâlinde tanımıştır. Yoksa bu, erkeğe keyfine göre hareket edebilme serbestisinin verilmesi olarak algılanmamalıdır. 21. âyet de bunu îma etmektedir.

❀ ❀ ❀

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضٰى بَعْضُكُمْ إِلٰى بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٢١﴾

4:21 Onu nasıl alırsınız ki? Birbirinize karılıp [kaynaşıp] katıldınız. Onlar sizden, kuvvetli teminat da aldılar.

Elbette, bir insandan, şöyle veya böyle, hak ederek, meşru yollarla elde ettiği şeyi almak zulümdür. Kadın da nikâh akdi ile birtakım haklar edinmiştir. Ahzâb sûresinin 49. âyetiyle, nikâhtan sonra bir ve beraber olamamışsanız bile onları bıraktığınızda bağışta bulunmanız tembih ediliyorken; bir de birbirinize karışıp katıldı iseniz, yani size eş, çocuğunuza anne olmuşsa, maddeye düşkünlüğünüzden dolayı bu akdi nasıl bozabilirsiniz! Oysa evlenmeden önce, birbirinize iyi günde de, kötü günde de arkadaş ve sırdaş olacağınıza söz vermiştiniz. Mümkündür, anlaşamamış olabilirsiniz; birbirinizin hayatını karalayarak değil, örfe en uygun biçimde ayrılmalısınız. Ve bu ayrılıkta bütün anlaşmalara sadık kalmak gerekir. Bu sözünüzü nasıl unutursunuz! Nasıl olur da onlara verdiğiniz mehri almak suretiyle, Allah (c.c)'a vermiş olduğunuz misakı bozarsınız![165]

[165] Bkz. 13/20; 16/91.

Aileyi sağlam temeller üzerine inşa etmek, müminler üzerine düşen en ciddî sorumluluklardandır. Evlilik hukukun güvencesi altında olmalı;[166] evlilik gerçekleştirilirken hiçbir zaman maddî çıkar hedeflenmemelidir.

Seyyid Kutub "*Onlar sizden, kuvvetli teminat da aldılar.*" ifadesi hakkında şu açıklamalarda bulunmuştur: "Bu, nikâh teminatıdır. Allah (c.c)'ın ismiyle ve Allah'ın kanunu üzere... Bu, kuvvetli bir teminattır. Müminin kalbi ona hürmette kusur edemez. Çünkü O, iman edenlere hitap eder. Onları bu kuvvetli teminata hürmet beslemeye çağırır."

Cahilî sistemlerde yaşayanların zaaf, tutku, çıkar ve öfke krizine kapılarak zulme düşmemek için bu uyarıları çok daha fazla dikkate almaları gerekiyor. Kur'ân bilgisi olmayan ve devlet tarafından da hakları aranmayan insanlar, her işi daima kendi lehlerine hallederek, hem kendilerine hem de muhataplarına zulmediyorlar. Her şeyin güçlüden yana olduğu ortamlarda, bir de kadınsanız, arkanız da yoksa, çok daha zor durumlara düşebilir; belki de çocuklarınızla beraber, maddî imkânsızlıklar içinde ortada kalabilirsiniz. İkinci bir evlilik gerçekleştirmenin oldukça zorlaştığı ve çalışma şartlarının ağırlaştığı şu cahilî ortamda kadınları bir düşünün. Allah korkusu duymayan, hevâsının esiri, adı Müslüman nice erkek, ayrıldığı eşine mahkeme yoluyla hak edeceği nafakayı vermemek için her türlü dolabı çevirmekte.

Ey erkekler!... Vicdanınıza hitap eden bu âyetlere kulak verin. Hanımlar zayıf, siz ise güçlüsünüz; çalışıp kazanmak sizin için daha kolayken, hak ettikleri şeyi nasıl olur da onlardan al-

[166] Bkz. 2/229-241.

maya kalkarsınız! Onlara tonlarca mal vermiş olsanız dahi, hiçbir şeyi geri almayın. Eğer inanıyorsanız, Allah (c.c)'ın kuralları-nı ve sınırlarını gözetmek zorundasınız. İşte 22. âyet de Cahiliye Devrine mahsus uygulamaları açıklıyor.

❀ ❀ ❀

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ اٰبَآؤُكُمْ مِنَ النِّسَآءِ اِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ اِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَآءَ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾

4:22 Babalarınızla evlenmiş olan kadınlarla evlenmeyin. Ancak (cahiliyet devrinde geçen) geçmiştir. Şübhe yok ki o, bir hayâsızlıktı, (Allah'ın en büyük) hışmı(na bir sebep) idi. O, ne kötü bir yoldu.

Mevdûdî, "Kur'ân, Cahiliye Döneminde işlenen kötülükleri yasaklarken, genellikle, emri şu kelimelerle bitirir: ,*Geçmişte olanlar hariç.*' Bunun görünürde iki anlamı vardır: Birincisi, kişi eğer, bu emri aldıktan sonra o yoldan döner ve hatalarını tamir ederse; geçmişte işlenen hataların dikkate alınmayacağı anlatılmak isteniyor. İkincisi, bu emirlerin geçmişte olanlarla bir ilgisi olmadığını belirterek, bu hataları işleyenler teselli ediliyor." demektedir.

"Ne yapayım, bilemedim. Oldu bir kere, artık vazgeçilmez, tevbe edilmez." sanılmamalı ve evlilik bağı çözülmelidir. Kur'ân ı Kerîm'de kimlerle nikâhlanılmayacağı belirlenmiştir. Bunların

kimileri mutlak, kimileri mukayyet yasaklardır.[167] Allah (c.c), insanların şeref ve haysiyetini koruyup, sıhhatli, huzurlu ve temiz bir aile ortamında yaşamaları için yasalarını koymuş; yüz kızartıcı, öfkeyi ve nefreti körükleyici davranışlardan uzaklaştıracak ölçüleri belirtmiştir.

Şimdi düşünün bir; şeref ve haysiyetine düşkün bir baba, oğlunun, kendi eski karısıyla veya oğul, babasının, kendi eski eşiyle evlenmesini içine nasıl sindirebilir. Bu çiftler, evlenmemiş fakat hevâî emellerle gezip ayrılmış olsalar dahi, sözü edilen şekilde bir evlilik hâlinde birbirlerinin yüzüne nasıl bakacaklar? Yüzleri kızartacak, öfke ve kıskançlığı doğuracak durumlardan kullarını korumak için, Allah (c.c), insanın fıtratına uygun yasalarını vaz'etmiştir. Ne mutlu İslâm ile müşerref olanlara, ne mutlu bu aziz yolu takip edenlere!

❀ ❀ ❀

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ الَّتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ الَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٣﴾

[167] Bkz. 2/221-230; 5/5; 24/3, 26; 60/10.

4:23 Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, birader kızları, hemşire kızları, sizi emziren (süt) analarınız, süt hemşireleriniz, karılarınızın anaları, kendileriyle (zifafa) gerdiğiniz karılarınızdan olup himayelerinizde bulunan üvey kızlarınız(la evlenmeniz) size haram edildi. Eğer onlarla (üvey kızlarınızın analarıyla) zifafa girmemişseniz (onlarla evlenmenizde) size bir beis yok. Kendi sulbünüzden (gelmiş) oğullarınızın karıları (ile evlenmeniz) ve iki kız kardeşi birlikte almanız da (aynı şekilde haram edildi). Ancak (cahiliyet devrinde) geçen geçmiştir. Çünkü Allah hakikaten yarlığayıcıdır, çok esirgeyicidir.

Ailenin huzurlu, temiz temeller üzerine inşa edilmesini dileyen Allah (c.c), uyacağımız direktifleri ve kiminle, hangi ölçülerde ilişki kuracağımızı bir bir açıklamaktadır. Akrabalık öyle güçlü bir bağ ki, bu bağ, bir nikâh akdiyle bağlanıp çözülecek bir duyguyla yaşanmaz. Bu bağ, insanları birbirine et ve tırnak misali yaklaştıracak kadar güçlüdür. Hz. İbrâhîm (a.s)'in müşrik babasına; Hz. Nûh (a.s)'un evladına; Hz. Muhammed (s.a.v)'in amcasına ettiği dualarda ve daha birçok akraba ilişkilerinde bu yakınlığı görmek mümkün. Öyle veya böyle, akrabalık ilişkileri bir hikmete binaen, güzel bir hesapla belirlenmiştir. Analar, anneanne, babaanne ve onların anneleri, kızlar, kişinin kendi kızı, kızının kızı, oğlunun kızı, dedeler, kız kardeşler, aynı baba ve anneden olan kız kardeşler, sadece anne veya sadece babadan olan kız kardeşler, halalar, teyzeler, amcalar, dayılar, hepsi bir hikmet örgüsü içerisinde birbirlerine bağlı ve birbirlerinden sorumludurlar. Ama bunlar asla birbirleriyle evlenemezler.

"İki kız kardeşi bir arada almanız da size haram kılınmıştır." Sizi emziren süt analarınız, süt kardeşleriniz ve süt emmeyle haram kılınanlar da ebedî olarak haramdır size. Süt kız kardeşin kızıyla evlenmek de bu yasak kapsamındadır. Üvey annelerle ve üvey evlatlarla evlenmek, iki kız kardeşi bir arada nikâhlamak, kızla halasını veya teyzesini aynı ânda nikâh altında bulundurmak da haramdır.

Süt emmenin miktarı konusunda âlimler ihtilâfa düşmüşlerdir. Bakara sûresinin 233 ve Ahkâf sûresinin15. âyetleri dikkate alındığında, çocuk, sütü en ziyade iki yaşına kadar, velev ki bir kere olsun emmiş veya içmiş bulunmalıdır. Bu müddetten sonra emilen veya içilen süt ile, süt kardeşliği sabit olmaz. Bu görüş İmâm-ı Âzam'a aittir.

İki hanımı olan bir adamın, hanımlarından çocukları olsa ve bu hanımlarından biri yabancı bir erkek çocuk, diğer hanımı ise yabancı bir kız çocuk emzirse, bu iki hanımın emzirdiği yabancı kız ve erkek çocuk birbirine haram olur. Çünkü bu iki yabancı çocuğun süt babaları birdir.

Geçmişte veya bilmediğinizden işlemiş olduğunuz günahlarınızdan tevbe ederseniz, Allah (c.c) sizi bağışlar. Fakat sizin de, din hususunda emir ve yasaklara dikkat etmeniz gerekir. O Rabb'iniz ki, sizi dünyada temiz, âhirette mutlu edecek kanunları bildirmiştir. Size düşen; dininizin emir ve yasaklarını dikkate alarak hareket etmektir.

❁ ❁ ❁

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَآءِ اِلَّا مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَاُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَآءَ ذٰلِكُمْ اَنْ تَبْتَغُوا بِاَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِيْنَ غَيْرَ مُسَافِحِيْنَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهٖ مِنْهُنَّ فَاٰتُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ فَرِيْضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيْمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهٖ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيْضَةِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٢٤﴾

4:24** (Harp esiri olarak) **sağ ellerinizin mâlik olduğu** [sahibi olduğunuz] **kadınlar** (mülk-i yemininiz olan câriyeler) **müstesna olmak üzere, diğer bütün kocalı kadınlar**(la evlenmeniz de size haram edildi. Bu hürmetler [yani yasaklar]) **üzerinize Allah'ın farzı olarak** (yazılmıştır). **Onların dışında kalanları ise -namuslu ve zinaya sapmamış** (insanlar) **hâlinde** (yaşamanız şartıyla) **mallarınızla** (mehir vermek veya satın almak suretiyle) **ara**(yıp nikâhla)**manız için- size helâl edildi. O hâlde onlardan hangisinden faydalandıysanız, ücretini takdir edildiği vechile verin. O mehrin miktarını tayin ettikten sonra aranızda gönül hoşluğu ile uyuştuğunuz şey** (miktar) **hakkında üstünüze vebal yoktur. Şüphesiz ki Allah bilicidir, mutlak hüküm ve hikmet sahibidir.

Mevdûdî'ye göre; kocaları savaş hattı dışında kalan, evli fakat hamile olmayan savaş esirleriyle evlenilebilir. Çünkü, İslâm coğrafyası içerisine girdikleri için evlilik bağları kopmuştur artık. Fakat kocasının da esir alınması durumunda, böyle bir kadının yine helâl olup olmadığı konusunda görüş ayrılığı vardır.

Ebû Hanîfe ve onun gibi düşünenler, böyle bir çiftin evlilik bağının devam etmesi gerektiği görüşündedirler. Bir askerin, kendisine ganimet payı olarak verilmeden önce, savaş esiri olarak aldığı câriye ile ilişki kurması haramdır. İslâm Hukuku'na göre, esir alınan bütün kadınlar devlete teslim edilir. Devlet de onları serbest bırakma, düşman elindeki Müslüman esirlerle takas etme veya askerlere dağıtma hakkına sahiptir. Bir askere, ancak devlet tarafından resmen verildiği takdirde bir câriye ile beraber olması helâl olur. Kanun çerçevesinde kendisine verilen kadın, dini ne olursa olsun, helâldir. Ancak câriye ile ilişki kurmadan önce onun hamile olup olmadığını anlamak için bir ay beklemesi gerekir. Aksi takdirde doğum yapana dek onunla ilişki kurması haramdır.

Câriye, sadece kendisini alan kişinin olur. Câriye, efendisinden çocuk dünyaya getirirse, o çocuk da ilâhî kanunun efendinin diğer çocuklarına verdiği tüm yasal haklardan yararlanır. Ve bu çocuktan sonra, artık o câriye satılmaz ve efendisinin ölümünden sonra da hür bırakılır.

Âyetin asıl delâlet ettiği hüküm şudur: Kadınlardan sahîh nikâhla yararlandığınız takdirde, onların mehirlerini veriniz. Cenâb-ı Hakk böylece, kuluna, koruma ve korunma yollarını temin etmektedir ki, keyfî arzularla zulme düşmesin.

Allah, nizamını, daima insanların mizaç ve güçlerini dikkate alarak açıklamıştır. Müntesiplerini, yani inananlarını cahiliyet hayatının bataklığından almış; onlara temiz ve anlamlı bir hayat tarzı bahşetmiştir. Bakınız, Kur'ân-ı Kerîm'de, câriyeler için belirlenen fermanda, "*...Kendilerinde bir hayır görürseniz... On-*

lara, Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici malını kazanacaksınız diye câriyelerinizi gayr-i meşru ilişkilere zorlamayın..." (24/33); "*...câriyelerinizden sâlih olanları evlendirin...*" (24/32); "*Müşrik kadınlarla evlenmeyin. Mümine bir câriye, Allah'a ortak koşan bir kadından -hoşunuza gitse dahi- elbette daha hayırlıdır...*" (2/221) buyurulmuştur.

Evet, câriye durumuna düşenler horlanamaz; fısk hâli müstesna, kınanamaz. Böylesine kötü bir zihniyete kapılarak, sırf bu durumlarından dolayı onları ayıplayanlarda cahiliyeden kalma izler var demektir. Onları sadece câriye veya köle oldukları için eşliğe lâyık görmeyen kimseler, İslâm'ın yüce davetini hazmedememişlerdir. İslâm'ın insana bakışı; kadın, köle, câriye telâkkisi böyledir işte.[168] İslâm budur; bunun dışında kalan uygulamalar, ya hatadır, ya günahtır ya da sapmadır. Değişik görüşler ise ancak zan ifade eder. Zan ise haktan değildir.

Bir de Müslümanlar arasında tartışılan mut'a nikâhı mevzuu vardır. Kur'ân-ı Kerîm'de mut'a nikâhının esaslarını belirleyen açık bir âyet olmasa da Şiîler bu âyetle beraber, Ahzâb sûresinin 9. âyetini ileri sürerek mut'a nikâhınının caiz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Böyle bir cevaz ileri sürülse de, İslâm hukukçuları mut'a yani ,muvakkat (geçici)' nikâhın kesinlikle haram olduğu konusunda görüş birliği içindedirler. Şiîlerden başka cumhurun görüşüne karşı çıkan olmamıştır.

"*Doğrusu Allah (c.c) Alîm'dir, Hakîm'dir.*" İnsanın maslahatını en iyi bilen, Allah (c.c)'tır; hükmünü, bildiğiniz veya bilmedi-

---

[168] Bkz. 60/10.

ğiniz hikmetlerle vermiştir. Mutlu olmak istiyorsanız, O'nun hükümlerine uyun. 25. âyet de bu minval üzere, Müslüman'ı mutlu kılacak hükümleri açıklamaya devam ediyor.

❀ ❀ ❀

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا اَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ
فَمِنْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ
بِاِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ وَاٰتُوهُنَّ
اُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ
اَخْدَانٍ فَاِذَآ اُحْصِنَّ فَاِنْ اَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى
الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَاَنْ
تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٥﴾

4:25 Sizden kim hür ve Müslüman kadınları nikâhla alacak bir bolluğa güç yetiştiremezse, o hâlde sağ ellerinizin mâlik olduğu** [sahip olduğunuz] **mümin câriyelerinizden** (alsın). **Allah sizin imanınızı çok iyi bilendir. Kiminiz kiminizden** (hâsıl olmuşsunuz)**dur. O hâlde -fuhuşta bulunmayan, gizli dostlar da edinmeyen namuslu kadınlar olmak üzere- onları sahiplerinin izniyle, kendinize nikâhlayın. Ücretlerini** (mehirlerini) **de güzellikle onlara verin. Onlar evlendikten sonra bir fuhuş irti-

kâb [zina] ettiler mi, o vakit üzerlerine hür kadınlar üzerindeki cezanın yarısı** (verilir. Câriyeleri almak hususundaki) **bu** (müsaade) **içinizden sıkıntıya düşmekten** (zinaya sapmaktan) **korkanlar içindir. Sabretmeniz ise sizin için daha hayırlıdır. Allah hakkıyla yarlığayıcıdır, çok esirgeyicidir.

Bu âyet-i kerîmede yine, insanın, bütün beşerî duygularını, hevâî arzularını bir kenara bırakarak, aileyi nikâhın temin edeceği temiz ve sağlam temeller üzerine kurması gerektiği uyarısında bulunuluyor. Tüm bu talimatlardan anlıyoruz ki; İslâm, bütün müntesiplerinden iffeti ve ahlâkı korumalarını istiyor; hür-köle, kadın-erkek ayrımı gözetmeden...

Ayrıca bu cevazlar, harplerin, ihtilâllerin ve her türlü kavganın içinde bulunan insanlara, özellikle erkeklere, ölmek-öldürmek gibi çok çetin mecburiyetler yükler. Bu, tarih boyunca böyle olmuştur. Böylesi zorlukları kaçınılmaz gören Müslümanlık, erkeğe, harbin geçici mahrumiyetlerine katlanıp bu uğurda hayatını bitirmesi hâlinde şehitlik rütbesini nasıl tanıyorsa; Suyûtî'den naklettiği bir habere göre, bazı sosyal zaruretlerden dolayı erkeğini diğer bir hanımla paylaşması - şüphesiz ki bu paylaşma harpteki zorluklar kadar ağır gelir kadın fıtratına-, kadını, harpteki erkeğinkine eş, cihad değerinde bir ecirle şereflendirir.

Evet, bu cevazlar İslâm'ın uygun bulduğu çarelerdendir. Bunu bir bakıma, Mâide sûresinin 3. âyetiyle verilen, "*...Kim açlıktan bunalıp çaresiz hâle gelirse, günaha istek gösterip eğilmeksizin onlardan yemek zorunda kalırsa; şüphesiz Allah mağfiret edendir, merhamet edendir.*" şeklindeki cevaz anlamında, fuhuştan ve zinadan uzak kalmak için verilen bir izin olarak düşünsek de;

câriyenin hukukuna, İslâm'ın belirlediği çizgiler dâhilinde riayet edilmelidir.

"*Allah sizin imanınızı çok iyi bilir.*" hatırlatması, neyi, niçin yaptığınızı; Allah'ın rızasını mı, yoksa arzu ve emellerinizi mi öne aldığınızı Allah çok iyi bilir anlamlarını içerir. Siz de bu şuur ile hareket ve duygularınızı kontrol edin. Câriyelerle, gizlice veya hevânıza uydurup bir ahlâksızlığa meylederek değil, velilerinin izniyle evlenmelisiniz. Köle ve câriyeler, evli olsalar bile, hataya düşme ve iğfal edilmeye karşı direnme konusunda zayıflardır. İşte bunun için, aynı duruma düşen hür kadınlara verilen ceza bunlara tatbik edilmemiştir. Ancak, ortada böyle bir gerçek var diye tamamen cezasız da bırakılmamışlardır. Câriye ile evlenme, efendisinin rızasıyla olmalıdır. Bütün bu uyarılar günaha düşmekten korkanlar içindir. "*Sabretmeniz ise sizin için daha hayırlıdır.*" ifadesinin, hür olmayanlarla evlenmenin zaruret hâline gelişi ve câriyelerin cezalarının hafifletilmesi bahislerini takip etmesi çok mânidardır. Allah, sabredemeyip câriye ile evlenenlerin durumunu bilen ve kullarına taşıyamayacakları yükü yüklemeyen, rahmeti bol olandır.

Müslüman câriye ile gayr-i müslim câriye arasında şu fark da vardır: Müslüman câriyeye mehir verilir; fakat savaş esiri olarak alınan gayr-i müslim câriyeye bu mehrin verilmesi mecburiyeti yoktur. Ancak bir önceki âyet-i kerîmede de belirtildiği gibi, câriyenin kişiye devlet tarafından verildiğine tanık olunmalı ki, onun mahremiyeti korunmuş olsun. Câriye meselesi, birçok erkek tarafından anlaşıldığı gibi metres tutma hadisesi değildir. Allah (c.c), fuhşu cezalandırmaktadır.

Arzuların yoğun baskısını dindirmek için, oruç tutmalı ve gözü arzuları uyaracak bakışlardan sakındırmalıdır. Hür veya köle, kim olursa olsun, ilişkilerini eziyete vardıracak boyutlarda yaşayan ahlâkı bozuk kişiler, benzer rahatlama yollarına veya tıbbî tedaviye başvurmalı ve hiçbir beşerin canını yakmamalıdır. Dininden, ahlâkından memnun kalınacak kimselerin evlendirilmesi vücûbiyeti dikkate alınmalıdır; yoksa hasta ruhlu sadistlerin gadrine uğrayanların vebalini kim ödeyecek! Yüklü mehir vererek ve vaatlerde bulunarak, masum, âciz kızları alıp da kötü duruma düşürmemelidir. Nikâhın farz, vâcip, sünnet, mekruh ve haram olma hâllerini hem veliler hem de evlenecek şahıslar dikkate almalı; psikolojik rahatsızlığı olanlar, tedavi görüp iyileşmeden evlendirilmemeli, bu gibiler için "Evlenirse iyileşir." denerek insan hayatı riske atılmamalıdır. Her şeyin bir yolu, her derdin bir şifası vardır. Kimsenin bir başkasının canını yakmaya, hayatını karartmaya hakkı yoktur. Allah (c.c), kullarının zahmet çekmesini ve günaha girmesini istemediği için sınırlarını belirlemiştir.

Bazıları, Müslüman'ım dedikleri hâlde, cahilî anlayış ile, babası-anası işçi, fakir erkeğe kızlarını vermez veya böylelerinin kızlarını oğullarına almazlar. Dinî kuralları değil de, arzuları ön plâna alan zihniyetler yüzünden ne çok yanlış evlilik yapılıyor ve acısını yine insanın kendisi çekiyor. İnsanlar arasında maddî ve sosyal farklılıklar olsa da, bir Müslüman'ı diğer Müslüman'dan ayıran tek ölçü, takva derecesidir. Elbette, Müslüman bir câriye veya köle, iman ve ahlâk yönünden, hür olanlardan daha üstün olabilir. Bu bakımdan, Müslümanların, eş seçiminde, öncelikli olarak dininden, ahlâkından memnun kalacakları kimseleri ter-

cih etme hassasiyetini göstermeleri gerekir. Güzel ve zengin eşle değil, imanı ve ahlâkı güzel olan eşle huzur bulunur. Güzellik ve servet saikleriyle evlenip de, kahrede ede "Katlandım gitti." diyenlerin ve de ayrılan nice çiftin durumunu biraz düşünelim. Evlilik, sokaktan ucuz sebze almak gibi basit bir hadise olarak algılanmamalı; muhakkak, İslâmî ölçüler dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. İnsan, neyin altına imza atıyorsa, onun hesabını verecektir. Cehaletin ve hevâlarının arkasından sürüklenenler, bu tutumlarının acısını çekmeye müstahak olacaklardır. İslâm bütün ihtimalleri göz önünde bulundurmuştur.

Allah (c.c) Gafûr'dur, Rahîm'dir. Affeden, acıyan ve koruyandır. 26. âyet de O'nun bu yönünü açıklamaktadır.

❁❁❁

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾

4:26 Allah size (bilmediklerinizi) açıkça bildirmek, sizi sizden evvelkilerin (İbrâhîm ve İsmâil'in) yollarına iletmek, sizin tevbelerinizi kabul etmek ister. Allah hakkıyla bilicidir, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir.

Allah, her şeye hâkim olan ve her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilendir. Ve kullarını dünyada temiz ve aziz, âhirette ise mutlu edecek nizamını açıklıyor. İnsanın hem fiziksel hem de ruhsal

ihtiyaçlarını en temiz ve meşru biçimde karşılayacak yolları gösteriyor; zarar veren her şeyi ise yasaklıyor. Ayrıca Rabb'imiz, din, ahlâk ve hayâ bağlarından kopmuş cemiyetlerin yaşayışlarını, içerisine düşmüş oldukları iğrençlikleri ve helâklerini anlatarak, içerisinde bulunduğumuz iman ve İslâm nimetinin kadrini bilip, kendisine şükürlerle itaatkâr olmamızı diliyor. Çünkü, doğru yola ulaşmak sadece istemekle olmaz. Hidâyete ulaştıracak yolu bilmek gerekir. Gözlerinizi ve gönüllerinizi bu ilâhî emirleri öğrenmeye açmanız, fıkhetmeniz şarttır. Aksi takdirde, takip etmesi gereken kural ve kaideleri bilmeyen kişi, ne kadar ihlâslı olursa olsun, Allah (c.c)'ın istediği şekilde hareket edemez. Dolayısıyla, inananlar olarak, akitlerinizi yapmadan önce fıkhını öğrenmelisiniz.

Allah (c.c), hata yapmamanız ve yanlış yola sapmamanız için takip edeceğiniz ilâhî direktifleri Resûl'ü aracılığıyla bildirmiştir. 27. âyette, bunu dikkate alanların affedileceği müjdelenmektedir.

❁ ❁ ❁

وَاللّٰهُ يُرِيدُ اَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ اَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ﴿٢٧﴾

4:27 (Evet) Allah sizin tevbelerinizi kabul etmek ister. Şehvetlerine uyanlar ise sizin büyük bir meyil ile (iyice yoldan) sapmanızı dilerler.

Bu, çok ciddî bir ültimatomdur. Çünkü tevbenin kabulü, Nisâ' sûresinin 16-18 ve 36. ve ayrıca Zümer sûresinin 53-55. âyetleri çerçevesinde gerçekleşmektedir. İman edip, imanınızı fıkhetmenize bağlıdır. Eğer siz dininizi fıkhetmezseniz; hem din adına gelişigüzel fetva verenler hem de yeryüzünde hükümran olmak isteyen beşerî ideolojiler ve hevâ düşkünü kimseler, gayr-i meşru zevkleri hep çok albenili bir tarzda sunup, duygu ve düşüncelerinizi yönlendirirler. Bel'amları aracılığı ile düzene uygun fetvalar vererek sizi saptırır; hevâî duygularla avutarak, güçsüz kılıp güdümleri altına alırlar. Sultalarını sürdürmek için, bütün güçlerini kullanarak, özellikle de "Fuhuş, Faiz, Futbol" yani "3F formülü"nün azımsanamayacak yardımıyla insanları Allah (c.c)-'ın kanunlarından uzaklaştırırlar. Siz, bunları ciddiye almazsanız bile, hevânızdan kaynaklanan duyguların baskısıyla ister istemez işi kitabına uydurarak onlara aldanırsınız. Fakat dininizin ilmine vâkıfsanız, hangi cahilî sistemin içerisinde olursanız olun, iradenizi kullandığınız ölçüde onların tuzağına düşmez; bilâkis siz onların tuzağına çomak sokarsınız.

Bu yol, yolcularından sadakat ve mes'uliyet şuuru bekler; istikamet üzere olmalarını ister. Ne mutlu bu yolu yol edinen gayretkârlara! Ne mutlu ilâhî emirlere sahip çıkanlara, bu uğurda sabır ve sebat gösterenlere!

❁ ❁ ❁

يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٢٨﴾

4:28 Allah (ağır teklifleri) sizden hafifletmek ister. (Zaten) insan da zayıf olarak yaratılmıştır.

İnsanların karakter ve güçlerine göre hükümler vaz'edip, kaldıramayacakları yüklerden onları muaf tutması, Allah'ın rahmetinin genişliğindendir. Allah (c.c), kullarının iman etmelerini, arzularını dizginlemelerini, ilâhî emirlere uyarak ıslah olmalarını ve bütün bunları gerçekleştirmek için akıl ve iradelerini kullanmalarını istiyor. İradeye hâkimiyet ise başarının anahtarıdır. Yaratılış itibarı ile zaafları, istekleri, tutkuları vs. bulunan insanın; akıl, irade ve düşünme gücü gibi takvaya götüren özellikleri de vardır.

Allah (c.c) insanlara durumlarını, acz ve zaaflarını bildirmiştir ki; zaaflarına karşı hazırlıklı olsunlar. Arzu ve istekler tatmin edilmek ister. Bu istekleri tatmin edecek meşru yollar bilinmez ve irade zayıflığı da devreye girerse, durum çok vahim ve endişe verici olur. Sınırlar, kaideler ve disiplin olmasaydı; insanlar her istediklerini ve her akıllarına geleni yapsalardı, hayvanlar gibi birbirlerini yerlerdi. Bu vahşetin önünü alan Allah (c.c), ilâhî yasaları kabul etmeyip dikkate almayanları bile, kendi kendilerine yasalar vaz'edip, bu yasalara uyma eğiliminde yaratmıştır. Fıtratta var olan bütün temayüller ilâhî sınırlar dâhilinde kontrol edilirse, adalet ve güven hâkim olur. Fakat, ahlâk kaidelerinden ve cemiyete karşı sorumluluk duygusundan uzaklaşılıp hevâ öne çıkarıldıkça, bedbahtlık, zarar, acı ve sıkıntılar yoğunlaşır. Cahiliyenin hâkim olduğu, hırsızlık, fuhuş, çıkar uğruna yapılan harp ve ihtilâllerin had safhaya vardığı, güçlünün güçsüzü ezdiği günümüzde, Filistin, Cezayir, Çeçenistan, Irak ve bölge bölge tüm

dünya karıştırılıp, insanlık âlemi, kaosa sürüklenerek zalimin pençesinde kıvranıyor.

Allah (c.c) sizi, yani iman edenleri küfrün, bâtılın sürükleyeceği belâdan korumak için, nimete ve saadete erdirecek yolu göstermiştir. Kaldıramayacağınız ve takat getiremeyeceğiniz hiçbir yükü de yüklememiştir size. Bir sebep ve zaruretten dolayı yapamayacağınız her şeyi kolaylaştırmıştır. Hayatî zorluklar, problemler karşısında ruhsatlar verilmiştir.[169] Meselâ; yolculuk esnasında, farz olan dört rekât namazın iki rekâta indirilmesi veya zor şartlarda, öğle ile ikindi, akşam ile yatsı namazlarının cem edilmesi; savaşlarda, iki rekâtın iki ayrı cemaat hâlinde eda edilmesi, su bulamayanların teyemmüm etmesi gibi kolaylıklar sağlanmıştır.[170] Bütün bu rahmete rağmen, insan, zaaf ve arzularıyla hareket edip, emirlere itaatten kaçınmak için mazeretler uydurarak itirazlar öne sürerse, işi zorlaşır. Allah'a tam bir teslimiyetle bağlananlara itaat kolaylaşır. Zaaflar yenilip öğütlere uyulduğu müddetçe hevâî isteklere galip gelinir. Hani Allah, geçmişte, İsrailoğulları'na bir inek kesmelerini emretmişti. Bu gayet basit bir iş olmasına rağmen, birçok soru sorup itiraz etmeleri işlerini zorlaştırmıştı.[171] Oysa, Allah'ın her emri kulun takati dâhilindedir. Müslüman'ım dedikleri hâlde, "sıkılıyorum, yapamıyorum, şartlarım müsait değil, gencim, hele bir emekli olayım, okuyorum, zaman böyle gerektiriyor..." mazeretleriyle emirleri ciddiye almayanlar, ya Allah'ın üzerlerindeki rahmetini ya da itaatsizliğin getireceği

---

169 Bkz. 16/106-107.

170 Bkz. 2/239, 285-286; 4/101-103; 5/6.

171 Bkz. 2/67-71.

belâları bilmiyorlar ki, bu itirazları öne sürebiliyorlar. Zaaflarına yenilenler, hevâlarının kurbanı olurlar.

Allah'ın, kullarından talebi; tevbe etmeleri, kendilerini düzeltmeleridir. Kul tevbe ederse, Allah onu muhakkak affeder. İşte O tüm bunlardan haberdar etmek için, vahyini elçileri aracılığıyla bildirmiştir.

❀ ❀ ❀

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَاْكُلُوٓا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ اِلَّآ اَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوٓا اَنْفُسَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾

4:29 Ey iman edenler! Birbirinizin mallarınızı haram sebeplerle yemeyin. Meğer ki (o mallar) sizden karşılıklı bir rızadan (doğan) bir ticaret (malı) ola. Kendilerinizi öldürmeyin. Şübhe yok ki Allah sizi çok esirgeyicidir.

Âyet-i kerîme inananlara, bâtıldan yüz çevirmelerini, karşılıklı rızaya dayalı, hak üzere alışveriş muameleleri geçekleştirmelerini öğütlüyor. Burada ticaretten bahsedilmektedir, çünkü, ticaret ekonominin temel dinamiklerindendir. Hayatın ve toplumun gelişip kalkınmasını sağladığı gibi, rızkın onda dokuzu da hilesiz ticarettedir. Allah'ı ve O'nun Resûl'ünü seven ve Allah'a gerçek mânâda iman eden kişiler, insanların mallarını faiz, kumar, gasp vb. bâtıl yollarla yemezler. Ticarî bir işlem, İslâm'a

uygun olmadığı müddetçe, iki tarafın rızası dâhilinde, karşılıklı bir anlaşma çerçevesinde gerçekleşse bile helâl olmaz. Örneğin; faiz, kumar, rüşvet gibi kazanım yollarında durum hep böyledir. Burada karşılıklı bir anlaşma varmış gibi görünse de, ihtiyacı olan tarafın, kazanırım umuduyla ya da şartların zorlaması ile bu anlaşmayı kabul ettiği ortadadır. Kumarda ise, iki taraf da kazanma ümidi ile avunmaktadır.

"*...Allah alışverişi helâl, faizi ise haram kıldı...*" (2/275). Helâl ve haram sınırları, insanın sınırsız hürriyetini frenler. Bu fren, toplumsal selâmeti, hürriyeti sağlayan en önemli kanun niteliğindedir. Tabiî ki, Allah'ın ipine sarılan biriyle, Allah'ın ipinden kopmuş birinin hürriyet ve selâmete verdiği mânâ bir olmaz. Haksızlık, hıyanet, zorlama yoluyla ve kişilerin acz ve zaaflarını kullanarak, onları sömürerek elde edilen kazançlar, mutlaka insanın hüsranına sebep olacağı gibi, bu tür kazanç yolarını toplum da kınar. İhtiyaç sahiplerine verilmesi gereken zekâtı vermemek de bâtıl ve haksız bir yiyiştir. Müslüman, başkasının malını haksız yere yemez, kendi malını da başkasına kaptırmaz. Allah'ın ihtarını, kıyamet günündeki hesabı ciddiye almayan materyalist zihniyetliler, servetlerine servet katmak için, âciz, bilmez, işsiz kimselerin emeğini, zamanını sömürerek haksız kazanç sağlarlar. Karaborsacılıkla enflasyonu yükseltmek, piyasada alışverişi durdurarak malın değerini, gerçek değerinin çok altında bir fiyata indirmek veya aşırı fiyat vererek kimilerini iflâsa sürüklemek, kimilerini de zengin etmek materyalist düzenin döndürdüğü çarktır. Allah'ı unutup maddeye tapan bozuk kafalı insanlar, bozuk düzenin temel taşlarıdır. 20. yüzyıl, sürekli haksızlığı büyüttü. Sonuç ortada; açlık, işsizlik, buhran... Her geçen gün ka-

barıyor gözyaşı denizi. Bir kişiye dokuz, dokuz kişiye bir pulun düştüğü dünya, gelir dağılımında derin bir eşitsizlik içerisinde. Evet, cahiliye, çarkını böyle döndürse de; Müslüman, helâlinden kazanmayı prensip edinmeli, felâkete sürükleyen etkenlerden korunmalı ve tüm kazanç biçimlerini Allah'ın rızasını kazanma şuuru ile yönlendirmelidir. Çünkü, bir hadiste Resûlullah "Sözü ve muamelesi doğru olan tüccar, kıyamet gününde arşın gölgesi altında olacaktır." müjdesini vermiştir.

İnsanın, gözünü madde kazanma hırsı bürüyüp de haram-helâl sınırı gözetmeden kazanç peşinde koşarak servet üstüne servet yığması; konaklarda, yatlarda sefa sürmesi nereye kadar sürecek! Ölüm geldiği ân, her şey geride bırakılıp Mevlâ'ya hesap vermeye gidilmeyecek mi! O Yüce Mevlâ'nız size öğüt veriyor, "*Kendi kendinizi öldürmeyin.*" diye. Yani, bu haksız biçimde başkalarının mallarını alanlar, gerçekte kendi sonlarını hazırlamaktalar. Çünkü böyle kötü işler, hem sosyal düzeni bozar, hem de âhirette elem verici azaba sebep olur.

"*Allah size karşı çok merhametlidir.*" Bütün bunları anlatarak, hem dünyada hem âhirette mutlu ve güvenli bir yaşam tarzını gösterecek uyarılarda bulunuyor. Bu merhameti hesaba katmayan, hevâ ve arzularına göre yaşayanlar ise 30. âyette tehdit ediliyorlar.

❁ ❁ ❁

وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾

4:30 Kim (helâlin sınırlarını) aşarak ve haksızlık ederek bunu yaparsa, Biz onu ateşe sokacağız. Bu da Allah'a göre pek kolaydır.

Bu ikaz, Allah'ın gösterdiği yönde hareket etmeyi ve ilâhî emirleri yerine getirirken ihtimam göstermeyi öğütlüyor. İlâhî emirlere riayette gösterilecek ihmalkârlıklar, bireylerin ve toplumların mahvına sebep olacaktır. Ayrıca, âhirette de, herkesin yaptığı davranışlara göre ceza göreceği hatırlatılıyor. Evet, dünyada ceza toplu âfet ve belâlar şeklinde görülür. Âhirette ise ferdîdir bu ceza.

❁ ❁ ❁

اِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

4:31 Eğer yasak edildiğiniz büyük (günah)lardan kaçınırsanız, sizin (öbür) kabahatlerinizi örteriz ve sizi şerefli bir mevkiye (getirip) sokarız.

Allah'ın koyduğu hükümler, getirdiği yasaklar çerçevesinde yaşandığı takdirde, insan şereflenir; dolayısıyla, ailevî ve içtimaî yapısı sağlam bir cemiyet meydana gelir. Yeter ki insanın Allah'a yönelişinde ihlâs bulunsun.

İnsan, günahın vahametini bilmediği zaman günah işleyebilir. Günahın derecesini bildiği hâlde ona yönelmesi ise, günah-

tan kaçınma yönünde gayret sarf etmediğini gösterir. Yüce Allah, zaafını, aczini, yaratılışından gelen her türlü eksikliğini bildiği insanın, azap korkusu ile bağışlanma ümidi arasında bir denge kurmasını sağlamıştır. Yoksa bu ifadelerden günahın hafife alınabileceği anlamı çıkarılmamalıdır asla. Kulun görevi, Allah'ın rızasını kazanmak için azamî gayret göstermektir. İşte o zaman, Allah, zaaflardan gelen kusurları affeder, tevbeleri kabul eder. Bu gerçek, Âl-i ,İmrân sûresinin 135. âyetinde açıklanmıştır. Yine de, büyük günahlardan sakındıkları nispette bu âyet müminler için bir müjdedir.

Zaten daha önce, işlenen tüm hasenatın on misli ile mükâfatlandırılacağı beyan olunmuştu.[172] Hiçbir güçlük yok iken ruhsatlara yaklaşmak, masiyeti hafife almak, şahsî kanaatle küçük görülen günahı ısrarla işlemek, günahları büyük günaha dönüştürür. Bu nedenle, günahta ısrarın küfre eş değer olduğu söylenmiştir. Ayrıca, kulun ısrar ettiği her günah büyüktür. Tevbe ettiği hiçbir günah büyük sayılmaz. Günah kirlerini tevbe ve itaatle temizlemesi her zaman mümkündür. İşledikleri günahı meşrulaştıranlar, meclislerinde günaha hürriyet tanıyanlar, devamlı günah işleyip kalplerini karartanlar zamanla öyle hâle gelirler ki; işledikleri günahlara çeşitli kılıflar uydurarak haramı helâl görmeye başlarlar. Bu da küfre götüren büyük günahtır.[173] Hayır, hayır! Onların kazandıkları, kalplerini paslandırıp köreltmiştir. Günahların farkında olmamak cehaletin bir sonucudur. Günahların ızdırabını duymamak, insanı büyük dalâlete sürükler.

---

[172] Bkz. 2/245, 261.

[173] Bkz. 83/14.

Kötülük, yani günah, mânevî hamlelere mâni olan şeylerdir. Günah, aslında, mevcut nizama karşı gelip hayatı ifsat etmektir. Er geç insanın acı çekmesine ve pişmanlığına sebep olur. Bunun içindir ki; her insanın iyiyi kötüden, günahı sevaptan ayırması ve ölçüyü bilmesi lâzımdır. Günahın ölçüsünü insanlar değil, Yüce Yaratıcı koyar. Bunu bilip, bu biliş doğrultusunda sakınmak gerekir. Bu ölçüyü bilmeyen nice fâsık var ki; namazı kılar, faizle iştigal eder; bazı günahlardan şiddetle sakınır, bazılarınıysa çekinmeden işler. Kumardan sakınır, fakat içki içer veya alnı secdeye değmez. Dolayısıyla, Müslümanların, emir ve nehiyleri iyi bilmeleri ve günahlardan bilinçle sakınmaları gerekir ki; beşer olarak gaflet sonucu, farkında olarak veya olmayarak işledikleri kusur ve günahları varsa affolunsun." *Kim haksızlık eder, sonra, işlediği kötülük yerine iyilik yaparsa, bilsin ki Ben çok bağışlayıcıyım, çok merhamet sahibiyim.*" (27/11).[174]

Evet, günahın küçüğü de, büyüğü de yaşamınızda yer alabilir; fakat kime karşı kusur ettiğinizi bilir, sakınır ve Allah'ın farz kıldığı şeyleri yerine getirirseniz; O sizi bağışlar ve güzel, şerefli bir yere getirir. Bu, dünyada temiz, onurlu ve sevimli bir yaşamı kazanarak, ebediyette ise cenneti hak ederek gerçekleşir.[175]

❁ ❁ ❁

[174] Ayrıca bkz. 66/8.

[175] Bkz. 2/219, 283; 6/31; 16/25; 29/13.

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَآءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَسْـَٔلُوا اللّٰهَ مِنْ فَضْلِهٖ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾

4:32 Allah'ın kiminizi kiminizden üstün kılmaya vesile yaptığı şeyleri ummayın. Erkeklerin, kendi kazandıklarından bir payı olduğu gibi, kadınların da yine kendi kazandıklarından bir hissesi vardır. Allah'tan, O'nun lutf u inayetinden isteyin. Şüphesiz ki Allah her şeyi hakkıyla bilendir.

Bütün bu âyetler, Müslüman'ın sosyal, bireysel ve ailevî meselelerini düzenlemektedir. Fakat günümüzde, Müslüman'ım diyen niceleri, Kur'ânî ahlâka kavuşmadıkları için, sahip oldukları farklı imtiyazları birbirlerine üstünlük taslamak için bahane olarak kullanabilmekteler. Ve bu özelliklerini, hikmet ve erdemden uzak, keyfî zevk ve tutkulara malzeme yapabiliyorlar. Oysa hayat bir bütündür, sorumluluklar ferdîdir. Bu bağlamda, kimsenin kimseye karşı takva derecesinden başka üstünlüğü yoktur. Fizikî ve ekonomik anlamdaki üstünlük değil, İslâmî ahlâk veya takvadaki üstünlüktür, asıl değer.[176] Kur'ân-ı Kerîm kadın-erkek herkesi, önce insan olarak muhatap almıştır. Ve herkesi, gücü, imkânı ve kapasitesi oranında, yakından uzağa bir açılımla birbirine ve topluma karşı vazifelerini yapmakla yükümlü kılmıştır.

---

[176] Bkz. 49/13.

"*...Herkes kendi amelinden sorumludur...*" (2/286); "*Mümin erkek ve kadınlar birbirlerinin velileridir....*" (9/71).[177]

Şahsiyetli, idealist, bilgili erkekler ve kadınlar hem birbirilerini, hem çocuklarını, hem de toplumu ıslah edebilecek velilerdir. Aksi takdirde, birinin öne çıkarılıp, diğerinin ihmal edilmesi ve ikinci sınıf vatandaş olarak görülmesi, ailenin ve toplumun bozulmasına sebep olacaktır. Birey aileyi, aile de toplumu oluşturacağına göre, kadın-erkek demeden herkesin haklarının korunması ve lâyık olduğu yere oturtulması gerekir. Herkese kazandığının karşılığı verilecektir. Mesele bundan ibaretken, birilerinin üstünlük taslaması; birilerinin, elinde olmayanlardan ötürü anlamsız komplekslere girmesi ve başkalarının yaptıklarıyla ilgilenip, "Şu şu imkânlara sahip olsam; şöyle yaparım, böyle yaparım." şeklinde temennilerde bulunması, Yaratan'ın taksimine rıza göstermemektir. Örneğin; insanın yoksulluk, güçsüzlük gibi eksikliklerini kompleks edinmesi, kıskançlık ve haset duygularını artırır. Oysa güzel-çirkin, güçlü-zayıf, zengin-fakir, kadın-erkek olma gibi farklılıkları nazar-ı dikkate almaktansa; herkesin, Allah'ın kendisine bahşettiği kabiliyeti en güzel şekilde kullanması, bu potansiyel gücünü geliştirerek samimî eylemlerde bulunup rıza-yı ilâhîyi kazanmaya çalışması, elindekini görmesi ve kıymetini bilmesi, Allah'tan afiyet dilemesi, göstereceği en ideal mümin teslimiyetidir. Her bir kulun hesabı da, imkânları dâhilinde çabalayıp çabalamadığına göre sorulur.[178] İnsanlar, yapmak istedikleri şeyler için güçlerini ve bilgilerini kullanmalı, gayretle

---

[177] Ayrıca bkz. 6/132; 33/35.

[178] Bkz. 46/19; 99/6-8.

mücadele etmeli ve Allah'tan hep yardım dilemeli; iş rekabete ve cinsiyet ayrımına götürülmemelidir. Kadın-erkek her birinin kendine has özellikleri vardır; bunu dikkate alarak, istedikleri dalda vazife yapabilirler. Her ikisi açısından da, yaratılıştan gelen lehte veya aleyhte durumlar, nitelikler yoktur; sadece cinsiyet ayrılığı ve her birine has öncelikli vazifeler vardır. Düşünen ve Allah'a teslim olanlar için, her şeyin kendine mahsus hikmetleri vardır. Allah'a yaklaşmak, bir şeyler yapıp O'nu razı etmek isteyen, kendi elindeki imkânlarla bu amacına yönelik eylemlere girişir; karşısındakinin elindekilere bakmaz. Bir erkeğin, bir zenginin veya güçlünün sahip olduklarına erişmeyi beklemez, beklememelidir. Örneğin, kulluk yarışına girmek, öne geçmek için kadının ille de erkeğin alanına girip kendi alanını daraltmasına gerek yoktur. Allah herkesi kendi güç ve imkânlarından sorumlu tutmuştur. O, kadına, elindeki imkânları kullanması hâlinde hayır yarışında erkeklerden hiç de geri kalmayacağını müjdeliyor.[179] Ancak, İslâmî bir aile oluşturmak, kolektif çalışmak, öncelikli görev ve sorumlulukları bilip yerine getirmek işlerin yolunda gitmesini, bireylerin daha huzurlu ve güvenli yaşamasını sağlar. Her Müslüman başka değil, ancak imanı, ihlâsı ve teslimiyeti sayesinde ilâhî mesajın sorumluluklarını yerine getirir. Hesaba da ona göre çekilir.

O kimseye gıpta olunur ki; Allah ona Kur'ân öğretmiş, o da öğrendiğiyle amel etmiş, cihad ve tebliğde bulunmuştur. Ve yine o kimseye gıpta olunur ki; Allah ona mal vermiş, o da bu malını hak yolunda sarf etmiştir. İşte bu sayılan kimselere imrenilir.

---

[179] Bkz. 4/124; 9/71; 16/97.

Fakat bütün bu değerler, gıpta etmek ve hayranlık duymakla elde edilmez. Bu sayılanlara ulaşmak için samimî gayret gerekir. Allah'tan, O'nun fazlından isteyin. Başkasının elinde olana göz dikmeyin. Eğer bir şey istiyorsanız, Allah'tan isteyin. Allah sizin hakkınızda hayırlı olanı bilir ve verir. Muhakkak ki, Allah, her şeyi bilendir. O, hikmetsiz iş yapmaz. Adalet sadece Allah'ın koyduğu kanunlardadır. Size, O'na itaat etmek düşer. 33. âyette bu itaatin önemine dikkatler çekiliyor.

❁ ❁ ❁

وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِيَ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ
أَيْمَانُكُمْ فَآتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾

4:33** (Erkek ve dişiden) **her biri için baba ve ananın, yakın hısımların teriklerinden** [bıraktıklarından] **de vârisler yaptık. (Akit ile) yeminlerinizin bağladığı kimselere dahi hisselerini verin. Allah, her şeyin üstünde hakikî şahittir.

Evet, Müslümanların, ne olursa olsun, Allah'ın sınırlarına uymaları gerekmektedir. Kur'ân'da, zanla, hevâ doğrultusunda hareket ederek ve çıkar gözeterek günaha girilmemesi sık sık öğütlenir.

Âyetin son kısmı ile, mevcut akitlerin hukukî yönü takviye edilmiştir. "*Allah her şeye şahittir.*" ifadesiyle, mirasın ilâhî ölçüler çerçevesinde taksim edilmesi ve bundan böyle miras hakkın-

da sözleşme yapılmaması tembih edilmiştir. Çünkü, verilen ahde sadık kalmak da Allah'ın emridir.[180]

Mallar veraset yoluyla nesilden nesile intikal eder. Vâris, veraset yoluyla malını alır. Kendi kazancından da eklemiş ise, yine veraset yoluyla bu mal onun vârislerine geçer. İslâm nizamında miras malın el değiştirmesini sağlar. Mal bir neslin elinde kalmadığı gibi, evde veya bir ferdin elinde birikmesi de önlenir. Bu şekilde, mal elden ele dolaşır. Bu hükümlerle, keyfîlik kaldırılarak, kimileri mağdur edilirken kimilerinin mamur edilmesinin önü alınmıştır.

❀ ❀ ❀

اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ وَبِمَآ اَنْفَقُوا مِنْ اَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ وَالّٰتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَاِنْ اَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا ﴿٣٤﴾

***4:34 Erkekler kadınlar üzerine hâkimdirler. O sebeble ki, Allah onlardan kimini** (erkekleri) **kiminden** (kadınlarlardan) **üstün kılmıştır. Bir de** (erkekler onlara) **mallarından infak etmektedirler. İyi kadınlar itaatlı olanlardır. Allah kendi** (hak)-*

[180] Bkz. 4/7-11; 8/75; 17/34; 33/6.

larını nasıl koruduysa, onlar da öylece göze görünmeyeni koruyanlardır. Şerlerinden, serkeşliklerinden yıldığınız kadınlara gelince: Onlara** (evvelâ) **öğüt verin,** (vazgeçmezlerse) **kendilerini yataklar(ın)da yalnız bırakın.** (Yine kâr etmezse) **dövün. Size itaat ederlerse aleyhlerinde bir yol aramayın. Çünkü Allah çok yücedir. Çok büyüktür.

Otuz ikinci âyette, iki ayrı cinsin birbirini tamamlayıcı özelliklerle yaratıldığını, fıtrata aykırı temennilerde bulunmanın yararının bulunmadığını ve herkesin, sorumlu olduğu hâliyle gelişip ihtisaslaşması gerektiğini işlemeye çalışmıştık. Burada ise, erkeklerin iki sorumluluk alanına dikkatlerimiz çekilmektedir. Bu da, erkeklerin kadınlara karşı "kavvam" ve "infak"la sorumlu olduşlarıdır.

Kavvam; işleri salâhiyetle yürüten, maiyetindekileri idare eden, yüklendiği görevi yerine getirendir. İnfak ise; ailenin geçimini meşru daireler içerisinde karşılamaktır. Bu bağlamda, kavvam; kadının işlerine bakan, muhafazasına ihtimam gösteren, haklarını koruyan ve ihtiyaçlarını karşılayan iyi bir çoban mesabesindedir. Böylesine müşfik, böylesine koruyup gözeten eşe, sâliha kadının da itaat etmesi gerekir elbet.

Âyette geçen kelimelere bir göz attığımızda;

-*Gavvamûn*: Bakıcılar, himaye edenler, idareciler, sorumlular,

- *Faddale*: Üstün kılmak, üstün saymak, üstünlüğüne hükmetmek,

- *Gânitât*: (Allah'a) kulluk edip (kocalarına) itaat eden, söz tutan kadınlar,

- *Nuşûze*: Huysuzluk etmek, itaat etmemek,

- *Ve-dribû*: Vurmak, dövmek,[181]

- *Lâ tebğu*: aleyhlerinde bir yol aramayın anlamlarına gelmektedir.

Bu bağlamda, erkekler, bakan, himaye eden, idareci sıfatlarıyla, idaresinden mes'ul oldukları kimselerin her türlü ihtiyaçlarını karşılama vazifesini üstlenirler. Onları, Allah'ın kendilerine bağışladığı nimetler ve sahip oldukları servetten yapabilecekleri harcamalarla koruyup gözetirler. Bu, erkeğin çok çalışma, mal sahibi olma, aileyi geçindirme gibi yükümlülüklerine işaret etmektedir. Yoksa erkeklerin kadınlardan üstün ya da kadınların yaratılış, sahip oldukları haklar ve değer bakımından erkeklerden geri olduğu anlamına gelmemektedir kesinlikle. Cenâb-ı Hakk, kadın-erkek ayırt etmeden "*Legad kerremnâ benî âdeme*" ("*Andolsun ki biz âdemoğullarını değerli kıldık...*"[17/70]) buyurmuştur. Hakikaten, insanoğlunu şereflendirdiğini, güzel yarattığını, ona ikramda bulunduğunu, insanın yeryüzünün halifesi olduğunu, esasta dağların bile yüklenmediği bir emaneti kadın-erkek ayrımı yapmadan hepimize yüklediğini bildirirken; bunları sadece erkeğe has kılıp "erkeği böyle yarattık" dememiştir.[182]

Kavvam, belki de, devrin şartlarına has bir veri olan, aileyi

---

[181] Mahmut Çanga, Kur'an-ı Kerim Lügati (İlâvelerle Mu'cemü'l Müfehres), Timaş Yayınları, İstanbul, 2005.

[182] Bkz. 2/36; 4/59; 21/73; 25/74; 32/24; 59/21.

birinci dereceden geçindiren bireyin erkek olduğu gerçeğini tespite yarayan bir içerikten ibarettir. Kimi Müslüman erkeklerin, erkeklerin üstün olduğu yönündeki asılsız inançlarını destekleyen bir hükmü ihtiva etmiyor şüphesiz. Ataerkil toplum yapısının doğrularıyla yetişmiş ve bunu şaşmaz bir yapı olarak benimsemiş kimi İslâm'ı bilmezler, kadınlar üzerinde tahakküme dayalı baskı kurmuş olmadı mı böylece! Bunlar, serkeşlikle suçlayarak, kadınlar üzerinde fizikî güçlerini de kullanır olmuşlardır. Çoğu kadın da, erkeğe daima hizmet ve kayıtsız şartsız itaat etmenin boynunun borcu olduğu inanışı ile yetiştirilmiş; düşünmeyi, sormayı, hakkını aramayı bilmez hâle gelmiş veyahut da fiziksel zayıflığın âciziyetiyle bu gücün karşısında sinmiştir. Oysa âyet, erkeğin kayıtsız şartsız aile reisi olduğundan da bahsetmiyor. Erkeğin aile reisi olması, birçok toplumda asırlarca süregelen bir uygulama olsa da, sonuçta örfün tayin ettiği bir hadisedir. Nice ailelerde, erkek bîçaredir, aile reisi kadındır. Bunun ne dinen, ne aklen, ne de ahlâken bir mahzurunun olacağını düşünmüyoruz. "*...Onları imam (önder) kılalım ve onları vârisler kılalım istiyorduk.*" (28/5) ifadelerinde, kadına veya erkeğe yönelik herhangi bir vurgu veya ayrım işareti göremiyoruz.

Kadınlar hakkında, hadis diye zikredilen birçok söylenti vardır. Örneğin: kadınların, erkekler için fitne olduğu, uğursuzluğu, saçı uzun aklı kısa olduğu, kocalarına secde etmelerinin gerektiği ... gibi. Bu sözleri Allah'ın Resûl'üne yakıştıran zihniyete yazıklar olsun! Canlarının istediği şeyi, ya bir hadis uydurarak ya da bir hadisi kendi amaçları doğrultusunda tadilâta uğratarak, sonuçta, bir şekilde, Peygamber referansı ile insanlara dayatmışlardır.

Peki, kadının sosyal hayattaki yeri nedir? O, iyiliği emredip, kötülüğü nehyetmekte ve bir ümmet oluşturma yolunda kadın-erkek ayırt etmeden herkese davetini ulaştırmaya çalışmaktadır.[183] Demek ki; İslâmî oluşumda, kadın da maddî-mânevî çalışma ibadetinden uzak duramaz. Şahadet, savaş ve cihad konularına gelince; birinci dereceden aslî sorumluluklarını ihmal etmemek kaydıyla, kadın her alanda çalışabilir. Erkekler kadınların ibadetlerine mâni olmamalıdır. Cihad, kadın-erkek herkese, gücünce farzdır.[184] Kadınlar, yetiştirdikleri erkeklerle cihadın her alanında yer almaktadırlar. Kadın, evini ve çocuklarını bekleyerek eşine cephede gönül rahatlığı bahşeder, onun müsterih olmasını temin ederek gözünün arkada kalmamasını sağlar. Temel dinî prensiplerinden taviz vermiyorsa ve ahlâken rahatsız edici bir ortam yoksa, kadının çalışmasına da bir engel yoktur. Bir bebeği dünyaya getirmek ne kadar ağır bir meşakkat de olsa, şu âna kadar kadınların yapmadıkları meslek yok gibidir. Kadının devlet başkanı olup olamayacağının, ticaretle uğraşıp uğraşamayacağının tartışılması bile abestir. Sebe Melikesi, ticaretle iştigal eden Hz. Hatice, savaşta komuta etmiş bir fakih olan Hz. Âişe, Firavun'u yönlendiren Hz. Âsiye, Hz. Meryem ve Hz. Mûsâ'nın annesi... Birçok faaliyetlerle cemiyet içerisindeki engin oluşlara imza attıkları tarihî kayıtlarda yer almıştır. Evini idare ve erkeğine hizmet etme, çocuklarını yetiştirme gibi nice kutsal işi icra etmekle kadın, bütün işleri kapsayan her sosyal oluşun içerisindedir.

Kişiliği ataerkil ev atmosferinde buharlaşmış bir kadından

---

183 Bkz. 3/104-110.

184 Bkz. 9/41-44; 22/78; 29/6, 69.

ne beklenir ki! Suçlanan, horlanan, dövülen, sindirilen kadının bu kimliğiyle cemiyetin çökmesine sebep oluşunun vebalini hangi omuz taşıyacaktır! Ve bir eliyle beşik sallarken bir eliyle de toplumu inşa etme gücüne sahip olan kadını, okumaktan, düşünmekten uzaklaştırıp; hep birilerinin uydusu olarak yaşayan, bilinçten yoksun, kendi iradesi ile bir şey yapamayan, kocası, hocası ne derse doğrulayan bir kişilik kalıbına sokanlar ve bunu dayatanlar, bu çöküşün vebalini kime taşıtacaklar!... Bu böyle gidemez. Hanımlar da, beyler de ferdî sorumluluklarının dışında içtimaî alanlarda da yerlerini almalılar. İnsanın, demagojik söylemlere, gürültü ve patırtılara, şeytanî gösterişlere bulaşmadan, Allah'ın rızası için cihada kalkıp, ilâhî hedefler doğrultusunda hareket etmesi gerekir. Her mümin kendini bu görevde birinci dereceden yükümlü görmelidir.

"*Gavvamûn*" ve "*faddale*" kelimelerinin açıklamasından sonra, "*gânitât*" kelimesinin (Allah'a) kulluk edip (kocalarına) itaat eden, söz tutan kadınlar açık anlamını yineleyelim. Lâkin, itaat ancak Allah'adır. İnsan, insana karşı saygılı ve hürmetkârdır. Hele aile bireyleri arasında, bilhassa aile reisine karşı daha çok gözetilmesi gereken bir husustur bu. Çünkü aile bireylerinin birbirleri üzerinde daha çok hakları vardır. Bütün ilişkiler, Allah'a itaat çerçevesinde yürütülmelidir. Allah'a itaat olan yerde kula itaat olmayacağına göre, iyi kadınların veya iyi, yani sâlih insanların itaati bu bağlamdadır. Bu temel espriyi yeteri kadar anlamayan veya kadını emirleri altına almak için, Bakara sûresinin 228. âyet-i kerîmesinde geçen "*...Erkeklerin kadınlar üzerinde bir dereceleri vardır...*" ifadelerini referans alanlar; "Erkekler kadınlar üzerinde kavvamdır. İyi kadınlar itaatkârdır. Kadın, ko-

casına itaati sebebiyle cennete girer." sözleriyle, sürekli olarak kadınları kendilerine boyun eğdirmeye yönelik çıkışlarda bulunup, her konuda itaat beklemişlerdir. Böyle olunca, kadın, ya aklı, iradesi olmayan bir varlık ya da bir melek gibi davranmış veya davranmak zorunda hissetmiştir. Günümüzde, kırsal bölgeler hariç, biraz "entelleşmiş" kesimlerde ise, çoğu kadın susmayan, hakkını arayan, nerdeyse iç işlerini dahi yapamayacak kadar içeri/eve girmekten uzaklaşmış, bir garip hâl içerisindedir. Hâlbuki hayat, daima, birbirini tamamlayan ögelerin bir düzen içerisinde seyri esprisine dayalı olmakla beraber, sosyal ilişkilerin düzenlenmesi, anarşinin önlenmesi, hukukun uygulanması ve adaletin tecellisi için idarecilerin varlığı şarttır.

Allah'ın kanunları ve din hususunda, Resûl'e itaat kayıtsız şartsızken, ulû'l-emre ve aile reisine itaat kayıtlıdır.[185] İdareci de olsa, hiç kimsenin, Allah'ın emri hilâfına, baskıcı, aşağılayıcı ve keyfî uygulamalara hak ve yetkisi olamaz asla. Yönetimde temel metot, özellikle mevzu fertleri ilgilendiriyorsa, istişaredir. Lider bundan sonra, aklını ve dirayetini de kullanarak karar verme hakkına sahiptir.[186] Liderlik bir vasıf, yönetimse bilim ve sanattır. Liderler gerçekçi ilkeler oluşturur, denetime dikkat ederler. Yoksa kaba kuvvet kullanmak, tebaayı sindirmek veya haklarını yemekle uzun soluklu bir idare mümkün olmayacağı gibi, bu şekil uygulamalarla liderlik de olmaz. Pek tabiî ki, serkeşlik eden de cezasız bırakılmaz, bırakılmamalıdır. İşte bu âyet de, kadınların nüşûzlarına karşı ıslah edici girişimleri; yani huysuzluk, şiddetli geçimsizlik ve isyan hâlinde, kadının kocasına veya kocanın ka-

---

185 Bkz. 16/52; 64/12.

186 Bkz. 3/159; 42/38.

rısına karşı sergilediği her türlü bilinçli veya bilinçsiz kötü, kaba davranışların ıslahı için nasihat edilmesi öğüdünü içerir.[187]

"*Sonra yataklarında yalnız bırakın, sonra dövün.*" Burada her ne kadar dövme ruhsatı varsa da, bunu vazgeçilmez bir emir telâkki etmek yanlıştır. İffetli bir kadına iftira atıp da bu iddialarını kanıtlayacak dört şahit getirmeyenlere uygulanan seksen sopa cezasını[188] erkeklere dayak atılması yönünde verilmiş bir ruhsat saymadığımız gibi... Sonra "*darebe*" sadece "dövmek" anlamına da gelmiyor. "Vazgeçmek, bırakmak, misal getirmek" gibi anlamlarının içerisinden sadece "dövme"yi almak da ne kadar doğru olur, sorgulamak gerekir. Dayak cezası, sadece kadınlar için değil, erkekler için de geçerlidir. Toplum düzenini bozan kişinin cezalandırıldığı gibi, aile düzenini bozan da cezalandırılır. İslâm'da, fıtraten erkeğe nazaran güçsüz olan kadın, hâkime başvurarak nüşûz eden erkeğin cezalandırılmasını ister. Hâkim ona gereken cezayı verir. Örneğin, kısas uygulatabilir. Esasen, İslâm'ı içlerine sindirmiş, kaliteli Müslümanlar ellerinden geldiği kadar zulümden kaçınırlar. Çünkü Müslüman; Müslüman'ın, elinden, dilinden emin olduğu kimsedir. Aslolan, eşlerin birbirini sulha davet ederek, problemlerini kendi aralarında çözmeleridir. Bu, geçimsizlik sebebiyle ayrılmalarından daha hayırlıdır. Adaletin hâkim olmadığı, geçimsizliğin onarılamaz hâle geldiği ailelerde, örfe uygun ayrılıklar daha meşrudur. Çünkü, Allah, eşlerin hayatı birbirine zindan ettikleri evliliklerden razı olmaz. Ama yuvanın yıkılmaması için de çareler, başvurulacak metotlar önerir. 35. âyet de bu metodu gösteriyor.

---

[187] Ayrıca bkz. 4/128.

[188] Bkz. 24/4.

وَاِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ اَهْلِهٖ وَحَكَمًا مِنْ اَهْلِهَا
اِنْ يُرِيدَآ اِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللّٰهُ بَيْنَهُمَا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا ﴿٣٥﴾

4:35** (Eğer karı ile kocanın) **aralarının açılmasından endişeye düşerseniz, o vakit** (kendilerine erkeğin) **ailesinden bir hakem,** (kadının) **ailesinden de bir hakem gönderin. Bunlar barıştırmak isterlerse, Allah aralarında**(ki dargınlık yerine geçinme), **onları** (uyuşmaya) **muvaffak buyurur. Şüphesiz ki Allah hakkıyla bilicidir,** (her şeyin künhünden) **haberdardır.

Eşler anlaşmazlığı kendi aralarında çözemiyor, her şeye rağmen geçimsizlik devam ediyorsa; tarafların ailelerinden aklı başında iki hakem eşlerin arasını bulmak için girişimde bulunsun. Bunlar, anlaşmazlığın nedenlerini anlamalı ve çözüm bulmalılar. Münakaşaya meydan vermeden, gerekirse eşler önce tek tek dinlenmeli, sonra bir araya getirilip öğütler verilmeli; ayrılmanın, hem Allah'ın sevmediği bir helâl olduğu, hem de evliliğin getireceği meşakkatten çok daha ağır olduğu, affediciliğin gerekliliği, karşılıklı anlayış ve sabrın birçok rahmete sebep olacağı en makul şekilde anlatılıp, kalpler yumuşatılmalıdır. Bu, en uygun hâl çaresidir. Buna rağmen anlaşmazlık hâlâ devam ediyor, artık katlanamıyoruz deniliyorsa; eşler bir arada tutulup, birbirlerini yiyerek daha kötü akıbetlere sürüklenmeye zorlanmamalıdır. Ama karı-koca öğüt dinler, anlaşmak için gayret gösterirse, Allah da onların arasını bulur. Her şeye rağmen, eşlerden biri -meselâ kadın- anlaşmanın mümkün olmayacağına kanaat getirip ayrılmayı talep ederse, bu hakkını rahatlıkla kullanabilir. Birileriyse

kalkıp, boşanmak isteyen kadını, "Allah ve melekler sana lânet eder." diyerek, zalim erkekle yaşama mecburiyetinde bırakır. Zaten kadınların durumu ve şartları göz önüne alınırsa, hangi aklı başında kadın boşanıp yuvasını yıkar veya yıkmak ister ki! Şiddetli geçimsizlik ve nefret varsa, boşanma meşrulaşır artık. Evliliğin çekilebilecek zorluklarına katlanmayanlar, boşanmanın getireceği meşakkatlere nasıl katlanabilirler. Hele de günümüz şartlarında.

❀ ❀ ❀

وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهٖ شَيْـًٔا وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسَاكِيْنِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْۢبِ وَابْنِ السَّبِيْلِ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُوْرًا ﴿٣٦﴾

4:36 Allah'a ibadet edin, O'na hiçbir şeyi eş tutmayın. Anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalmışa sağ ellerinizin mâlik olduğu kimselere** (memlûklerinize [sahibi olduğunuz kölelere]) **iyilik edin. Allah, kendini beğenen ve daima böbürlenen kimseyi sevmez.

Bu âyet-i kerîme, aile müessesini sağlam temeller üzerine oturttuktan sonra, diğer güzel davranış biçimlerine dikkatleri

çekmiştir. Ancak bütün davranışların Allah'a ubûdiyet çerçevesinde yapılması gerektiği de dile getirilmiştir. Yani yapacağınız işleri, iyilikleri her türlü riya, desinler kaygısı ve keyfîliklerden uzaklaşıp, yalnızca Allah'ın rızasını dileyerek yapın. Bunun için de tevhid bilincine erişilmelidir.

Allah'a ibadet, salt mânâda, hayatın belli dönemlerinde, gerek sıklıkla olsun gerekse olmasın, düzenli olarak veya zaman zaman eda edilen belli kalıplardan ibaret değildir. Kulluk, Allah'ın bütün emirlerini dikkate alarak yaşamaktır. İslâm, bireysel sorumlulukların yanında, merkezden, yani en yakından başlanarak toplumsal ıslahın gerçekleştirilmesini isteyen sosyal bir düzendir. Her nerede olursa olsun, Allah'ın rızasına erişmek niyetiyle bilinçli olarak yapılan tüm işler, Allah'a ibadet dairesindedir. Bu anlamda, Müslüman'ın, gaflete düşmeden, şuurla yaşadığı bütün hayatı, uykusu dahi ibadettir. İşte bu şuur, insanı tevhidde sabit kılar ve şirkten uzaklaştırır.

Allah'ı vahyî çerçevede tanımayanlar, O'nun varlığını kabul etseler de; kendilerinde güç gördükleri, yardımını istedikleri yarı ilâhlar edinerek, onların önünde eğilip şirke düşerler. Tevhid ve şirk birbirine karıştırılması mümkün olmayan apayrı iki kavramdır. Tevhidden kayan, şirke düşer. Şirke düşenin ise tevhidle alâkası kalmaz. Bu durumda Allah'a ibadet edilse bile geçerli olmaz. İbadet; Allah'ın hayatın her yönünde mevcut gizli-açık emirlerini vahyî ölçüler çerçevesinde, ihlâs ile yerine getirmektir. Allah böyle eksiksiz bir kulluk istemişken, hayatın bazı yönlerinde Allah'ın hükmüne itaat etmek, bazı yönlerini ise insanların hükmüne göre kabul edip, O'nun bir hükmüne dahi itiraz etmek Allah'ın affetmeyeceği şirktir. Öyle insanlar var ki, ibadetlerini

aksatmazlar; fakat siyasî, sosyal ve iktisadî meselelerini insanların koydukları hükümlere göre düzenlerler. Takıyyeyi gerektirecek zorunlu koşullar yokken, hiçbir rahatsızlık duymadan, çıkarları için Allah'ın hükmüne rağmen tağutun hükmüne boyun eğenler, dönemin şartlarına göre beşerî yasaları referans alarak mazeretler, gerekçeler üretip hayatlarını bunlara göre düzenleyenler, şirk içersinde yaşayan kimselerdir hep.

Kur'ân'da açıkça haber veriliyor: "... *Sizin, Allah'tan başka ne bir hâmî(yardımcı)niz ne de veli(sahip)niz vardır.*" (42/31). Onun için, "... *Allah'ı bırakıp da birbirimizi rabler edinmeyelim...*" (3/64). Öyle ise, "*Rabb'inizden size indirilene uyun, O'ndan başka velilere uymayın...*" (7/3); "... *Müminseniz Allah'a dayanın.*" (5/23); "...*Allah'tan başka ilâh yoktur...*" (47/19) hakikatini bilin. O hâlde; "*Allah, kuluna kâfi değil midir?...*" (39/36).

İşte bu sistem -eğer bilirseniz- sosyal, ekonomik, ahlâkî, kısaca maddî-mânevî bütün meselelere en güzel çözümü içerecek açıklamaları yapmıştır. Haksızlıktan, hukuksuzluktan, zalimlikten sakındırıp, insanca yaşamanın yolunu göstermiştir. Merkezden muhite hale hale açılan yardımlaşma halkasını kurmuştur. Kur'ânî terbiyeden geçen, insan oluşun hikmetini, Allah'ın merhametini anlayanların duyarlı ve anlamlı bir şekilde takip edecekleri hususlar bir bir açıklanmıştır. Çünkü, merhamet duygusu ve müşterek hayat şuuru önce ailede yeşerir. Küçük mahallî birlikler, sosyal dayanışmayı daha çabuk tahakkuk ettirir. İnsanı rahmetiyle kuşatan Allah, insandaki merhametin de gelişigüzel işlememesi için, ona, hak ve hukukunu gözetmede sorumlu olduğu öncelikli kimseleri bildiriyor.

İyi ki bildirmiş, iyi ki birçok şeyi emredip farz kılmışsın, Allah'ım! Yoksa insanoğlu kızdığına kahreder, sevdiği önünde eğilirdi. İnsanlık hâli; kızınca, anasına, babasına, akrabasına, komşusuna kahreden, onlarla ilişkilerini kesen az mı insan var... Senin emrine rağmen bütün bunlar olmakta. İyi ki ikaz etmiş, iyi ki müjdelemişsin, Allah'ım! İyi ki bizi bize bırakmamışsın da, ilâhî emirlerinle aramıza sevgi, merhamet ve ülfet duyguları bahşetmişsin.

Anne ve baba... Allah'ın bahşetmiş olduğu şefkat duygusuyla tüm imkânlarını evlatlarına tahsis eden, saygıya, hürmete, hizmete lâyık biricik varlıklar. Müslümanlar için, onların kıymetini bilmek, hem Allah'a itaattir, hem de gönüllerini fethedip dualarını almayla huzura ermektir. Allah (c.c), evlatlarının hiçbir şeye güçleri yetmezken onlara kol kanat geren ebeveynlere hizmette kusur etmeme emrini, Lokman sûresinin 14. âyetinde, "*Biz insana ana-babasına iyilikte bulunmayı tavsiye ettik. Özellikle de anasına, çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. Bana ve ana-babana şükret, diye tavsiye etmişizdir. Dönüş Bana'dır.*" diyerek açıkça bildirmiştir. Allah'ın ana-baba ve çocuklar arasında yarattığı sevgi ve saygıdan kaynaklanan bu hak ve görev ilişkisi, insan neslinin yozlaşmadan, sıhhatli ve sağlam bir şekilde devam edebilmesinin vazgeçilmez şartıdır. Pek tabiî ki ana-babaya itaat, Allah'ın rızası çerçevesinde olmalıdır. Çünkü, Allah'a isyanı içeren bir hususta, anne veya babaya dahi itaat edilmez. Onlar için bağışlanma dilenir.[189] Bütün bunlardan anlıyoruz ki; hizmet etmek, hoş tutmak

[189] Bkz. 14/41; 17/23-24.

başka şey, veli edinip sevmek başka. Bir mümin münkiri sevemez, veli edinemez.

Cihadın efdaliyeti, hicretin fazileti bir gerçekken; evlatlık görevini yerine getirmenin bunlardan daha erdemli bir iş olduğuna İbnî Mâce'nin naklettiği şu hadis işaret etmektedir: Talha b. Muâviye Es-Sülemî Hz. Peygamber (s.a.v)'e gelerek dedi ki: "Ey Allah'ın Resûl'ü! Ben savaşmak istiyorum ve senin tavsiyeni almaya geldim." Resûl (s.a.v) sordu: "Annen sağ mı?" Muâviye, "Evet." dedi. Bunun üzerine Resûl, "Öyleyse onunla kal. Çünkü cennet onun ayağının altındadır." buyurdu.

Yine Buhârî ve Tirmizî'nin kaydettiği bir hadiste Peygamber (s.a.v), "Ana-babamı ağlar hâlde terk ederek, hicret etmek üzere senin emrini almaya geldim." diyen bir sahâbî, "Onlara dön, nasıl ağlattınsa, onları güldür ve sevindir." der ve henüz Müslüman olmayan ana-babasının yanına gönderir.

Müslim'in Sahîh'inde yer alan bir hadis de şöyledir: Peygamber Efendimiz öfkeli bir şekilde, "Yazıklar olsun o kimseye!" dediğinde, ashâb-ı kirâm, "Kimdir o, ey Allah'ın Resûl'ü?" diye sordu. Peygamber'imiz, "Anne-babası veya bunlardan birisi yanında ihtiyarladığı hâlde, cennete girmeyip cehennemi boylayan kimse." buyurdu.

İsrâ' sûresinin 23. âyetindeki "... *Onlara 'Öf!' bile deme, onları azarlama, ikisine de çok güzel söz söyle.*" uyarısını, tüm evlatların dikkate alması gerekir. Fakat her şeyi aciliyetine göre önem sıralamasına koymayı unutmamalı. Meselâ, muharebede ve hicretin kaçınılmaz olduğu zamanlarda, engellere takılmama-

lı elbette. Onlar âcizlerse ve bakacak kimseleri yoksa; işte ancak o zaman bu önemli ibadetler bir süre ertelenebilir diye düşünüyoruz.[190]

Akrabaya, yetimlere ve yoksullara yardım, vicdanî olmakla beraber, imanî bir vecibedir de aynı zamanda. Vicdanî boyutta, herkes kendince bir şeyler yapmaktadır. Müminler ise bu görevlerini, Rablerinin rızasını ölçü edinerek, güçlerince tüm beşerî tutkulardan uzak kalarak, bir ömür boyunca yerine getirmeye çalışırlar. Ve işe, aciliyetine göre en yakınlarından başlarlar.

Bir kelâm-ı kibârda, "Miskine sadaka veren sadaka sevabı alır. Fakat yakın akrabaya veren, hem sadaka hem de sıla-i rahîm sevabı alır." denmiştir.

Yetimlere İyilik

Yetimler, bakımlarını üstlenecek aileleri olmayan çocuklardır. Miskinler ise, temel ihtiyaçlarını karşılamaktan âciz kimselerdir. Onlar, kapı kapı dolaşıp da halkın kendilerine vermesini bekleyenler değil, "*...yüzsüzlük edip insanlardan istemeyen...*" (2/273) fakirlerdir.

Öyle ya, herkes çok zeki, becerikli, sıhhatli olamıyor. Mallardan, canlardan eksiltilmekle imtihan olunma gerçeğinin sebeplerini iyi anlamak gerekir.[191]

Yakın Komşulara İyilik

Özellikle Müslüman komşulara iyilik olarak düşünebiliriz.

---

[190] Bkz. 9/23-24; 29/8; 58/22.

[191] Bkz. 3/186; 6/165.

Ancak, daha geniş anlamda, inançları ne olursa olsun, yardıma muhtaç hâldeki uzak komşuya da yardım eli uzatmaktır.

Sahîh-i Buhârî'de rivayet edilen bir hadiste, Peygamber Efendimiz, "Komşusu açken tok yatan, hakikaten iman etmiş değildir." buyurmuştur. Bu açlık, maddî anlamda olduğu kadar, mânevî açlık olarak da algılanmalı ve giderilmesi için gayret sarf edilmelidir. Yemeği, suyunu biraz fazla koyup artırarak ikram ettiğiniz gibi, bilginizi de artırıp ikram edebilirsiniz. Çünkü, mânevî doyum; sabrı, kanaati ve imtihanı iyi karşılamayı bilmektir. Maalesef, küreselleşen dünyada birbirinden uzaklaşan, bireyselleşen insanlar, değil bu paylaşım duyarlılığını yaşamak, en yakın mesafedeki komşularının ölümünden dahi haberdar olmamaktadır. Müminler, bu gaflete düşmemeli, ellerinden geldiği kadar komşularının kapısını çalmalı, samimî duygularla hâl ve hatırlarını, herhangi bir ihtiyaçlarının olup olmadığını sormalı veya kendi ihtiyaçlarını dile getirmelidirler. Sorunlar paylaşılmalı, meselâ "Benim evladım yemek yemiyor. Ne yapmalıyım?" denebildiği gibi, "Namaz kılmıyor. Kılmasını nasıl sağlayabilirim?" benzeri diyaloglarla önemli problemler dile getirilmeli; maddî-mânevî destek ortamı oluşturmaya çalışılmalıdır. Komşularla, onları bıktırmadan, dedikodu ve malayaniden uzak, güzel ilişkiler kurmalı; dünya ve âhiret işlerinde birbirimize yol gösterici olmalıyız. Bu hususta elden gelen bütün imkânlar kullanmalıdır. Bu ilâhî fermanın altında, her şeyden çok bu gerçek yatmaktadır. Komşuya maddî veya mânevî yönden zarar verici davranışlardan kaçınma; en basitinden, balkondan silktiğiniz şeylerle onlara zarar vermeme hassasiyetinden tutun da, çevreyi kirletmeme, gürültü yapmama hususlarını içerisine alır. Onları irşat edici na-

sihatlerden mahrum bırakmama, aile sırlarını çevreye yaymama da hassasiyet göstermemiz gereken tutumlardandır.

Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Her kim Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa; komşusuna iyilik yapsın, eziyet etmesin."

Yine Resûlullah, mümini işte böyle tanımlamıştır: "Vallahi, tam kâmil mümin olmaz; komşusunun, şerrinden emin olmadığı kişi. İnanan kişi, ya hayır söylesin veyahut sussun."

Yakın Arkadaşa İyilik

Yakın arkadaş, bir kimsenin, herhangi bir zamanda beraber olduğu kimselerdir. Örneğin; parkta, piknikte, otobüste, durakta, okulda, yolculuklarda, hapiste vs. karşılaşılan kimseler. İyi insan, her fırsatı faydalı geçirmeye çalışandır. Merhamet bunu gerektirir. Yoksa, diyelim ki, dilenciye bir iki kuruş veya bir tabak yemek vermekle görevimiz bitmiş değildir.

Gerek kısa gerekse uzun süre aynı ortamı paylaştığımız insanlarla iyi ilişkiler kurarak, onlara faydalı olmamız gerekir. Bu arkadaşlık ki; Hz. Yûsuf (a.s) ile zindan arkadaşları ve Hz. İsâ (a.s) ile havarîler arasında yaşanan dostluğu anımsatmalı, Hz. Ebû Bekir (r.a)'in arkadaşlığı gibi samimî olmalı. Bu, her önümüze gelenle yakınlık ve dostluk kurmamız gerektiği anlamına gelmez; ama asıl olan, beraber olduğumuz insanlarla iletişim kurarak, vakti iyi değerlendirmektir.

Yolda Kalanlara İyilik

Bunlar, zengin olmalarına rağmen, beldelerine dönmek için ihtiyaç içerisine düşmüş kişilerdir. Yolda kalanlara, mümkünse

geri almak kaydıyla, bu mümkün değilse, yine de yardım etmek gerekir.

Hayat sürprizlerle doludur. Savaş ve barış zamanlarında mağdur ve muhtaç duruma düşülebilir. Kullarının bu durumunu düşünen Allah, insanın, mağdur ve muhtaç olana elini uzatmasını ve onu darlıktan kurtarmasını ister. Bu sosyal dayanışmayla, kullar arasında merhameti, duyarlılığı yaygınlaştırarak İslâm'ın insana verdiği değeri ortaya koyar ve kalpleri biriyle ısındırır.[192]

Kölelere İyilik

Allah, diğer hür insanlar gibi hukukî, iktisadî ve sosyal haklara kavuşmaları için, müminlerinden, kölelere destek olmalarını ve hatta günahlarının bağışlanması için tevbe edip, köle azat etmelerini istemiştir.[193] İnsanî hakları ellerinden alınarak köleleştirilenler, hayatta ciddî icraatlar gerçekleştiremezler. Bu nedenle, müminler, zihnî ve bedenî köleliğe maruz kalmış kimseleri kurtarmak için maddî-mânevî desteklerini esirgemez; hürriyetlerine kavuşmaları yolunda ellerinden geleni yaparlar. Kur'ân bu tür harcamaları faziletin temel şartları arasında sayar.

Her insan, dili, eli ve malı ile iyilik yapma, kötülüğü önleme gücüne sahiptir. Yeter ki istesin, yeter ki düşünsün. Bilinsin ki, iyilik eden kendisi için iyilik etmiştir.[194] Tabi bütün bu iyilikler toplumu ıslaha yönelik olmalı; zaaf ve âciziyetlerinden dolayı mağdur kalanlar desteklenmelidir. Tembel, pısırık, zevk ve se-

---

192 Bkz. 2/177, 215; 9/60; 17/26; 30/38.

193 Bkz. 2/77; 4/92; 5/89; 58/3.

194 Bkz. 30/44; 41/46.

faya düşkün, cemiyette asalak gibi yaşayayanları desteklemekse toplumun iktisadî çöküşüne sebeptir. Yoksul bildiğimiz niceleri var ki, sigara tüttürmekten geri durmazlar...

Edebe riayet ederek onurlu durmak; sert, kaba değil, ağırbaşlı olmak; mütevazıyane yaşayıp, Allah'ın güzel nimetlerinden istifade etmek ve Allah'ın fazlına şükretmektir esas fazilet. Kendini beğenip böbürlenen, insanlara karşı üstünlük taslayan, iyilikten sakınan, mal-makam ve markasıyla övünen, kibirli insanları Allah sevmez. Bu tip insanlar, fakirler arasında nefret uyandırır; bilenler arasında ise gülünç duruma düşerler. Varken sefil yaşamak, varken istifadelenmemek, varken yoksullara vermemek nankörlük emareleridir hep. Böylelerini kul da sevmez, Allah da. Bunların sonunu 37. âyet-i kerîme açıklıyor.

❀ ❀ ❀

اَلَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَآ اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٣٧﴾

4:37 Onlar, hem binnefs [kendileri] cimrilik yapan, hem insanlara cimriliği emredenler, Allah'ın lutf u inayetinden kendilerine verdiğini gizleyenlerdir. Biz o nankörlere hor ve hakir edici bir azap hazırlamışızdır.

Bir önceki âyetle beraber düşünürsek, o âyetten sonra bu ihtarın gelmesi oldukça mânidardır. Allah'ın bahşetmiş olduğu güzel meziyetlerini örtüp hodbin tavırlar sergileyenlerin elim

azaba uğrayacakları haber verilerek, Allah'a kulluğun gereği olan insanî davranışları içeren emirlere itaat edilmesi istenmektedir.

İnsan, merhamet duyguları taşıyan bir varlıktır. Vicdanını örtmeyen her insan iyilik etmek ister. Vicdan, doğru ilkelere uyup uymadığımızı sezen ve bizi bu değerlerin düzeyine yükselten doğal bir veridir; tabi bozulmamışsa... Allah'ın ilkelerine uyup, O'na itaat ederek vicdanımızı eğitme konusunda çaba göstermeliyiz. İyi eğitilen bir vicdan, bilgelik, güvenlik ve güçlülük yolunda hızla ilerlememizi sağlar.

Âyet, cimriliğin insanı ne kadar hissizleştirdiğini, gaddarlaştırdığını ortaya koyuyor. İnsanî ve vicdanî duygularını yitirmeyen kimseler, verecek bir şeyleri olmasa da, lokmalarını paylaşır veya en azından başkalarını durumdan haberdar edip, ihtiyaç sahiplerine vermeye teşvik ederler. Cimrilik öyle bir hastalıktır ki; insanın merhamet duygularını öldürür, mala karşı hırsını artırır. Cimri, giderek maddeyi ilâh edinip, onun kölesi olur. Bu tipler, mallarını birileriyle paylaşmak şöyle dursun, servetlerini artırmak için her yolu meşru sayarlar. Karaborsa, tefecilik ve insan emeğini sömürmek suretiyle Karûnlaşırlarken, birisi de çıkıp, "*Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden hayra sarf ediniz.*" dese; onlar, "*Allah'ın yarattığı kimseleri, biz mi doyuracağız? Siz gerçekten apaçık bir sapıklık içindesiniz.*" (36/47) derler. Böylesine madde tutsağı hâline gelenler, ceza olarak maddenin kölesi olur; onu ne kendilerine ne ailelerine ve ne de muhtaçlara harcamaya kıyar, pinti bir şekilde yaşarlar. Allah'ın, fazlından verdiği şeyleri gizler dururlar. Bir anlamda, yoksul gibi yaşarlar ki, kimse kendilerinden bir şey istemesin tek. Bu insanlar, her şeyin sınırlı miktarda olduğu vehmine kapılırlar da, Yaratıcı'nın ganîliğini

görmezler. O Yaratıcı ki; bir çekirdekte bin incir ağacı, bir ağaçta binlerce incir ikram etmektedir. Her ürün, varlığını yeni bir ürüne devrederek ikramını sürdürür. 6ıska düşmüş olurlar. Fıska düşüren diğer bir hususu da 38. âyet açıklıyor.

❁ ❁ ❁

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ رِئَآءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَآءَ قَرِينًا ﴿٣٨﴾

4:38 Allah'a ve âhiret gününe inanmadıkları hâlde mallarını insanlara gösteriş için sarf edenler(i de Allah sevmez). Şeytan kime arkadaş olursa, o, ne kötü bir arkadaştır!

Allah'a ve âhiret gününe inanmayanlar ancak, bu ikrah uyandıran ahlâkı taşırlar. Bunlar, dünyalıklar elde etmek, yani kariyer ve şöhret sahibi olup insanlar arasında itibar görmek için gösterdikleri her türlü çabanın, yaptıkları her işin, gerçekte böyle olmadığı hâlde, Allah rızası için olduğunu iddia ederek, çıkarları uğruna eğilip bükülürler. Kapris, gurur ve egoistçe duygularının arkasından sürüklenir, tüm enerjilerini bu uğurda harcar ve böylece şeytanın has birer yandaşı olurlar. Şüphesiz ki, şeytan da bu tür yandaşlarının hevâlarından sokularak, onları saptırıp cehennem yolcusu yapacaktır. Gösterişin, yani ikiyüzlülüğün sonucu budur. Riyâzu's-Sâlihîn'de yer alan, Ebû Hureyre'den rivayet edilmiş bir hadis bu hususa şöylece değinmektedir:

"Kıyamet günü, haklarında ilk hüküm verilecek olanlar şehitlerdir. Şehit huzura getirilir. Cenâb-ı Hakk, ona, ihsan ettiği nimetleri sayar; o da mazhar olduğu nimetleri ikrar eder. Hakk Teâlâ ona, 'Bu nimetlere mukabil ne yaptın?' diye sorar. O da, 'Yâ Rabb! Senin uğrunda savaştım da şehit düştüm.' deyince; Allah (c.c), 'Hayır, yalan söylüyorsun! Sana cesur desinler diye savaştın.' der.

İkincisi ise, ilim öğrenip öğretmiş, Kur'ân okumuş bir kimsedir ki; buna da nimetlerinden sorulur ve o, buna mukabil, ' İlim öğrendim ve öğrettim.' cevabını verir. Allah (c.c), 'Hayır, yalan söylüyorsun! Sana bilgili ve âlim desinler diye öğrendin ve öğrettin.' der.

Üçüncüsü de, servet sahibi bir kimsedir ki; ona verilen cevap şudur: 'Hayır, yalan söylüyorsun! Sana cömert desinler diye servetini dağıttın.'" Bu kimseler Allah'ın rızası için yola çıkıyor görünmelerine rağmen, gerçekte gösteriş olsun diye çalıştıklarından amelleri kabul edilmiyor. Nasıl ki taş üzerindeki toprak, yağmurun isabet etmesiyle zail oluyor; onların sarf ettikleri malın veya amellerin sevabı da öylece heder olur. "*...O riyakârlar, işlediklerinden hiçbir şey kazanmazlar. Allah, kâfirlere ve münâfık müşriklere merhamet etmez.*" (2/264).

Ancak, Allah rızası için bir hayır yapıp, akabinde insanlardan teveccüh görmek böyle değildir. Bu, mümini mesrur ve teşvik edici bir lütuftur. Marifet iltifata tâbidir; ama dikkat edip sakınılmalı ki, insanların övgüsü kulağı sağır, gözü kör etmesin. Yani, 39. âyet üzere hareket edilmelidir.

❀ ❀ ❀

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ وَكَانَ اللّٰهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾

4:39 Allah'a ve âhiret gününe iman edip de Allah'ın kendilerine verdiğinden harcamış olsalardı, bu, onlara zarar mı idi? Allah onları çok iyi bilendir.

Bu insanlar, imanlarını şirke karıştırmadan hareket etselerdi; elbette, geçici dünyalıklardan çok daha kalıcı ve değerli şeyler kazanacaklardı. Tahkik üzere bir imandan uzak hâlde, çıkar uğruna iman edenler, doğru bir duruş sergileyemezler doğal olarak. Sık sık ifade ettiğimiz gibi, dini dünyevî amaçlarının aleti yapanlar, gerçek inançsızlardır. Kuşkusuz, tahkîkî iman, insanı disipline eder ve ona, emrolunduğu gibi dosdoğru bir duruş gücü bahşeder.

İman, bir şeyin doğruluğuna veya olacağına inanmayı ve inancınızın konusu gereğince çalışmayı zorunlu kılar. İnancınızın ve amacınızın ne olduğunu bilmezseniz; elde edeceğiniz bir şey olamaz elbette. Baharda ürün vereceğine inandığınız tohumu ekersiniz toprağa. Âhirete inanan da, o gün lâzım olacaklar için hazırlık yapar. İnanç, özellikle de âhirete inanç, iyi bir yaşam sürmede en güçlü araçtır. Bu güç, insanın kötü eylemlerini de kısıtlar. İnançlar; amacımıza giden yolda haritamız ve amacımıza ulaşabilmemizi garantileyen pusulamızdır. Yol gösterici, güçlü inançlara sahip olursanız; eyleme geçme ve yaşama gücüne de sahip olursunuz.

İnanmak ve yaşamak... İnsanlığın başlangıcıyla birlikte var olagelen ve birbirini bütünleyen iki kavram. İşte âhirete iman, iyice düşündüğümüz zaman, yaşamımızı en etkili şekilde değiştiren ve şu geçici âlemi anlamlı kılan temel dinamiktir. Bu inançla Rabb'in gösterdiği yolda yürümeye gayret edilir. Öyle ki, tüm hayat sistemi, âhirette hesap verileceği inancı üzerine bina edilir. İnanarak, bu şuurla yaşayanlar, Allah'ın kendilerine verdiğinden harcasalar ne kaybederler? Hayır, bilâkis vermenin hazzıyla beşerî zaafların sürüklediği bencil düşünce ve davranışlardan korunmuş olurlar. Böylece emrolundukları gibi dosdoğru ameller işlemeye çaba sarf edip Rabb'in rızasını kazanarak, âhiret azığı hazırlarlar. İman; dünyada, onur, erdem ve temiz yaşamın, âhirette ise huzur ve saadete erişmenin tek garantisidir. Yeter ki insanlar, amellerini vahyî çerçeve içerisinde, samimî gayretleriyle icra etsinler.

Allah, her şeyi hakkıyla bilendir. Kimin, neyi, hangi amaçla yaptığını bilir ve ona göre karşılığını verir. 40. âyette bu gerçeği ele almaktadır.

❁ ❁ ❁

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَاِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

4:40 Şüphesiz ki Allah zerre kadar haksızlık etmez. (Zerre miktarı) bir iyilik olursa onu(n sevabını) kat kat artırır. Kendi canibinden (başkaca da) pek büyük bir mükâfat verir.

Elbette, Allah âdil-i mutlaktır. Herkese hakkettiği karşılığı verecektir. "*Kim zerre kadar hayır, kim zerre kadar şer yapmışsa onu görecektir.*" (99/7-8); "*... Yapılan iş hardal tanesi kadar dahi olsa, o, adalet terazisine getirilir...*" (21/47). Hangi kusurlarınızın affolunacağını, hangilerinin affolunmayacağını O bilir.

Ey iman edenler! Riya ve şirk pisliğinden sakının; Allah'a ittika edip, O Gün için hazırlığınızı yapın. "*Allah'ı unutup da, Allah'ın da kendilerine kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar, yoldan çıkmış kimselerdir.*" (59/19). Her işinizde ve her amelinizde âhiretteki hesabı dikkate alarak yaşayın ki, 41. âyette bildirildiği gibi perişan olmayasınız.

❁ ❁ ❁

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤١﴾

***4:41 Her ümmetten** (leh ve aleyhlerinde söyleyecek) **birer şahit, onların üzerine de** (Habibim) **seni bir şahit olarak getirdiğimiz zaman** (o Yahudilerin, kâfirlerin, münâfıkların hâlleri) **nice** (olur)?*

Bu, çok dehşet verici bir haber. Çünkü peygamberler, insanın yeryüzüne indirilişi ile başlayan ve tevhid üzere yaşamayı öğütleyen ilâhî davetin taşıyıcılarıdır. Peygamberlik, Hz. Âdem (a.s)'le başlayıp, Hz. Muhammed (s.a.v) ile tamamlanmıştır. Artık, kişiye, Peygamber ve onun getirdiği vahye muhatap olmuşsa; onu okuyup, dinleyip, gereğince iman etmek düşer. Peygamber-

lerin yaşamadığı asırlarda yaşamış kavimlerin ise, kendilerinden önceki peygamberlerin şeriatını takip etmeleri gerekiyordu. Şimdi ise, Kur'ân-ı Kerîm ve onun bildirilerinin örnek uygulayıcısı olan Resûl'ün sünnet-i seniyyesi üzere yaşamak gerekir. Herhangi bir nedenden dolayı ilâhî vahiyle buluşamayanlar veya buluştukları hâlde inceleme aşamasında olup da fıtratlarındaki sese kulak vererek erdemli, onurlu yaşama gayret ve samimiyeti içerisindeyken ölen kimseler de kurtulanlar arasında bulunacaklardır.

Tüm peygamberlere, görevlerini yapıp yapmadıklarından sorulacağı gibi, onların haber verdiği çağrının muhatapları da hesaba çekilecektir.[195] Ve mahşerde, Hz. Muhammed de dâhil olmak üzere, bütün peygamberler ümmetlerine şahitlik edeceklerdir. "... *Allah, peygamber göndermedikçe hesap sorucu değildir.*" (7/15) kaidesine binaen.[196] Bugün hevânızı engel kılarak bu mesaja kulak vermeyebilirsiniz; fakat O Gün, bu şahitlerin huzurunda durumunuz nasıl olacak! O Gün, her şey, kişinin gerek lehine ve gerekse aleyhine şahitlik edecektir.[197]

Ey günahkârlar! Şu dünyada işlediğiniz suçların tasdik edilmesi için dinlenen şahitlerle suçlarınız tescil edildiğinde, verilen cezayla dünyanız kararır; ki, nihayetinde hapis cezası veya benzeri cezalar alırsınız ve de kurtulma imkânlarınız dahi olabilir. "Yer yarılıp içine girseydim de bu hâllere düşmeseydim!" dedirten hatalarınızın ardından, tevbe edip kendinizi düzeltebilirsiniz

---

195 Bkz. 7/6-7.

196 Ayrıca bkz. 26/208; 28/59.

197 Bkz. 16/84-89; 39/69.

de pekâlâ. Ya o bütün imkânların bittiği gün, ne zorlu bir gün, günahkârlar için ne vahim bir gün olacak! Bunu da 42. âyet haber veriyor.

❁ ❁ ❁

يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوّٰى بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللّٰهَ حَدِيثًا ﴿٤٢﴾

4:42** (Allah'ın birliğini inkâr ve) **küfredenlerle o peygambere âsi olanlar o gün hâk ile yeksan edilselerdi de [yerle bir olsalardı da] Allah'tan bir sözü gizlememiş olsalardı temennisinde bulunacakdır.

Nebîlerin, resûllerin ve hatta şahitlerin şahadetiyle her şey belli olduktan sonra,[198] kendinizi ne kadar savunursanız savunun; suçlular arayarak, sapmanıza sebep olanları ne kadar öne sürerseniz sürün, sizi savunacak hiçbir güç yoktur. Ayrıca, sapanlar ve saptıranlar birbirlerine lânet edeceklerdir.[199] Ve her âsi mücrim toprak olmayı isteyecektir.[200] Ne yaparlarsa yapsınlar, hangi çareye başvururlarsa vursunlar; dünyada zevk sarhoşluğuyla işlemiş oldukları günahların hesabından, cezasından kurtulamayacaklardır O Gün.

❁ ❁ ❁

---

198 Bkz. 3/18.

199 Bkz. 7/38; 33/67; 34/32; 40/47-49.

200 Bkz. 78/40.

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ وَاَنْتُمْ سُكَارٰى حَتّٰى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا اِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتّٰى تَغْتَسِلُوا وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰٓى اَوْ عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَآءَ اَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَآئِطِ اَوْلٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَآءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَاَيْدِيكُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٤٣﴾

4:43 Ey iman edenler! Siz sarhoşken, ne söyleyeceğinizi bilinceye ve cünüp iken de -yolcu olmanız müstesna- gusül edinceye kadar namaza yaklaşmayın. Eğer hasta olur veya bir sefer üzerinde bulunursanız yahut sizden biriniz ayak yolundan gelirse yahut da kadınlara dokunup da bir su bulamazsanız, o vakit temiz bir toprağa teyemmüm edin; yüzlerinize ve ellerinize sürün. Şüphesiz Allah çok affedici, çok yarlığayıcıdır.

Önceki âyetler, uyarıları dikkate almayanları korkuturken, burada da itaati gerektiren bir husus, namazın âdâp ve kuralları ele alınmaktadır.

İslâm öncelikle, insanları cahilî kalıntılardan temizleyip ulvî seviyelere eriştirecek düsturları vaz'eder.

Âyetteki emir, iman edenlere ikinci uyarıdır. Birinci emirden sonra, iman hassasiyeti taşıyan feraset sahibi kimseler içkinin sebep olduğu zarar ve rezaleti gördükleri için hemen sakınmışlardı; ama büyük çoğunluk içkiyi bırakmamıştı. Namaza sarhoş gelerek kendileri namazdan gafil kaldıkları gibi, cemaatin de hu-

şû içerisinde ibadet etmesine engel oluyorlardı ki, bu uyarı geldi. İslâm, bireyleri ıslah edip şuurlu birer kul olmalarını sağlayarak iyi bir ümmet vücuda getirmeyi hedefler. Bu bakımdan, Allah'a kulluğun şuurlu yaşanması gerekir. Kulluğun gereklerinin hemen başında iman, sonraysa namaz gelir. Namaz kötülüklerden alıkoyan bir ibadetken; sarhoş olarak, ne dediğini bilmeden ve de yanlış okuyuşlarla, şuurlu bir namaz nasıl kılınabilir ki! Ayrıca ne dediklerini bilmeyenler, namaz kılsalar da kendilerini nasıl düzeltebilirler ki! Buradan, "Arapça bilmiyoruz, anlamıyoruz; o hâlde namaz kılmayalım veya sûreleri kendi dilimizle okuyalım." benzeri fikirlere ulaşılmamalıdır. Bir defa, hiçbir tercüme orjinalinin tıpatıp aynısı değildir. Her hâlde, bu, Allah'ın muradını dile getiren vahiy açısından daha fazla önem arz eder. Burada kastedilen, aklı, şuuru karıştıran içkiden uzak kalınması ve anlamlarının düşünülmesi suretiyle, okunan sûrelerden gereken mesajın alınmasıdır. Öyleyse, namazlarımızda kolaycılığa kaçmayalım ve zor da olsa, sûrelerin orjinalini mânâları üzerinde düşünerek okuyup, fazilete ermenin yolunu arayalım. Bu düsturu sadece namazda değil, diğer Kur'ân okuyuşlarımızda da gerçekleştirelim ki, murâd-ı ilâhî yerine gelmiş olsun. O Yüce Allah'ın emri, Kitab'ımızı anlayarak okumamızdır.[201]

Bilindiği gibi, içkinin, aklı zayi edip dengeyi bozduğundan, ferdî, ailevî ve toplumsal zararları vardır. İçki içen, her türlü kötülüğü yapmaya adaydır. Bu nedenle, İslâmî hassasiyetten uzak toplumlarda bile yer yer içkiye karşı mücadele verilmiştir. Cahilî sistemler, içkiye sınırlamalar getirir ve "İçki bütün kötülüklerin anasıdır."; "İçenin değil, içkinin düşmanıyız." yazılı levhalar asar;

[201] Bkz. 6/155; 7/3; 39/29.

ama içkinin haram olduğunu asla yazmazlar. İmanî değerleri dışlayarak, helâl-haram mefhumlarını insanlara öğretmeden bu illetten kurtulamazsınız. Hele günümüzde, içkiden de beter olan tiner ve eroin bağımlılarının sayısı gittikçe artmakta, dolayısıyla işlenen suçların oranı da büyük bir hızla kabarmaktadır. Elbette, insanlarda din ve mânevîyata ait değerler öldükçe, fuhşiyat ve rezaletin önü alınmayacaktır. Çözüm için, imanî bir eğitim ve terbiye gerekli en başta. Sonra, içkinin zararları ve sürüklediği sefalet, rezillik gözler önüne serilmelidir. Yoksa istediğiniz kadar zararlıdır deyin ve cemiyeti ayyaşların vereceği zarardan korumak için kişi başına bir polis dikin, yine de insanları bu belâdan koruyamazsınız. Ama imanın bahşettiği mânevîyat duygusu öyle mi! O, vicdanları Allah'a karşı gelmeme duygusuyla imar etmiştir. O, cahiliye bataklığına saplanmış Mekke Müslümanlarını bu çirkin fiilden uzaklaştırmış ve son içki yasağının inmesiyle, fıçılardaki bütün şaraplar dökülmüştü. İşte iman, işte İslâmî yaşantıyla şahsiyet bulmuş insan topluluğu! Öyle bir imanla kuşanmışlardı ki, Allah'ın emirlerine itaate şevkle hazırlardı. "Alışkınım, bırakamam, yapamam, her şey zamanla olur..." demediler. Gelen hükümlere, olduğu gibi uymaya çalıştılar. Oysa o zamanlar, içki içtimaî gelir kaynakları idi; buna rağmen, Allah'ın rızasını hiçbir menfaat karşılığı değişmediler. Namaz onlar için gerçek yerini bulmuş, paha biçilemez değeri bilinçlere yerleşmişti. Gün içine serpiştirilmiş namazlarını eda etmeleri gerekiyordu; ama namaz aralarında, içtikten sonra ayılıp da bir sonraki namazda anlayarak, bilinçli okumaya yatecek kâfi zaman yoktu. Yani ne okuduklarını bilmeye mâniydi içki. Ancak son namazdan sonra içiyorlardı. Fakat, Mâide sûresinin 90-91. âyetleriyle Müslüman-

lar için içki kat'î surette haram kılınınca, bir daha asla içkiye yaklaşmamışlardır. Ama günümüzde öyle mi! Bazıları, Müslüman'ım dedikleri hâlde, imanın hükmü olan emir ve yasaklardan habersiz yaşadıkları gibi, günah olduğunu ikrar etmekle beraber, günah işlemekten korkmamaları sebebiyle içmekle kalmıyor, en sıradan bahanelerle namazı dahi terkedebiliyorlar.

Ey kendilerini sarhoşun düştüğü durumun daha beterine düşüren namazsızlar! Yüzünüzü Allah'a döndürün. Sizi gayri meşru şeylerden kurtarabilecek yegâne dinamik olan namazı ikame edin. Allah'ın haram kıldığı içki belâsından kurtulun ve paranızı haram yola harcamayın. Sizi yüceltecek namaz ibadetini terketmeyin. Hiçbir faktör, kötülüklerden alıkonmanızda namaz kadar etkili değildir. Şuurlu bir namazla, günde beş defa zikir uyanıklığıyla mânevî motivasyona kavuşulur. Namaz mânevî huzur, maddî güç bahşeder. Çünkü namaz, Allah'ın, kendisi ile kulu arasında koparılmasını kat'iyen istemediği bir bağdır. Bu bağla kul, günlük meşgalelerin yoğunluğundan uzaklaşarak Rabb'iyle buluşur; günün muhasebesini de yaparak O'nun himayesine sığınır. Allah, namazla, kulun kendisiyle buluşmasının önündeki her tür mâniyi kaldırıyor ve kendisine yaklaşmasını kolaylaştırıyor. Pek tabiî ki, bu yüce divana durmak için gereken hazırlık yapılmalıdır. Bu da, sarhoşluk verici şeylerden uzaklaşmak, mânevî hazırlık bâbında abdest almak, guslü gerektiren bir durumda gusletmekle gerçekleşir.

Kişi, abdest veya gusül abdesti alması gerektiğinde su bulamazsa teyemmüm yapabilir. Mevcut su hastalığını artıracaksa veya iyileşmesini geciktirecekse, yine teyemmüm yapabilir. Mezhep imamlarının görüşüne göre; su aramak teyemmümün

şartlarından olduğu için, kişi her namaz vaktinde su arar, ancak su bulamaz ise teyemmüm yapar. Her namaz için ayrı bir teyemmüm gerektiğini söyleyen imamlar olduğu gibi; abdesti bozan hâller sâdır olmadığı müddetçe bir teyemmümle istenildiği kadar namaz kılınabilir, fakat su bulunursa hemen abdest alınmalıdır diyen imamlar da vardır. Cumhurun görüşü, kişi teyemmümle namaz kıldıktan sonra su bulursa; tekrar abdest alıp namazı eda etmesi gerekmez, namazı geçerlidir yönündedir. Delilleri ise Ebû Dâvûd ve Nesâî'nin kaydettiği aşağıdaki hadistir:

Ebû Sa'îd el-Hudrî (r.a) dedi ki: "İki kişi yolculuğa çıktılar. Namaz vakti geldiğinde yanlarında su yoktu, temiz toprakla teyemmüm yapıp namaz kıldılar. Sonra namaz vakti bitmeden su buldular. Biri abdest alıp namazını iade etti, diğeri ise iade etmedi. Sonra Resûlullah'ın yanına gelerek yaptıklarını anlattılar. Resûllullah (s.a.v) namazı iade etmeyene, 'Sen sünnete göre hareket ettin ve namazın geçerli oldu.' ve abdest alıp namazı iade edene ise, 'Sen iki ecir kazandın.' dedi."

Teyemmüm iki vuruştur. Birinci vuruşta yüz meshedilir, ikinci vuruşta eller dirseklerle beraber meshedilir. Bu düsturlar namazı eda için bildirilen hususlardır.[202] Namaz dışındaki çeşitli işleri icrada abdest alma zorunluluğu yoktur. Ancak guslü gerektiren hâllerde, bir ân evvel gusül abdesti alınmalıdır. Bu, hem sıhhat bakımından şarttır, hem de kolaylık sağlaması açısından sizi rahatlatacaktır.

Bütün bu kolaylıklardaki hikmet; Allah'a itaati ve kulluktaki

---

[202] Bkz. 5/6.

irtibatı kesmemek, zikir uyanıklığı ile mânevî donanımı sağlayarak günah kirlerinden berî kalmaktır. Cenâb-ı Hakk'ın hükümlerine riayet, hem insanı ahsen-i takvîmde yüceltiyor, hem de rezalete düşmekten koruyor. İslâm yolu emin, teminatlı ve kârlıdır. Yeter ki o istikamette gidilsin.

"Ey iman edenler! Allah'a nasıl ittika etmek lâzımsa öylece ittika edin. Ve her hâlde Müslümanlar olarak can verin." (3/102).

Allah Gafûr'dur, affeder. Afuvv'dur, pek acıyandır, amellerimizin karşılığını ziyadesiyle verendir.

❁ ❁ ❁

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ اُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ اَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ ﴿٤٤﴾

4:44 Kendilerine kitaptan** (okuyup yazmaktan) **bir nasip verilmiş olanlara bakmadın mı? Onlar sapıklığı satın alıyorlar ve sizin de yoldan sapmanızı istiyorlar.

Âyet, Müslümanlar olarak can vermenin, Kur'ânî değerleri bilmek, o değerlere sıkı sıkı sarılmak, cahiliyenin oyunlarına karşı uyanık olmak ve onlarla Bu Kitab'ın öğretileri doğrultusunda mücadele etmekle mümkün olacağını vurguluyor. Kitap'tan, hidâyetten nasiplenenler ancak, dalâletin kapısını kapatacak olanlardır. İslâm'ı bu şuurla idrak edenler, hiçbir ideoloji ve hiçbir nizama rağbet etmezler. Çünkü hiçbir müessesenin beşer ha-

yatına dair vaz'ettiği nizam, İslâm kadar mükemmel olamaz asla. İslâm dışındaki bütün sistemlerin aksaklıkları, kaypaklıkları, hep imtiyazlıların lehine oluşturulmuş yasaları ortadadır. Sürekli olarak anayasa değişiklikleri yapmaları da bundandır. "*Kendilerine kitaptan nasip verilenleri görmüyor musun?*" ifadesinde sözü edilen kimseler hakkında şunları düşünebiliriz:

1- Kitab'ın esprisinden uzak olanlar, dinin aslına gözlerini kapayarak, insanları İslâm'a meylettirmek için zanlarını, görüşlerini Kitap'tanmış gibi sunmuş; Kur'ân'ı efsane ve tılsım kitabı gibi gösterip, dini bid'at ve hurafeler yığınına dönüştürmüşlerdir. "*İçlerinde birtakım ümmîler vardır ki Kitab'ı bilmezler. Bütün bildikleri kulaktan dolma şeylerdir. Onlar sadece zan ve tahminde bulunurlar.*" (2/78).

2- Bunlar, hevâ ve çıkar düşkünü kimselerdir. Bulundukları mevkileri korumak veya daha üst makamlara terfi etmek için idarecilerin yanında yer alanlar ve onların hoşnut olacağı şekilde fetva verenlerdir. [203]

3- Bir başka kısmı da, Kitab'a vâris olup da "kitaplar"ını tahrif eden Yahudi ve Hristiyan din adamlarıdır.[204]

Bütün bu kimselerin Kitap'tan, hidâyetten nasiptar olmaları mümkünken, hevâ ve çıkarlarını gözetmek gözlerini kör, kulaklarını sağır yapmıştır.[205] Ellerinde Kitapları olduğu hâlde, onun âyetleri üzerinde düşünme zahmetine katlanmadan ağabeyleri,

---

[203] Bkz. 2/174, 204; 3/187; 6/112; 9/9; 40/56.

[204] Bkz. 6/155; 7/3; 10/57; 34/50.

[205] Bkz. 2/79; 3/78; 9/31; 39/3.

şeyhleri, üstatları dinde senet kabul edenler de hep bu tehlikenin içerisindedirler.[206]

İşte cahilî zihniyete sahip bütün bu sapıklar, Kur'ân ile imanî ve insanî duyguları yaşatacakları yerde, hevâ ve çıkarları uğruna işlerine geldiği gibi hesap yaptıklarından dalâlete saptılar. Bununla da kalmayıp, avamın bilmeyen, düşünmeyen insanlarını da saptırdılar. Bu tür çıkarcı, âdi, zalim kimselerin her çağda var olabileceği gerçeğine binaen, din âlimi diye ortaya çıkanları çok dikkatli dinlemeliyiz. Hele de bunlar cahiliye sisteminin öne çıkardığı kimselerse, daha da bir dikkat gerek; çünkü sulta sahipleri, bu kimseleri yanlarına alarak, halkları aldatıp kendilerine boyun eğdirdiler. Hakikati idrak edenler böyle şeylere asla tevessül etmezler. Buna ancak, bir yar kenarında imiş gibi iman edenler veyahut da kalpleri dünyalıklara endeksli olanlar, hidâyete karşılık sapıklığı satın alan karanlık ruhlular tevessül ederler. Bütün bu sapmalar, vahyin ilminden yoksun kalmış eski cahil insanlar için mazeret olabilir. Ama Kur'ân'la muhatap olanlar için bu mazeret söz konusu olamaz. Çünkü Allah, Kur'ân'ı bu gibi sapık ve çıkarcı kimselerin tahrifatından korumuştur.[207] Kişi, Kur'ân'ı okumayı -şu veya bu şekilde- bilmese de, dinini, dini hakkında dinledikleri üzerinde düşünerek veya Allah'a karşı haşyet duyan âlimlere sorarak öğrenilebilir.[208] Yeter ki samimî gayretle Kur'ân'a yönelen bir arayıcı olsun. Kur'ân'a sarılanlar sapıtmaz.[209]

---

206 Bkz. 2/174-176.

207 Bkz. 2/170; 5/104; 31/20; 43/22-24.

208 Bkz. 15/9; 57/16.

209 Bkz. 16/43; 21/7.

Bütün bu ikazlardan anlıyoruz ki; din, yani vahye muhatap olma noktasında insanlar bireysel sorumluluk içerisindedirler, dinlerini güçlerince öğrenmek ve anlamak zorundadırlar. Artık, anlamamaya dair hiçbir mazeret ileri sürülemez. Mazeretler kendi tembelliğimiz, kolaycılığımız ve işi ciddiye almayışımızdan kaynaklanır ki, bu da başlı başına bir suçtur. Sapıklardan olmamanın ve sapıklara aldanmamanın tek yolu, bu suçu işlemekten şiddetle kaçmaya bağlıdır. Hakkı bilmemek, bâtılın peşinden koşmayı beraberinde getiren bir felâkettir. Dinini bilip yaşamayan, bâtıla kurban olmaya mahkûmdur.İşte bu sebeple Allah, sürekli, Müslümanları ilâhî vahiyle uyarıyor, sağlam kulpa yapışıp sünnet-i seniyye üzere yaşamamızı tembih ediyor ve öğütlerimizi de ancak bu çerçevede sürdürmemizi istiyor. 45. âyet de bu mânâyı işler mahiyette.[210]

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَآئِكُمْ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَلِيًّا وَّكَفٰى بِاللّٰهِ نَصِيرًا ﴿٤٥﴾

4:45 Allah sizin düşmanlarınızı çok iyi bilendir. Gerçek bir dost olarak Allah elverir [kâfidir]. Hakikî yardımcı olarak da Allah yeter.

Allah sinelerin özündekini bilir. Öyle ki, müminlerini düşmanlarından sakındıracak açıklamalar yapar. Onlara, hiçbir korku, hiçbir beklenti uğruna düşmanla dostane ilişkiler kurmamalarını tembihler. Muhakkak ki, bir önceki âyette bahsedilen kimselerle araya mesafe koyulmalı, mecbur kalmadıkça anlaşma,

---

210 Bkz. 3/103.

alışveriş yapılmamalı ve dostane ilişkiler kurulmamalıdır. Dini, menfaatleri doğrultusunda kazanç metaına döndürenlere karşı da, adı, unvanı ne olursa olsun, çok dikkatli olunmalıdır.[211]

Müslüman'ın mutlak mânâda velisi ancak Allah'tır. O (c.c), kendisine haşyetle ittika edenlerin velisidir. Bir de, ancak müttaki müminler birbirlerinin velisidir.[212]

❀ ❀ ❀

مِّنَ الَّذِينَ هَادُواْ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا
مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا
وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِأَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِي الدِّينِ
وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ
وَأَقْوَمَ وَلَٰكِن لَّعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾

4:46 Yahudi olanlardan kimileri, kelimeleri** (Allah tarafından) **konuldukları yerlerinden** (kaldırıp) **değiştirirler, dillerini eğerek, bükerek, dine de saldırarak** (sana) **derler ki: "**(Sözünü zahiren [öylesine]) **dinledik,** (fakat kalbimizle) **isyan ettik. İşit, işitmez olası. Râ'inâ". Eğer onlar: "Dinledik, itaat ettik. İşit, bize bak." deselerdi, kendileri için elbet daha hayırlı ve daha doğru olurdu. Fakat Allah, kendi küfürleri yüzünden onları rahmetinden kovmuştur. Artık onlar, birazı müstesna olmak üzere, iman etmezler.

---

211 Bkz. 3/28, 119-120; 9/13, 23; 58/14, 22; 60/18.

212 Bkz. 4/69; 5/55-56; 9/7; 26/83.

Gerçekte iman etmeyen bu hevâ-heves düşkünü, çıkarcı kimseler, imadan çok küfre yakın olduklarından, hakikati duymaktan şiddetle rahatsız olurlar.[213] Eğer korkacakları, çekinecekleri bir merci yoksa alenen de şirretleşebilirler. Ama bunlar, hevâ ve hevese dayalı çıkar dinlerini üstün gösterip sevdirmek için, çoğu kez parlak, cazip, tumturaklı lâflar ederler. Hakikati, üstünü örtmek için demagojilerle tahrif ederler. "İftira et, karala, çamur at! Tutmazsa izi kalır!..." kabilinden her türlü şenaate teşebbüs ederler. Bu uğurda kendi yasalarını da, ya tahrif ederler ya da yürürlükten kaldırarak kendilerine dokunmayacak yeni yasalar çıkarırlar.

Ehl-i Kitap'ım diyen kimi Yahudi, Hristiyan sapık din adamı veya yine İslâm'a bağlı olduğunu iddia eden bazı sapık din adamları, ellerinden gelse İlâhî Kitap'taki kelimeleri değiştirirler. Ancak buna güçleri yetmeyecektir. Çünkü Allah, Kur'ân'ı korumayı kendi üstüne almıştır. Fakat bunlar, amaçları doğrultusunda te'vil ve tahrif ettikleri Tevrat, İncil gibi kitapların ilâhî kitap olduğunu ileri sürebiliyorlar. Dillerini eğip bükerek kelimeleri çarpıtıyor ve "bilmez dindarları" kendilerine inandırarak, hem Allah'ın indirdiğiyle hükmetmeyenlerin yanında yer alıp, mevki ve makamlara kavuşarak dünya metaı elde ediyor, hem de Müslümanlardan gelebilecek zararlardan korunmuş oluyorlar. Ayrıca, öne çıkmak, itibar görmek ve bağlısı oldukları grupları kalkındırmak için de âyetleri düşüncelerine alet ederler. Bu tipler, gerçek Müslümanlardan, tevhidi savunanlardan büyük rahatsızlık duyar ve bu kimselerin vatan ve ülkü düşmanı olduklarını ileri sürerek

[213] Bkz. 2/204; 3/167; 47/26; 63/4.

hem gerçeğin üzerini örter, hem de bunlara ağır cezalar vererek sustururken muhalif veya tehlikeli gördükleri diğer kimselere de gözdağı vermiş olurlar.

"Sen bize kulak ver, bizi de dinle..." gibi sözler, müstağnilik marazından kaynaklanan sözlerdir. "Bilimde, teknolojide, ekonomide ve din hususunda biz doğruyuz, biz güçlüyüz, kimsenin görüşüne ihtiyacımız yok!" ve Bakara sûresinin 88. âyetinde geçtiği gibi, "*Kalplerimiz perdelidir.*" –Muhammed Esed'in yorumuyla, "*Kalplerimiz bilgi ile doludur.*"- demeleri de gösteriyor ki; müstağnilik içerisinde olup ilme, fikre kapısını kapatanlar hidâyete ermezler. Köhnemiş fikirlerine öylesine çakılmışlardır ki, söküp atmak oldukça zordur. Fikirler kemikleşirse nesnel düşünceye geçiş olmaz.

Terbiye edilmemiş bir nefiste ilim kapkara bir örtü mesabesindedir. Bilgiden doğan kibir insan için büyük bir düşmandır. Peşin hükümleri, ön yargıları kovmadan fikre açık olunmaz. İşte kendilerini müstağni gören, imtiyaz sahibi kimseler, kalpleri mühürlü kimselerdir. Bir yar kenarında imiş gibi iman edip, icabına göre yön değiştiren ve sabah iman edip akşam yüz çeviren[214] kişiliksiz dinsizlerden her türlü kötülük gelir. Onlara ilmî, imanî gücünüzle karşı koyun. "*Onların çoğunda sözünde durma diye bir şey bulamadık. Gerçek şu ki; onların çoğu yoldan çıkmıştır.*"(7/102).

Esas olan, çok şey bilmek değil, ilimle kavuşacağımız bilinçle Allah'a iman edip haşyet duymaktır. İman; ilâhî vahiyle gelen

---

214 Bkz. 3/72.

peygamberlere, itiraz etmeden, soru sormadan tâbi olmaktır.[215] İman, şeksiz şüphesiz teslimiyet ister; çelişkilerle örülü inanç hâllerini asla kabul etmez.[216] "*Allah iman edenleri bilir...*" (29/11).

Evet, dini çıkarlarına alet edenlere, dinin bir kısmını hoşlarına gittiği için kabul edip, bir kısmınaysa çağa uygun görmedikleri için inanmayanlara, imanları bir fayda sağlamaz. Bunlar 47. âyetle ikaz edilmektedirler.

❀ ❀ ❀

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ اٰمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلٰىٓ اَدْبَارِهَآ اَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّآ اَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾

4:47 Ey kendilerine kitap verilenler! Nezdinizdeki (kitap)ları tasdik edici (doğrultucu) olmak üzere indirdiğimiz (Kur'ân-ı Kerîm)'e -Biz birtakım yüzleri silip ve belirsiz edip de enselerine çevirmezden yahut Cumartesi yâranına ettiğimiz lânet gibi kendilerini de lânetlemezden evvel- iman edin. Allah'ın emri yerine gelecektir.

Bu âyet, Kitap Ehli'yim deyip de, Allah katından indirilmiş kitaplar ve bu kitapları tebliğe memur peygamberler arasında,

---

215 Bkz. 2/108, 285; 3/3-4.

216 Bkz. 3/16-17; 4/159; 6/158; 23/57-61; 49/14.

birine inanıp diğerine inanmayarak ayrım yapanların hâl-i pürmelâlini tasvir etmektedir.

Allah'ı kullarından gafil görüp hile yapanlara, âyetleri kendi kurallarına göre te'vil edenlere ve kavim, kabile ve ırk taassubuyla tarafgir davranarak haktan yüz çevirenlere, yüzleri arkalarına çevrilmeden iman etmeleri öğütleniyor. Belki bu sert, korkutucu ihtar onların aklını başına getirir. Nasıl ki bazı âsi mücrimler, hapis ve işkence cezasına uğramak korkusuyla suç işlemekten sakınır veya bedduadan korkup kendilerini düzeltirler; belki onlar da bu ihtar ile yola gelirler. Ancak, Cumartesi Kıssası Adamları gibi lânetlenmeden önce kendilerini düzeltmeleri gerekir. O Cumartesi Lânetlileri ki, Allah'a defalarca iman edip yüz çevirmişlerdi. Dünya sevgisi ruhlarını öylesine kuşatmıştı ki, büyük bir tamah ve hırsla hep çıkar peşinde koştuklarından Allah'ın emirlerine sık sık baş kaldırıp isyan etmiş ve neticede lânetlenmişlerdi.[217]

Sözünde durmayan, çıkarı için her türlü hileye başvuran, Allah'ı da bundan habersiz sanıp kendilerini aldatan insanlar, elbette, ashen-i takvîmden uzaklaşıp çıkar peşinde koşan maymun ve domuz tıynetli tiplerdir. Allah, fıtratını bu derece bozanı böyle vasıflandırmıştır.

Burada İsrailoğulları'ndan bahsedilmesi, onların mutlak mânâda lânetli bir kavim olduğu anlamına gelmemelidir. Bu daha çok onların lânetli zihniyetlerini, lânetli zihniyetlilerin güdümündeki bir toplumu îma eder. Meselâ; lânetli bir Amerika veya lânetli bir İsrail'den değil, lânetli bir idarî sistemden söz edilebilir. Onların içerisinde iyiler olsa da, ki muhakkak vardır, ilâhî

---

217 Bkz. 2/68; 5/78; 7/163.

haberde bu sistemler lânetli olarak geçer. Tarih de kaydetmiştir ki; cemiyetin demir zırhı mesabesinde olan dinî ve ahlâkî değerlerin kaybolduğu yerlerde, lânetli işlerin çıkarları öndedir hep.

Ey iman etmek isteyenler! İsrailoğulları'nın sergilediği aşağılık damgasını yedirtecek davranışlardan uzaklaşarak, pazarlıksız bir imanla Allah'a teslimiyet gösterin. Gerçek mânâda iman, teslimiyettir; dünyevî kâr ve zarar hesabı yapmadan, emir ve yasakların hikmetini bilsen de bilmesen de itaat etmendir. Tıpkı Firavun'un sihirbazlarının veya ateşe atılırken Hz. İbrâhîm'in gösterdiği iman gibi. Hiçbir beşerî korku duymadan veya hiçbir beşerî beklenti içerisine girmeden, pazarlık etmeden, büyük bir teslimiyetle iman etmek gerekir.

"Ey iman edenler! ...iman edin!" (4/136).

Dininizi katmalardan, atmalardan berî tutun; hiçbir bilim veya ideolojik değerle karma yapmayın. Hangi din başka bir din ile sentez yapmış ise, artık o din kendisi olmaktan çıkmıştır. İslâm bir bütündür. Siyasî, iktisadî, içtimaî, hukukî emir ve yasaklarıyla insanın menfaatini, huzur, güven ve saadetini garantileyen ilâhî bir nizamdır. Hiçbir beşerî desteğe ihtiyacı yoktur. İslâm'a şeksiz ve şüphesiz iman edip, gücü yettiğince amel eden, doğru yolu bulur ve kurtuluşa erer. Allah'ın emri mutlaka yerine gelecektir.

Ey Allah'ın Resûl'üne iman etmeyen Yahudiler ve onlar gibi olanlar! Eğer gerçek mânâda iman etmezseniz, Allah'ın tayin ettiği ceza muhakkak gerçekleşecektir.

❀ ❀ ❀

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدِ افْتَرٰٓى اِثْمًا عَظِيْمًا ﴿٤٨﴾

4:48 Şüphesiz ki Allah, kendisine eş tanınmasını yarlığamaz. Ondan başkasını, dileyeceği kimseler için, yarlığar. Kim Allah'a eş tutarsa, muhakkak pek büyük bir günah ile iftira etmiş olur.

Bu ikazla Allah'ın birliğine, benzersizliğine ve nizamının tekliğine vurgu yapılarak, baş güçlerin önünde eğilme zilletinden kurtulup ashen-i takvîmde yücelmenin temel kaidesi gösterilmektedir.

Necm sûresinin 32. âyetiyle birlikte Nisâ' sûresinin 31. âyetinde "*...büyük günahlardan sakınırsanız, küçük günahlarınızı bağışlarım ...*" ifadeleri ile söz konusu edilen günah bu türdendir. Yoksa bile bile, hiçbir rahatsızlık duymadan günahlarını sürdürenlere yönelik değildir bu bağışlama. Böyle bir garanti kesin olsaydı, yine bu sûrenin 17. âyetinde, "*Allah'ın kabul edeceği tevbe, ancak bilmeden kötülük edip de, sonra tez elden tevbe edenlerin tevbesidir.*" denmezdi. Akabinde gelen 18. âyet de bu fikri pekiştirir mahiyettedir.

Yaratıcı'yı ve O'nun nizamını kabul edip, bu nizamın insanı hayra ulaştırıcı ve şerden uzaklaştırıcı yegâne yol olduğunu idrak edenler, nasıl olur da Rablerinin yasakladığı şeyleri bilerek sürdürmeye devam edebilirler! Mümkündür; mümin, ânlık gafletler sonucu büyük günahlar işlemiş, kötü durumlara düşmüş

olabilir. Kendini düzeltir ve Rabb'inden af dilerse, Allah da affeder, inşaallah.[218] İnsanın bütün günahlarının, küfürden imana döndüğü ânda affolunacağı müjdelenmiştir. "*Ey kendi nefisleri aleyhine israf etmiş kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah tevbe ile kendisine dönenleri bağışlar...*" (39/53). Ancak, hemen arkasından gelen âyet, bu müjdeyi şu şartlara bağlıyor: "*Size azap gelip çatmadan önce Rabb'inize dönün, O'na teslim olun. Sonra size yardım edilmez. Siz farkında olmadan, ânsızın başınıza azap gelmeden önce, Rabb'inizden size indirilene tâbi olun.*" (39/54-55).

Necm sûresinin 23. âyetinde, "... *Zanna ve nefislerinin arzularına uyuyorlar. Hâlbûki kendilerine Rableri tarafından yol gösterici elçiler, vahiyler gelmiştir.*" buyrulmaktadır. Bu âyetten yola çıkarak; "İslâm'a değil de, bir kısım ideolojilere, Allah'ın hükmüne rağmen hüküm verme yetkisi tanırsanız; bu emaneti, hak nizamla hudut yarışına kalkanlara teslim ederseniz veya ilâhî nizama beşerî düzenleri katarsanız, affı olmayan müşriklik içerisindesiniz demektir." sonucuna ulaşırız.

Kim, teşri hakkını, yani haram-helâl ve din konusunda hüküm koyma hakkını Allah'tan başkasına veriyorsa; o şirk içerisindedir. İnsanı helâke götüren sebep Allah'a şirk koşmaktır. Şirk; sebepleri mutlak güç görüp, herhangi birine de olsa sarılmaktır ki; Allah ile kul arasındaki kesintisiz ve mutlak bağı koparır. Affolma ümidi diye bir şey bırakmaz artık. Kâinatta ve Peygamber'in tebliğinde tevhide götüren birçok delil bulunduğu hâlde,

---

[218] Bkz. 16/119; 33/73.

bunları bırakıp başka yollara, başka vasıtalara tevessül edenler, korkunç bir fesat ve fitnenin altına imza atmışlardır. Müslümanlar, sorumluluklarını bilmedikleri için zulme düşmektedirler.

Müslüman'ım diyen pek çok kimse, ne Kur'ân'ı ne de Resûl'ün sünnet-i seniyyesini biliyor. Bilinenler bid'at, hurafe ve halk geleneğinden ibarettir. Bu bakımdan, Allah'tan ve Kur'ân'dan ziyade, şaşmaz veliler ittihaz ederek onlara bağlanırlar. Onlarla Allah'a yaklaşır, onlarla Allah'tan mağfiret dilenirler. Tıpkı Yahudi ve Hristiyan anlayışında olduğu gibi.[219] 49. âyet bu duruma düşmenin tehlikesini îma etmektedir.

❀ ❀ ❀

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ اَنْفُسَهُمْ بَلِ اللّٰهُ يُزَكِّي مَنْ يَشَآءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٤٩﴾

4:49 Kendilerini temize çıkaranlara bakmadın mı? Öyle değil, Allah kimi dilerse onu temize çıkarır. Onlar hurma çekirdeğinin ince ipliği kadar bile haksızlık görmezler.

İşte bu âyet, her türlü fikre, görüşe, uyarıya kapılarını kapatarak kendilerini seçkin, seçilmiş ve müstağni görenleri zemmetmektedir. İnanıp sâlih ameller işlemek isteyenlere de Kur'ân'ı mutlak rehber, Resûlullah (s.a.v)'ı şaşmaz önder edinmeleri gerektiğini ilân etmektedir.[220]

---

219 Bkz. 9/31; 39/3.

220 Bkz. 2/2; 3/138; 27/2; 33/21, 45-46; 65/11.

Zamanımızda Kur'ân'ı ve sünnet-i seniyyeyi dikkate almadan, Allah'ın kullarından bazılarını mutlak veliler edinerek Allah'a gösterilmesi gereken saygı ve bağlılığı onlara gösterenlerle, dini, resmî ideolojilerin müsaadesi kadar yaşayarak, özel gün ve gecelere tahsis edip neye kulluk yaptıklarını bilmeyenleri uyarmakta ve onları uyutanların ise, sandıkları gibi Allah indinde bir imtiyazlarının olmayacağını, dolayısıyla, tâbi olanların kendilerini temize çıkaracak hiçbir kurtarıcı delillerinin bulunmayacağını vurgulamaktadır.

Evet, dinde ruhbanlar edinerek dini sadece onların anlayacağına inan ve "Siz kimsiniz ki dini anlayasınız!" diyen ruhbanların fikirlerini mutlak senetmiş gibi kabul edip, onları haram-helâl koyma yetkisinde görenler, bu "sözde imtiyazlılar"a tutunarak Allah'a kavuşmayı ve kurtulmayı umanlar şunu bilsinler ki; Allah ile kulu arasında hiçbir beşerin imtiyazlı bir konumu söz konusu bile olamaz. Peygamber'e yakınlık dahi insana fayda sağlamaz.[221] O yüce Resûl'ün de hidâyete erdirici vahye ihtiyacı vardır.[222] "*Gerçekten, sizin gibi bir beşere itaat ederseniz; her hâlde ziyan edersiniz.*" (23/34). Bütün bu uyarılar gösteriyor ki; insanlar sadece, sağlam itikat ve Allah'ın nizamına uygun sâlih amellerin sonucunda şefaati hak ederler.[223] Kim bundan başka görüş iddia edersе aldanmıştır.

Burada insanı şirke düşürebilecek hususlardan biri de, Rabb'in rızasını kazanma düşüncesinden uzaklaşarak, insanların desinlerini öne çıkarmaktır. Allah rızası gözetilmeden yapılan

---

221 Bkz. 2/123-124; 6/56, 70; 9/80; 11/45; 39/19.

222 Bkz. 34/50; 42/52; 93/7.

223 Bkz. 19/87; 20/109.

amellerin, bazı insanlara yararı dokunabilir; ancak âhirette amel sahibine hiçbir yararı olmaz. Onların durumu, sûrenin 38-39. âyetlerinde belirtildiği gibidir. Allah'ın vahyine uymayan -velev ki uysun- iyiliklerin, insan için nasıl kötülüğe dönüştüğüne dikkatler çekilerek, amellerin, şunun bunun hoşnutluğunu gözeterek değil, sadece "Rabb'im ne der?" düsturuyla ve O'nun ilâhî emirleri dikkate alınarak işlenmesi istenmektedir. İşaret edilen çarpık yaklaşımları birçok âyet çürütüyor.[224]

Biz Müslümanlar, bu hastalıklardan kurtulmak için, şirke düşürecek bütün yolları kapatmalıyız. Rıza-yı ilâhî doğrultusunda sâlih amele dayalı iman bulunmaksızın kurtuluşa erilmeyeceğini anlamalıyız. Tevhidi bilmeden, şirkten kurtulmadan kurtarıcı amelden söz edilemez. İnsanı şirkten koruyacak tek şuur budur. "*...Görüleni de, görülmeyeni de bilen Allah'a döndürüleceksiniz. O, size, yapmakta olduklarınızı haber verecektir.*" (9/105).

Peygamber Efendimiz (s.a.v) kızına ve kavmine, "Akrabam, babam peygamber diye güvenmeyin. Ey Fâtıma! Çalış. Allah'a karşı kıyamet gününde sana bir şey yapamam." dediği hâlde, kalkıp da "Muhammed ümmetiyiz, falan filan velinin evladıyız" veya "şu neslin ahfadıyız..." diyerek boş yere gururlanıp, aldanmamalı; bir muvahhid olarak yüzümüzü Allah'a döndürmeliyiz.[225]

Hayatlarının her safhasında dini saf dışı eden ve Allah'ın nizamından tamamen uzaklaşan Müslümanlar da bu ifadelere muhatap olmuyorlar mı!

❁ ❁ ❁

---

224 Bkz. 6/88, 160; 33/19; 39/65; 53/31-32.

225 Bkz. 6/82; 22/31; 30/30-31; 39/2, 11, 14.

اُنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللهِ الْكَذِبَ وَكَفَى بِهٖٓ اِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٠﴾

4:50 Bak! Allah'a karşı nasıl olmadık yalan düzüyorlar? Bu, apaçık bir günah olmak bakımından, (onlara) yeter.

İslâm ile ilişkileri nüfus kâğıdından ibaretken, yine de Müslüman olduklarını iddia edebilen insanlar da ne tuhaf (!) Sefil yaşantıları, hayâ ve tevazudan uzak hâlleri ile İslâm'ın mübarek çehresine leke sürerek, İslâm'dan bîhaber kimselerin İslâm'dan ikrah etmelerine sebep olurlarken, bir de kalkıp İslâm şerefiyle şereflenmek isterler. "Kitab'ınıza baktım, imrendim. Sözde Müslümanlara baktım, iğrendim." dedirtenler vebaldedir. Müslümanların çirkin görünüşlerden uzak olması gerekir. Silâhların patladığı, yalan yanlış şeylerin anlatıldığı, hayâdan uzak, gayr-i ahlâkî programlar düzenleyen radyo ve televizyonun uğursuzluğundan söz eden ve bunlardan şikâyetçi olarak bütün suçu bunların üzerine yıkan kişilere şöyle demek gerekir: Sizin uğursuzluğunuz ancak sizinledir!

Yahudi Yahudi'dir; Hristiyan, Hristiyan... Herkes kendini yaşar ve kendi karakterini sergiler. Ey Müslüman! Sen de hareket ve tavırlarınla İslâm'ın yüceliğinin temsilisin. Sana İslâmî duruşun asaleti yakışır. Cahillerin, münkirlerin ve âsilerin tavrı sana hiç yakışmıyor. Sen, kirlense de tevbe silgisiyle temizlenen, şeytanla mücadelesinde üstün gelmeye çalışan insanlık timsalisin. Melekler sana gıpta edip, dua edeceklerdir.[226]

---

[226] Bkz. 40/7-9; 41/31; 42/5; 66/4.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ
وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَٰؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾

4:51 Bakmadın mı şu kendilerine kitaptan biraz nasip verilenlere? Kendilerini haça, şeytana inanıyorlar, diğer küfredenler için de, "Bunlar iman edenlerden daha doğru bir yoldadır" diyorlar.

Burada "*cibt*" ve "*tağut*" sözcükleri dikkat çekmektedir. *Cibt*; kâhin, yani gaipten haber verdiği sanılan din adamıdır; ayrıca, cahiliye devri putlarından birinin de adıdır. *Tağut* ise birçok anlamlara gelir. Allah'tan başka şeylere tapmaktır ki; bu da, kişiyi sürekli yanlışa sürükleyip ayağını kaydıran şeytandandır.

Tağutu, Allah'a isyan eden olarak da anlamlandıracak olursak, bunu üç şekilde açıklamak gerekir:

Bir kimse;

1- Allah'ın kulu olduğunu kabul eder, fakat hevâ ve hevesinin kölesi olup sapık yollara sapar ve pratikte hep Allah'ın emirlerinin aksini yaparsa, bu kimseye bir ifadeyle de fâsık denir,

2- Allah ile irtibatını koparıp başka birine bağlanırsa, onu da kâfir olarak tanımlamak yerinde olur,

3- Allah'ın kullarını kendine boyun eğmeğe zorlarsa, o zaman da tağuttur o.

Üçünün de, aralarındaki nüanslarla beraber, neticesi felâ-

kettir. Kişi, bu gibi şeylerden uzaklaşıp, bunları reddetmedikçe Allah'a gerçekten inanmış sayılmaz.

Kısaca, tağut, Allah'ın sistemi dışındaki bütün idarî sistemlerin adıdır. Hakkı idrak edemeyen her insan, ya doğrudan ya da dolaylı yollardan tağuta kulluk eder. Bugün, tağutî sistemler dünyamızı işgal etmiş, zulüm ve haksızlık toplumun içine işlemiş, Allah'tan gayrisinin hâkimiyetine rıza göstermenin hazin sonucu olarak insanların gönüllerinde fesat taht kurmuştur. İslâm'dan başka bütün ideolojiler, çarkları hevâya dayalı döndüğü için, ya sömürü ya da zulümle işlerini hallederler. Ehl-i hakkın yanında arzu ve heveslerini tatmin etme, emellerini gerçekleştirme imkânı bulamadıklarından, küfredenler için; "Bunlar müminlerden daha doğru yoldadırlar." diyor ve Müslümanları karalamak uğrunda her türlü propagandayı yapmakla yetinmedikleri gibi, karalama operasyonunu gerçekleştirmenin her türlü yolunu da arıyorlar. Kur'ân-ı Kerîm onların çirkin hâllerinden çokça bahseder.[227] Elbette, her tür inanç ve ideal sahibi, kendi dininin hâkim olması için çalışır ve kendi dininin doğruluğunu kabul ve iddia eder.[228] Fikrî taassupla, hep, ben bilirim, benim dediğim doğrudur deyip düşünceye ve öğüde kapısını kapatan müstağniler, iman ışığının gireceği bir menfez bırakmazlar ki; iman hakikatini göreler. Öyle karanlık ki ruhları, başkalarının da bu nura kapılarını kapatmaları için ellerinden gelen oyunu oynarlar. Müslümanların, uyanık olup güç hazırlamazlar ise, bunların tuzağından kurtulmaları çok zordur. "*Ey inananlar, Al-*

---

227 Bkz. 2/84-86, 91; 5/78; 8/56; 9/34.

228 Bkz. 7/127; 10/78.

lah, cennet karşılığında canlarınızı ve mallarınızı satın almıştır..." (9/111). İnananlar Allah yolunda savaşırlar, inkâr edenler ise tağut yolunda savaşırlar.[229]

"*Ey iman edenler, eğer siz Allah'ın dinine yardım ederseniz; O da size yardım eder...*" (47/7). Bu lütfa, bu müjdelere rağmen, iman edenler cihaddan, onun getireceği zorluklardan ve ölümden korkup kaçıyorlarsa; imanlarını kontrol etsinler. Yüce dinlerini hâkim kılmak için, birbirlerini teşvik etmekten kaçınmasınlar. Hem, inanan lar karşısında bu lânetli ordunun hükmü nedir ki! Yeter ki Müslümanlar, İslâm'ın yüce değerlerini kuşansınlar.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾

4:52 Bunlar Allah'ın kendilerine lânet ettiği kimselerdir. Allah kime lânet ederse, artık ona hakikî hiçbir yardımcı bulamazsın.

Yahudiler ve onların karakterine sahip olanların hepsi, Allah tarafından lânetli görülmüşlerdir. Nasıl lânetlenmesinler! Allah'ın kendilerini yüceltecek emirlerine, tüm şeytanî, aşağılatıcı duygu ve hareketlerle karşı durdukları, bu değerleri nefislerinde öldürdükleri yetmiyormuş gibi; bu değerlerle alay etmiş, çarpıtmış, çamur atıp örtmeye çalışmışlardır. Bu lânetli kimseler, İslâm gibi bir nimete, İslâm gibi bir devlete erişebilirler mi artık!

❁ ❁ ❁

---

[229] Bkz. 4/76; 9/38-39.

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَإِذًا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾

4:53 Yoksa onların (yeryüzünün) mülk (ve saltanatın)dan bir hissesi mi var? Fakat öyle olsaydı, insanlara çekirdeğin arkasındaki minik bir tomurcuğu bile vermezlerdi.

Bunların hangi mülkten payları olur ki! Keza, İslâmî değerlerden mahrum olanların ahlâkî değerleri nedir ki! Varsın yolsuzluklar ve ahlâksızlıklarla birtakım hevâlarını tatmin edecek bazı maddî imkânlara sahip olsunlar; ne ki bu yapılarından dolayı dünyada rezil, âhirette ise bütün umutları tükenmiş, sersefil bir perişanlıkla acılar içerisinde kıvranacaklardır.

Bu uyarı ile, Allah'ın hiç kimseye imtiyazlı olma yetkisi vermediğini öğreniyoruz. Eğer verilseydi, münkirler; cehalet, inat, kibir, sahtekârlık ve cimrilik hastalığına müptelâ olduklarından, kimseye en ufak bir şey vermek istemezlerdi. Özellikle de Müslümanlara duydukları hasetlerinden dolayı, onlara karşı daha da gaddarlaşıp hasisleşerek, acımasızlaşırlar. Allah, bu çirkin huylulara şunu demek istemektedir sanki: Size keremimden, lütfumdan sayısız nimetler ihsan ettim. Sizden de sadece, yine sizi hayra nail kılacak tek şeyi, "iman etme"nizi istememe rağmen, iman etmediniz. Ki, bu hâlde dahi rızkınızı kesmedim. Ey hasis çıkarcılar! Sizi bu çirkin hâle düşüren küfürden kurtulun da, imanın bahşedeceği saadete kavuşun.

Bu âyet bağlamında, Yahudilerin devlet kurup kuramayacağına dair tartışmalar yapılmıştır. Bir evvelki ve gelecek âyeti dikkate almayanlar, Yahudiler devlet kuramazlar yorumunda

bulunmuşlardır. Oysa Kur'ân ilgili âyetlerle, onların devlet kuramayacağını söylemiyor. Devlet kurdukları takdirde, Müslümanlara ellerinden geldiği kadar hayat hakkı tanımayacaklarına işaret ediyor. Günümüzde, Amerika ve onun Hristiyan ve Yahudi iş birlikçilerinin dünyayı bencil emelleri uğruna nasıl kana buladıklarını bilmeyen var mıdır! 54. âyet de bu duruma temas etmektedir.